62695/B Vol. 3

MEDICAL SOCIETY
OF LONDON

WELLCOME HISTORICAL MEDICAL LIBRARY

ACCESSION NUMBER

PRESS MARK

JUNCKER, J.

library for the ſpace of one, two, three, or four weeks, (according to their ſize,) after they have been received.

VI. A member who ſhall loſe, or injure a book belonging to the ſociety, ſhall replace it, or make ſuch compenſation as the council may think proper.

VII. No member without leave of the librarian or his deputy, ſhall take any book from its place.

VIII. All books ſhall be returned before the general meeting in March, for the inſpection of the librarian on entering into his office. Every perſon neglecting to return a book at that time, ſhall forfeit half its value.

Index Capitum

Tab. 77. De Dysenteria
78. De Peste
79 Febre quotidiana intermittente
80 Febre tertiana
81. Febre quartana
82. Febribus compositis
83. Febre tertiana continua
84. Febre quartana Continua
85. Febribus corruptis. it. nondum typicis
86 Oedemate
87 Cachexia
88 Hydrope Universali
89 Particulari
90 Ictero
91 Scabie
92 Scorbuto
93. Fluore Albo
94 Gonorrhœa
95 Pollutione Nocturna
96 Lue Venerea
97 Vitiis Sudoris
98 Stranguria, dysuria, & ischuria
99 Incontinentia Urinæ
100 Diabete

Tab. 101. De Appetitus excessu
102. De Appetitus Defectu, et Nausea
103. Faetore Oris
104. Soda
105. Cardialgia
106. Flatulentia
107. Colica
108. Passione Iliaca
109. Vermibus
110. Obstructione Alvi

XXI 6

MEDICAL SOCIETY LONDON

TABVLA LXXVII. DE DYSENTERIA.

I. DEFINITIO.

Dyſenteria eſt fluxus alui valde torminoſus, cum deiectione materiæ mucido-cruentæ conſpicuus, & commotionibus febrilibus magis vel minus acutis, perpetuo coniunctus, ad miaſma malignum eliminandum a natura excitatus. Deriuatur a δυς, difficile, ἔντερον, inteſtinum, & ῥέω, fluo.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Dyſenteria eſt
   1) vel *benignior*, quæ leniter incipit, & paulatim augeſcit, motibus qualibuſcumque febrilibus, ſed ſine typo, ſuccedentibus.
   2) Vel *malignior*, quæ præcipiti progreſſu inuadit, & ſtatim ſub ipſa inuaſione febrem ſatis acutam, typicam, inflammatoriam ſecum ducit, reliqua etiam ſymptomata ita exaſperata habet, vt ægri breui viribus deficiant
   3) *Benignam* vulgo vocant dyſenteriam ſine febre, & *malignam* cum febre; ſed minus diſtincte: nulla enim dyſenteria ab omni febre immunis eſt; id quod ex *ſignis* ſubſequentibus magis eluceſcet.
2. Porro dyſenteria eſt vel *epidemica*, vel *ſporadica*
3. Diuiditur etiam dyſenteria in *cruentam*, die rothe Ruhr, & *non-cruentam*, quam die weiſſe Ruhr adpellant.
4. Dyſenteria non confundenda eſt cum fluxu illo, qui *Lutetiis Pariſiornm* ita endemius eſſe dicitur, vt omnes aduenæ illum incurrere ſoleant. Gallis *le mal de Paris* audit, & ſequentibus a dyſenteria differt:
   1) Cum diarrhœa quidem incipit ille fluxus, & ſanguinis excretionem habet ſuccedentem, ſed non eſt contagioſus, nec ad dyſentericam accedit malignitatem.

2) Quo-

2) Quolibet anni tempore indifferenter ſolet euenire, dyſenteria autem numquam extra tempus exeuntis æſtatis contingit.

3) Fluxus ille ſæpius a febrilibus ſymptomatibus alienus eſt.

4) Ceterum incolæ cauſſam huius fluxus *Sequanæ* fluuio, quo tota ciuitas vtitur, abſcribunt.

5. Dyſenteriam ſatis quidem graphice ſimulant *hæmorrhoides torminoſæ*, & impeditius emicantes, quæ etiam Medicis ſæpe imponunt, a dyſenteria tamen ſequentibus facile ſunt diſtinguendæ:

1) In dyſenteria ordinarie aliquid ſpumidæ & vlceroſæ ſimilitudinis adparet, in hæmorrhoidibus nihil huius reperitur.

2) Dyſenteria eſt contagioſa: hæmorrhoides, impeditius etiam fluentes, non item.

3) Dyſenteria ordinarium ſeruat annuum tempus, hæmorrhoides autem promiſcue obueniunt.

4) In dyſenteria excretio ſanguinis *augeſcens* exaſperat malum, in hæmorrhoidibus autem, quo magis fluxus ſanguinis ſuccedit, eo magis ſymptomata, præcipue torminoſa, imminuuntur.

6. Differt etiam dyſenteria a fluxu ſic dicto *hepatico*, *Vid. tabul. de hæmorrhoidibus internis.*

7. Differt itidem dyſenteria ab aliis alui fluxionibus, in quibus ſymptomata ſunt mitiora, excretiones non ſunt cruentæ, multo minus epidemica graſſatio in illis deprehenditur.

8. Speciatim dyſenteria *alba* non confundenda eſt cum excretionibus *cholericis*; cuius ſigna *tabula* de *febribus bilioſis* conferantur.

9. Ad differentiam etiam referri poteſt, quod dyſenteria *Hippocrati* quamcumque acrem alui fluxionem deſignet.

III. *SIGNA.*

Dyſenteriæ benignioris.

1) Menſe Auguſto, rarius circa Iulii medietatem, ægri corripiuntur lubrica aluo, eo maxime tempore, quo ceraſa,

raſa, pruna molliora, & pyra præcocia, matureſcere incipiunt.

2) Hæc alui ſolutio magis magisque iu maiorem impetum excedit.

3) In abdomine exquiſitæ torſiones, cum anxietate præcordiorum, & circa ſedem morſus acres velut in horas inualeſcunt.

4) Accedit ordinarie *teneſmus*, ſeu perpetuus alui deponendæ conatus, cum intercurſantibus horripilationibus vagis & phlogoſibus.

5) Increſcit languor corporis, adpeditus cadit, & adſpectus in facie morbidus ſenſim adparet.

6) Reiicitur materia tenuis, albuginea, leuiter flaueſcens, cum odore non tam fœtido, quam ouo leniter olido ſimili.

7) Tandem hanc materiam comitatur ſanguis dilutior, inſtar turbidæ carnium loturæ, aut ſubcruenta mucida ſubſtantia, ac ſi inteſtina abraſa effluerent.

8) Cito increbeſcunt hæc pathemata, ita tamen, vt ægri non ſemper, ſed tum demum decumbant, quando mali huius ferocia inualeſcit.

9) Numquam ab omni febre immunis eſt benignior hæc dyſenteria, quo vehementius autem febris concurſat, eo deterior materia peccans, & ferocius eſt malum. Ludit autem interdum ſchema modo quotidianæ, modo tertianæ intermittentis.

10) Sitis accedit ſatis mature.

11) *Vrina* imminuitur, & aliquando ad plenariam accedit ſuppreſſionem.

12) In progreſſu & declinatione morbi procidentia inteſtini recti facile ſubſequitur.

2. *Dyſenteriæ malignioris.*

1) Præcipiti progreſſu obruuntur adflicti.

2) Sub ipſo inuaſionis tempore *febris* exquiſita, & maxime ardens, ſtatim adeſt, immo interdum præcedit.

3) Reliqua ſymptomata, quæ cum benigniore habet communia, magis ſunt exaſperata; præcipue tanta eſt an-

xietas præcordiorum, vt conuulſiones interdum & ſingultus ſuperueniant.

4) *Agrypnia* propter dolores & deiectiones crebriores ad modum vrget.

5) *Vomitus* quoque in principio interdum adfligit, & ſanguinem per eumdem non nulli emittunt.

6) Circa *ſtatum*, immo in *incremento* lingua adparet arida, torrida, nigra.

7) *Vires* breui tempore decreſcunt.

8) *Aphthæ*, præſertim ſi præpoſtera methodus accedat, non raro ſuperueniunt. Non minus etiam *petechiæ* & *purpura*.

9) Excrementa *incruenta* magis, quam in *benigniore* conſpiciuntur.

IV. *SVBIECTA.*

1. Dyſenteria, quia *contagioſa* eſt, & epidemice graſſatur, omnem ſexum & ætatem occupat.
2. In primis autem inuadit plethoricos & cacochymicos, & præ aliis grauiter illos exercet.
3. Non tantnm illos homines infeſtat, qui fructus fugaces ingurgitare ſolent, ſed etiam, qui ab eorum vſu prorſus abſtinentes viuunt.
4. Cholerici tandem & ſanguinei omnium maxime per contagium hoc morbo corripiuntur.

V. *CAVSSAE.*

1. Cauſſa *materialis* eſt fermentum ſubtilius, ſiue ex atmoſphæra, ſiue per contagium, cum humoribus communicatum.
2. Specialiſſimæ autem indolis hoc fermentum præ omnibus aliis eſſe, exinde diiudicandum eſt, quia natura illud, inſtar purgantium, per inteſtina eiicere adlaborat, vnde hic morbus a *Sydenhamo*, *febris ad inteſtina conuerſæ*, adpellatur.
3. Huius ſpecificæ indolis rationem perſpicere, nulla quidem ſpes adfulget, hoc tamen certum eſt, quod cum bile excrementitia concurſans hoc fermentum talem cum illa corruptelam formet, quæ catharticæ excretioni conueniat.

4. Hinc

4. Hinc *bilis*, tamquam cauſſa *concurrens*, & fermento huic ſpecifico maioris acrimoniæ incrementum ſuppeditans, habenda eſt; id quod multæ anatomicæ obſeruationes confirmant, præcipue a *Bontio* traditæ, qui in folliculo fellis nullam bilem, ſed multam materiam quaſi chyloſam in mortuo quodam dyſenterico deprehendit.

5. Fermentum hoc ſpecificum in ſola indole fructuum dictorum hortenſium fruſtra quærimus: menſe enim *octobre* etiam fructus eiuſmodi & inprimis *vua* comeduntur, nulla autem tum dyſenteria obſeruatur, bene vero aliæ alui fluxiones. *Conf. ſubiecta num. 3.*

6. Magis tribuendum erit *aëris* conſtitutioni: æſtate enim minus feruida, minus etiam dyſenteria metuenda eſt; quo magis autem auſtrina aëris conſtitutio, id eſt, calor humidus regnat, eo crebrius occurrit dyſenteria.

7. Specialiter ad hoc malum contribuit illa aëris temperies, quæ declinante æſtate, & incipiente autumno obſeruatur, vbi frigoris & æſtus frequentes viciſſitudines occurrunt.

8. Reliquæ cauſſæ aduentitiæ & procatarcticæ ſunt:

1) Potus largior *frigidus*, vel *fermenteſcens* poſt ingurgitationem fructuum hauſtus.

2) *Iracundia* vel *refrigeratio*, quando tali fructuum abuſui ſuperueniunt.

3) *Status plethoricus* multum etiam ad hoc malum contribuit.

4) Specialiter neglectus *euacuationum* ſanguinis adſuetarum.

9. Cauſſa *formalis* eſt principium vitale, quod humores copioſe verſus inteſtina dirigit, ad materiam fermenteſcentem infringendam, & inflammatoriam eius potentiam præoccupandam.

10. Ætiologia *vulgaris* cauſſam adſcribit acrimoniæ cauſticæ, inteſtina ſtimulantis, illorum tunicas rodentis, humores coagulantis, & ſic ſtaſin & corruptionem inducentis, quæ aliquo modo vera quidem ſunt, ſed genuinam & primariam huius mali cauſſam vix digito attingunt.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Dyſenteria *benignior* numquam quidem vacat omni periculo, ad plures tamen hebdomades, immo per tres menſes durare, & æger interdum emergere ſolet.

2. Quo magis autem febris inflammatoria concurrit, eo magis peſtilens fit morbus, & periculo pleniſſimus.

3. Qui nudo *contagio* malum hoc contraxerunt, febrem graviorem, proſtrationem virium maiorem, & reliqua ſymptomata, magis exacerbata, experiuntur, quam qui a *materiali* occaſione, e.g. fructuum ingurgitatione, ab hoc morbo infeſtantur.

4. Sponte ſua non facile ſalutariter ceſſat & decurrit, ſed ſæpius decumbentem iugulat; præcipue *adultis* periculoſius cedere obſeruatur, quam iunioribus. Atque ita pertinet dyſenteria ad pauciores illos morbos, in quibus natura arti cedere obſeruatur.

5. *Tormina* quando repente euaneſcunt, euphoria tamen non ſuccedit, ſed corporis & animi languor continuat, res eſt calamitoſa.

6. Maxime omnium funeſti præſagii deprehenditur *aphthodes* faucium inflammatio: ſiue a ventriculo ſurſum adſcendat, ſiue per œſophagum deorſum deſcendat.

7. Corripiuntur enim hinc facile ægri extrema illa *atonia*, nempe paralyſi muſculorum œſophagi, vt cum ſonitu deſcendat, quidquid liquiti adſumunt, es kollert bis in den Magen hinunter, omine plurimum funeſto.

8. Dyſenteria quando per *adſtringentia*, vt plerumque fieri ſolet, tractatur, grauiſſimæ anxietates, ardores, conuulſiones, præceps lethalis euentus, ſæpiſſime inducuntur.

9. *Vomitus* dyſenteriæ quidem non eſt familiaris, quando autem mature, & protinus poſt ingurgitationem fructuum præcipue horæorum, ante, quam aluus turbatur, largiter euenit, toti malo præoccupando, vel ad minimum imminuendo, conducere obſeruatur.

10. Quando autem conatus magis, quam verus vomitus, & quidem ad modum ſero accedit, læſio quædam in ventriculo præualeſcens indicatur, & ita conamen illud vomendi a bono effectu alienum eſt.

11.

11. Dyſenteria *non-cruenta*, vulgo *alba* dicta, & abraſione veluti vlceroſa conſpicua, longe pericluoſior eſt, quam *cruenta*, præcipue ſi deiectiones antea cruentæ ſine euphoria ceſſauerint: nam in dyſenteria alba maior eſt acrimonia acido-auſtera, quæ ſanguinem in tenerioribus inteſtinorum vaſis coagulat, & ita exitum ei præcludit, vnde poſt ea grauior inflammatio & corruptio preſſo pede inſequitur.

12. Quo minus materia excernenda ſuccedit, eo grauior eſt *teneſmus*, quem externum frigus, & adſtringentia interne adhibita, non mediocriter exacerbare ſolent.

13. *Adpetitus* qualitercumque ſibi conſtans, aut denuo ſuboriens, multo melior eſt, quam illius per plures dies amiſſio.

14. Dyſenteria, quando feliciter ſuperata eſt, relinquit inteſtina firmiora, ita vt eius modi conualeſcentes poſt hæc aliis alui fluxionibus, vel torminibus, non tam facile obnoxii ſint.

15. Dyſenteria ſi funeſte exit, quo magis eneruati fuerunt ægri, eo minus conuulſiones accedunt; vbi autem fluxus per adſtringentia cohibitus fuit, ibi intereunt ægri conulſionibus grauioribus, & quidem ordinarie diebus indicatoriis, vel criticis.

16. Prouentus eius modi materiæ, quæ caruncula aut glandulas æmulari videtur, non ſtatim quidem funeſtæ, nec tamen melioris eſt prognoſeos.

17. Quo magis *interne* ardores, & *externe* refrigerationes ſentiuntur, eo grauior inflammatio metuenda eſt.

18. *Faucium* ariditas & ardor quando adfligit, aphthas portendit pernicioſas.

19. *Lingua* obſcure rubicunda aut nigra ac tumida, peſſimum indicat malum.

20. *Petechiæ* huic morbo ſuperuenientes, exitum minantur funeſtum.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

A. *Methodus generalis*

Duo inuoluit momenta, quæ vniuerſum negotium exhauriunt.

1. Ma-

1. Materia *corrupta craſſior* & fæculentior eſt euacuanda; id quod obtinetur
   1) Per rhabarbarum ſiue in ſubſtantia, ſiue in infuſo abunde ſaturato, vſurpatum,
   2) Per pilulas *Beccheri*, multo magis *Stahlii.*
   3) Per clyſteres, ex ſero lactis paratos, &, ſecundum *Sydenhamum*, paucis horis aliquoties repetitos.
2. Materia *corrumpens ſpecifica*, nempe ſubtiliſſima fermentatiua ſubſtantia, conueniente ſuæ ſpeciei modo, eliminanda, & ita ab vlteriore corrumpente progreſſione cohibenda eſt; id quod perficitur
   1) *Alexipharmaco-diapnoicis* remediis ſelectisſimis, e. g. rad. pimpin. alb. gentian. ver. angelic. herb. ſcord. & millefol. item ſemin. ſantonic. & tanacet. licet ex diuerſo fundamento.
   2) *Decantatis ſpecificis*, hepate ſerpentis, ſmaragdo præparata, priapo cerui, exſiccato ſanguine leporis non vulnerati, ſed capti & iugulati, radice ipecacuanhæ, & maxime omnium cortice *caſcarillæ.*

B. *Methodus ſpecialis.*

1. Si auxilium Medici requiritur ante, quam febris notabilis acceſſit, & vitium in primis viis hærere cenſetur, medicatio ſequente ratione inſtituatur:
   1) Curæ *initium* fiat per laxans rhabarbarinum, adiecto nitro, quod ſub initium huius morbi egregie ſe gerit, e.g.
      a) Rec. rad. rhabarb. ſelect. ſubtiliſſime præparat.
         nitri depurat. ana drachm. ſemis.
         M. f. puluis, qui pro vna vice *mane* ſumatur.
      b) Vel propinetur doſis pilularum *Stahlii*, quæ ſæpius ſolæ vniuerſum malum auferunt.
   2) Huic laxationi *veſperi* ſubiungatur lene anodynum, ſubadſtringentibus maritatum, e.g.
      a) Recip. corall. præparat. gr. VI.
         ſpec. de hyacinth. gr. V.
         MP. de cynogloſſ. gr. I.
         M. ſumatur pro doſi.
      b) Vel exhibeatur theriacæ *Andromach.* ſcrup. I.

c) Vel

c) Vel poſt meridiem bis propinetur puluis caſcarillæ ad gr. X. XV.

3) Hæc methodus in tali mitiore malo ſequente etiam die repetatur, immo, ſi opus videtur, duplicetur, ita vt pilulæ *Stahlianæ* bis, & puluis caſcarillæ per diem porrigantur.

2. Vbi autem malum *profundius* iam hæret, & febrilis commotio, vel ſtatim ſub initium, vel ſucceſſu temporis & neglectu auxilii, mature quærendi, ægrum vehementius occupauit, ibi motus febriles, qui miaſma ſubtile fermentatiuum eliminare intendunt, magis reſpiciendi ſunt & adiuuandi.

1) Mane itaque propinetur eſſentia alexipharmaca temperata, cum eſſentia caſcarillæ vel millefol. ſaturata remiſcenda, ſubiuncto regimine leniter diapnoico.

2) Per diem vero bis vel ter exhibeantur puluerес præcipitantes cum antimonio fixo, & interdum ſpecifico aliquo, e. g. hepat. ſerpent. cortic. caſcarillæ, maritati. De *nitro* vid. eautelas.

3. Symptomata, quæ hunc morbum comitantur, congruenter ſunt tractanda, in primis decocta mucilaginoſa & gelatinoſa cum potu calido & tranquilla continentia adhibenda.

4. Miteſcente impetu medicationi tandem colophonem imponere conuenit cum ſtomachicis & ventriculi tonum reſtaurantibus. Huc pertinent: eſſent, abſinth. card. bened. tanacet. galang. cort. aurant item fructus ſorbi maioris exſiccati, miua cydoniorum, vinum generoſum.

VIII. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. Iudicio Medici relinquendum eſt, num ſub mali initium *vomitorium* præſcribendum ſit.

2. Vbi a prægreſſa ingurgitatione fructuum fermenteſcentium, vel alia diæta inordinata dyſenteria inducta eſt, ibi omnino locum habet, & in talibus circumſtantiis ſpecificum illud *Americanum*, nempe *radix ipecacuannæ*, commode inſeruire poteſt, doſis ſcrup. I. plus vel minus.

3. Quan-

3. Quando autem vomitorium illo tempore propinatur, quo febris inflammatoria iam inualuit, vniuerſo morbi decurſui magnum incommodum adfertur.

4. *Potus* fere quilibet, præcipue frigidus, fouet, ad minimum exaſperat hoc malum, ægro tamen ob febrem non poteſt denegari; modo calidus porrigatur.

5. Loco vero ordinarii potus plurimum conducit decoctum *ſeminis carui* inſtar thée vſurpatum. Immo decoctum hordei, gelatina C. C.

6. Dyſenteria hoc peculiare habet, vt moderatus potus generoſi vini non ſolum non noceat, ſed plerumque etiam, licet febris conſpiret, bonum effectum præſtare obſeruetur.

7. *Ad febrem* hic magis, quam ad *fluxum* reſpiciendum eſt: illæ enim medicationes, quæ febri conducunt, fluxum vero augent, e. g. potus largior, minimam noxam adferunt; quæ autem, fluxum inhibentia, ſed febri contraria, adhibentur, illa inducunt euidentiſſima damna.

8. Huius cenſus ſunt *adſtringentia*, & ſane deplorandi ſunt errores, qui non ſolum per vulgus, ſed etiam a Medicis ipſis in dyſenteria committuntur, & quidem ſub ſpecioſo illo prætextu, ac ſi fluxus alui a laxitate inteſtinorum dependeat, quæ proinde adſtringentibus talibus corrigenda ſit; cum tamen expreſſio, ſub hoc fluxu contingens, repetitis *conſtrictionibus* abſoluatur. Tanto magis autem ab adſtringentibus abſtinendum eſt, vbi dyſenteria, quod frequenter fieri ſolet, cum febribus epidemicis petechizantibus colludit.

9. *Subadſtringentia* autem in mali mitioris initio, vel etiam in declinatione, bonum ſubinde effectum præſtant.

10. *Opii* vſus ſumma cautione indiget; ſi materiales læſiones remotæ ſunt, & tum aliquid opii placet, theriaca vel M. P. de cynogloſſa aliis præfertur.

11. Quælibet *refrigerationes* hoc malum exaſperant, hinc deſidentibus aquam calidam ſupponere, & plantis pedum calidos lateres adponere, conducit; *calor* etiam moderatus vbique commendatur.

12. Ex-

12. Ex hoc fundamento non poſſunt probari antiquorum *clyſteres* re ipſa *frigidi*, quos pro ardore inflammatorio exſtinguendo paſſim commendant: ſane enim vera refrigeratione tales ardores adgredi, cœptum eſt inconſultiſſimum.

13. *Clyſteres* etiam generatim in hoc malo eximium non habent effectum, immo ne quidem indifferentem vſum; niſi quidem in principio, vbi terebinthinati eſſe debent, adhibeantur.

14. *Euacuantia* non alia, quam leniſſima, laudantur, ſpeciatim *rhabarbarum*, quod abſtergit, & ſimul etiam aliquid adſtringentis relinquit: hinc in ſubſtantia, non autem in extracto, febre adhuc exigua, ad gr. XXX. XL. vſurpatum, vſum ſuum præſtat.

15. *Nitrum*, quod abſtergentibus, vulgo accepta interpretatione, adnumeratur, per initia cum abſorbentibus exhibitum, eximium leuamen præſtat, & tantum abeſt, vt illo tempore noceat, vt etiam iu progreſſione morbi, ſi poculentis dilutum exhibitum fuerit, probetur.

16. *Correctio* materiæ, quæ hic commendatur, exoptatiſſima quidem eſſet via ad finem ſalutarem obtinendum; ſi modo remedia, quæ huic ſcopo ſatis facerent, proſtarent.

17. *Abſorbentia* certe pleraque, quæ pro materia corrigenda commendantur, nullius ſunt pretii; præcipue in malo per contagium communicato.

18. *Corallia* aliis ſolent præferri, ſed ſemper incertum eſt, num alio, quam abſorbendi effectu, exiguum hic vſum ſuppeditante, operentur.

19. Idem iudicium eſto de bolaribus concretis, ſeu *terris ſigillatis*; niſi enim hæ terræ adſtringendo aliquid efficiant, de reliquo inutiles ſunt, & inteſtina grauant.

20. Quid vulgo dicta *corallina* forte hic poſſit, cuiuslibet experientiæ relinquendum, cum in aliis inteſtinorum pathematibus non inefficax deprehendatur.

21. *Mitigantia*, obtundentia, & reliqua *pinguia* exigui ſunt effectus: *oleum commune* multis eſt ſuſpectum: *oleum lini*

 nul-

nullius ſpecificæ & conſtantis efficaciæ reperitur, cui *oleum ouorum* multis reſpectibus præferendum eſt.

22. *Lac*, pro temperante illo & demulcente ſcopo, diu quidem laudatum, modus autem vtendi, quando copioſe ingeritur, ſuſpectus immo interdum noxius eſt: in ſpiſſius enim coagulum hac ratione facile tranſit, & hoc tormina ac reliqua ſymptomata magis fouet, quam temperat. Si vero ſecundum *Sydenhamum* vni parti lactis, duæ partes aquæ ſimplicis addantur, felicior erit effectus.

23. Mitigans nullum *gummi Arabico*, largius exhibito, par eſt.

24. *Specifica* innumera fere in dyſenteria laudantur, ſi modo effectus hiſce laudibus reſponderent.

25. *Volckamerus* pater in miſc. N. C. ſemini *lapathi acuti cruenti*, vulgo ſangu. dracon. præter effectum adſtringentem, ſpecificam adhuc in dyſenteria efficaciam adſcripſit.

26. *Priapum cerui*, *hepar ſerpentis* & *ſmaragd.* præparat. ſub methodo iam quidem adlegauimus, faciunt autem quod poſſunt.

27. Ab *Hagendornio* & aliis *fungus ſorbi aucupariæ*, vulgo Ebera-ſche, extollitur.

28. De ſpecifico *Americano* recentiſſimo, nempe radice *ipecacuannæ*, multæ pasſim quiritationes, quod votis non ſemper reſpondeat, audiuntur: num inueterata radix vel vtendi minor dexteritas, in culpa ſit, incertum eſt.

29. Corticem autem *caſcarillæ* & febri & dyſenteriæ ſalutariter conuenire, experientia teſtatur.

30. *Sympathetice* a quibuſdam laudatur *caput mortuum vitrioli*, ſellæ inponendum, ſed quoniam adſtringit, cautiſſime vſurpandum.

31. Ægri non ad quemuis conatum deponendi ſurgant, ſed calide bibendo, & tranquille iacendo diaphoreſin, ad modum ſibi ſalutarem, exſpectent.

32. *Cryſtallus montana*, minoribus & repetitis doſibus, ſiſtit diarrhœas, habet enim ſubadſtringentis aliquid: vnde cautius adhibenda, ſine tamen periculo adſtrictionis exhibe-

hibetur, ſi correctorium aliquod, nempe potiuncula quædam vel nitrum illi addatur. Conferantur, quæ de cryſtallo montana *tabula de febribus bilioſis* dicta ſunt.

33. In *ſuppreſſa* dyſenteria, ſi æger male inde habet, ad reuocandum fluxum commode datur puluis rhabarbari.

34. Alexipharmaca fortiora, vti in omnibus febribus acutis noxia ſunt, & æſtum nimium augent; ita hoc loco non commendanda ſunt.

35. In complicatione dyſenteriæ cum *hæmorrhoidibus cæcis* circumſpectione medica opus eſt. In hoc enim caſu repetitus vſus laxantium, licet leniſſimorum, non quadrat, vſus autem millefolii internus cum fumo muris marini, externe adhibito, commendatur. *Conf. cautel. tab. de hæmorrhoidibus cæcis.*

TABVLA LXXVIII.

DE PESTE.

I. DEFINITIO.

Peſtis eſt princeps febrium acutarum, epidemicarum, malignarum, vbi principium vitale per motus febriles ſumme ſubtilem, & ad corruptionem putridam inferendam ad modum agilem materiam, verſus peripheriam corporis excutere, eliminare, & hac ratione periculum ſphaceloſæ corruptionis auertere intendit.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Peſtis a reliquis febribus epidemicis & malignis differt *gradu*, quo omnes alias longe poſt ſe relinquit.

2. Non minus etiam *per ſe* hac graduum malignitatis differentia graſſatur, ita vt pro diuerſitate annorum, tempeſtatum, locorum & ſitus vrbium, alibi grauior, alibi mitior eſſe ſoleat; mitiſſima tamen peſtis longe malignior eſt variolis, morbillis & petechiis, extra peſtis tempus

graſſantibus: hæ enim febres, quomodocumque malignæ, tantam ſtragem numquam edunt, nec tam breuibus & ſæuis lethalibus effectibus ſeſe exſerunt.

III. *SIGNA*.

1. *Vires* ſtatim ſub initium mirifice cadunt, ita, vt ægros pigeat ſe mouere: es ſcheinet ihnen nichts zu fehlen, als daß ſie nur ſo ungemein matt ſind.
2. Hanc repentinam, & quaſi ſpontaneam virium deiectionem confirmat *pulſus* ſenſibilis debilitattio: quod tamen ita non intelligendum eſt, ac ſi ad naturalem, vel adhuc inferiorem gradum accedat: rara enim in febribus auis eſt vulgare illud dicterium: *Vrina ſana, pulſus ſanus* &c.
3. Immo nonnumquam lipothymici plane adfectus occurrunt.
4. *Vigiliæ* pertinaces citra perſpicuam cauſſam, e.g. doloris, inquietudinis, in plurimis obſeruantur.
5. Manifeſtant *ſeſe mentis* vacillationes, lapſui memoriæ ſimiliores, quam veræ aberrationi.
6. *Frequentiſſime* obſeruatur inſidioſa diſſimulatio ſymptomatum conſuetorum, & ſemidelira morbi neglectio, ita vt calorem, ſitim, & dolores vix perſentiſcant.
7. Quando autem grauiorum ſymptomatum repentinæ eruptiones contingunt, illæ potisſimam peruerſæ medicationi, e.g. opiatis, ſalibus volatilibus, cum regimine exhibitis, adſtringentibus, calidis elixiriis &c. adſcribendæ ſunt.
8. Ad indolem huius morbi magis pertinent exanthemata, mature erumpentia, e.g. *anthracum*, in partibus ſanguineis erumpentium & eximium ardoris ſenſum inuoluentium; item *bubonum, parotidum, vibicum, petechiarum.*
9. Animus ſub hoc morbo valde ita abiectus obſeruatur, vt etiam mature lethalem exitum ſibi infecti præſagiant.
10. Reliqua ſigna cum aliis acutis continuis & malignis hic morbus habet communia, e.g. inuadit cum horrore, ſuccedente leni æſtu; in nonnullis autem cum vomitu, vel diarrhœa, aut hæmorrhagiis ſeſe manifeſtat.

IV. *SVB-*

IV. *SVBIECTA.*

1. Quod peſtilentia omnis generis homines, ætatem & ſexum promiſcue inuadat, per vulgus notum eſt.
2. Facilius tamen eidem obnoxii obſeruantur homines timidi, otioſi, penſitabundi, plethorici.

V. *CAVSSAE.*

1. Cauſſa *materialis* eſt miaſma fermenteſcens magnæ ſubtilitatis, ita vt halitus & vaporis forma per vniuerſam ſanguinis maſſam diffundi, ex illa autem, ob colatoriorum in corpore humano minus quadrantem proportionem, difficulter ſecerni poſſit.
2. Cauſſa *efficiens* eſt principium vitale, quod per motus febriles hanc, molis quidem ſummæ exilis, agiliſſimæ autem indolis, materiam e corpore eliminare, & hac ratione imminentem putredinem præoccupare intendit.
3. Cauſſæ *occaſionales*, quæ peſtilentem hanc materiam producere, & aërem ea inficere creduntur, ſunt ſequentes:
   1) Terræ motus, vapores tales noxios emittentes.
   2) Exhalationes putridæ corporum; poſt magnam ſtragem non legitime ſepultorum. Huc etiam pertinent reliquorum animalium, immo volatilium, corpora putredine adfecta.
   3) Effluuia venenoſa, per nefandas hominum quorumdam manus excitata.
   4) Cibus inſolitus & naturæ aduerſus, e.g. carnium equorum vel aliorum animalium; quale quid præcipue eo tempore contingit, quo vrbes obſidentur, vel fames per certas mundi plagas populos adfligit.
4. Certius eſt, peſtiferam materiam & luem in Aegypto & Barbaria ſedem quaſi fixiſſe & exinde latius diffundi, ſæpeque nobis per contagium affricari, de quo ſolide commentatus eſt beatus D. Kanold.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Quoniam materia in peſte peccans, per corporis noſtri colatoria ob tenuitatem coërceri & ex ſanguine ſecerni non poteſt, ſed illorum colatoriorum poros ſemper

iterum perreptat, non poteſt non funeſtus plurimum euentus ſuccedere.

2. Trepidatio animorum, non ſolum ſub ipſo morbo, ſed etiam ante illius inuaſionem exoriens, plurimum ad hunc infelicem exitum contribuit: trepidus enim animus trepidos etiam inuoluit motus vitales.

3. Quo magis *leniora* ſunt ſymptomata æſtus, ſitis, dolorum &c. eo malignior eſt peſtilens materia.

4. Omnium ſæculorum vnanimis obſeruatio conſpirat, quod peſtis *tribus modis ſalutariter* finiri ſoleat:

1) largis ſudoribus in ipſo initio.

2) Bubonibus.

3) Anthracibus, ſed vtrisque etiam his mature & ſatis prompte erumpentibus.

5. Ex contrario peſte *perire* obſeruantur

1) Quibus nulla talis excretio tempeſtiua obtingit,

2) Vel emicans iterum recedit,

3) Vel plane ad interiora ſecretoria & excretoria organa defertur, vt diarrhœas, vrinas diſcolores, vomitus, ſeu conatus vomendi diuturnos, hæmorrhagias, pleuriticos & anginoſos morbos formet.

6. *Medio* quaſi inter hæc *loco* ſunt *petechiæ* peſtilentes, tardius erumpentes, valde liuidæ, ſaturatæ, copioſæ, & ægrum eruptione ſua nihil ſubleuantes: hæ plerisque ſunt funeſtæ, paucioribus ſalutariter eueniunt.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Materia maligna quia *corrigi* non poteſt, ſed potius intra breue tempus intimam corruptionem inducere valet, omni modo ex corpore *expellenda* eſt.

2. Hæc autem expulſio vno, breui, atque forti impetu fieri non poteſt, ſed placide ac adſidue omnia hic ſunt peragenda.

3. Quidquid ſperare licet, *maturæ* excretioni *periphericæ* innititur: nam materia maligna, vti ſub halitus forma corpus occupauit, ſic etiam per placidam, & continuam exhalationem iterum debet expelli. Huic indicationi inſeruiunt 1) con-

1) continentia ægri tranquilla, & regimen non tam calidum, quam verum refrigerium arcens.
2) Sufficiens humectatio, e. g. potus tepidi ad inſtar thée e radice ſcorzoner. flor. galeg. & ſimilibus, ſapori non ita aduerſis. Item ptiſanæ acidulæ.
3) Alexipharmaca temperata, e. g. mixtura ſimplex leniter ſaltem camphorata, eſſent. alexipharm. *Stahlii*, eſſent. pimpinell. alb. largiter ſaturata. Hæc refracta, ſed repetita doſi exhibeantur.
4) Interpoſitis vbique pulueribus, ex nitro, antimonio diaphoretico, & abſorbente quodam, paratis, ad ſuſpectam & nimiam humorum commotionem mitigandam.
5) Huic mitigandi, & ſimul lenem diaphoreſin promouendi ſcopo, etiam inſeruiunt potiones ex aquis diapnoicis, antimonio diaphoret. & abſorbente aliquo, paratæ.
6) Reliqua ſub *cautelis* videantur.

VIII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Si vmquam alibi, certe in peſte nocet methodus ſic dicta *heroica*. Hinc non ſolum a venæ ſectionibus, vomitoriis, & purgantibus, verum etiam a vehemente & copioſa *aquoſi* ſudoris expulſione abſtinendum eſt.
2. Sufficit auctior transſpiratio cum leni madore conſpicua: commotiones autem ſanguinis impediunt liberam hanc diaphoreſin. Vnde motus febriles in peſte a natura merito leniores inſtituuntur, quam in aliis acutis.
3. *Sudor* ſic dictus *Anglicus*, qui ante ſeſqui circiter ſæculum graſſabatur, exemplar huius rei præbet euidentiſſimum: hoc enim morbo correpti raro tertium diem attingebant, ſed plurimi intra 12-24. horas moriebantur; nulla medicatio, nulla prophylaxis locum habebat, ſed vnice ſudoris, non aquoſi, ſed nebuloſi vehemens eruptio, quæ a ſola decumbentis continentia exſpectanda erat.
4. Hæc continentia quieta eſt anima totius negotii, ad excretionem hanc vaporantem & diuturnam obtinendam.

5. Pro-

5. *Proportio*, quantum fieri poteſt, talis ſeruetur, vt ſub initium ad modum placide hæc excretio diapnoica inſtituatur, & diuturniore demum ſucceſſu ſenſim augeatur, ad 12-18-24. horas continuando.

6. *Antiquorum* diuinum remedium fuit *theriaca* ſed bona magis intentione, quam ſalutari effectu; ſub promiſcuo certe illius vſu, opii notabilis quantitas non poteſt non diſplicere.

7. *Recentiorum* famoſæ tincturæ bezoardicæ, quatenus mixturam ſimplicem pro baſi habent, laudem quidem ſuam merentur, *camphoræ* autem quantitas, quæ vulgo in illis recepta eſt, non poteſt adprobari, quia feruidos in corpore edit effectus. Subtripla illius portio ſufficere poſſet.

8. Sic etiam *croci* & *myrrhæ* concurſus copioſus has tincturas deturpat.

9. In peſtilenti lue reiiciuntur ſpiritus c. c. ſal volatile viperarum, & omnia vrinoſa volatilia *præparata*, non autem *ſimplicia*, e. g. c. c. viperæ.

10. *Nitrum* purum, moderatis doſibus vſurpatum, tantum abeſt vt in peſte noceat, vt potius in illo, præſertim in fluxuum ſymptomaticorum metu, plus ſpei, quam in vllo alio ſpecifico remedio, collocandum ſit; habet inſuper generalem, licet lenem, efficaciam, ſubtiles corruptiuas fermentationes temperandi.

11. *Acida* hic illis præcipue ſubiectis commendantur, quæ ſanguine fluidiore inſtructa, & a tuſſi vel aliis pectoris ſymptomatibus libera ſunt; quo nomine præ aliis laudantur clyſſus antimonii, acidum citri, mixtura ſimplex.

12. In potu affatim offerendo quouis modo caueatur, ne vel ventriculum, vel aluum, vel vrinam valde adficiat: nam omnes irritationes humorum & motuum ad interiora viſcera periculum inferunt.

13. Vti in aliis febribus malignis *ſpecifica*, vere talia, adhuc deſiderantur, ita multo magis in peſte. Laudantur a qui-

quibusdam *oſſa humana*, non cruda, ſed putrefacta illa, quæ a cœmeteriis petuntur; & ſane dignum eſt, vt inquiratur, an non eadem ratione ab homine, peſte intermortuo, remedium contra hoc venenum impetrandum ſit, vti hoc efficaciter a *cane rabido* contra hydrophobiam deſumitur; item ad imitationem illius remedii, quod ab oſſibus iumentorum impetratur, quæ a malo per *gramen oſſifragum* illato, exſtincta ſunt. *Vid. Flora Francica edit. nouiſſ.*

14. Licet eruptiones illæ peſtilentes, nempe bubones & anthraces, ad chirurgiam magis pertinere videantur, Medicus tamen ſequentia circa illas notet:

1) Regimen leniter, ſed continuo diapnoicum plus ad eruptionem confert, quam vlla alia tentamina.

2) *Diſcuſſio* anthracum atque bubonum pro re ſumme dubia atque difficili habenda, neque in vllo medicamento, niſi in camphora, ſpes aliqua hic collocanda eſt.

3) *Bufones* quid ad hunc ſcopum valeant, ab experientia demum exſpectandum eſt: nam relationes ita variant, vt aliæ nimium quantum, aliæ plane nihil iisdem tribuere velint.

4) Idem valet de *magnete arſenicali*, ab aliis laudato, ab aliis ſpreto; quamuis vtraque hæc non tam diſſipare, quam ſolum mali impetum mitigare, ſeu venenum extrahere aut eneruare credantur.

5) Quid de *foliis hyoſciami* ad diſſoluendos carbunculos promittatur, in herbario *Pancouii* videri poteſt.

6) Illud vbique ſedulo cauendum, ne, loco diſcuſſionis, nuda repulſio ſuſcitetur, quæ tanto certius in bubonibus funeſta, quanto maiore leuamine illæ eruperunt.

7) *Emollitio*, maturatio per emplaſtra & epithemata emollientia, ſi mature inſtituatur, &, facta apertione, putredo per infuſionem balſamicorum præcaueatur, ſpem diſcuſſione facit maiorem.

8) In anthracibus, præcipue circa partes teneriores eiectis *vſtio* per ferrum *candens* aliis medicationibus præ-

 fertur:

fertur: Anthraces etiam recedentes nihil præſentius reuocat, quam cauterium tale eminus admotum; de qua re digniſſima obſeruatio apud *Scultetum* occurrit.

9) Vbi reliquæ circumſtantiæ conſentiunt, non improbandus eſt auſus quorumdam chirurgorum, per *ſectionem* bubones, mediocris adhuc molis, exſtirpare.

10) Conferantur tabulæ chirurgicæ de *carbunculis* & *bubonibus*.

15. Remedia prophylactica vti in aliis contagioſis ſumme incerta ſunt, ita multo magis in peſte. Animus, a timore mortis liberatus, maioris eſt efficaciæ, quam tot laudata elixiria, aceta alexipharmaca, pilulæ antipeſtilentiales &c.

16. Quando autem omnino conſilia & remedia præcauendi ſcopo deſiderantur, ſequentia poſſunt ſuppeditari:

1) Quo magis plethora adeſt, eo magis commendetur *venæ ſectio*.

2) Mane exhibeatur doſis eſſent. pimpinellæ albæ, bene ſaturatæ, veſperi vero puluis bezoardicus.

3) *Diæta* ſit moderata, cibi aciduli.

4) *Suffimenta*, e. g. per baccas iuniperi, frequentia iniungantur.

5) *Motus* corporis placidus numquam prætermittatur, vt transſpiratio naturalis vbique locum habeat.

6) Qui cum peſte infectis commercium habent, illi radicem pimpinellæ albæ eo tempore in ore detineant, & ſaliuam perpetuo reiiciant.

17. Denique adhuc notari meretur, quod peſtis varia ſubinde ſchemata exhibeat: modo enim vt febris continens, modo vt continua, præcipue inflammatoria, ſeſe manifeſtat; quæ ficta ſchemata Medicum a methodo genuina non deducant.

18. De *amuleto Wedelii*, quod *arcanum duplicatum catholicum* vocat, atque radicem *colchici* & *plantaginis* continet, ipſius auctoris *tractatus de colchico veneno* legi poteſt.

19. Quæ præteritis annis in quibusdam Galliæ prouinciis maritimis regnauit peſtis, illa induſtriam Medicorum non medio-

mediocriter quidam exercuit, ſed quid præſidii in arte fuerit, litteræ publicæ paſſim docuerunt. Cingulum, tinctoris cuiusdam nouum inuentum, *ex mercurio, ſulphure & aliis ſimplicibus* paratum, &, vti in ſcabie alias fieri ſolet, nudo corpori adligatum, efficaciam quamdam in quatuor perſonis habuiſſe, gubernator prouinciæ ſignificauit.

TABVLA LXXIX.

DE FEBRE QVOTIDIANA INTERMITTENTE.

I. DEFINITIO:

Febris quotidiana eſt ſpecies febrium intermittentium, ſingulis diebus cum horrore & æſtu ſubſequente recurrens, quibus motibus febrilibus natura, ſeu principium vitale, noxiam aliquam materiam in primis viis ordinarie hærentem, corrigere & euacuare intendit.

II. *DIFFERENTIA:*

1. Febris quotidiana intermittens a quotidiana *continua* facile poteſt diſtingui. *Vid. tab. de febre catarrhali benigna.*
2. Quotidiana intermittens a tertiana *duplici* intermittente in eo quidem differt, quod quotidiana conſtans & vniforme tempus inuaſionis & durationis ſingulis diebus exhibeat, in tertiana autem *duplici* non ſinguli paroxyſmi, ſed alterni ſibi reſpondeant, e. g. paroxyſmus primi diei conuenit cum paroxyſmo quarti, hæc autem diagnoſis magnum in praxi momentum non inuoluit, Medicus enim rationalis reſpicit paroxyſmos, quocumque tempore, & quibuscumque horis recurrentes.

III. *SIGNA.*

1. Febris *quotidiana* inuadit ordinarie tempore matutino, hora circiter ſexta vel ſeptima.

2. Cum frigore & horrore ſatis notabili, per horæ ſpatium circiter durante.
3. Vomitu quoque, vel diarrhœa ſpontanea, aut ambobus ſimul ſtipata.
4. Succedit æſtus ſatis vehemens, cum ſiti, inquietudine, & capitis dolore.
5. Totus paroxyſmus raro ſex horas tranſcendit.
6. Æſtus quando paullulum remittit, ſudor ſpontaneus ordinarie ſubſequitur.
7. Singulis tamen diebus recurrit, tempore fere prorſus eodem, vel, vbi turbatur, plane diuerſo, anticipando aut poſtponendo.

IV. *SVBIECTA.*

1. Febris quotidiana rarior eſt, quam reliquæ intermittentes.
2. Occupat magis phlegmatica, quam reliqua temperamenta.
3. Ætati ſenili præ iuuenili.
4. Item ſexui feminino præ virili magis eſt familiaris.

V. *CAVSSÆ.*

1. Cauſſa *materialis* eſt materia viſcido-mucoſa, quæ in primis viis ordinariam ſedem habet.
2. Cum hoc primarum viarum vitio ſæpius conſpirat plethora cum ſpiſſitudine ſanguinis in vena portæ.
3. Cauſſa *formalis* eſt principium vitale, quod motibus febrilibus materiam illam noxiam ſecernere & excernere intendit. Conf. *cauſſæ* tabulæ ſequentis.
4. Cauſſæ *occaſionales*, quæ primas vias deprauare, & ſanguinem *ſpiſſum* reddere poſſunt, ſunt ſequentes:
   1) Diæta inordinata & cruda.
   2) Vita ſedentaria otioſa.
   3) Animi mœrores continui.
   4) Temperamentum ſegnius phlegmaticum, vel ſanguineo-phlegmaticum.
5. Cauſſæ febris *quotidianæ* conueniunt quidem cum cauſſis tertianæ, in quotidiana tamen qualitas vel quantitas materiæ peccantis maiore gradu ſubeſſe videtur; niſi quidem tertiana in quotidianam mutata fuerit per remedia commouentia.

VI. *PRO-*

VI. *PROGNOSIS.*

1. Febris quotidiana in longius quidem plerumque tempus protrahitur quam tertiana, ad indolem autem quartanæ non accedit.
2. Quo magis plethora cum ſpiſſitudine ſanguinis concurrit, eo difficilius omnia in paroxyſmis ſuccedunt, & eo diutius durat vniuerſus morbus. Natura enim quando obſeruat, plethoram ſub labore hoc febrili imminui, prius facile non deſiſtit, quam quantitas ſanguinis ſufficiens hac ratione euacuata fuerit, licet vitium primarum viarum iam ſublatum ſit.
3. Quo magis *æſtuans* eſt hæc febris, eo magis ad *continuam* properat.
4. Vomitus & diarrhœa, quando expedite ſuccedunt, ſudor etiam lenis ſub declinatione paroxyſmorum erumpit, febris, tum ratione impetus, tum ratione tenoris, in dies ab vno paroxyſmo in alterum decreſcere obſeruatur.
5. Quando autem debitæ excretiones non ſuccedunt, & inprimis ſudor per incontinentiam ſupprimitur, atque inſuper remedia adſtringentia propinantur, tum facile obſtructiones viſcerum, hepatis, lienis, item febres lentæ & hecticæ, cachexia, & tumores œdematoſi ſuccedunt.
6. Calidioribus autem medicamentis ſi nimium ſanguis exagitetur, febris hæc intermittens facile tranſit in continuam, præcipue inflammatoriam.
7. Conferantur ea, quæ tabula ſequente ſub *prognoſi* dicta ſunt.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

A. *Methodus generalis.*

1. Materia viſcido-mucoſa in primis viis eſt corrigenda & *præparanda*; faciunt hoc
   1) *Incidentia*
      a) digeſtiua ſalina: tartarus vitriolatus, nitrum antimoniatum.
      b) Reſoluentia acriuſcula vegetabilia, e.g. radix ari, piper, zingiber, ſemen ſinapi.
   2) *Herbæ capillares*, e. g. capillus veneris, trichoman. ceterach,

terach, & aliæ radices ac herbæ, quæ hepaticæ ac ſplenéticæ dicuntur, v.g. rad. taraxici, cichorii, herb. agrimon. centaur. min.

3) *Gummata* temperatiora: ammoniac. galban. ſagapen. excluſa tamen myrrha, quæ nimis æſtuoſa eſt.

2. Materia præparata, & mobilis facta, pro conditione circumſtantiarum eſt *euacuanda*, ſiue per

1) *Emetica*, ſiue per

2) *Laxantia* blandiora, v.g. pilulas *Beccheri, Stahlii, Quercetan.* tartareas *Bontii;* quin & per

3) *diaphoretico-diuretica* temperata, v.g. rad. helen. vincetox. pimpinell. alb. & ex his parat. eſſent.

3. *Symptomata*, nimis vrgentia, prudente ratione ſunt mitiganda.

1) *Frigus* nimis vehemens & diuturnum ſubleuant

a) *Linimenta* & *balſama* ſtomachica; quibus ſcrobiculus cordis & ſpina dorſi inungi poteſt.

b) Vel ſolus *ſpiritus vini* rectificatiſſimus, linteis quadruplicatis regioni epigaſtricæ adplicatus.

2) *Æſtum, ſitim, cephalalgiam* enormem moderantur

a) *Nitroſa* & *acida*, v.g. nitrum depuratum, ſpiritus vitrioli, nitri, clyſſus antimon. ſuccus citri, quod acidum naturæ humanæ amiciſſimum eſt.

b) *Diluentia*, v.g. infuſum thee, veronic. vel potus tenuior ordinarius, non nimis frigidus, neque etiam nimis calefactus.

c) *Continentia* tranquilla ſub ſudore, ſiue ſpontaneo, ſive per temperata diaphoretica promoto. Hæc præcipue lenit æſtum *proximi* paroxyſmi, item languorem & fatigationem.

4. *Primæ viæ* ſunt roborandæ; quod faciunt

1) *amara*, non nimis ingrata, ſtomachica vulgo dicta, v.g. rad. gentian. rubr. ſummitat. centaur. min. tanacet. herb. card. benedict. abſinth. ſcord. & hoc nomine ipſa eſſent. alexipharm. cum eſſent gentian. ſociata.

2) *Acida* temperata, & *martialia* correctiora, vbi ſpeciatim

tinct.

tinct. vitrioli martis *Ludouici* laudatur, ſi languor ſtomachi poſt febrem ſuperatam diutius perſeueret.

5. *Motus* in conſuetudinem deducti, &, ſublata materia, adhuc perennantes, prudente modo cohibendi ſunt; cui indicationi ſatis faciunt

1) *Anodyna*, ſedatiua, v.g. pilulæ *Wildeganſii* genuinæ, aut *Matthæi* ſiue *Starkeyanæ* veræ, veſpera, quæ paroxyſmum præcedit, ſumendæ.

2) *Subadſtringentia*, e.g, cortex chinæ, crocus martis antimoniat. tenerior *Stahlii*, verſus paroxyſmum, non tamen *proxime* ante eumdem, propinanda.

B. *Methodus ſpecialis.*

1. Ante paroxyſmum pulueres digeſtiuo-præcipitantes propinentur, e.g.

Recip. tartar. vitr.
conch. acido tartari ſaturat. ana M. doſ. ſcrup. I.

2. Sub æſtu ſufficiens tepidus potus, qualiscumque dilutus, porrigatur, & quando ſitis vehementer vrget, cum nitro temperetut, præcipue etiam continentia corporis tranquilla obſeruetur.

3. Æſtu vero remittente, madore ſpontaneo erumpente, exhibeatur eſſent. alexipharm. *Stahlii* ad gutt. XX-XXX. cum regimine ad modum moderato.

4. Horis vacuis continuentur pulueres digeſtiuo-abſorbentes.

5. Verſus ſomnum pilulæ *Beccheri*, vel aliæ laxantes, ex gummatibus & reſinis paratæ, propinentur, vt circa ſequentem paroxyſmum effectum ſuum edant, & hac ratione materiam febrilem præſcindant. Vix autem, & non niſi in febre languidiore, hæc laxantia ſunt *neceſſaria.*

6. Denique, ſuperato plurimum morbo, ad tonum ventriculi & viſcerum reſtaurandum, eſſentia quædam ſtomachica in vſum vocetur, e.g.

Recip. eſſent. gentian. rubr.
centaur. minor.
galang. ana M. D. XXX. gutt. verſus paſtum.

Vel recip. tinct. martis aperitiu. *Ludouici* vnc. I.
eſſent. lign. aloes drach. II. M. D. gutt. XL - L

VIII. *CAV-*

VIII. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE*

1. Vulgaris methodus, qua febres intermittentes hodie tractari ſolent, duo extrema inuoluit: altera enim materiam peccantem cum *impetu* eliminare intendit, nempe per vomitoria; altera autem, per corticem illum Peruuianum, materiam potius ſupprimit & concludit, quam euacuat.

2. *Vomitoria*, empirice adhibita, ſæpe conatus tantum enormes, ſine materiæ peccantis ſucceſſu, prouocant, ægros inutiliter fatigant, & plethoricos vehementer angunt.

3. Quando *euemetis* propinantur, præcipue eo tempore, quo ſponte natura ad vomitum propendet, nempe verſus paroxyſmos, facile *hyperemeſin* inducunt, & tamen ſufficientem excretionem non præſtant.

4. Tanto magis hoc contingit, ſi, quando febres diu durarunt, & in habitum iam deductæ ſunt, emetica exhibentur.

5. *Altera methodus*, qua motus febriles, nullo habito reſpectu ad materiam peccantem, ſimpliciter cohibentur, ſiue per corticem Peruuianum, ſiue per alia adſtringentia, grauiora adhuc damna inducere ſolet.

6. Nempe adſtrictionem alui pertinacem, in conſuetudinem facile abeuntem, flatulentiam, anguſtias præcordiorum, poſt paſtum præcipue adfligentes.

7. Quo magis ſtatus plethoricus concurrit, eo certius poſt cibum phlogoſes, faciei rubores, capitis grauitates, & hypochondriaca pathemata ſuccedunt.

8. Porro: colica, icterus, tabes, cachexia, oedemata, hydrops, febres acutæ inflammatoriæ, anginæ, febres lentæ, hecticæ, anomalæ, & innumera fere alia mala.

9. De hoc damno, per corticem *chinæ chinæ* inducto, in recente adhuc memoria ſunt duo *regia ſpecimia*. Annis enim proxime præterlapſis Hiſpaniæ Regina poſt vſum chinæ chinæ non ſolum dicta ſymptomata mox experta eſt, ſed & ex vita mature exceſſit. Regem autem ipſum quot periculis expoſuerit ineptum hoc medicamen, nouellæ Madritenſes anno 1718. d. 19. dec. confirmant ſe-

ſequentibus: Ob zwar unſer König durch den Gebrauch der China de China das neuliche Fieber vertrieben, ſo hat ſich doch an deſſen Statt ein auszehrendes Fieber eingeſtellet, welches Jhn noch dieſe Stunde nicht verlaſſen wil, auch wil die Schwulſt an dem einen Fuſſe im geringſten nicht abnehmen, ja es iſt gar eine inflammation darzu geſchlagen. Wiewohl nun das vomitiv und andere medicamenta eine gute Wirckung ſcheinen gethan zu haben, ſo iſt man gleichwohl wegen des Königes Leben in groſſer Bekümmerniß. Optandum ſane eſſet, vt hæc *regia* exempla ab vniuerſa ſchola medica altius conſiderarentur.

10. Reliquæ obſeruationes & cautelæ videantur tabula ſequente.

TABVLA LXXX.

DE

FEBRE TERTIANA.

I. DEFINITIO.

Febris tertiana eſt ſpecies febrium intermittentium, poſt tertium diem cum horrore & ſuccedente æſtu recurrens, quibus motibus febrilibus principium vitale noxiam aliquam materiam, in primis viis plurimum hærentem, præparare & euacuare intendit.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Febris tertiana eſt vel *ſimplex* vel *duplex*; quam differentiam *ſigna*, quæ inferius ſequuntur, docent.
2. Tertiana *legitima* bene diſcernenda eſt a *ſpuria*, *ſub-continua*, quæ plerumque frigus *lenius*, æſtum vero vehementiorem & diuturnum, præter ea ſymptomata adhuc aliqua inſolita, e.g. tuſſim, adfert, poſt paroxyſmos etiam languorem, laſſitudinem artuum, capitis grauitatem vertiginoſam, ſitientem calorem, ſomni inquie-

tudinem, languorem ſtomachi, iugiter perſeuerantia, relinquit.

3. Tertiana probe etiam diſtinguenda eſt a febribus illis acutis, præcipue *epidemicis*, quæ typum tertianarium ſimulant, quando in tempus vernum, & in corpus circa primas vias impurum incidunt: hæ enim notabilem continuitatis habent malignitatem, & non raro maculas petechiales, purpuram, & alia exanthemata parturiunt.

III. *SIGNA.*

A. *Tertianæ ſimplicis.*

1. Inuadit horis ante meridiem, a ientaculo vſque ad prandium, & quidem

2. qui ientare conſueuerunt, incidunt in paroxyſmum circa tempus ientaculi; qui autem huic non adſueti ſunt, ab hora decima vſque duodecimam ordinarie a paroxyſmo corripiuntur.

3. Incipit cum notabili horrore, qui ad membrorum concuſſionem frequentius excedit.

4. Senſus hic ſpaſtico-refrigeratorius primum ordinarie circa regionem lumborum ſentitur, & inde per longitudinem dorſi verſus ſcrobiculum cordis adſcendit.

5. Succedit *nauſea* cum anguſtiis & anxietatibus præcordiorum.

6. Quo magis legitima eſt tertiana, eo certius hæc nauſea in ipſum *vomitum* tranſit, per quem modo tenax & mucoſa materia, modo bilioſa ſaburra, modo cibi adhuc indigeſti, primis paroxyſmis reiiciuntur.

7. In quibusdam fortes tantum vomendi *conatus* obtingunt ſine notabili excretione.

8. Vel loco vomitus diarrhœa ſequitur, & quidem in ſubiectis minus vegetioribus, phlegmaticis, annoſis, aut vbi ſaburra mucoſa diu ſemicocta in primis viis hæſit.

9. Hæc ſymptomata quando per vnam vel alteram horam durauerunt, tum frigori remittenti ſuccedit flaccida fatigatio & languor corporis vniuerſi, præcipue vero artuum, cum moleſto ſenſu contuſionis, als wenn alles

an

an dem Patienten zerſchlagen wäre; exceptis illis, in quibus nauſea diutius continuat.

10. Hunc languorem excipit æſtus, qui plurimum lento interdum vero ſatis præcipiti curſu augeſcit.

11. Concurrunt dolores capitis, ſitis & amarities oris.

12. Quam primum hic æſtus paullulum miteſcit, mador quidam, ſeu lenis ſudor erumpere obſeruatur; non quidem ſemper prioribus, bene vero ſequentibus paroxyſmis.

13. Quo magis tranquilla continentia concurrit, eo citius æſtus miteſcit, & ſudor ſuccedere ſolet.

14. Totus paroxyſmus vix infra 6. horas decurrit, ſæpius ad octo, &, quando vehementior eſt, ad duodecim horas ſeſe extendit, has autem quæ excedit, pro *notha*, id eſt, vere practico ſenſu, compoſita, ad continuum genium accedente, habenda eſt.

15. Repetuntur vero hæc omnia alternis diebus, ita vt ad minimum interuallum 24. horarum intercedere ſoleat.

16. Paroxyſmi plerumque ſtato tempore & hora, nonnunquam vero anticipando, aut poſtponendo, recurrunt.

B. *Tertianæ duplicis.*

1. Hæc ſingulis quidem diebus recurrit, non ſinguli autem paroxyſmi, ſed alterni ſibi reſpondent, e.g. primo die inuadit ante meridiem, ſecundo poſt eumdem, tertio ante meridiem, quarto poſt eumdem.

2. Tertianæ *anomalæ* nullum certum inuaſionis tempus obſeruant.

V. *SVBIECTA.*

1. Tertiana legitima occupat magis ſexum virilem quam femininum.

2. Familiarior eſt ætati iuniori & iuuenili, quam annoſiori, quæ facilius tertianas anomalas incurrere ſolet.

3. Item magis euenit perſonis vegetioribus, quam ſegnioribus & incurioſis.

4. Præcipue autem homines ſenſibiliores & nauſeabundi facile tertianam incurrunt, quando poſt cibos, cum nauſea adſumtos, conatus vomendi violenter ſupprimuntur.

V. *CAVSSAE.*

1. Cauſſa *materialis* eſt viſcida, lenta, mucida aut ſemi-concocta materia, plurimum in primis viis hærens; interdum vero, præcipue quando febris antea ſuppreſſa vel corrupta fuit, materia peccans in vaſis meſeraicis vel hepate obhæreſcit.

2. Cauſſa *efficiens*, eſt principium vitale, quod motibus hiſce febrilibus materiam dictam eliminare intendit.

3. Cauſſæ *occaſionales*, quæ primas vias deprauare ſolent, ſunt ſequentes:

 1) Diæta inordinata, craſſa, & concoctioni refractaria.
 2) Præſertim quando cum nauſea cibi adſumuntur.
 3) Vel commotiones animi vehementes ante, ſub vel poſt paſtum acceduut.
 4) Vitæ genus ſedentarium & otioſum.
 5) Refrigeratio in regione abdominis, præcipue circa tempus, quo cibus adſumtus eſt: hac enim ratione concoctio impeditur.
 6) Scabies repulſa.

4. *Bilem* cum veteribus hic accuſare velle, irritum eſt: licet enim illa in febre tertiana ſæpius euomatur, hoc tamen retorſionibus duodeni, quæ ſub his vehementibus commotionibus contingunt, tribuendum eſt. Experientia docet, quod etiam ſani, vomitorio vtentes, bilem ſub vltimis vomitibus eiiciant.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Febris tertiana legitima, ſi inconditæ medicationes non admittantur, toto genere ſalutaris eſt; immo per vulgus conſtat, quod poſt legitimum huius febris decurſum ægri non ſolum priorem, ſed etiam firmiorem recuperent ſanitatem.

2. Hæc legitima tertiana frequentius ante ſeptimum paroxyſmum, raro autem ante quartum in ſolidum ceſſat; ſed nihil critici in hac febre obſeruare licet.

3. Quando diæta conueniente, & regimine modeſto ſubleuatur, numquam ruit in exitum periculoſum, & abſque artis auxilio feliciter ſolet decurrere.

4. Vbi

4. Vbi vero per medicamenta calida ſudor, præcipue ſub æſtu vehemente, immodeſte concitatur, ægri valde debilitantur, & continuas tabidas ſudationes, immo febres acutas, viſcerum inflammatorias incurrere ſolent; & hoc tanto certius, quo magis temperamentum ſanguineum vel cholericum, ætas iunior, & diæta vinoſa concurrunt.

5. Quando autem tertianæ per *adſtringentia* cohibentur, ſuccedunt: laſſitudo, faſtidium, preſſiones circa præcordia & hypochondria: porro obſtructiones hepatis, lienis, febres lentæ, hecticæ, cachexia, præcipue in illis ſubiectis, quæ temperamenti ſunt phlegmatici vel melancholici, aut ætatis prouectioris.

6. Vti in tertiana legitima *euacuationes* per vomitum vel diarrhœam, quando mature & vegete procedunt, ſalutariter ſuccedere ſolent; ita harum excretionum retentiones morbum in longum tempus protrahunt, paroxyſmos non decreſcentes, ſed æquali tenote recurrentes, inferunt, & vires notabiliter exhauriunt.

7. *Sudor* ille lenis, qui ſub declinatione æſtus erumpere ſolet, quo magis tranquilla continentia & placido regimine promouetur, eo certius *ſenſim* decreſcunt paroxyſmi & morbus ſalutariter finitur: atque hæc tardior febris terminatio melioris eſt fidei, quam quæ præcipiti greſſu decurrit.

8. Quando error quidam ſiue in diæta, ſiue in medicatione committitur, ſuccedens paroxyſmus notabiliter exacerbatus obſeruatur.

9. Nihil facile huius febris legitimum decurſum vehementius turbare poteſt, quam inſignis *plethora*; hæc enim, vbi concurrit, omnia ſymptomata exaſperat; præcipue æſtum infert grauiorem, & ſudoris ſpontanei eruptionem multum impedit: ægerrime etiam tales ægri medicamenta calida, vel cohibentia tolerant: non raro enim in febres acutas inflammatorias per illa coniiciuntur.

10. Paruum & breue frigus ſubſequente diuturniore æſtu, ſine excretionibus notabilibus, febrem deſignat irregu-

larem, & acuto typo, ad minimum compoſito, propinquam.

11. Tertiana aliquando *contagioſa* velut adparet, ſed non aliter, quam ſub craſſa conuerſatione & contactu, e. g. quando in eodem lecto dormiunt, ex iisdem vaſis bibunt; præſertim ſi vitium primarum viarum concurrat.

12. Inſolita *voracitas* in hac febre, præcipue quæ paroxyſmos antecedit, morbum protrahere obſeruatur; vnde per vulgus paſſim audire contingit: die Freß-Fieber halten lange an, ſubiuncta interdum hac ratione: ſie haben volle Nahrung.

13. Sic etiam auctior adpetitus, poſt febris decurſum ordinarie ſuccedens, quando per ingeſtionem ciborum repletur, facile *recidiuam* inducit.

14. Tertianæ, quæ verno tempore oriuntur, melioris genii ſunt, quam quæ reliquis temporibus obtingunt.

15. Tumores œdematoſi poſt tertianas tantum quidem periculum non inuoluunt, quam qui quartanas excipiunt; niſi tamen mature & conueniente methodo illis occurratur, hydrops tandem inducitur.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

A. *Methodus generalis.*

Hæc prorſus conuenit cum illa, quam præcedente tabula de febre quotidiana indicauimus.

B. *Methodus ſpecialis* exiguis tantum circumſtantiis variat.

1. Vna vel altera hora ante paroxyſmum exhibeantur digeſtiua cum abſorbentibus maritata, e. g.

   Recip. nitr. antimoniat. vnc. ſemis.
   conch. præparat. & acido tartari ſaturat. drach. II.
   M. doſ. ſcrup. I.

   ita vomitus ſpontaneus plerumque ſubſequitur.

2. Sub paroxyſmo potus ſufficiens concedatur; modo non inebrians, non fæculentus, neque actu frigidus, aut nimiis hauſtibus ingurgitatus. *Conf. cautel.*

3. Vbi æſtus & ſitis vehementius vrgent, potus pro ſanguineis leniſſimis acidis, pro cholericis autem & melancholicis nitro temperari poteſt.

4. Æſtu

4. Æſtu miteſcente ſudor ſpontaneus promouetur per moderatam doſin eſſent. alexiph. *Stahlii*, ſubiuncto placido regimine.

5. Die vacua hæc eſſent. alexipharm. & pulueres digeſtiuo-abſorbentes continuentur, hac tamen diſcretione:

1) Si nimio maior ſit exæſtuatio febrilis, crebrius, ſed refracta magis doſi, propinanda eſt eſſent. alexiph. ne motus in febrem lentam hecticam degenerent.

2) Si vero æſtus minor ſit, digeſtiua crebrius, quam alexipharm. ſunt exhibenda.

6. Eodem die vacuo lenes etiam laxationes conueniunt, abſolutæ autem non ſunt neceſſitatis, niſi febris langueſcere, & in longum tempus durare ſoleat: quo caſu pilulæ *Beccheri, Stahlii*, cum extract. panchymagogo *Crollii* pro re nata coniunctæ, laudantur. Item decoctum aliquod ex reſoluentibus & laxantibus paratum; in quem finem conducunt: rad. cichor. tarax. herb. fumar. card. benedict. agrimon. rad. hellebori nigri, rhabarbar. fol. ſennæ & ſimilia.

7. Locum etiam habent ſtomachico-carminatiua, eodem die verſus paſtum propinanda, ad tonum primarum viarum reſtaurandum, e.g. eſſent. gentian. rubr. abſinthii compoſita, tinct. martis aperitiu. *Ludouici*, item eſſent. e rad. ari. herb. abſinth. centaur. min. maſtich. galang. cort. citri, aurant.

8. Denique vbi hæc omnia ſollicite obſeruata ſunt, & motus febriles nihilo minus perſeuerant, ibi *ſiſtentia* conceduntur. Præ aliis laudantur

1) *Crocus martis* antimoniat. tenerior *Stahlii* 3. 5. gran. pro doſi. Hic crocus aluum non adeo adſtringit, vti china chinæ, & tamen æque præſentem efficaciam in ſiſtendis motibus febrilibus exhibet.

2) *Pilulæ Wildeganſii* 4-5. horas ante paroxyſmum ad gran. 3-4. exhibendæ: hæ non prima doſi, ſed paulatim impetum paroxyſmorum infringunt, & ſæpe ſudorem excitant.

VIII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ*

1. Febris tertiana *duplex* aliam non expoſcit methodum, ſed pecu-

peculiarem tantum ad paroxyſmos reſpectum & adplicationem.

2. Quæ *præcedente* tabula ſub cautelis dicta ſunt, illa hoc loco repetantur.

3. Subiecta febris tertianæ quo magis ſunt valetudinaria, tenera, & ſenſibilia, eo leniore methodo tractanda ſunt.

4. Abſint in iisdem impetuoſa *euacuantia*, multo magis autem motus febriles cohibentia; digerentibus potius per tempus aliquod inſiſtatur, & lento demum greſſu euacuantia in ſubſidium vocentur.

5. Habent quidem in tertianis locum *vomitoria*, vbi cibus dyſpeptus & malæ concoctionis, recenter febrem excitauit; ſtolidum autem eſt, naturam adhuc magis per artem excitare, ſi iam ſponte ad vomitum inclinet.

6. Extra has circumſtantias vomitorium exhibere vix vnquam neceſſarium eſt: materia enim morbifera ſatis præparata & mobilis facta, commodius ſponte naturæ reiicitur, ſiue per placidum vomitum in ipſis paroxyſmis, ſiue magis tacite per ordinarias aluinas excretiones.

7. Quod ſi tamen omnino in robuſtioribus, vel etiam ſegnioribus vomitorium aliquod præſcribere placet; ad negotium eo citius & facilius expediendum, ſollicite obſeruetur, quod, ſecundum *Hippocratem*, non *cruda*, ſed *concocta* mouenda ſint; ſin ſecus, grauia tantum vomendi conamina ſuccedere ſolent, quæ vires proſternunt, debitos motus turbant, & ita vniuerſum negotium difficilius reddunt.

8. Febres tertianæ, per *adſtringentia* ſuppreſſæ, vti non raro occurrunt; ita certior illarum medela non obtinetur, quam per paroxyſmorum febrilium reuocationem; quæ per pilulas *Beccheri*, *Stahlii*, vel alia moderata, & tamen efficacia, laxantia commode obtinetur.

9. Quam primum per lenia talia laxantia febris reuocata eſt, ſymptomata per ſuppreſſionem inducta, e. g. tenſiones & preſſiones circa præcordia & hypochondria, laſſitudo, faſtidium, tumores œdematoſi &c. citius ordinarie miteſcunt.

10. Poſt

10. Poſt felicem febris tertianæ decurſum adpetitus moderandus, refrigerium, præcipue humidum, euitandum, & ad tonum ventriculi reſtituendum, tonico-ſtomachicis continuandum eſt; ſubiuncto motu corporis moderato.

11. Vbi autem hæc febris, minus feliciter decurrens, tumores œdematoſos relinquit, ibi ſalia digeſtiua, lenia tonico-martialia, ſtomachica & blandiſſima laxantia conueniunt; abſtinendo a ſalibus volatilibus, acrioribus alcalicis & purgantibus fortioribus.

12. Digeſtiua *ſalina*, e. g. tartar. vitriol. arcan. duplicat. nitr. antimoniat. longe hic præferenda ſunt *vegetabilibus*, e.g. rad. ari, zedoar. piperi, zingiberi, &c. hæc enim ſegniora non ſolum obſeruantur, verum etiam per ſal ſuum volatile, quod ſub acrimonia ſua fouent, æſtui febrili nocumentum aliquod adferunt.

13. Quando autem febris lenteſcit, & ita minor æſtus præſto eſt, vel ſubiectum phlegmaticum occupat, tum hæc vegetabilia & alia *amara* laudabilem operam præſtant; inprimis laudatur *centaurium minus*, &, febre ſubacta, carduus benedictus, qui ad tonum roborandum eximia virtute præditus eſt.

14. *Extracta* horum amaricantium decoctis & infuſis præferenda ſunt, præcipue in ſubiectis ſenſibilibus, in quibus infuſa talia, copioſe adſumenda, per nimiam ſuam amaritiem facile æſtum hecticum inducere ſolent.

15. Sal digeſtiuum *Syluii* non commendatur, multo minus ſalia volatilia vrinoſa.

16. Medicatio per *arſenicum* non decet viros ſinceros.

17. Saburra ad primas vias congeſta, aliis febribus concurrens, tertianarii typi complicationem haud raro adfert; quod tanto magis obſeruandum, quo ſæpius tales febres anomalæ in noſtris climatibus occurrunt. Faciunt hoc præcipue febres epidemicæ, paullo lentioris indolis, verno tempore obuenientes. *Vid. differentia*, item *tabula de febre catarrhali maligna.*

18. Ex omnibus febribus *duæ* ſunt, quarum cauſſa materialis ob

ob loca ſatis commodam proximam *correctionem* paullo magis admittit: nempe febris cholerica & tertiana; cauendum tamen vbique, ne intentione corrigendi abſorbentia nimis copioſe ingerantur.

19. *Efflorescentiæ vlceroſæ* in externo oris ambitu non tantum tertianis intermittentibus, ſed & tertianis continuis, & aliis acutis, cum magna anxietate cardialgica coniunctis, immo in vermibus etiam ſunt familiares. Hoc tamen loco mentio illarum fieri debuit, quia potiſſimum ſub febre tertiana obſeruantur. Quod hæc fiant in febribus minus benignis & in longum tempus ſe ſe extendentibus, vulgo quidem adſeritur, docet autem experientia, ipſas benignas tertianas eius modi efflorescentiis ſæpius eſſe ſtipatas.

20. *Venæ ſectionem* in febribus intermittentibus adhibere abſonum eſt: facile enim typum intermittentem in continuum mutant.

21. Potum quando etiam ſub *frigore* ægri efflagitant, ille tanto modeſtius & magis tepidus porrigendus eſt.

22. Denique ad *recidiuam* tertianæ febris præoccupandam, adhuc notandum, quod annuo recurſu primæ viæ per lenia laxantia euacuari, & per ſtomachica roborari poſſint; ſubiuncto regimine diætetico exquiſito.

23. Laudant quidam ſympatheticam febrium curationem per *cancrum fluuiatilem*: jubent nimirum ſegmenta vnguium ægri cancri chelis adligare & deinde cancrum in fluuium demittere, daß das Fieber mit dem Krebſe fortſchwimme. Sed ſine omni effectu ſæpe tentatum eſt.

TABVLA LXXXI.
DE FEBRE QVARTANA.

I. DEFINITIO.

Febris quartana eſt ſpecies febrium intermittentium, quarto quo-

quouis die cum frigore & ſuccedente æſtu inuadens: quo labore febrili principium vitale materiam aliquam noxiam, circa viſcus aliquod hypochondriacum hærentem, corrigere, remouere, & hac ratione viſceris læſionem auertere intendit.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Febris quartana eſt vel *ſimplex*, vel *continua*.
2. De *ſimplice* hac tabula, de *continua* autem infra agitur.

III. *SIGNA.*

1. Quartana legitima præ aliis intermittentibus typum ſuum exactiſſime ſeruat: vix enim alio tempore, quam poſt meridiem, circa horam quartam vel quintam inuadit.
2. *Frigus* quod format, ad horrorem quidem & artuum ſuccuſſationem non accedit, eſt tamen ſatis ſenſibile, & ad duas circiter horas extenditur.
3. Præcedit & concurrit *languor* corporis & animi.
4. *Vomitus* non facile exoritur, niſi febris a manifeſta ciborum inconuenientium ingeſtione initium ſumſerit.
5. Neque *diarrhœæ* ordinarie eueniunt, notabiliter potius aluus non ſolum die febrili, verum etiam reliquis vacuis conſtricta obſeruatur.
6. *Calor*, qui frigori lento greſſu ſuccedit, non tam vehementia, quam odioſa ſiccitate, immo mordaci ariditate, patienti moleſtus eſt: vnde etiam vix vnquam ſudor ſuccedere ſolet.
7. *Æſtus* hic ad quatuor vel ſex horas, raro diutius ſeſe extendit, niſi forte primo & ſecundo paroxyſmo.
8. Durante ita calore vertiginoſa capitis perturbatio cum dolore obtuſo, non exquiſite lancinatorio, adfligit.
9. Superato paroxyſmo redit quidem æger ad mediocrem orthoſtadiam, & ſuccedentibus vacuis diebus in eodem ſtatu perſeuerat; manet autem aliquod animi faſtidium & ſenſus profundus contuſionis & confractionis, quem dolorem Medici vocant *oſteocopon*.
10. Quarto quouis die recurrit paroxyſmus, & quidem ſtatis præciſe horis, raro poſtponendo, rarius anticipando:

quam primum enim anticipat, iuſta ſtatim *continuitatis* ſuſpicio fouenda eſt.

IV. *SVBIECTA.*

1. Quartana præcipue occupat ætatem conſiſtentem, & provectiorem.
2. Quando autem ab auctoribus, e. g. *Sydenhamo* & *Sennerto*, traditur, quod infantilis etiam ætas hac febre occupetur, hoc epidemicæ indoli tribuendum eſt.
3. Temperamentum melancholicum præ omnibus reliquis huic morbo ſuccumbit.
4. In primis tales perſonæ eumdem incurrunt, quæ ſub vitæ genere otioſo, ſedentario & ſpeculabundo, frequentes animi mœrores & ſollicitudines experiuntur.

V. *CAVSSAE.*

1. Cauſſa *materialis* huius febris eſt materia viſcida, tenax, plerumque in viſceribus hypochondriacis, cum *venæ portæ* connexionem habentibus, ſtabulans, e. g. in hepate, liene, glandulis meſaraicis: rarius in primis viis.
2. Cauſſam circa viſcera hypochondriaca hærere, ſatis confirmat nexus reciprocus, quem hæc febris cum ictero, cachexia, tumoribus œdematoſis & aſciticis fouet: modo enim quartana his, modo hæc quartanæ ſuccedunt: modo complicantur. *Conf. prognoſis. num. 9.*
3. Cauſſa *efficiens* eſt principium vitale, quod motibus talibus lentis lenteſcentem ſtagnantem materiam reſoluere intendit, ad obſtructiones, ſcirrhos & ſalino-acres corruptiones in dictis viſceribus præcauendas.
4. Cauſſæ *occaſionales* & procatarcticæ ſunt:
   1) Febris tertiana vel quotidiana, male curata.
   2) Obſtructiones euacuationum ſanguinearum conſuetarum, e. g. menſium, hæmorrhoidum.
   3) Diæta cruda cum potu parciore.
   4) Refrigeratio abdominis, præcipue poſt paſtum, aëre humido exſiſtente.
   5) Tempus autumnale: vnde quartanæ dicuntur febres autumnales.

6) Vitæ

6) Vitæ genus ſedentarium, otioſum, ſpeculabundum, præcipue cum mobili permutatum.
7) Abuſus *acidorum*, ſpiſſitudinem humorum inducens.
8) Abuſus *ſpirituoſorum*, qui orgaſticam ſanguinis commotionem excitat.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Motus & decurſus huius febris plane reſpondet quantitati & qualitati materiæ peccantis, quæ exiguæ quidem molis, difficillimæ tamen, ob tenacitatem, reſolutionis eſt.
2. Hinc quartanæ ad plures hebdomades, immo menſes ſeſe extendunt, & ita ſæpius contumaces reperiuntur, vt diu pro ſcandalo Medicorum habitæ ſint.
3. Concurrente autem methodo conueniente, & ægri patientia, hæc febris, licet ſibi relicta pertinax ſit, & non facile ſponte ſua ad tranquillitatem redeat, feliciter tamen profligatur.
4. Immo in iunioribus, labori alias adſuetis, intra duas interdum hebdomades ſoluitur.
5. Si autumno inuadit, non raro ad vernale tempus ſeſe extendere obſeruatur, bis die Bäume ausſchlagen, vernalis autem quartana breuioris eſt periodi.
6. Quartana poſt annuum decurſum facile *recidiuam ſiſtit*; immo ſi magis ſuppreſſa, quam legitima methodo ſuperata fuit, tam longam periodum non exſpectat, ſed breui ſæpius iterum recrudeſcit, cui rei facile anſam præbet repletio ingentis adpetitus, poſt ſuppreſſionem per *chinam chinæ* excitati.
7. Ad nullam excretionem notabilem hæc febris ordinarie inclinat, vti ſub *ſignis* iam indicatum eſt.
8. Quando autem per vomitoria, purgantia fortiora, ſudorifera, ſalia volatilia vrinoſa, adſtringentia, venæ ſectionem, tractatur, facile in typum acutum, vel malum chronicoteron, febrem lentam, hecticam, transmigrat.
9. Quartana legitime ſuperata ſoluit prægreſſos hypochondriacos morbos; incongruenter autem ſuppreſſæ ſcirrhus hepatis, lienis, glandularum meſaraicarum, tumo-

res œdematoſi, hydrops, hectica, aſthma ſiccum, tuſſis ſicca, icterus, præcipue niger, ſuccedunt.

10. Tumores œdematoſi, qui poſt quartanam ſequuntur, longe contumaciores ſunt illis, qui durante adhuc febre obueniuut. *Conf. cautelæ.*

11. Quæ de adpetitu fortiore, ſeu potius voracitate, ante vel poſt paroxyſmum vrgente, præcedente tabula diximus, valent etiam de febre quartana: nempe portendit talis edacitas febris plurimum diuturnitatem.

12. *Scabies*, quæ interdum febri quartanæ ſuperuenire ſolet, felicem febris decurſum promittit: materia enim, ad peripheriam tranſlata, in ſcabiem fœtidam mutatur, & ſic vere conſumitur; quando autem ad pedes deiicitur, tumores duriores, & non raro peſſimi moris vlcerationes format.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

A. *Methodus generalis.*

1. Collectio & infarctus materiæ tenacis & mucoſæ circa viſcera hypochondriaca hærens, *incidendus* & *reſoluendus* eſt. Faciunt hoc

1) *Salia digeſtiua*, e.g. arcan. duplicat. tartar. vitriolat. nitr. antimoniat. Item: ſal. abſinth. centaur. min. card. benedict. tartar. tartariſat. terra foliata tartari.

2) *Gummata* temperata: ammoniac. ſagapen. ſarcocoll. (myrrha iuſto æſtuſior eſt.)

3) *Radices* incidentes, e.g. rad. ari, gentian. rubr. pimpinell. alb. vincetox.

4) *Herbæ* reſoluentes amaræ, e.g. fumar. epithym. capill. vener. præcipue centaur. min. item abſinth. adianth. alb. marrub.

5) *Diluentia*, in primis etiam ob aluum adſtrictam, & ſpiſſitudinem ſanguinis.

2. Materia hac ratione reſoluta, correcta & præparata, per aluum & vrinam *euacuanda* eſt. Præſtant hoc

1) Laxantia, præcipue melanagoga, cum *epicraſi* ordinata, coniunctis nempe modo commendatis reſoluentibus radicibus & herbis, quæ vim diureticam exhibent.

2) Vel

2) Vel pilulæ ex gummi ammoniaco, extractis amaris, aloë, extract. hellebor. nigr. mercur. dulc. & reſin. ſcammon.
3) Item pilulæ tartareæ *Quercetani* vel *Sylvii.*
4) Præ omnibus pilulæ *Stahlii* vel *Beccheri.*

3. *Tonus* viſcerum eſt reſtaurandus; cui ſcopo inſeruiunt ſtomachica, tonica, neruina, præcipue eſſent. rad. gentian. rubr. centaur. min. card. benedict. abſinthii compoſita, tinct. mart. aperitiu. *Ludouici.*

4. *Motus* denique, ſi re vera in conſuetudinem degenerati obſeruentur, ſiſtendi ſunt. Præſtant hoc
1) Electuar. cort. chinæ chinæ 3. 4. horas ante paroxyſmum exhibitum.
2) Crocus martis antimoniatus tenerior *Stahlii*, dicto tempore ad gran. 4. 5. propinatus: non prima doſi, ſed ſenſim motus ſiſtit, & hinc cortice Peruuiano ſecurior eſt.
3) Crocus martis cachecticus *Zwelferi.*
4) Nonnunquam amuletica efficaciam præſtant, e. g. adpenſio aranearum, emplaſtra *epicarpia*, die Puls-Pflaſter, per *Helmontium* & *Knæpffelium* commendata.

B. *Methodus ſpecialis.*

1. Vna vel altera hora ante paroxyſmum propinetur ſcrup. I. ſalis alicuius digeſtiui, præcipue tartar. vitriol. legitime parat. omiſſo, vel parca doſi adiecto, abſorbente, ne materia magis lenteſcens reddatur.
2. Durante æſtu tranquilla continentia ſeruetur, & ſufficiens, tepidus, dilutus potus porrigatur.
3. *Primo* die vacuo
1) *Mane* eſſent. alexipharm. cum eſſentia quadam ſtomachica remixta, exhibeatur, e. g.
Recip. eſſent. pimpinell. alb.
ſcordii ana drach. II.
gentianæ rubræ vnc. ſemis. M. doſ. XXX. gutt.
2) Verſus prandium repetatur.
3) Poſt meridiem ſalia digeſtiua aliquoties exhibeantur.

4. Altero

4. *Altero* die vacuo
1.) *Mane* pilulæ *Beccheri, Stahlii,* vel alia lenia laxantia, cun aperitiuis & ſtomachicis maritata, forma infuſi prop nentur, e. g. recip. rad. ari, gentian. rubr. pimp. all vincetox. ana vnc. ſemis, herb. centaur. min. abſintl fumar. ana manip. ſemis, fol. ſennæ drach. VI. rha barb. elect. vnc. ſemis, fibr. helleb. nigr. drach. II. tar vitriolat. vnc. ſemis, inciſ. contuſ. fiant ſpecies, cu libr. I. aquæ feruentis bulliant, & remotis ab igne ac dantur vini libr. II. doſ. vitr. I.
2) Circa veſperam pulueres digeſtiui bis exhibeantur.
5. Vbi *tumores* œdematoſi, vel plane hydropici cum quarta na iam complicati ſunt, ibi pilulæ *Stahliana* vel *Beccheri ana* ſingulis vacuis diebus propinari poſſunt.
6. Die *febrili* ante meridiem eſſent. alexipharmaca, verſu autem & poſt meridiem vsque ad nouum inſultum dige ſtiua exhibeantur.
7. Hæc methodus per aliquot hebdomades continuetur, & ſi tum febris cedere recuſet, & motus illi, remota mate ria, in habitum obfirmati adpareant, ægri autem diebu intercalaribus ad plenariam euphoriam, & ad legitimun vſum rerum *non-naturalium* perueniſſe videantur, tun vera *ſiſtentia* conceduntur: quo caſu crocus martis an timoniatus tenerior, tempore ſuperius indicato exhi bitus, ſatis efficax deprehenditur.

VIII. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. Quartana vti in ſe lento progreſſu & motu leniore gau det: ita commotiones artis impetuoſiores ægerrim tolerat.
2. Hinc *emetica* & *cathartica* draſtica, item *alexipharmaca* ſu paroxyſmis, præſertim cum regimine ſudorifero data grauiora damna inducunt, & totum febris genium tur bant.
3. Præcipue in plethoricis ſudorifera talia vertiginoſam ca pitis perturbationem, & alui adſtrictionem pertinacio rem relinquunt: vnde febris exaſperatur, & æger fa cile in lentam ac hecticam febrem coniicitur.

4. Iden

4. Idem de *venæſectione* iudicandum eſt: nocent, quidquid dicant antiqui, præcipue *Arabes.*

5. *Abſorbentia,* ſiue ſolitarie ſiue cum aliis affatim ingeſta, lentorem materiæ febrilis augent, ita vt facile typum quartanæ in lentum vel ſub-continuum transmutent.

6. *Olea volatilia* aromatica, quæ ab aliquibus commendantur caute ſunt adhibenda; in phlegmaticis quidem robuſtioribus, & minus raræ texturæ, *oleum piperis* aliquid præſtat, in aliis autem ſubiectis hectica facile inducitur.

7. Tenſiones & preſſiones in ſiniſtro hypochondrio, quando concurrunt, adhibeatur methodus, quæ tabula de *infarctu lienis* commendata eſt, ſpeciatim eſſent. adianthi albi cum tinct. martis *Ludouici* remixta, & verſus paſtum exhibita, egregie conducit.

8. *Externe* in tali caſu, vti & in doloribus præcordiorum, emplaſtrum ſaponatum *Barbette,* largiter camphoratum, locum habet.

9. Vix dicendum eſt, quam ſalutariter ſe commendent pilulæ *Beccheri* correctæ in tumoribus, huic febri ſuperuenientibus: proſtant enim exempla, vbi febris quartana, tumore per vniuerſum corpus non mediocriter ſtipata, intra tres hebdomades ſolis hiſce pilulis & pulueribus digeſtiuis feliciter ſublata eſt.

10. Quod ad diætam attinet, abſtrahatur a cibis crudioribus, præcipue ſi voracitas accedat; ex contrario adhibeantur, lentorem humorum corrigentia, e.g. embammata ex ſucco cochlear. ſinap. raphan. marin. naſturt. &c.

11. *Nux vomica* penetrantiſſima amaritie gaudens ad tenaces collectiones & infarctus, auctore *Ludouici,* commendatur.

12. Dantur interdum aliæ adhuc ſpecies febrium intermittentium, e. g. quintana, ſeptimana. Sic etiam notum fuit exemplum, in quo die ſolis & mercurii ſchemata febrilia tantum adparebant; cuius rei genuina cauſſa hæc videbatur, quod profligata ante annum in hoc ægro febris, quæ mercurii die initium ſumſerat, ſolis die altera vice recurrerat. Vnde poſt annuum interuallum hisce

ce duobus diebus motus tales aliquoties ſeſe manifeſtabant. Tractantur autem methodo eadem.

13. Conferantur etiam *cautelæ*, quæ præcedente tabula indicatæ ſunt.

TABVLA LXXXII.

DE FEBRIBVS COMPOSITIS EX ACVTA PERIODO.

I. DEFINITIO.

Febres compoſitæ ex *acuta* periodo ſunt complexus variorum motuum, è duabus acutis concurrentium, quibus principium vitale & quantitatem ſanguinis imminuere,& qualitatem eius corrigere intendit.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Eebres mirum in modum inter ſe complicantur, & hæc complicatio vniuerſum ſæpe negotium ſatis reddit intricatum & ambiguum.

2. Duplicis autem in genere generis ſunt febres ita compoſitæ:

1) aliæ enim ex *continente* & *continua*, & ſic ex duabus acutis componuntur, quæ in regionibus noſtris ſeptentrionalibus ſatis ſunt frequentes; licet vulgo parum attendantur.

2) Aliæ ex intermittente & continua coaleſcunt,& longe rariores ſunt compoſitis primi ordinis.

3. Compoſitæ ex duabus acutis triplicis iterum generis ſunt:

1) Modo enim febris *contiennt* ad plethoram imminuendam inſtituitur, in executione autem illius ſcopi impedimenta qualitatis ſanguinis, præcipue ſpiſſitudinis obiiciuntur, vt, tamquam ex accidenti, ſtaſis inflammatoria, & ad hanc diſcutiendam, febris *continua* ſimul introducatur. Huc pertinet antiquorum *ſynochus*

chus putrida, ob putridam qualitatis corruptionem, quam veteres in ſanguine agnoſcebant, & vel ex vrina fœtida ominabantur, ita denominata. Ad hunc cenſum etiam referri poſſunt febres anginodes, phrenitis, immo non raro etiam aliæ febres inflammatoriæ, e. g. hepatitis.

2) Modo febris *continua* primas partes ſortitur, cui deinde febris *continens* accedit, vti v. g. febris ſynocha ſimplex contagioſis malignis ſuperuenire obſeruatur.

3) Modo *continua* cum alia continua complicatur, e.g. febres globioſæ cum aliis acutis, in primis contagioſis.

4. De compoſitis, ex acuta periodo prouenientibus, hac tabula agemus, de aliis autem compoſitis, quæ ex continua & intermittente coaleſcunt, duabus ſequentibus agetur.

SIGNA.

1. Quando *continua continenti* ſuperuenit, tum ſub initium morbi ſigna ſynochæ offeruntur, nimirum febris ſine horrore ſtatim cum æſtu inuadit, ſucceſſu tamen morbi typus febris *continuæ* notabiliter intercedit, & ſic hæc complicatio ſchema mixtum exhibet, quod ſæpe confundit illos, qui hoſce febrium concurſus non animaduertunt.

2. Vbi autem *continens* ad *continuam* accedit, ibi etiam ſub initium ſigna continuæ pura adſunt, deinde autem continentis indoles interludia ſua profert; præcipue maiorem calorem, quam qui alteri febri conuenit, exſuſcitat.

3. Sic etiam ſe res habet, quando *continua* cum alia *continua* complicatur, e. g. febres bilioſæ cum petechizantibus, ibi enim vtrarumque febrium ſigna ſeſe manifeſtant.

SVBIECTA.

1. Febres, ex acuta periodo compoſitæ, illis hominibus eueniunt, qui non ſolum inſigniter plethorici ſunt, verum etiam vitio ſimul qualitatis ſanguinis, præcipue vero illius ſpiſſitudine, laborant.

2. Hinc tales compoſitæ febres tam frequenter in regionibus noſtris ſeptentrionalibus occurrunt; rarius autem

continentes ſimplices inueniuntur: vnde etiam tam raræ apud nos ſunt *ſimplices criſes*, ſiue per hæmorrhagias, ſiue per criticos ſudores, contingentes.

V. *CAVSSÆ.*

1. Cauſſa *materialis* harum febrium eſt vitium quantitatis & qualitatis ſanguinis.
2. Cauſſa *finalis* eſt duplex reſpectus ſeu intentio principii vitalis, nempe quantitatem ſanguinis imminuere, & qualitatis aliquod vitium corrigere.
3. Sic v.g. in concurſu continentis & continuæ quantitas ſanguinis inſigniter exagitatur: ſub hac exagitatione ob ſanguinem ſpiſſum facile exoritur ſtaſis inflammatoria: hæc ſtaſis diſcutienda alios deinde motus expoſcit, quam qui in febre *continente* obſeruantur.
4. Eadem ratio eſt, vbi natura miaſma aliquod periculoſum, vel aliud qualitatis vitium per febrem *continuam* expellere intendit, ſub hoc autem labore abundantiam ſanguinis non exigua impedimenta adferre experitur, ibi mirum non eſt, ſi motus febris *continentis*, euacuationem ſanguinis reſpicientes, immo ipſæ hæmorrhagiæ concurrant.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Si quidquam aliud, certe complicatio duarum acutarum ſalutarem febrium decurſum ſufflaminare poteſt.
2. Motus enim, qui in hiſce febribus occurrunt, ſibi inuicem plane ſunt contrarii, typus eſt inconſtans, es wechſelt ſo oft in einem Tage mit dem Patienten; & ſic neutri febrium ſatis fieri poteſt.
3. Ita v.g. fortior impulſus ſanguinis progreſſiuus, conquaſſatorius, reſolutorius, qui in febre *continente* neceſſarius eſt, aduerſatur motibus placidis ſecretoriis & excretoriis, febri *continuæ* propriis & neceſſariis.
4. Item quando in febre continente humores die critico in vnum locum ad intimiores nobiles partes, præcipue ad caput, alibi ad vterum, alibi ad alia viſcera abdominis coaceruantur, hæc quidem directio hæmorrhagiæ famula

mulatur, quoniam autem hac ratione miasmata maligna ad has partes ſimul compelluntur, lethalis ſæpe eventus introducitur.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Venæ ſectio vel inſtituatur, vel prætermittatur, ſecundum indicationes, infra ſub *cautelis* legendas.
2. Vbique vtiliſſima eſt artificialis promotio & conſeruatio liberi motus humorum ad peripheriam, citra tamen ſanguinis exagitationem, vt nempe diapnoica ſolum excretio obtineatur.
3. Præcipue facta venæ ſectione hæc methodus diapnoico-diaphoretica ſummæ neceſſitatis eſt, & verſus dies *criticos* paullo exactior eſſe debet, ne illo tempore congeſtio & conatus hæmorrhoos ad caput contingat, & ægrum iugulet.
4. Præterea hæ febres tractantur, vti aliæ acutæ, nempe per temperatam eſſentiam alexipharmacam, & pulueres nitroſo-abſorbentes cum diaphoretico fixo remixtos; interpoſitis ante meridiem potionibus diapnoicis, & poſt meridiem emulſionibus ad gratum acorem iucundis.
5. Quoniam autem conſtantem typum non ſeruant hæ febres, Medici primarium officium erit, quasuis per diem mutationes ſollicite obſeruare, & modo dicta medicamenta iisdem prudenter ſubſtituere.
6. Aluus per totum morbi decurſum aperta ſeruetur clyſteribus, tertio ſemper die repetendis.
7. Continentia tranquilla tam corpore quam animo vbique iniungatur, cum potu ſufficiente & ſatis diluto.

VIII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ*

1. Licet rationi ad modum conſentaneum ſit, in hiſce compoſitis acutis abundantiam ſanguinis per proximam viam, nempe per venæ ſectionem, ventilare, & ſic toti illi contentioni ſatis facere; certa tamen regula, vbi ſanguinis eductione abſolute opus ſit, non poteſt conſtitui; excepto ſolo caſu eminentis ad modum plethoræ. Hinc totum negotium iudicio Medici relinquendum eſt.

2. Quando autem venæ ſectionis neceſſitas iudicata fuit, neceſſarium eſt, vt illa in principio principii, & quidem paullulum largiter, inſtituatur, ac deinde verſus ipſas criſes vena frontis aut raninarum ſecetur, vel per Ægyptiacam narium ſcarificationem ſeu inciſionem ſcopo propoſito conſulatur.
3. Remedia calida & validiora vti in aliis acutis, ita tanto magis in hiſce compoſitis, abeſſe debent, quia vel ſolum intemperans regimen eximias in iisdem turbas concitare obſeruatur.
4. Obſeruare contingit in praxi clinica, quod interdum præcedant congeſtiones rheumatico-arthriticæ cum notabili tumore circa artus manuum & pedum. Has congeſtiones excipit hæmorrhagia narium ſatis larga & per aliquot dies continuans ſub commotionibus febrilibus *continentis* ſchema exhibentibus. Tandem ſuccedit febris *continua* typica. Has anomalicas complicationes & hunc metaſchematiſmum motuum nemo prudenter tractabit, niſi qui rationalem naturæ intentionem prudenter æſtimare, & finem horum motuum conſiderare, didicit.

TABVLA LXXXIII.
DE
FEBRE TERTIANA CONTINVA.

I. DEFINITIO.

Febris tertiana continua eſt ſpecies febrium compoſitarum, inuoluens paroxyſmos, tertianæ intermittenti ſimiles, cum calore nihil intermittente, ſed frequenter ita excedente, vt ab vno paroxyſmo ad alterum ſeſe extendat.

II. DIFFERENTIA.

1. Febres ex *intermittente* & *acuta* compoſitæ diſtinguendæ ſunt

ſunt ab illis, quæ ex *duabus acutis* complicatæ obueniunt, de quibus præcedente tabula iam actum eſt.

2. Tres autem ſpecies illarum compoſitarum obſeruantur, quæ ſub ſchemate intermittentis & acutæ coaleſcunt:
   1) Febris *quotidiana continua,* quæ, quoniam cum febre catarrhali benigna prorſus quadrat, immo vnam eamdemque ſpeciem conſtituit, ſuperius iam pertractata eſt. *Vid. tab. LXVII.*
   2) *Tertiana continua,* quam hæc tabula exhibet, & veterum tertianam *extenſam* includit.
   3) *Quartana continua,* quæ ſequente tabula explicabitur.

. *SIGNA.*

1. Tertiana *continua* exhibet paroxyſmum, tertianæ intermittenti ſimilem, nempe cum *frigore,* vel tamen *horrore* ſinguli paroxyſmi plurimum recurrunr.
2. Huic ſuccedit *æſtus*, per initia ſatis vehemens, deinde ſenſim langueſcens, ſemper tamen vsque ad ſuccedentem nouum paroxyſmum naturalem gradum ſuperans.
3. *Adpetitus* maxime iacet.
4. *Vires* deficiunt.
5. *Somnus* eſt inquietus.
6. *Cephalalgia* eſt continua.
7. *Sitis* cum ſiccitate oris perpetuo vrget.
8. *Pulſus* velocitate iugiter perennat.

. *SVBIECTA.*

1. Tertianam continuam incurrunt, quibus tertiana ſimplex peruerſis medicationibus, vel malo regimine, ſuppreſſa fuit.
2. Sigillatim quibus calida alexipharmaca verſus paroxyſmum propinata fuerunt, vel ſub æſtu per refrigerium ſudoris ſucceſſus fuerit retropulſus. Item quibus in tertiana ſimplice vena ſecatur.
3. Eueniunt etiam illis, quibus aliæ excretiones repente ſubpreſſæ ſunt, e.g. poſt ſcabiem retropulſam, tumores ad interiora repreſſos.

V. *CAVSSÆ.*

V. *CAVSSÆ.*

1. Cauſſa *materialis* eſt miaſma tenuius, malignum, indolis fermenteſcentis.
2. Deliteſcit autem praua huius materiæ indoles, & tegitur quaſi ſub ſchemate tertianæ intermittentis.
3. Natura enim, tamquam cauſſa *efficiens*, craſſiore ſaburra in primis viis prægrauata, occaſione huius adgreditur cauſſam manifeſtius vrgentem, & hac ratione febrem intermittentis & craſſioris indolis format.
4. Cauſſas *occaſionales* & *procatarcticas* præcedente membro iam nominauimus, quibus accenſendus adhuc eſt aër fermenteſcentibus talibus particulis grauidus. *Vid. differentia tab. de febribus bilioſis.*

VI. *PROGNOSIS.*

1. Vti quotidiana, ſic etiam tertiana continua epidemica quadam larua interdum prouenit, & tum indolem ſuam, per ſe ſatis deteriorem, magis adhuc manifeſtat, & exanthematibus non raro ſtipata obſeruatur.
2. Quando mitius tractatur, tranſit facile in febrem tertianam intermittentem, & hac ratione legitimæ methodo cedere obſeruatur; nonnumquam autem in hecticam ex hac tertiana ſimplice transmigrat, præcipue ſi nimiis abſorbentibus tractata fuit.
3. Vbi autem præpoſtera calida medicatio & peruerſum regimen accedit; ibi non raro in acutam impetuoſam, præcipue inflammatoriam febrem æger coniicitur.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Verſus paroxyſmum exhibeatur puluis antifebrilis cum ſale quodam digeſtiuo, ob ſaburram in primis viis, coniunctus, e.g.

 Recip. antimon. diaphoret.
  conch. acido tartari vel citri ſaturat.
  nitri depurat.
  tartar. vitriolat. ana doſis ſcrup. I.

2. Sub æſtu ſufficiens potus iniungatur.
3. Remittente autem *calore* natura ad excretiones diapnoicas

cas manu quaſi ducatur, eſſentiam alexipharmacam paruis doſibus exhibendo, & intra quatuor vel quinque horas repetendo.

4. Verſus nouum autem paroxyſmi impetum pulueres temperantes aliquoties iterum propinentur.

5. Vbi æſtus fortior, plethora inſignis, & temperamentum ſanguineum concurrunt, ibi acida laudabilem vſum præſtant, e.g. ſpiritus vitrioli, clyſſus antimonii ſulphuratus, ſpiritus ſulphuris per campanam, & in primis acidum citri.

6. In nimis feruentibus itaque paroxyſmis iulapia, cum his acidis remixta, adhibeantur, & pulueres etiam temperantes aliquoties interponantur.

7. *Aluus* omni modo aperta ſeruetur, non vero ſtimuletur.

8. Quo magis autem impetus ſeneſcit, eo commodius lenes laxationes ante dictis ſubiunguntur, ita quidem, vt effectus laxantium in paroxyſmi initia incidat.

II. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. In his & reliquis compoſitis quam maxime caueatur, ne *lentor*, quem interdum hæ febres ſimulant, Medicum ſecurum reddat, vel etiam confundat, aut malignam illam labem negligendo, reſpectum ſolum habeat ad craſſam materiam, in tertiana ſimplice peccantem, & hanc vomitoriis, purgationibus, ac ſudationibus adgrediatur.

2. Ægerrime enim compoſitæ febres eius modi commotiones vehementes tolerant, & non raro per easdem in plane malignas transmutantur.

3. Præſtat itaque moderata methodo incedere; & licet tertiana tantum ſimplex, vel continua ex ſimplice recens nata ſubeſſe, & emeſin efflagitare videatur, fortioribus tamen hiſce commotionibus non opus eſt: nemo enim hominum in ſtatu tali facile moritur, ex aduerſo ſi error in diagnoſi contingat, præpoſtera remediorum tentatio grauia damna infert.

4. Ipſæ *diaphoreticæ* commotiones, ſi intempeſtiuæ & immoderatæ ſint, in vehementem acutum typum præſentiſſime febrem coniiciunt.

5. *China china* vti in tertiana ſimplice *exiguum*, ita in continua plane nullum vſum obtinet.
6. Symptomata acerbiora *opio* non niſi fucantur, debito autem vſu nitroſorum, & iuſto excretionum conuenientium ſucceſſu in ſolidum miteſcunt.
7. Ad *recidiuas* hæ compoſitæ inclinant: hinc opus eſt, vt æger, ſuperato licet morbo, medicamenta antifebrilia per aliquod adhuc tempus continuet, & ſenſim aëri adſueſcat.

TABVLA LXXXIV.
DE
FEBRE QVARTANA CONTINVA.

I. D*EFINITIO.*

Febris quartana continua eſt ſpecies febrium compoſitarum, quartanarium quidem typum ſeruans, ſed calorem ſuum ab vno paroxyſmo vsque ad alterum extendens.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Quartana *continua* ab intermittente facile, & vel ipſa denominatione, diſcernenda eſt.
2. Licet ad hecticam febrem motibus ſuis lentis propius accedat, typus tamen quartanarius differentiam ſatis docet.

III. *SIGNA.*

1. Exhibet paroxyſmum, quartanæ intermittenti ſimilem, nempe paroxyſmus quarto ſemper die cum pandiculationibus, horripilationibus plus vel minus ſtipatis recurrit; tam ſtatas autem horas non ſeruat, vti quartana ſimplex, ſed anticipare interdum obſeruatur.
2. *Æſtus* ſuccedit ſatis aridus, moleſtior primo die, mitior ſequentibus, paullulum tamen maior naturali calore, ita vt æger extra lectum diu ſubſiſtere non poſſit.
3. *Sitis* cum oris ſiccitate, & ſpumida pauca ſaliua, continuo moleſta eſt.

3. *Sitis*

4. *Adpetitus* eſt valde langueſcens, frigida & ſalſa magis, quam alia deſiderans.
5. Concurrit adfectio capitis magis temulenta, quam cephalalgica.
6. Ad ſomnum quidem valde propendent ægri, ob perennem autem corporis & animi inquietudinem, ſomnus admodum eſt turbatus, & nihil reficiens.
7. *Vrina* ad hecticorum vrinam fere accedit: eſt enim rubicunda, craſſa, & roſeum deponit ſedimentum.

IV. *SVBIECTA.*

1. Quartanam continuam incurrere ſolent homines, qui in quartana ſimplice ineptis medicationibus tractati ſunt, e. g. calidis alexipharmacis, verſus paroxyſmum exhibitis, item adſtringentibus.
2. De reliquo eadem ſubiecta occupat, quæ tabula de quartana legitima indicauimus, nempe perſonas
   1) conſiſtentis & prouectioris ætatis,
   2) temperamenti melancholico-phlegmatici,
   3) otioſas, ſpeculabundas, frequentibus animi mœroribus expoſitas.

V. *CAVSSAE.*

1. Cauſſa *materialis* quartanæ continuæ conuenit quidem cum cauſſa quartanæ intermittentis, eſt nempe materia viſcida & tenax, in viſceribus hypochondriacis ſtabulans, in continua tamen eminentior haud dubie ſubeſt gradus, ita vt infarctus ſimplex in obſtipationes ſcirrhoſas iam tranſiiſſe videatur.
2. Cauſſa *efficiens* eſt principium vitale, quod motibus febrilibus leniſſimis & lentis lenteſcentem talem materiam reſoluere & vlteriorem noxam, ab illa exſpectandam, præoccupare intendit.
3. Cauſſæ *occaſionales* & *procatarctica* conueniunt potiſſimum cum iis, quæ tabula de quartana ſimplice indicatæ ſunt.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Quæ de *pertinacia* quartanæ intermittentis tabula de quartana ſub prognoſi iam diximus, ea magis adhuc valent de quartana continua.

2. Ad hecticam indolem, vti proxime accedit, ita etiam in *veram* talem prorſus facile tranſit, præcipue, vbi adſtringentibus tractatur; quo caſu hydrops etiam introduci ſolet.

3. Quando autem per remedia calida, vel vomitoria, hi motus lenteſcentes excitantur, tum febres acutæ inducuntur.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMDIA.*

1. Verſus paroxyſmum exhibeantur ſalia digeſtiua, e.g. tart. vitriolat. vel arcan. duplicat. cum exigua portione alicuius abſorbentis, cum acido citri ſaturati.

2. Quam diu æſtus vrget, continentia tranquilla commendetur, & ſufficiens potus offeratur.

3. Sequentibus autem diebus, quibus calor paullulum remittere obſeruatur, propinentur lenia laxantia, cum reſoluentibus, aperitiuis, ſic dictis hepaticis & ſpleneticis, ſiue coniungendis, ſiue ſubordinandis, e. g.

1) Ante meridiem bis exhibeatur eſſent. alexipharm. cum eſſent. centaur. minor. vel gentian. rubr. remixta.

2) Poſt meridiem adhibeatur decoctum aliquod ex radice cichorii vel taraxaci, cum ſero lactis paratum.

3) Verſus ſomnum propinetur doſis pilularum *Stahlii* vel *Beccheri*.

VIII. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. Repetantur hic, quæ tabula præcedente, item de quartana ſimplice ſub *cautelis* dicta ſunt.

2. Quartanæ continuæ minime omnium tolerant commotiones artificiales per vomitoria, purgantia, diaphoretica, venæ ſectiones.

3. Cauendum, ne per abſorbentia, ad quæ & lapis *bezoar* referendus eſt, copioſe adſumta collectio illa viſcida & ſpiſſa adhuc magis augeatur.

4. Febris quando feliciter ſuperata eſt, non ſtatim ab omni medicatione ægrotus deſiſtat, ſed per aliquot adhuc ſeptimanas digeſtiua & ſtomachico-tonica vſurpet, alias motus facile recrudeſcunt.

TAB. LXXXV.

TABVLA LXXXV.

DE

FFBRIBVS CORRVPTIS,

ITEM DE

FEBRIBVS NONDVM TYPICIS.

DEFINITIO.

1. *Febris corrupta* eſt febrium tam intermittentium,quam acutarum conſectarium,quod partim ex malo earum regimine, partim ex ineptis artificiis prouenit, indolem ac typum ordinarium prorſus omittit, & ægros cum Medico ad modum diuexat.
2. *Febres nondum typicæ* ſunt motus febriles, modo auctiores, modo leniores, qui vero, licet pleraque ſymptomata febrilia habeant coniuncta, talem tamen ſcenam adhuc ludunt, vt cognitu ſit difficile,num ad febres acutas, an vero ad intermittentes ſint acceſſuræ.

DIFFERENTIA.

1. *Febris corrupta* differt a febribus tam *intermittentibus*,quam *continuis* ratione typi & ſymptomatum.
2. Ratione *euentus* differt ab aliis febribus in eo, quod curationem plurimum reddat difficilem & intricatam.
3. In ſe vero ſpectata hæc febris corrupta,eſt vel *acutæ*, vel *intermittentis* indolis.
4. *Febres nondum typicæ* differunt a *commotionibus febrilibus*, ſtrictiore ſenſu ſumtis: hæ enim ſatis quidem vehementer inuadunt,poſt vnum autem alterumue inſultum iterum euaneſcunt; illæ autem tam diu oberrant,donec tandem typum febris vel intermittentis, vel continuæ ordinarium oſtendant.
5. Differunt denique hæ febres nondum typicæ ab *ephemera plurium dierum*, vti *commotiones febriles*, ab *ephemera ſimplice*. In ephemeris enim omnia ſunt acerbiora & motus febriles æquali tenore & ordine procedunt, donec

iuſto ſuo termino notabiliſſimas excretiones exhibeant.

III. *SIGNA.*

1. *Febris corruptæ:*

1) Motus febriles, ob typum antea turbatum, adeo confuſe procedunt, vt ad certam febrium ſpeciem referri amplius non poſſint.

2) Symptomata ſunt acerbiora.

3) Vires inſigniter imminutæ.

4) Animus valde abiectus eſt & moroſus.

2. *Febrium nondum typicarum.*

1. Corripitur æger inſultibus febrilibus, iam fortioribus, iam lenioribus, modo hoc, modo alio die, hodie cum horripilationibus, cras ſine iisdem, poſt aliquot autem dies hæ anomaliæ ad typum ordinarium accedunt.

2) Hinc & ſymptomata febrilia primis diebus vix poſſunt dignoſci, ad quam febrium claſſem ſint referenda.

IV. *SVBIECTA & CAVSSÆ.*

1. *Febris corruptæ.*

1) Febribus vel intermittentibus, vel continuis correpti, quando præpoſteris medicaminibus tractantur.

2) Vel quando ipſi ægroti regimen, febribus conueniens, non obſeruant.

2. *Febrium nondum typicarum.*

1) Sunt omnia illa ſubiecta, quæ *tab. de febribus in genere* adducta ſunt.

2) Præcipue vero ſenſibilia, hæſitantia & ad animi commotiones prona.

V. *PROGNOSIS.*

1. *Febris corrupta* maiori plurimum periculo exponit ægrotantes, quam ordinaria, quia omnia omnino ſymptomata magis vrgent.

2. Diutius quoque inſiſtit, & difficilius curatur.

3. Grauius adhuc periculum portendit illa, quæ excretionibus, febri nondum corruptæ debitis, caruit.

4. Febris

4. Febris *acuta* corrupta, omnium periculoſiſſima eſt, & conveniente licet modo iterum fuerit tractata, ſæpiſſime tamen exitum nanciſcitur lethalem.
5. Mitior ſententia ferenda de *intermittentibus* corruptis, quæ curationem ſæpius admittunt.
6. *Febres nondum typicæ* facile grauiores inferunt morbos, ſi circumſpecta cura non tractantur.

I. *METHODVS MEDENDI CVM CAVTELIS.*

A. *In febribus corruptis.*

1. Nihil hic melius eſt, quam veram methodum antifebrilem denuo amplecti, & cum tranquillitate ac patientia eamdem proſequi: in talibus enim corruptis febribus ſolidum leuamen tam promte non ſuccedit; quæ *prognoſis* omni modo obſeruanda eſt.
2. Per initia præſtat pulueruIenta abſorbentia & diapnoica magis exhibere, quam eſſentiam alexipharmacam.
3. Quando autem ſenſibilis in melius conuerſio obſeruatur, tum præſtat eſſentiam illam ſæpius, ſed non auctis, pulverulenta autem rarius, propinare.
4. Si *aluus* non bene ſuccedit, extractum panchymagog. *Crollii* paucioribus granis, vel pilulæ *Beccheri* aut *Stahlii* adhibeantur; quæ laxantia in corruptis & ſuppreſſis *intermittentibus* præcipue conducunt, & non raro paroxyſmum reuocant, vt deinde ex fundamento curari poſſit.
5. *Abſorbentia* autem acido citri ſaturata, aliis nudis hic in primis ſunt præferenda: magis enim diureſin & diaphoreſin promouent.
6. Sic etiam eſſentia alexipharmaca cum multa eſſentia ſcordii remiſcenda eſt. Vulgaris eſſentia *Stahlii* hæc eſt:

Recip. radic. imperator.
helen.
angelic. ana vnc. ſemis.
pimpin. alb.
vincetox. ana vnc. I.
aliquando addit radic. valerian.
carlin.
rarius radic. recent. fraxinell.
Inciſ. contus. f. l. a. eſſentia.

7.

7. Hanc eſſentiam temperat cum eſſent: ſcordii,ita vt modo partibus æqualibus, modo duabus ſcordii illam permiſceat.

8. Quoniam autem radices imperat. angelic. & helen. calidiores ſunt,vulgari huic eſſentiæ ſæpius præfert, & illius loco exhibet eſſentiam pimpin. alb. cum eſſentia ſcordii æquali pondere remixtam.

B. *In febribus nondum typicis.*

1. In recte adminiſtrandis talibus malis,quorum genius nondum ſatis perſpectus eſt, præſtat ab omnibus commotionibus abſtinere,nempe a vomitoriis,purgantibus,ſudoriferis fortioribus,venæ ſectione: peſſimum enim eſt conamen,genium morbi non reſpicere,& tamen remedia generoſiora, ſine quocumque ſpecioſo prætextu arripere.

2. Tutiſſimum eſt hic agere, quod generatim in omnibus aliis febribus locum habet, nempe materiam corrigere & lenibus excretionibus eminus quaſi viam oſtendere.

3. Adhibeantur itaque primis diebus pulueres nitroſo-temperantes cum antimoniali fixo coniuncti, & his leniter diapnoica interponantur, e.g. in iunioribus aquæ diapnoicæ cum abſorbente quodam & antimonio diaphoretico remixtæ,item in adultioribus eſſent: alexipharm temperatiſſima, exiguis doſibus propinanda.

4. Hæc methodus valet,etiam, vbi in primis viis materia acrior & choleriodes præſto eſſe coniicitur.

5. Idem agere conuenit, quando calor non plane nimius ſed potius clandeſtinus, cum laſſitudine & ingente virium deiectione ſeſe manifeſtat.

6. Quando autem febris qualemcumque typum ſeruat, Medicus illum ſollicite animaduertere debet, obſeruando quo diei vel noctis tempore peius ſe habere ſentiat ægrotus.

7. Ante omnia inquirat Medicus in principium febris,num cum frigore,eoque maiore vel minore, num mane,circa ortum ſolis, vel veſperi inuaſerit.

8. Hac ratione certior factus tractat morbum, vt moris eſt

nem

nempe verſus illud tempus, quo exacerbatio ſentitur, exhibet nitroſo-temperantia, cum antimoniali fixo remixta, & his inſiſtit, vel leniſſima diapnoica liquida interponit.

9. Miteſcente autem paroxyſmi impetu, lenia alexipharmaca propinat, & vſque ad nouum fere paroxyſmum, refractis doſibus, eadem porrigit; quo noui inſultus tempore temperantia abſorbentia & antimonialia fixa repetit.

10. Ceterum de *corruptis* febribus adhuc adiicimnus, quod res conſideratu digna ſit, eius modi aleam, periculo ſæpius plenam, in ſe ſuſcipere. Hinc neceſſe eſt, vt circumſpecta prognoſi ante nos præmuniamus, quam therapiam adgredimur.

TABVLA LXXXVI.
DE
OEDEMATE.

D*EFINITIO.*

Oedema eſt pallidus & indolens partis alicuius tumor, ab impedito libero progreſſu ſeroſo-lymphalis humoris coortus. Deriuatur ab οἰδέω, tumeo.

I. *DIFFERENTIA.*

1. Oedema differt ab *aſcite*, *anaſarca* & *leucophlegmatia*.

1) *Gradu* tumoris: œdemate enim tantum artus, in aſcite autem non ſolum artus, ſed & abdomen, in anaſarca & leucophlegmatia vniuerſum corpus tumore adficitur.

2) Ratione *cauſſarum*: hydropici adfectus ſedem primariæ cauſſæ circa viſcera formant, œdema autem ſimplex a cauſſis magis externis & aduentitiis dependet: licet enim materialis cauſſa hydropis etiam œdema, quod in hydrope inſeparabile exſiſtit, proferat, immo ſim-

plex, particulare œdema, cito & copioſe ſe diffundens, hydropem ipſum inducere poſſit, eſt tamen ingens differentia cauſſæ antecedentis, concurrentis & ſuccedentis.

2. Oedema facile poteſt diſcerni a *cachexia*, quamuis enim œdema cachexiæ auctioris paſſim veſtigia legat, manet tamen inſignis differentia inter œdema ſimplex, particulare, quod artus tantum occupat, & inter ſymptoma illud œdematoſum cacheċticum, totius corporis deprauationem inuoluens.

3. Differentiam œdematis a *podagrico* tumore ſequentia docent:

1) Senſus dolens, in œdemate nullus, in podagra autem ſatis ſenſibilis eſt, & moleſtus.

2) Status antecedens: tumores enim podagrici obueniunt illis, qui motibus hæmorrhoidalibus obnoxii fuerunt, vti & feminis poſt varia rheumatica pathemata, quæ omnia ab œdemate ſimplici, inſenſili, aliena ſunt. Hæc differentia ad prognoſin & therapiam multum valet.

III. *SIGNA*.

1. *Tumor* ſatis eſt notabilis & pallidus.

2. Digito quando comprimitur, ſubſidet & ſcrobiculum in loco compreſſo format, qui ſenſim iterum explanatur.

3. Occupat hic tumor extremos potiſſimum artus, præcipue pedes,

4. in illo videlicet caſu, vbi ſolus, ſimplex, & ſine alio morbo exſiſtit.

5. Quando autem hydropis conſecutio & ſymptoma eſt, vel cachexiæ ſuperuenit, tum latius in corpus ſe diffundit.

6. In œdemate ſimplice nullus *dolor* præſto eſt, vti ſub *differentia* iam obſeruauimus, immo citra omnem ſenſum euenit; in malo autem præualeſcente tenſio notabilis cum grauitate interdum ſentitur.

7. Tactu *frigidus* eſt tumor hic œdematoſus, licet æger nullum ibi frigus moleſtum ſentiat.

8. *Al-*

8. *Aluus* vaga, nempe modo ſiccior, modo laxior obſeruatur.
9. *Vrina* vel conſtanter pallida, vel obſoleto rubore imbuta & craſſa, medio quaſi colore inter aurantium & cereuiſiarium dilutum; vtrimque autem quantitate parciſſima.
10. Si ad ſummum peruenerit, nitet præ nimio infarctu cutis, & tunc quidem ad minimum tumor hinc inde ruffeſcit, ita vt tenerrima etiam vaſcula ſanguinea in conſpectum prodeant.

SVBIECTA.

[T]umoribus œdematoſis præ aliis obnoxii ſunt:

1. Homines phlegmatici habitus, ſexus vtriuſque.
2. Viri poſt hæmorrhoidum, & feminæ poſt menſium ſuppreſſionem.
3. Ætas paullo annoſior.
4. Feminæ grauidæ, præcipue vltimo tempore geſtationis.
5. Vterque ſexus, quando diu & profunde crura aquæ frigidæ immergit, præcipue femininus, ſub fluxu menſium in lauandis linteamentis occupatus.
6. Vulneratos etiam œdemata facile incurrere, ſi vulnera refrigerantibus tractantur, *Paracelſus* non friuole adnotauit.
7. Incidunt etiam in tumores eiusmodi feroſo lymphales, qui tumoribus calidis, phlegmone, immo eryſipelate, non nimium feruido, adficiuntur, per diſcutientia autem, valde efficacia, e.g. per ſpiritum vini camphoratum, ſubtiliores ſanguineas partes velociter repellunt.
8. Specialiter *febricitantibus* apoſtaſi quadam, nunc ad vtrumque, nunc ad alterutrum pedem œdema tale diffunditur; quod, licet a ceteris rubro perpetuo, & *calore* paroxyzante differat, molle tamen eſt, &, diſcuſſis volatilioribus ſanguineis particulis, ſinceram œdematis faciem induit.
9. Specialiſſime tales tumores illis ſuccedere obſeruantur, qui in acutis febribus ſalia volatilia, e.g. ſpiritum cornu cerui, copioſe ingerunt.

10. Dantur & exempla, in quibus œdema oboritur poſt nimis diuturnam tenſoriam femorum preſſionem, intercepto nempe libero fluxu humorum ex inferioribus partibus crurum; quale quid facile ab equitatione, in primis ſuper equo lati dorſi, contingit.

11. Denique œdemata etiam incurrunt, quibus ſcabies ineptis remediis repellitur.

V. *CAVSSAE.*

1. Cauſſa *continens* & *proxima* eſt mucida humorum ſpiſſitudo, & motus tonici relaxatio.
2. Non ſemper autem argui poteſt ſimplex vitium humorum, ſed ſubſunt interdum *actiuæ* pertinaces congeſtiones, præcipue in œdemate diuturno & habituali, cuius indolis maxime omnium ſunt tumores, poſt febres, per apoſtaſin formati, vbi, ſecundum antiquorum ſanum ſenſum, materia peccans ex partibus nobilioribus ad ignobiliores proiicitur.
3. Immo cauſſam antea paſſiuam non raro excipere ſolet actiua, nempe ob conſuetudinem & frequentem œdematis diſcuſſionem.
4. Cauſſas *occaſionales*, & procatarcticas, quæ vel vitium humorum inducere, vel motum tonicum relaxare poſſunt, ſub deſcriptione *ſubiectorum* iam indicauimus.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Omne œdema pertinax eſt, & quo plures cauſſæ in illud conſpirant, eo contumacius deprehenditur.
2. Melioris adhuc ſpei & reſtitutionis ſunt, quæ œdemata pure externis cauſſis, e.g. contuſionibus, refrigerationibus humidis &c. orginem ducunt.
3. Sic etiam œdema poſt ſcabiem, non ita pridem repulſam inductum, conueniente methodo facilius adhuc diſſipatur.
4. Quo magis ab aſcitico tumore adhuc diſtat, eo minus periculum inuoluit, & contra.
5. Artus œdemadoſi, ſic extra lectum non perpetuo, nec inſigniter frigeant, neque in lecto conſtanter & notabiliter æſtuant, ſpem faciunt diſcusſionis.

6. Inſignes tales tumores, quando non *diſcutiuntur*, ſed ad interiora viſcera *repelluntur*, varia ſontica mala eueniunt, nempe inflationes abdominis & præcordiorum, immo non raro verus hydrops introducitur.
7. Oedema in ſummo gradu conſtitutum, nitente ſcilicet & rubeſcente cute, adfligente etiam intimiore ſenſu ardoris, ſi febris acuta vel hectica exacerbata concurrit, corruptionem gangrænodem, ſphaceloſam, mortem, minatur.

I. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

A. *Methodus generalis.*

1. Mucida humorum ſpiſſitudo eſt *corrigenda*; in quem finem laudantur:
   1) *Salia* media & alcalica fixa, e.g. tartarus vitriolat. arcan. duplicat. nitr. antimoniat. tartar. tartariſat. arcan. tartari, ſal. abſinth. centaur. minor. card benedict. geniſtæ, ononid.
   2) *Gummi-reſinæ*, e.g. ammoniaci, galbani, hederæ, iuniperi, myrrhæ, ſuccini.
   3) *Radices* alexipharmaco-diureticæ, præcipue rad. pimpinell. alb. quæ valde temperata, & tamen tenuium partium eſt ad penetrandum, item rad. vincetox. enul. imperator. irid. Florent. ari, gentian. rubr. angelic. petaſitid. bardan. cichor. tarax,
   4) *Herbæ* antiſcorbuticæ & amaricantes, e.g. cochlear. trifol. fibrin. fumar. centaur. min. item marrub. alb. capill. vener. cuſcut. hyſſop. epithym.
   5) *Ligna* antiuenerea, e.g. ſaſſafars ſantali, iuniperi.
   6) *Compoſita*, tinctur. antimonii rartariſata, cum ſpiritu lumbricorum volatili remixta, tinctur. ſalis tartari, eſſent. ſuccin. pimpinell. alb.
   7) *Aromatica* peregrina & noſtratia, e.g. zingiber, piper, coſtus, cardamom. caryophyll. cinnamom. ſem. ammios, aniſi, cumini, coriandri, fœniculi, anethi, baccæ iuniperi, lauri, cort. citri, &, in potu, aurantiorum. Item raphanacea, alliacea, cepæ, ſquilla, dracunculus eſculentus, aſparagus, endiuia, petroſelinum tam vul-

gare, quam Macedonicum, piperitis, naſturtia, thlaſpi.

2. Correcta materia eſt *euacuanda*, ſiue per laxantia cum epicraſi, ſiue per pilulas *Beccheri*; ſtimulo quodam adiutas, ſiue in robuſtioribus per paullulum fortiora phlegmagoga.

3. *Motus* tonicus eſt roborandus:

1) *Interne* per martialia, e.g. tinctur. mart. tartariſat. *Ludovici* cum eſſentia adianthi albi remixtam, item per tinct. vitrioli martis *Zwelferi*, crocum martis antimoniat. aperitiu. *Stahlii* &c.

2) *Externe* per frictiones, motum corporis ambulatorium, continuatum, ligaturam cum faſcia ampla, per decocta vel infuſa, halitus forma adhibenda, vel etiam proxime adplicanda, e.g. recip. chelidon. mai. raphan. recent. ſedi vermicularis murarii, fol. bardanæ, petaſitid. fiat decoctum cum vino, vtpote roborandi virtute prædito. Laudant etiam oleum bufonum. De ligatura autem legantur cautelæ, quæ *tabula chirurgica* de tumoribus œdematoſis num. 29. traditæ ſunt.

4. Vlcerationes œdematis, quando eueniunt, ſunt conſolidandæ; quod per liquamen myrrhæ obtinetur.

B. *Methodus ſpecialis.*

1. Pro gradu & diuturnitate morbi per aliquod tempus adhibeantur reſoluentia, attenuantia, aperitiua & digeſtiva, ſub methodo generali denominata.

2. Deinde ſubiungantur laxantia, ad euacuandos præparatos humores, & eliminandas ſordes primarum viarum, e.g. Recip. extract. panchymagog. *Crollii* drach. I

hellebori nigri ſcrup. I.

Mercur. dulc. drach. ſemis.

Reſin. ialapp. gr. XV.

Ol. aniſi gutt. VI. M. f. pilulæ, de quibus quarto ſemper die grana XV - XX. propinentur, intermediis autem diebus pilulæ *Beccheri* vel *Stahlii* adhibeantur.

3. Vel

3. Vel mox ſub initium lenia laxantia cum reſoluentibus poſſunt coniungi, & ita in forma decocti aut infuſi adplicari.
4. His ſatis peractis tonica adhibeantur, & externa ſimul in ſubſidium vocentur. *Vide cautelas.*
5. Vbi œdema poſt febres remanſit, laxantia amara, condita aromatica, per aliquod tempus continuentur, vt vel febris reuocetur, vel materia relicta mature tollatur, coniuncto externorum vſu.
6. Si menſium vel hæmorrhoidum vitia in cauſſis ſunt, & tumor adhuc vacillans exſiſtit, ita vt modo redeat, modo diliteſcat, generali medicationi commode venæ ſectio in pede præmittitur, illo videlicet tempore, quo tumor deliteſcit, & vaſa conſpicua ſunt.

II. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Pro felice œdematis tractatione bene obſeruetur, quod *diſcuſſio* placida & paulatim facta longe differat a *repulſione*, quæ breui tempore vno impetu peragitur.
2. Repulſio hæc ſubitanea, teſte quotidiana experientia, aſthmata, hydropem, acutos inflammatorios, ſuffocatiuos, ſpaſticos, ileodes, aliosque anomalos adfectus circa abdomen adfert, hinc quam maxime caueatur a repellentibus, refrigerantibus, humectantibus frigidis.
3. Oedema, quando ab internis causſis ortum eſt, niſi interna medicatio præmittatur, externa remedia facile recesſionem ſuſcitant, & infelices illos effectus, de quibus modo diximus, producunt. *Conf. tabul. chirurg. de tumoribus œdematoſis.*
4. Valet hoc præcipue in illis caſibus, vbi œdemata a menſium vel hæmorrhoidum ſuppresſione nata ſunt; in quibus ſane ad externa remedia prius non properandum eſt, quam hæ excretiones ad debitum ſucceſſum redactæ ſunt.
5. Omnium autem ſenſibilisſimi obſeruantur habituales tumores, & qui poſt febres *per apoſtaſin* efformati ſunt. Hi, neglecta ſub initium legitima *diſcuſſione*, quando firmi-

orem

orem ſedem in membro aliquo iam conſtituerunt, dein
de autem vel ſponte euaneſcunt, vel arte disſipantur, pe
ricula non exigua portendunt.

6. Vnde omnia adſtringentia, repellentia, aquæ aluminoſ
fabrorum, balnea ſulphurata, pinguia vnguinoſa ca
tisſime ſunt adhibenda. *Saponata* autem mature adp
cata, vſum habent.

7. Vix etiam *emplaſtica*, præſertim acriora, poſſunt admitt
vel enim plane non, vel nimis tenaciter adhærent, &
varia incommoda important.

8. Vti humida frigida, & ſimplices inertes humectation
parti adfectæ grauius detrimentum adferunt, ita etia
nimis calida, neque interne, neque externe quadrant.

9. *Thermarum* vſus cautelam poſtulat: qui vegeti & integ
viſceribus inſtructi ſunt, continuato illarum vſu int
dum a tumore liberantur; minus autem ſanis, teneri
ribus, præcipue feminis, thermæ tumoris incrementu
& non raro mortem adferunt.

10. Nocent autem præcipue thermæ vitriolicæ & alumine
indolis, vti & aliæ aquæ minerales talis proſapiæ, a
calefactæ, & pro lauacro adhiberi ſolitæ.

11. *Acidularum* vſus cum primis in œdematibus inuetera
non ſolum ambiguus eſt, ſed & in hæmorrhoidariis c
tisſime nocet.

12. Aqua exſtinctionis *calcis viuæ*, limpida licet, in œdema
ſis tumoribus, hydropicis, in primis cum hectica co
plicatis, latius & largius adplicata, effectum edit q
dam modo repellentem, & hinc non promiſcue ac
benda eſt; rubores autem ardentes, qui huic tumori
terdum ſuperueniunt, certisſime mitigat, neque in
caſu tam præſentis periculi ferax obſeruatur. *Vid*
ſertat. de adſtringentium cauto vſu.

13. *Camphora* autem cutim quaſi ſiccam & denſam reddit
varia hinc incommoda relinquit.

14. Oedemata, qui nimio infarctu contingunt, & cutis
pturam minantur, vel etiam per minores papulas
effuſionem moliuntur, non ſunt toleranda: liber ei

exitus facile adſueſcit, cohibitus autem infauſtam receſſionem inducere valet; vnde interne per congrua laxantia, & externe per temperata balſamica, ſuccurrendum eſt.

15. Vbi œdema, quod ab externis cauſſis ortum ſumſit, iam inveteratum eſt, & partis adfectæ *debilitas*, in ætate præſertim adultiore, concurrit, ibi præſtat manum detrahere, quam vel in caſſum laborare, vel fortioribus motibus repulſoriis damna illa inferre, quæ num. 2. indicata ſunt.

16. *Scarificatio* nullius vſus eſt; facile enim ſphacelum inuitat, vel ad minimum vulnuſcula, per illam inflicta, ægerrime conſolidantur.

17. In *vlceratione* œdematis, *theriaca* periculoſum ardorem excitat, *emplaſtica* adfluxum augent, *eſſentia* myrrhæ iuſto ardentior eſt, & ſic *liquamen* tantum illius, *oleum per deliquium* dictum, tamquam temperatum balſamicum, commendatur.

TABVLA LXXXVII.
DE
CACHEXIA.

DEFINITIO.

Cachexia eſt flaccida corporis conſtitutio, in externis maxime partibus conſpicua, a mucido-feroſo lymphæ vitio & motus tonici remiſſione, originem ducens. Deriuatur a κακὸς malus, & ἕξις habitus.

DIFFERENTIA.

Differt cachexia

1. ab hydrope vbi ante omnia præiudicata illa opinio remouenda eſt, quaſi cachexia primus hydropis ſit gradus: hunc enim errorem ſequentia refutant;

1. Licet cachexia in hydropem aliquando tranſeat, immo proxima quaſi ad illam diſpoſitio ſit, ſæpe numero tamen

men citra talem hydropis conſecutionem corpus ob-
ſidet.

2) Hydrops ſæpe grauiſſimus, maxime in maribus, ſin-
præsgreſſa cachexia exoritur.

3) Methodo medendi etiam non plane conueniunt, vt
collatio vtrorumque adfectuum demonſtrat.

2. Ab *anaſarca*, & *leucophlegmatia*.

1) In *cachexia* inflatio corporis eſt flaccida, mollis, pendu-
la, in *anaſarca* autem tumor ita durus exſiſtit, vt etiam
ad nitorem cutis ſeſe extendere, & crepaturæ quaſi
metum incutere ſoleat.

2) Non eſt de eſſentia cachexiæ, in vlla corporis parte ve-
rum œdematoſum tumorem formare, in anaſarca
autem hoc ſemper contingit.

3. Ab *aſcite*.

1) *Aſcites* inferiores tantum corporis partes occupat, ca-
chexia autem totum corpus æqualiter obſidet.

2) *Cachexia* a fluxibus ſanguinis diuturnis paſſim origi-
nem ducit, *aſcites* autem vix vmquam, niſi aliæ cauſſæ,
præcipue adſtrictiones, concurrant.

4. Ab *œdemate*, vti præcedente tabula demonſtratum eſt.

5. Ab *ictero*, qui, quamuis etiam totum corporis habitum oc-
cupet, non tamen illius ſubſtantiam profundius intrat,
ſed fibroſæ texturæ in ſuperficie tantum adfricatur; ca-
chexia autem ita intimius fibris ſeſe inſinuat, vt velut
imbibitæ turgeſcant; Germani dicunt: aufgequollen und
gedunſen ausſehen:

6. A *choloroſi* virginum cachexia non aliter differt, quam ge-
nus a ſpecie.

7. Quo modo cum *cacochymia* partim conueniat, partim ab
illa differat, tabula de cacochymia indicauimus.

8. Cachexia eſt vel *ſimplex*, vel *compoſita*, quæ cum aliis mor-
bis e.g. ſcorbuto, complicatur.

III. *SIGNA*.

1. Ad cachexiam dignoſcendam nulla ſubeſt difficultas, nam
ſigna eius externe ſeſe manifeſtant.

2. Pri-

2. Primo enim per extremitates corporis, facie, manibus, pedibus, cruribus, ſolito magis turgeſcere conſpiciuntur ægri.
3. Cedit *calor* naturalis, quem ſenſus quidem frigidulus excipit.
4. Concurrit *languor* quidam & grauitas per vniuerſum corpus, præcipue ſub adſcenſu altiorum locorum, cum faſtidio ipſius animi ac torpore.
5. *Adpetitus* eſt vagus & inæqualis, ab alimentis repentina euenit obſaturatio, immo faſtidium.
6. Poſt cibos grauatiua pathemata ventriculi, tenſiones & preſſiones flatulentas perſentiſcunt, quæ omnia infidam deſignant concoctionem.
7. *Aluus* obſeruatur inconſtans: modo enim ſegnior, modo indigeſtorum ciborum reiectione, ſeu lienteria, conſpicua eſt.
8. Ad ſomnum quidem inclinant ægri, ab illo autem non reficiuntur, ſed magis delaſſantur; de qua re notabilis toni relaxatio poſt eumdem teſtatur.
9. *Vrina* eſt pauca, modo cruda & ſubturbida, modo limpida, ſemper tamen pallido aut ſubliuido colore conſpicua.
10. *Pulſus* eſt languidior, quam ſtatui naturali conuenit.
11. *Sanguis*, ſi quacumque occaſione in conſpectum venit, pallidus eſt, & ſero abundat.
12. Perſentiſcunt etiam ægroti anguſtias præcordiorum, cum reſpiratione difficili, præſertim poſt corporis motionem.
13. Intercurrunt ſubinde volatici calores, capitis frequentes perturbationes, modo vertiginoſæ, modo dolentes, in primis autem ſomnolentæ.
14. Tumor œdematodes, licet non ſemper adſit, non ita raro tamen coniungitur, ſed minime alibi, quam in artubus, & præcipue pedibus, quibus ſtantibus adparet, iacentibus autem recedit.
15. Conſpirat ſenſus duritiei, preſſionis, conſtrictionis ſub hypochondrio dextro, aliquando ſiniſtro, aut ſub vmbilico introrſum.

16. *Abdomen* non ſemper quidem & conſtanter inflatum ac durum, aliquando tamen inæqualitate, tactu ſentienda, intus obſeſſum eſt.

17. Hæc omnia quando ingraueſcunt & diutius perſeuerant, cachexia tandem tranſit in hydropem; de qua re ſub *prognoſi* plura dicemus.

IV. *SVBIECTA.*

1. Cachexia euenit corporis laxa textura inſtructis, quæ ſunt temperamenti ſanguineo-phlegmatici.

2. Familiarior eſt hic adfectus ſexui feminino, quam virili, tum ob molliorem texturam & craſin ſanguinis minus γλυσχρὰν, tum ob alias cauſſas, infra adlegandas.

3. Specialiter autem illis feminis euenit, quæ intra menſium periodum adhuc conſtitutæ ſunt; nam poſt finem menſium in aſcitem magis, quam cachexiam prolabuntur.

4. Longe frequentius illæ feminæ cachexiam incurrunt, quæ defectu menſium, quam quæ exceſſu illorum laborant; & talis adfectus *chloroſis virginum* vocatur, quia illis præ maritatis proprius eſt.

V. *CAVSSÆ.*

1. *Internæ.*

1) Cauſſa *antecedens* eſt commotio & reſtagnatio ſanguinis abundantis circa viſcera, præcipue venæ portæ connexa.

2) Hæc ſanguinis coaceruatio impedit lymphæ ſecretionem a ſero, propius iam ad excretionem diſponendo.

3) Hoc ſeri excrementitii cum lympha diuturnius commercium cauſſam *magis propinquam* inducit, nempe pulpoſam, mucidam, lentam ſpisſitudinem, inſtar tragacanthæ ſolutæ.

4) Quæ mucido-viſcida humorum conſtitutio ſenſim obſtruit glanduloſa colatoria, tam per hepar, quam meſenterium, vt ſecretioni lymphæ a ſero adhuc magis imparia euadant.

5) Vnde tandem ſpisſitudo illa ſeroſo-lymphalis per vniverſam maſſam ſanguinis inualeſcens, circulationem ſeri & lymphæ difficilem reddit.

6) Hi

6) Hic ſtagnatorius infarctus, partim a vitio humorum, partim etiam a vitio viſcerum colatoriorum, inductus, eſt cauſſa *proxima* & *continens* cachexiæ, qui infarctus poſt ea cutim, tamquam latiſſime patens colatorium ſeroſo-lymphaticum in leuem tumorem attollit, quam reliqua ſymptomata inſequuntur.

2. *Externæ, aduentitiæ,* & *occaſionales:*

1) Habitatio in conclauibus humido-frigidis.
2) Motuum corporis voluntariorum inſignis neglectus, ſeu vita otioſa.
3) Cum primis, ſi victus vappidus, muceſcens, potus autem largior aquoſus accedit; quæ vero diæta in laborioſis numquam cachexiam per ſe adfert; in his enim tranſpiratio & vrinæ excretio abunde ſuccedunt.
4) Abuſus potuum ſpirituoſorum, ſanguinem turgefaciendo, & ſic infarctum eius per viſcera inducendo.
5) Vbi inſuper ſpiritus ardentes, nimium ingurgitati, ipſa humorum coagulatione obſtipationes tales producunt.
6) Adſtringentia tali tempore ingeſta, quo ſanguis in orgaſmo conſtitutus eſt, e. g. in febribus & hæmorrhagiis.
7) Refrigerationes diuturnæ.
8) Scabiei repulſio intempeſtiua.
9) Præcipue euacuationum ſanguinearum conſuetarum ſuppreſſio, maxime menſium: rariſſime enim femina cachectica illibato menſium ſucceſſu occurrit.
10) Vbi primatum ducunt menſes per malam diætam, aut alienarum rerum ingurgitationem, obſtructi.
11) Rarius aliæ potentiores, repentinæ menſium cohibitiones.
12) Profuſiones ſanguinis impetuoſæ non ita facile aut frequenter cachexiam inducunt, vt vulgo creditur, ſed potius diuturna largi profluuii continuatio, ob ſubſidentiam vaſorum, & difficilem ſanguinis boni, propter craſſam diætam, reſtaurationem.

13) Diſpoſitio proxima hæmorrhoidalis, quæ in ſenioribus tacitis moliminibus ſeſe exſerit, vel fluxus adſuefactus, aut ſuppreſſus, vel inordinate & nimia copia procedens.

14) Motus arthritici, & in primis podagrici, variis artificiis ad interiora repreſſi.

15) Salium volatilium abuſus, qui febricitantes ad tumores cachecticos diſponit.

16) Addephagia puerorum.

VI. *PROGNOSIS.*

1. *Plenaria* cachexia, ſeu vniuerſalis craſeos humorum deprauatio, meatuum infarctus, fibrillarum turgida inflatio, maxime omnium viſcerum obſtipatio, eſt ſane malum magis pertinax, quam vt tam facile poſſit ſuperari.
2. In *iunioribus* quidem, infra triceſimum annum adhuc conſtitutis, tam obſtinatos mores & graues ſucceſſus non exhibet, quin frequentius congruæ continuatæ medicationi cedat.
3. *Annoſiores* autem, & magis ſeneſcentes quando plenaria cachexia corripiuntur, priores frequenter hecticam & hydropem, non tam anaſarcam, quam aſcitem: poſteriores autem tantum hydropem incurrunt. Cachexia autem repulſa catarrhum ſuffocatiuum facile inducit.
4. Vbi cachectica tantum *diſpoſitio* adeſt, quæ præcipue iunioribus virginibus, ob menſium retardationem, euenit, ibi non ita difficulter malum tollitur; niſi intempeſtiua & aliena artificia, aut malum regimen aliquid damni inducant.
5. Sed quo citius, eo certius curatur; quo longius autem durat, eo longiorem ad minimum expoſcit medicationem.
6. *Chloroſis virginum*, quæ medium quaſi locum inter *diſpoſitionem* cachecticam, & cachexiam plenariam occupat, eſt malum plerumque chronicoteron, & ſponte non facile

cile euaneſcit, niſi vitæ generis inſignis mutatio, præcipue tranſitus in ſtatum matrimonialem, intercedat.

7. Moleſta quidem eſt hæc *chloroſis*, tetro colore, animi & corporis languore, cordis frequente palpitatione, ſed non præſentis periculi; tandem autem flauum adſpectum, hepaticæ obſtructionis indicem, exhibet, & in plenariam cachexiam, immo hecticam, tranſit.

8. Cachexia per multos ſæpe annos contumaciter durat, & licet œdemata etiam in tibias & pedes paſſim ſe extendant, non tamen ſemper verus inde hydrops inducitur; quæ prognoſis vulgarem illum errorem, quem ſub *differentia num.* 1. iam deteximus, magis adhuc refutat.

METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.

Cachexia eamdem fere expoſcit methodum, quam præcedente tabula de *œdemate* tradidimus, nempe humorum correctionem, viſcerum reſerationem, præparatorum humorum euacuationem, & denique toni reſtitutionem; variat autem pro cauſſarum differentia, & hinc methodum ſpecialem ſequente ordine tradimus:

1. Ad mucido-tenaces humores incidendos, & eosdem ad excretionem præparandos, per octo vel quatuordecim dies exhibeantur reſoluentia, & digeſtiua, pro temperamenti diuerſitate eligenda ex illis, quæ præcedente tabula ſub methodo generali iam denominata ſunt.

2. His vel coniungantur, vel interponantur, aut ſubiungantur euacuantia, e.g. fiant noduli ex reſoluentibus & laxantibus phlegmagogis: ialapp. fol. ſenn. agaric. mechoacan. rad. ebuli, quæ mitior eſt, quam ſambuc. addito his iuſto tempore ſtimulo colocynthiaco.

3. Vbi malum a cohibitione febrium inductum eſt, ibi pilulæ amaræ, *Beccherianæ, Stahlianæ*, & alexipharmacorum vſus cum dictis laxantibus coniungi poſſunt.

4. Quando autem ſubeſt menſium defectus, ſiue ſponte ſiue arte inductus, tum poſt dicta corrigentia & aperientia adhibeantur emmenagoga & pediluuia, reſpiciendo ad illud tempus, quo menſes exſpectandi ſunt. *Conf. tabul. de menſium ſuppresſione*.

5. Vbi

5. Vbi ab hæmorrhoidum ſuppreſſione cachexia inducta eſt, ibi, facta ſufficiente correctione, hirudines ad inteſtinum rectum adplicentur, aut venæ ſectio in pede, maxime tempore æquinoctiali, inſtituatur

6. Si poſt nimias diuturnas hæmorrhagias hoc malum exortum eſt, in paroxyſmo temperantia, analeptica, tonica, extra hunc autem corrigentia, ſed leniſſima propinentur, ne per calida ſanguis orgaſticus magis excitetur; quo autem caſu ad euacuationem ſanguinis per venæ ſectionem reſpectum ſimul habere conuenit.

7. His omnibus decenter obſeruatis, & peractis, *tonica* adhibeantur.

1) *Interne.*

a) *Martialia*, e. g. tinct. martis tartariſata *Ludouici*, tinct. vitriol. martis *Zwelferi*, eiusdem crocus martis cachecticus, crocus martis antimoniatus tenerior *Stahlii*, limatura martis cum tartaro tartariſato.

b) *Specifica hepatica*: agrimon. ſcolopendr. nard. celtic. flor. ſchœnanth. rad. curcum. lign. ſantalorum.

2) *Externe*: balnea calida ſicca, frictiones, in feminis, menſium defectu laborantibus, pediluuia ex aromaticoneruinis, fol. aſari, lapathi, tabaci, ari, flor. chamomill. *Conf. cautel.*

8. *Diæta* conueniens vbique obſeruetur, abſtinendo a cibis craſſis, acidis, ſalſis, potu aqueo frigido, item ſpirituoſo; cauendo etiam a refrigeratione pluuioſa, & nimiis humidis: hæc enim tonum relaxant, fibras emolliunt, & ſerum inſpiſſant; eligendo cibum mollem, mediocriter aromatiſatum, embammata ſinapios, raphan. marin. & ſubinde hauſtum vini generoſi, quod digeſtionem egregie promouet. Omnibus autem hiſce præfertur *motus corporis* placidus & perennans, ceu præſtantisſimum remedium aperiens & tonicum.

9. Ne adfectus recrudeſcat, interdum lenia laxantia poſſunt adhiberi, e. g.

Recip. extract. panchymag, *Crollii* ſcrup. II.
fumar.
centaur. min. ana ſcrup. ſemis.
gumm. ammoniac.
galban. ana ſcrup. I.
myrrh. ſcrup. ſemis.
mercur. dulc. gran. XV. M. f. pilulæ, doſ. ſcrup. I. ſingulis fere menſibus propinentur.

VIII. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. *Ventilationes* ſanguinis, iuſto tempore inſtitutæ, præcipue in pedibus, egregie ſubleuant, & non raro ſpontaneas hæmorrhagias reuocant: modo caueatur, ne, dominante adhuc ſeri vappidi intemperie, ſanguinis, vt talis, qualiſcumque fiat iactura.
2. Euitetur error ille communis, qui omnes cachecticos pro pure phlegmaticis declarat, & hinc calida, aromatica, præcipue olea deſtillata, promiſcue & audacter exhibenda cenſet: hæc enim in ſanguineis, ſanguinem exagitando, notabile damnum inferunt.
3. Speciatim *myrrha, ſabina, crocus*, & alia draſtica pellentia, quando feminis cachecticis extra inſtantium menſium tempus exhibentur, illas in aſcitem coniiciunt: fauent enim magis expulſioni ſanguinis, quam illius attenuationi.
4. *Euacuatio* humorum præparatorum commodiſſime fit per aluum; lenta tamen repentinæ præferenda eſt, niſi ex accidentalibus cauſſis ſaburra primarum viarum *turgeat*: ſic omnia ad naturæ ductum circumſpecte inſtruenda ſunt.
5. Vbi acres ſtaſes & oppilationes viſcerum iam in ſuſpicione ſunt, ac motus febriles hectici conſpirant, ibi tanto magis a crudioribus hydragogis commotionibus abſtinendum, & res per lenia digeſtiua, aperientia, ſalia colliquantia, eſſent. alexipharm. temperat. expedienda eſt.
6. Quando cachexia repulſæ ſcabiei ſuccedit, ad ſpecialem huius cauſſæ correctionem reſpiciendum eſt. *Conf. tabul. de ſcabie.*

7. In chronicis morbis, a ſeroſa colluuie pendentibus, non ingens medicamentorum farrago, ſed ſelectus & ſubordinata, tempeſtiua illorum adplicatio commendatur.

8. In primis, neglecto tali ſelectu, *abſorbentia* terrea ad cachexiam, qua talem, inepte propinantur: largiter enim ingeſta, dyſcraſiam ſeri reddunt tenaciorem; in ataxiis tamen primæ coctionis, per acidorum abuſum inductis, ſine noxa concedi poſſunt, licet tales caſus rarius contingant.

9. *Fumaria* non tam in alia, quam forma extracti, aut infuſ propinanda eſt; humoribus autem ipſis tantopere non ſuccurrit, vt hinc effectus quaſi ſuperſtitioſus, quem vulgus ipſi tribuit, exſpectandus ſit.

10. De *ligno guaiaco*, quod tantopere in cachexia laudatur, legi poteſt *edit. nouiſſ. Flor. Francic.* Sed non exhaurit negotium vniuerſum.

11. *Semina diuretica* caute ſunt adhibenda, præſtant his ſalia digeſtiua enixa, tincturæ alcalinæ.

12. *Bufo*, extus & intus adhibitus, diureſin quidem mouet, ſed nullius *ſpecialis* efficaciæ obſeruatur.

13. *Adſtringentia*, *martialia*, *ſalia volatilia* vrinoſa, prius non adhibenda ſunt, quam poſt debitam & ſufficientem humorum reſolutionem, alias periculum inferunt, & ſpeciatim copioſius propinata, hydropem accelerant.

14. Ad tumores pedum inter *topica* vſum habent acria aperientia, e.g.
   1) Hyeme cortex raphani nigri, plantis pedum ſuppoſitus.
   2) Æſtate chelidonium maius, leuiter conquaſſatum ad plantas, immo taleolos vſque adplicatum.
   3) Sedum murarium.
   4) Decoctum tabaci.
   5) Spiritus lumbricorum terreſtrium, qui tumores incipientes diſcutit, præcipue ſi malum a ſpiritus ardentis abuſu proueniat.

15. *Camphora* autem cutim exſiccat, & reliqua topica impedit.

16. *Balnea* ſulphurea, aluminoſa, adſtrictoria, cachexiam ad interiora magis repellunt, & in ſtaſin hydropicam deuoluunt. *Conf. cautel. præcedentis tabulæ.*

TAB.

1. Definition. Dropsy in Hippocrates means only the Ascites – Anasarca & the Tympany excluded. Prosper Martian. 326. Menjotius de Hydrope –

2. Differentia. Hydropis duæ sunt Species – ὑποσαρκίδι et altera μετ᾽ ἐμφυσημάτων. hæc cum flatibus est, prior vero omnino horum expers; hæc est calida, illa vero frigida – Martian. 327. Hipp. L.4. p.405.

Hydrops Pulmonum. De Morbis L.2. 59.

TABVLA LXXXVIII.
DE
HYDROPE VNIVERSALI.

DEFINITIO.

Hydrops eſt tumor plus vel minus vniuerſi corporis, pallidus, & tactui frigidus, a vitio lymphæ, & vaſorum, illius repurgationi inſeruientium, ſubnatus. Deriuatur ab ὕδωρ, aqua, & ὄπτομαι video.

DIFFERENTIA.

1. Hydrops quo modo a cachexia differat, præcedente tabula fuſius indicatum eſt.
2. Eſt vel *vniuerſalis* vel *particularis*.
   1) *Vniuerſalis* tres habet ſpecies:
      a) *Anaſarca*, quæ valde raro contingit, vniuerſum corpus occupat, & licet eaſdem cum aſcite cauſſas communes habeat, hæc tamen intercedit diuerſitas, quod aquæ in aſcite non ita facile in ſuperiores partes diffundi poſſint, quam diu æger erectum ſitum proſequitur.
      b) *Aſcites*, ſeu *vtricularis*, abdomen potiſſimum occupat, & frequentius quidem quam anaſarca occurrit, reſpectu tamen aliorum morborum ad rariores etiam adfectus referri poteſt.
      c) *Tympanites*, vbi abdomen inſtar tympani expanſum eſt, aſcite ſimul concurrente. Etiam hic morbus oppido raro contingit.
   2) *Particularis*, ad quem ſequentes ſpecies referuntur:
      a) *Hydrocephalus*, ſeu hydrops capitis.
      b) Hydrops *pectoris* & pericardii.
      c) Hydrops *omentalis*, vbi ſerum omento, tamquam ſacco, incluſum detinetur.
      d) Hydrops *ouarii* muliebris.
      e) *Hydatides*, ſeu veſiculæ aquoſæ, in hepate, liéne, aut alio quodam viſcere obuenientes.

 f) Hy-

f) Hydrops ſupremæ regionis *medullæ ſpinalis*, ſecundum *Wepferum*.

g) *Hydrocele*, ſeu tumor ſcroti, humore aquoſo formatus.

3) Vniuerſalem hæc, particularem autem ſequens tabul exhibet.

III. *SIGNA*.

1. *Generalia*.

1) Tumor præternaturalis, pallidus, turgidus.

2) Tactu frigidus & mollis, vt cutis ſcrobiculum, per digitum impreſſum, aliquamdiu retineat, qui ſenſim iterum explanatur.

3) Lento gradu ordinarie hydropici tumores eueniun aliquando autem cum impetu quaſi, & intra pauca hebdomades præualeſcunt.

4) *Aluus* eſt liquida, lubrica, mucida, rarius adſtricta.

5) *Vrina* ad proportionem potus parciſſima, per initia tenuis & aquoſa, ſucceſſu autem temporis craſſitiem & ruborem exhibet.

2. *Specialia*.

1) *Anaſarca*.

a) Oedematoſus tumor, per vniuerſum corpus ſe diffundens, ad proportionem membrorum fere æqualis, & tanto infarctu habitum corporis tumefaciens, vt cutis ad nitorem extendatur, & ruptura quaſi metum iniiciat.

b) Durior hic tumor eſt, & quando premitur, impreſſi digiti veſtigium *tardius* iterum euaneſcit.

c) Sub initium diu ſæpe mobilis eſt, & qui veſperi, maxime poſt multas corporis exercitationes, ingens erat in pedibus, mane notabiliter recedit.

d) Eſt incrementi vel languidi, vel repente inualeſcentis: priori modo ſubſiſtit interdum medio quaſi tumoris gradu, quem veteres *phlegmatiam* adpellarunt; vbi inflatio valde quidem conſpicua, molli tamen & ſatis laxa reperitur.

e) *Ad*

Signa.

1. Generalia. Aretaeus De Morbis diuturn. L. 2. C. 1.

2. Specialia –

– 1. Anasarca, Phlegmatia – Leucophlegmatia –

Tumor albus universi Corporis. Hipp. T. V. 520

2. Ascites – The Belly is filled wth water, the Feet & Legs puffed up. the upper parts emaciated, and also the thighs. Hipp. S. V. 522. – The Belly swelles sometimes wthout ye Feet. Lommius (Monjot – The Swelling of ye Feet the Sign of a beginning Dropsy – Sydenham –
An Hepatick Ascites attended wth a tickling Cough, Costiveness & uncertain humours – A Dropsy of ye Ilia, wth a Diarrhœa, a Swelling of ye Legs &c. Hipp. S. 2. 39. Monjot. de Hydrops –

No Pulse to be felt in a Dropsical Patient for 8 days together Act. Brosl. 19. 96.

e) *Adpetitus* valde eſt languidus.
f) Ad *motum* ſunt laſsi.
g) Ad *ſudorem* ad modum difficiles.
h) Conqueruntur, maxime poſt paſtum, de anguſtiis præcordiorum,& difficili reſpiratione.
i) *Somnus* eſt grauis & delaſſans.
k) Vrina tenuis, aquea,non tamen diaphana.

2) *Aſcitis.*
a) Notabilis tumor, totum abdomen diſtendens.
b) Hic tumor primo ſæpius in pedibus ſeſe exſerit, vnde magis magiſque per femora ad ipſum abdomen adſcendit.
c) Frequenter pedetentim, interdum autem ſatis cito augeſcit, & denique totam cauitatem ita extendit, vt ad ſcrobiculum cordis vſque conſpiciatur.
d) Aliquando ingens, aliquando ſatis parca quantitas aquæ in abdomine reperitur,prout magno impetu effuſio facta eſt,vel hydrops longius durauit.
e) Subſiſtit hic tumor,cùm inſigni plerumque pertinacia: noctu quidem,lecti calore,paullulum ſubſidet, interdiu autem redit,erectis nempe, ambulantibus vel ſedentibus,ægris.
f) Quo magis inualeſcit, & abdomen diſtenditur, eo certius adpetitus & vires cadunt, ſitis autem inexplebilis accedit,habitus corporis ſuperioris contabeſcit, & tuſſis cooritur, quæ, quo ſiccior, eo vehementior obſeruatur.
g) In vtroque ſexu hic tumor genitalia occupat,ſpeciatim in viris *hydrocele* prouenit, & *exomphalos*, ſeu protuberantia vmbilici, non raro iungitur.
h) Reliqua ſigna laſſitudinis,ſomni grauioris, &c. cum anaſarca habet communia.
i) *Vrina* eſt craſſa & rubicunda.

3) *Tympanitis.*
a) *Venter*, licet minus, quam in aſcite, molis habeat, ita tamen vehementer tenditur, vt, digito percuſſus, tamquam tympanum reſonet, & leuem murmura-

tionem,ſonitum,ac rugitum quaſi exhibeat. *Vid obſeruat. Lommii.*

b) *Ructus* ſæpe concurrunt, qui, quando emittuntur, aliquantulum ſubleuant ægrotum; quo magis autem ſuppreſſi manent, eo ſenſibilius æger adfligitur,ita vt vix ſtragulum impoſitum tolerare queat

c) *Pedes* non æque adeo, vti in reliquis hydropis ſpeciebus,tument.

d) Reliquum corpus extenuatur.

e) Scrutinio anatomico venter, vel etiam inteſtina flatibus diſtenſa reperta ſunt, vnde hydrops ſiccus ſolet vocari.

IV. *SVBIECTA.*

1. *Anaſarcæ.* Hanc præcipue incurrunt homines,

1) qui in febribus tractantur variis ineptis artificiis.

2) Quibus *ſcabies* per ſulphurata,pinguia ſaturnina,intempeſtiue repulſa eſt.

3) Cachectici tam in anaſarcam,quam aſcitem,paſſim prolabuntur.

2. *Aſcitis.*

1) Ætas iuuenilis & media promte & impetuoſe aſcitem incurrit; ſeniores autem rarius huic malo ſubiacent, & quando omnino id contingit, magis lento gradu, quam præcipiti inſultu ab eodem occupantur.

2) Sexus ſequior,vti cachexiæ,ſic etiam aſciti,magis obnoxius eſt, quam virilis.

3) Item temperamentum ſanguineo-phlegmaticum præ reliquis temperamentis.

4) Speciatim feminæ, quibus menſes imminuti, vel plane ſuppreſſi ſunt.

5) Viri poſt fluxus,immo motus tantum,hæmorrhoidalis cohibitionem.

6) In primis,quando in vtroque ſexu hæ ſanguinis euacuationes fuerunt largiores,& conſuetudine in habitum quaſi antea deductæ.

7) Aliquando etiam aſcitem incurrunt,qui hæmorrhagiis *diuturnioribus* exhauſti,nec analepticis & congruo regimine

People who have not been purged after long Diseases.
the Dropsy proceeds from Diseases of ye Spleen, or Liver, from a
Leucophlegmacy Dysentery, or Lientery. Hipp. S. V. 522.

V. Cause – the Cause of an Ascites – is ye melting of y^e
Flesh, or ye Conversion of it into Water. When ye Flesh is
corrupted by Phlegm, by time, by Diseases, Want of purging
by ill regimen, or by Fevers, it is melted down & becomes
Water. Hipp. S. V. 522. – In this Disease the Intestines,
(η κοιλιη) do not transfuse the Water into themselves,
i.e. do not take up the Water) but it flows round them – ibid.
Baltonni says that none of ye Ancients took notice of
y^t kind of Dropsy, ubi carnes corrumpuntur & liquantur
quā qui distanno Tubo confectus fuerit &c. – Tom. IV. p. 44
Dropsies caused by 1. Obstruction, and Rupture of y^e
Lymphatick Vessels. 2dly. By Condensation of y^e

gimine debite refocillati ſunt; idque tanto certius, quo magis adſtringentium abuſus eius modi hæmorrhagiis oppoſitus fuit.

8) *Febricitantes*, qui inconuenienter & præmature per chinam chinæ, ſeu alios cortices adſtringentes, martialia &c. tractantur.

9) Quibus metaſtaſis febrilis, eryſipelas, vel phlegmone repellitur.

10) Quorum diæta craſſa craſſis humoribus generandis apta eſt.

11) Qui *thermis* & *acidulis*, item ſpirituoſis potionibus, abvtuntur.

12) Qui luxationibus, contuſionibus, & immodeſtis refrigerationibus obnoxii fiunt.

13) Tandem etiam *grauidarum* œdemata aſciti interdum anſam præbent.

3. *Tympanitis.* Huic malo præ aliis ſubiacent

1) *Flatulenti*, diuturnis ventriculi ac inteſtinorum inflationibus vexati.

2) In primis feminæ, abortum paſſæ, aut in puerperiis male tractatæ, item menſium vitio laborantes.

3) Viri poſt hæmorrhoidum ſuppreſſionem.

4) Interdum etiam illi tympanitidem incurrunt, qui, ſub diuturnis febribus, peruerſis medicationibus tractantur.

5) Denique qui *vermibus* obſeſſi ſunt.

CAVSSAE.

1. Hydrops, in primis aſcites, easdem, quas cachexia, cauſſas ſequitur. *Conf. tabula antecedens.*

2. Vitium autem *organorum* & viarum, quæ humorum repurgationi inſeruiunt, in ordine cauſſandi prius eſt, quam vitium *humorum.*

3. Licet enim vitium organorum probabiliter ſæpius initia ſua ſumat a vitio humorum, incrementa tamen velocia, & inemendabilis huius mali perſeueratio magis dependent a vitio organorum.

4. Et

4. Et ſic dyſcraſia humorum eſt cauſſa *generalis* & *remota* a
productionem hydropis.

5. Cauſſa autem *ſpecialis* & magis *propinqua* eſt deprauatio o
ganorum, ſiue ab humorum infarctu, ſiue ab aliis cau
ſis inducta.

6. Hæc organorum vitia occurrunt

1) Modo in *meſenterio* & pancreate, vbi ſæpe glandularu
induratio & ſcirrhi, rarius autem infarctus & exte
ſio, reperiuntur.

2) Modo & præcipue in *hepate*, quod viſcus in aliis, ord
narie in iunioribus hydropicis in globum quaſi co
lectum, conſtrictum, & exarefactum, in aliis, præſe
tim ſegnioribus & annoſis, inſigniter inflatum & e
panſum deprehenditur.

3) Ad hæc organorum vitia pertinet etiam vaſorum lyn
phaticorum *ruptio*, cui tamen non adeo facile ſubſcr
bendum eſt, niſi vbi diuturnior illorum extenſio ia
in conſpicuas bullas, *hydatides* dictas, excreuit.

7. Cauſſa *immediata* & *proxima* eſt ſtagnatorius ſeri & lyn
phæ infarctus, partim a vitio humorum, partim a vit
organorum inductus.

8. Cauſſæ *occaſionales* & *procatarcticæ*, quæ humorum & org
norum vitium contrahere poſſunt, in deſcriptione *ſu
iectorum* obiter quidem iam indicatæ ſunt, quoniam t
men præcipue & magis efficaces illarum peculiari a
huc nota accuſandæ ſunt, illas ſequente ordine recenſ
mus:

1) Quæuis artificia, quæ ſanguinem in orgaſmum & tu
gefactionem perducunt, viis exitui non exacte reſpo
dentibus.

2) Frequentiſſime omnium molimina ſanguinis excret
ria, exitum non inuenientia, e.g. menſium, hæmo
rhoidum.

3) abuſus adſtringentium, turgente eodem tempore ſa
guine, e.g. in febribus & hæmorrhagiis.

4) Enormes & diuturnæ hæmorrhagiæ.

5) Largior potus aquæ frigidæ, corpore excalefacto, vn
ſtr

Vapours exhaled from ye Ends of ye Arteries — Obstructions arise from (a) Want of Elasticity in ye Vessels, and a languid Circulation, a Siziness of ye Pituita, (c) Tumours in the Viscera — &c. — Condensation of ye Vapours, from want of Natural Heat, —

An Ascites begins in the Cavities of ye Body, in ye Loins or in ye Liver — Hippoc. Prognost. Gal. Comment. in Prognost. Mensjot.

In some kinds of Dropsies the Whole Blood is converted into Water & circulates thro' the Vessels. See the Case in ye Act. Breslaw. N: XV. 93. 94.

The Liver dry & shrunk in a Case related by Piso. p. 33.

In three different Cases wch are related in ye Act. Bresl. XXX. 432. the Omentum Was found to be quite Consumed — In another related, XXXI 100. the Liver was dry & juiceless, not divided into Lobes, but like an oblong piece of Flesh — in this latter Case, the Diaphragm burst by an accidental Fall, & ye Water forced its Way up into ye Chest, & ye patient died upon the Spot, of a Suffocation.

An uncommon Dropsy of ye Peritoneum. Act. Br. 31. 428

Viscid Pituita, wch might be drawn out like Shoemakers Wax, found in ye Abdomen, the Colon, & pericardium. of a Dropsical Woman. Ib. 31. 431.

3. Dropsies follow ye Hemorrhoids, ~~and~~ ~~[illegible]~~ caused by a Suppression of them. Act: Bresl. XXX. 385 — Common in Cold Wet Weather. ibid

Dropsies of a Bad kind from drinking foul & Stagnating Waters — Hipp. de Aere Aq. & Loci. Sect. 11. Marin. from drinking cold Water in Summer. De Intern. Affect. 23. 25.

6. Moist Weather, either Cold or Hot is productive of ye Dropsy —
Thus ye Dropsy common in Silesia in ye Spring - 1724 - after a
Wet Winter, & Spring - from a Serous Cachochymy. Acta. Brep. 27. 260
The Theory of it - Ibid - The same observed at other places, in ye

7. An Ascites suddenly brought on in a cachectick Habit, by
straining to lift a Weight, & breaking some Vessels in ye Abdomen
on ye right Side - Act. Brep. XXXVIJ. 315 Neither relieved
by Purges nor Diureticks - This Disease occasioned probably
by a rupture of ye Lymphatick Vessels - ibid -

VI. When a Dropsy arises from ye Liver, the Spleen, a Leuco-
-phlegmacy, or Dysentery we must try Medicines - διαφευ-
γουσι δε ȣ μαλα. Hipp. S. V. 322.
Diseases coming after others are more dangerous. ibid.
This Disease is fatal especially if ye Viscera begin to
be corrupted by ye stagnating Water - Quere Whether
the Verb φθη may not be translated in this Sense?.

ſtricturæ hepatis repentinæ & coagulationes ſubitaneæ ſeri & lymphæ, per hepar & glandulas meſeraicas oriuntur.

6) Refrigeratio humida, minus adſueta, ſpiſſitudini humorum & lentori efficacem præbet occaſionem.

7) Denique notandum, quod importuniores & quaſi violentæ aduentitiæ cauſſæ ſæpius inducant hydropem, quam ſegniores illæ in œconomia ipſius corporis ſubnatæ. Huius cenſus ſunt: contuſiones, conquaſſationes, venena pro medicamentis exhibita &, omni iure immodicæ crebræ potationes *ſpirituoſorum*, immo, obſtructis præcipue viſceribus, aquoſorum, e. g. acidularum.

9. Defectus *bilis* non eſt cauſſa hydropis, vti vulgo creditur, ſed potius productum conſecutiuum vitii illius organorum & humorum.

10. Quod hydrops frequentiſſime ab infimis corporis partibus incipiat, vera cauſſa eſt decubitus lymphæ ſeroſæ, hinc inde per peripheriam corporis ſtagnantis, & ex *grauitatis* nudo motu ita ſubſidentis, non autem ob caloris defectum, & inutilium particularem depoſitionem ad partes ignobiliores.

11. De reliquo certum eſt, tumorem aſciticum non ſolum formari ab aqua extrauaſata, & in abdominis cauitate contenta, ſed etiam a ſero illo, quod in meſenterii & inteſtinorum glandulis ſtagnat. Hæ enim glandulæ in ſectione aſciticorum valde turgidæ cernuntur. Hæc etiam ratio eſt, quod abdomen atrophicorum infantum ab obſtructis hiſce glandulis tumidum conſpiciatur.

I. *PROGNOSIS.*

1. Hydrops eſt morbus ſatis pertinax.

2. Quando a vitiis *humorum* inductus eſt, facilius adhuc reſtituitur, quam ſi originem duxerit a vitio organorum.

3. Hinc *anaſarca*, & reliqui vniuerſales tumores, *leucophlegmatiæ*, *cachexiæ*, in quibus viſcera nondum adeo obſtructa & læſa ſunt, longe meliorem ſpem reſtitutionis faciunt,

unt, quam *aſcites*, ſiue ſolitarie eueniat, ſiue cum *anaſar ca*, vti interdum contingit, complicetur.

4. Ipſa ſana ratio dictitat, quod deprauationem illam organorum, & præcipue hepatis metamorphoſin, quam cadauera ſecta monſtrant, in integrum reſtituere, negotium ſit omnium difficillimum.

5. *Aſcites* in ætate iuniore & vegeta, lentoque ſui progreſſu quando mature tractatur, melioris eſt præſagii, maxime ſi nulla hectica, aut magna reſpirandi difficultas, tuſſis ſicca, facies liuida, concurrant.

6. Quo magis autem, præcipue in ætate paullulum prouectiore, *aſcitici* de virium labe, orthopnœa, ardore interno, æſtu inconſolabili, conqueruntur, eo propinquior eſt exitus lethalis.

7. Vaſa lymphatica quando perrupta ſunt, illorum conſolidatio vix vmquam exſpectanda eſt; niſi forſan in feminis admodum robuſtis, ſub menſium reuocatione, aliquid ſperare liceat.

8. *Oedemata* quando recedunt, ſymptomata exaſperantur, nempe maiorem ægri perſentiſcunt anguſtiam, duriorem abdominis inflationem, dolores colicos, ardores febriles, adpetitus & virium proſtrationem, vomendi conatum; quæ omnia reuertentibus illis miteſcunt.

9. *Oedemata* rupta temporarium quidem leuamen, ſed funeſtum etiam plerumque euentum adferunt.

10. *Vrina* quo magis craſſa & rubicunda conſpicitur, eo minor eluctandi ſpes adfulget: nam hecticæ complicatæ ſignum eſt.

11. *Alui* obſtructio omnia ſymptomata exaſperat, aquoſæ vero per illam excretiones, conſtantibus ſibi viribus, vtiles ſunt.

12. *Tympanites* vera prognoſi raro differt ab *aſcite*, ſæpe enim in hunc adfectum deſinit, lethali plerumque euentu:

13. Quando vero febribus male tractatis ſuccedit, nonnumquam admittit reſtitutionem, licet non adeo maturam, præcipue in robuſto indiuiduo & vegeta ætate.

14. Hectica in tympanite conſumtio, tuſſis ſicca, cachecticus vul-

If a Dropsy is relieved by Medicines, and the Belly grows
softer there is hopes. S.V. 522
An Ascites is fatal - especially after ye extravasated
Waters are corrupted - S. V. 522. this passage misunderstood
by the translator. -
The Cure of a dropsy is more easy before ye Viscera are
affected - Aretaeus.
Dropsies from a moist Climate or Season more susceptible
of Cure, than those from Intemperance - See Piso, Bontius &c.
because owing to a Serous Plethora only, & not to any Disorder
of ye Solid Parts -
When ye Season conspires wth ye Disease there is less hopes of a Cure
thus a Dropsy is more difficultly cured in Winter than in Summer.
Hipp. Aph. S. viij. Aph.

B. If a Dropsy is taken in ye beginning, before it be confirmed We must give medicines wch evacuate Water & Phlegm Downwards, but we must not move ye Bile. Hipp. T. V. 522.

3. Dropsy- the Method of curing it by Neutral Salts_ Act. Berol. XXVIIj. 260.

vultus, tumorum pedis incrementum, ſtatum conclamatum ſignificant.

15. Infantilis & iuuenilis ætatis tympanites ad atrophiam ſpectat, & eiusdem cum illa eſt prognoſeos. *Conf. tabula de atrophia.*

16. Denique de *paracenteſi* notandum, quod nouus aquarum prouentus fere ſemper repullulet, quidquid vanæ pollicitationes in contrarium adducant. *Conf. cautel.*

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

A. *Methodus generalis.*

1. Viſcera integritati ſuæ ſunt reſtituenda; id quod negotium difficillimum eſt.
2. Vitium humorum mucido-viſcidorum eſt *corrigendum.*
3. Effuſi hi & reſtagnantes humores, qui tumorem conſtituunt, poſt ſufficientem correctionem ſunt *euacuandi:* licet autem correctio, & euacuatio materiæ, viſcerum tentandæ reſtitutioni poſtponantur, vrgente tamen caſu ordine medendi priores ſunt.
4. Denique *tonus* partium, per tumorem hactenus eneruatarum, eſt reſtituendus.

B. *Methodus ſpecialis.*

Anaſarca & aſcites ſequente methodo tractentur.

1. *Correctio* humorum eo diutius perpetuetur, quo magis hydrops inueteratus eſt, vt ſufficiens reſolutio & attenuatio obtineatur, & euacuatio deinde eo felicius ſuccedat. Præ aliis humores corrigunt:
   1) *Radices:* vincetox. pimpinellæ albæ, ari, zingiber. tarax ic. bardan. petaſitid. helen. raphan. gentian. rubr. quæ omnia, licet etiam per diureſin *euacuent*, plus tamen incidendo & corrigendo præſtant.
   2) *Herbæ:* abſinth. centaur. min. fumar. card. benedict. tanacet. item antiſcorbutica acriora.
   3) *Salia media* & *alcalica* fixa, e.g. tartar. vitriolat. nitr. antimoniat. arcan. duplicat. ſal abſinth. centaur. min. card. benedict.
   4) *Gummi-reſinæ*, v. g. ammoniac. ſagapen. galban.

5) E *compoſitis:* tinct. antimon. tartariſat. eſſent. ale pharm. *Stahlii*, cum eſſentia ſuccini remixta &c.

2. Hæc eadem remedia reſerandis etiam viſceribus adhib poſſunt, ſed prouido ſelectu: nam quo magis ad phlegmaticus & mucidus ſtatus, eo acriora & amario medicamenta indicantur, & quo magis ſanguineu temperamentum concurrit, eo temperatiora remed requiruntur; *hepar* autem ſiccum & exarefactum ta to difficilius reddit negotium. Solantur hic

1) *Humectantia*, emulſiua, ſpeciatim herba & flores b lidis.

2) *Sapo* philoſophicus, & chymico-medicus ſaponiſ ſus, quorum vtrorumque efficacia hic non reiicie da eſt.

3) Item *vectura* in iunioribus, immo, tumore plurimu imminuto, *equitatio*, præcipue ſi cum hydrope tal primo initio tuſſis ſicca & vehemens, hecticæ indi um iuncta fuerit.

3. Correctis ſatis humoribus, ad ſerum extrauaſatum & r ſtagnans *euacuandum* adhibeantur

1) in *robuſtioribus*.

a) Hydragoga *fortiora*, e. g. ialappa, gummi guttæ, el ter. ſemen carthami, herb. ſoldanell. rad. ebuli ſambuci, cort. med. ſambuci, ſuccus radicis iri noſtr. extract. & ſucc. eſulæ, electuar. hydrago *Syluii*.

b) Coniunctis *diureticis* & *diaphoreticis*, quo nomi laudantur ſuccus raphani expreſſus, in recente m lo cum ſaccharo cryſtalliſato edulcoratus, lixiu um a *Sydenhamo* commendatum, eſſent. alex pharm. decocta lignorum, præcipue eſſent. lig ſaſſafras.

2) In *tenerioribus* & in præualeſcente hydrope:

a) *Mitiora* laxantia cum epicraſi, e. g. pilulæ ex amar extractis, aloë, gummi heder. iunip. pilulæ *Be cheri*, *Stahlii*, maiore doſi ſumendæ, vel paullulu acuendæ.

b) Co

Dropsy cured by Jalap Purges twice a Week, and an ~~Infusion~~ Decoction of yͤ Roots of Ebuli. ½ a Pint every Morning. Act. Breſl. XXVI. 493

Dropsy its Causes -

4. The Diet in dropsies sh^d be drying & strengthening —
Hipp. T. V. 522.

b) Coniunctis itidem diureticis & diaphoreticis, modo dictis, cum ſudatione in ſtuphis laconicis, pro tolerantia & conditione ægri; commodior autem eſt ſudatio in anaſarca quam aſcite.

4. Euacuatis ita humoribus *tonica* tandem adhibeantur, & diæta euchyla cum motu corporis ſuccuſſatorio, vectura, vlteriori viſcerum apertioni proſpiciatur. Præſtant hoc.

1) *Condimenta* aromatica temperata, peæcipue zingiber conditum.

2) *Martialia*, cum ſalibus digeſtiuis coniuncta.

3) *Salia volatilia*, e.g. ſpiritus C.C. cum alcalicis fixis, v.g. tinct. antimon. vel tartari, æquali pondere remixta. Item ſpiritus lumbricorum, cum tinctura quadam alcalica coniunctus, quæ mixtura etiam, maxime in iunioribus, malo adhuc recente, & magis anaſarcode, euacuantibus mox coniungi poteſt.

5. In *tympanite* ſequente modo medicatio inſtituatur:

1) *Reſoluentia* & carminatiua per 2 - 3. hebdomades præſcribantur, e.g. digeſtiua, catarrhalia, gummi-reſinæ, extracta gentian. centaur. min. quibus limatura martis pro tono addatur.

2) Tribus diebus præterlapſis interponantur lenia *laxantia*, e ialapp. mercur. dulc. pilul. *Beccheri*, coniunctis diureticis, ſuperius commendatis.

3) Tandem *tonica* propinentur, v.g. tinct. vitrioli martis, vel alia ſupra laudata.

C. *Methodus ſpecialiſſima.*

1. Quando *defectus* & ſuppreſſio menſium hydropem qualemcumque induxit, poſt debitam correctionem craſeos, lenia emmenagoga laxantibus miſceantur. Conducunt hic præcipue pilulæ *Beccheri, Stahlii*, quæ continuato vſu ſeroſo-lymphalem colluuiem eliminant, & etiam fluxum menſium reducunt.

2. Si manifeſte ab hæmorrhoidum ſuppreſſione hydrops proueniat, hirudines ad inteſtinum rectum adplicare conuenit.

3. Vbi autem hydrops ab *exceſſu* hæmorrhagiarum obortu eſt, balſamico analepticis æger reficiatur,& tonica con iungantur.

4. In cauſſis febrium,peruerſe tractatarum,magis conducun antifebrilia.

5. In hydrope,per ſcabiem repulſam inducto, interne anti ſcabioſa adhibeantur. *Conf. tab. de ſcabie.*

6. Febriles hecticodes æſtuationes quando accedunt,nitrum cum ſale digeſtiuo coniunctum,propinetur.

7. *Tympanites*, a febre intermittente ſuppreſſa originem du cens, expoſcit maturam huius reuocationem per dige ſtiua ſalina & amara cum laxantibus,

8. Quando *aluus* ſicca & ſtricta eſt, ſoluatur per clyſteres e mollientes carminatiuos; toti vero abdomini impona tur emplaſtrum ſaponatum *Barbette*, tamquam egregi um reſoluens,vel linimenta ex oleis carminatiuis.

VIII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Ante omnia euitetur irritum illud conamen,quod,negle cta humorum correctione & præparatione,ſtatim ad e vacuantia accelerat; quæ methodus ad modum eſt peri culoſa: licet enim tumor euaneſcat,hectica tamen indu citur, immo ſphaceloſa plane corruptio inde ſubnaſc ſolet.

2, Hinc etiam ipſa *diuretica*,ſalina draſticotera,ſpiritus acid non promiſcue adhibeantur, alias non tam corrigun materiam, quam per vrinam expellunt.

3. *Salia volatilia*, quando ſub initium pro ſcopo attenuant & aperiente propinantur, tum viſcera indurata adhu magis conſtringuntur.

4. *Sulphura ſpirituoſa*, e.g. vinum generoſum, ſpiritus vini,i tem ſalia volatilia *oleoſa* aromatica, quando immodeſt exhibentur,facile calorem hecticum inducunt,cum ori ſiccitate & corporis inquietudine.

5. *Sulphur* minerale externo vſu nocet: pauca autem illiu grana, cum aliis congruis remediis mixta, & propinata non reiiciuntur.

6. *Aci*

6. *Acidularum* vſus mortem accelerat.
7. *Thermæ* etiam improbantur: licet enim illæ, quæ *calcariæ* ſunt indolis, tutiores exſiſtant, quam aluminoſæ, melius tamen eſt, prorſus ab illis abſtinere: nimia enim humida tonum partium magis relaxant.
8. Lignoſa *antiuenerea* ad correctionem non commendantur.
9. *Amara*, vt ſimile eſt vero, viſcerum magis reſerationi & reſtaurationi, quam humorum correctioni inſeruiunt.
10. *Zingiber* remedium hic valde efficax eſt, magis autem corrigendo materiam & adficiendo vias, quam, ſecundum antiquos, hydragoga temperando. Certe egregie fundit, & incidit ſeroſam ſanguinis tenacitatem. Idem hoc præſtat *radix ari*, quæ zingiberi acrimonia ſimilis eſt.
11. Ex *antiſcorbuticis* raphanacea, præcipue radix armoraciæ, vino infuſa, præmiſſis præmittendis, eximie ſe gerit. Reliqua, ipſa etiam cochlearia, incerti hic ſunt effectus.
12. Prouidus *hellebori albi* vſus, non *emeticus*, ſed alterans tantum, vti alias in chronicis, ita & hic laudatur ab experientia. Abigitur autem vis emetica per coctionem.
13. *Mercurius vitæ* anceps eſt, & vomitus periculoſos ſuſcitat.
14. *Cryſtallos lunæ* pro ſcopo diuretico nemo peritus facile probabit.
15. *Cantharides* prouide ad modum in vſum vocandæ ſunt, facile enim renes & veſicam adrodunt.
16. Pilulæ ex amaris extractis, e.g. centaur. min. abſinth card. bened. fumar. & euacuantibus, v.g. gran. vno vel altero euphorbii, ialappæ vel gummi guttæ, adiect. gum. galban. ſarcocoll. paratæ, & per plures dies continuatæ, egregium vſum præſtant, in primis quando diuretica lenia, quæ humores excretioni etiam aptos reddunt, interponuntur; quo nomine laudantur tincturæ alcalinæ, e. g. antimonii acris, ſalis tartari, cum eſſentia *ſuccini* coniungendæ. Item eſſent. lignorum, ſpeciatim eſſent. *ſaſſafras* aromatiſata; laudatur etiam gummi *iuniperi*, quod nonnulli ipſi ſuccino præferuut.

17. *Car-*

17. *Carthamus*,& illius ſemen, item etiam rad. *ialappæ*, & ex an tiquorum cenſu *ſoldanella*, ſeu braſſica marina, ſat temperate; *gummi* autem *guttæ*, cortex *ebuli* & *ſambu* fortiter euacuant.

18. Non dubitandum, quin illa ſeri portio, quæ in abdome effuſa eſt, ſatis fluxilis ſit, vt non indigeat præparation ad abſorptionem in vaſa, commode tamen reſoluent & incidentia præmittuntur, vt viſcera expurgentur, ad transmittendos humores apta reddantur.

19. *Venæ ſectio* in nulla hydropis ſpecie probatur, multo minu vbi malum altiores iam egit radices.

20. *Scarificationes*, ad ſerum in externis partibus euacuandu inſtitutæ, valde improbantur: ſuperficiales enim paru euacuant, & nihilominus difficulter conſolidantu profundiores autem ſphaceloſam corruptionem ind cere valent.

21. *Paracenteſis* plures inuoluit difficultates, conſtantem ta men efficaciam non præſtat; & licet in illis, quorum vi ſcera adhuc illæſa ſunt, & vbi malum a cauſſa quadan externa originem duxit, ſolidum auxilium adferre po ſit, raro tamen neceſſaria eſt.

22. *Veſicatoria* etiam plus incommodi, immo periculi, quan auxilii adferunt.

23. *Saliuatio mercurialis* nullo modo probatur: hæc enim no corrigit ſeroſo-viſcido-ſpiſſos humores, ſed lymphan ſalſam, coagulutam; & quoniam in hydrope peruia me tuum ſudoriferorum libertas, quam ſaliuatio requiri ob humorum ſpisſitudinem, ægre obtinetur, grauia in de damna, ſtaſes, paralyſes, introduci poſſunt.

24. *Sudationes* vſum omnino ſuppeditarent, præcipue in an ſarca, & vbi malum a causſis externis, illæſis adhuc viſc ribus, inductum eſt, ſi modo absque ſanguinis comm tionibus impetrandæ eſſent: his enim accedentibus r eſt valde anceps, præſertim quando ſudor plane no ſuccedit.

25. Ad hanc ſanguinis exæſtuationem euitandam, remedi externa, pro ſcopo ſudatorio, magis comendantur, e.

1) Ir

An Anasarca cured by burning in attempting to sweat the Patient by a dry Bath. Acta Brussel. XXIV. p. 684.

If ye Dropsy is not relieved by Medicines, we must proceed by ye Operation of Tapping — διαφευγουσι δε και ενθευτεν ολιγοι. Hippocr. S. V. p. 522.

Sudden Death from Tapping in a Case where all ye Blood in ye Body seemed turned into Water, & to Circulate — Acta Brussel. ~~III~~ XV. 93. 94.

See an Instance of a Salivation proving fatal, Act. Bruss. No. 6. 1876

1) Inuentio *Borrichii*, qui multis veſicis, aqua calida repletis, ægrum fouere iubet.

2) *Stupha ſicca*, ſaluo capite, præeuntibus plebeiis, qui clibano corpus intrudere, caput autem libero aëri exponere obſeruantur.

3) Quid ad hunc finem folia *fraxini* ſiccata, & externe circumdata, valeant, experientiæ relinquitur; vbique autem notandum, quod hæc omnia irrita ſint, niſi interna remedia debite præmittantur & ſubiungantur.

26. *Cauſtica* acriora, externe adhibita, materiam ſiue ad interiora repellunt, ſiue, cute diſrupta, eamdem cum variis incommodis contumaciter deinde emanare faciunt. Commodiſſime hinc illa topica adplicantur, quæ tabula de *œdemate* ſub methodo generali commendata ſunt.

27. In *tympanite* fortiores euacuationes minus, quam in *aſcite*, locum habent; leniores autem per aluum, vrinam, & ſudorem vſum ſuum præſtant.

28. *Tympanitem* ſpaſmis accenſere, contra rationem eſt: in adfectibus enim flatulentis remiſſio potius, quam rigida intenſio occurrit.

29. *Tonica* prius non adhibeantur, quam poſt ſufficientem correctionem & euacuationem humorum, alias maior hepatis obſtipatio inducitur, & omnia exaſperantur.

30. Denique adlegamus *puluerem* illum *hydragogum*, cuius mentio facta eſt in diſſertatione *Stahlii* de hydrope pag. 32. 33. qui, ad octo grana quotidie propinatus, ſatis *blande* euacuat & tumores profligat, euidente teſtimonio, quod copioſa vehemens humorum euacuatio negotium medelæ non ſemper exhauriat.

31. Licet enim per fortia purgantia aquæ ſæpius notabiliter educantur, non raro tamen exempla occurrunt, in quibus nil præſtant, quamquam repetitis doſibus propinentur; immo damnum inferunt, nam inteſtina valde irritant, tonum viſcerum debilitant, vaſorum lymphaticorum rupturam promouent. Nimia ſeri glutinoſitas. vel abundantia quæ purgantium particulas obtundit

aut diluit, effectum catharticum non raro etiam fr
ſtratur.

32. Ratione *modi* & *viarum*, per quas purgantia aquas aſci
corum euacuent, auctores diſſentiunt. Recentio
ſequentia de hoc ſtatuunt: Purgantia ſtimulant inteſ
na, hinc primum emulgetur ſerum, quod in glandu
mitioribus *Peierianis* continetur. Horum enim v
excretoria immediate in inteſtina hiant. Glandu
meſenterii ob connexionem ſimul ſtimulantur, quo
am autem valuulæ vaſorum lacteorum obſtant, ſeru
ſuum in cauitatem inteſtinorum immediate effunde
non poſſunt, ſed in chyli receptaculum mittunt: Vn
in maſſam ſanguinis recipitur, poſt ea in glandulas i
teſtinorum deponitur & euacuatur. Hac ratione va
ſanguifera a notabili ſeroſa hac excretione quoda
modo vacua redduntur, & ſerum ſubtile, quod in ca
tate abdominis ſtagnat, per poros in venas recipitur,
cor fertur, per arterias ad inteſtina ducitur, & ibidem
glandulis emulgetur.

TABVLA LXXXIX.

DE HYDROPE PARTICVLARI.

I. DEFINITIO.

Hydrops particularis eſt tumor tactu mollis, & pallidus,
certa quadam corporis parte contingens: a vitio mo
humorum, modo organorum inductus.

II. *DIFFERENTIA.*

1. *Septem* ſpecies hydropis particularis præcedente tabu
iam indicatæ ſunt, & ſub ſignis potiſſimum repetentu

2. *Hydrocele* bene diſtingui debet a *pneumatocele* ſeu hern
ventoſa, quam differentiam ſequentia docent.

1) Qua

1) Quando tumor in loco obſcuro ad lumen candelæ adſpicitur, tum hydrocele, minorem pneumatocele autem maiorem offert perſpicuitatem.

2) Hydrocele vbi manu tangitur, pondere grauis, pneumatocele autem longe leuior eſt.

3) Hydrocele conſiſtentem, pneumatocele autem ætatem magis infantilem & puerilem occupat.

4) Hydrocele, niſi aſcites concurrat, lento ad modum greſſu, pneumatocele autem repente, incrementum ſumit.

5) Hydrocele ſponte ſua rarius imminuitur, & ſi quid imminuatur, in reliqua parte ſenſibilis laxitas & inanitio conſpicitur; pneumatocele autem frequentius alternare obſeruatur: modo enim tumor eſt remiſſior, modo intenſior, nulla tamen partium laxitate ſed æqualitate vbique conſpicuus. *Conf. tab. chirurg. de herniis.*

SIGNA.

1. Hydrocephali.

1. Tota ſuperioris capitis regio, a fronte iuxta tempora ad occiput ſurſum verſus, dimenſo quaſi circuitu, in molem aliquando ſtupendam extumeſcit.
2. Quæ inflatio ſublucida eſt, præcipue quando candela poſt eamdem tenetur.
3. Aliæ partes, e. g. labia, naſus, præcipue etiam oculi, ordinariam ſuam ſeruant magnitudinem.

2. Hydropis pectoris.

Certiora de hoc ſigna non proſtant, quod enim de fluctuatione ſub decubitus mutatione memoratur, aut, quia talis adfectus etiam alterutrum tantum latus occupare poteſt, de graui impedimento reſpirationis, quando æger in latus ſanum recumbit, adlegatur, non ſufficit ad diagnoſin certiorem.

3. Hydroceles.

1. Tumor ſcroti, tactu plurimum mollis, interdum tamen plane rigidus, plerumque ſine doloribus,

2. ad anſerini oui magnitudinem, immo maiorem aliquan
do excedens.
3. Latus illud ſcroti, quod hoc mole diu oneratur, denſi
redditur.
4. Aliquando iungitur aſciti, aliquando ſolitarie euenit,
tum lentius ſolum augetur.

D. De reliquis ſpeciebus, e. g. ouarii muliebris, hydatid. cert
ora ſigna non proſtant.

IV. *SVBIECTA.*

1. *Hydrocephalus* ſæpe infantibus poſt laborioſum partum
nenit, vbi tumor ſtatim poſt excluſionem initia ſua m
nifeſtat.
2. *Hydrocele* crebrius occurrit in aſciticis, & deinde etiam
illis ſubiectis, quæ externam ſcroti contuſionem, con
preſſionem, vel alium violentum contactum, quod pr
ce notandum, experta ſunt.

V. *CAVSSÆ.*

1. *Hydrocephali.*
1) Hic vix non ſemper *violentam* cauſſam habet exte
nam, nempe ſi infans, ſub partu, capite ex vtero pr
mineat, tum ſpaſtica vteri contractio maſſam hum
rum ad caput violentius reſtringit.
2) Et ſic cauſſa *proxima* & *continens* eſt infarctus œdem
toſus a diſtenſione partium non ſolum exterioru
ſupra caluariam, ſed & ipſius ſubſtantiæ cerebri, i
ductus.
2. *Hydroceles.*
1) Cauſſa *continens* eſt dilatatio meatus illius, qui ex abd
mine in ſcrotum tendit.
2) Cauſſa *occaſionalis*, quæ huic dilatationi viam ſternit, e
clamoſa eiulatio: vnde humor ille pedetentim
ſcroti cauitatem, & diſtenſas partes delabitur.

VI. *PROGNOSIS.*

1. *Hydrocephalus*, quando intra leniorem adhuc gradum ſu
ſiſtit, non ita difficulter iterum tollitur; inualeſcens a
tem periculo non caret: nam grauis cerebri perverſ
non facile ad legitimam ſtructuram reducitur.

2. *H*

2. *Hydrocele.*

1) Ab externis violentis cauſsis inducta, facilius disſipatur.

2) Ad altiorem autem pueritiam continuata ſæpe cachexiam conciliat.

3) Ipſa autem portio aquoſa, in hunc locum collecta, per multos annos ſine corruptione, teſte experientia, durare poteſt.

4) Quæ vero *hydrocele* internæ cauſſæ ortum debet, & cum aſcite complicata eſt, illa difficillime eſt reſtitutionis: niſi enim aſcites funditus exſtirpetur, hydrocele minime cedit.

II. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. *Hydrocephalus* ſequente ordine tractetur:

1) Nutrici, vel, ſi fieri posſit, infanti, per aliquod dies exhibeantur lenia laxantia, inter quæ præſtant phlegmagoga.

2) Externe *fotus* diſcutientes adplicentur, ex radice iridis Florentinæ, & reliquis anticatarrhalibus, vti & herbis, floribus, ac ſeminibus coronariis, carminatiuis.

3) Reliquo tempore emplaſtrum ſaponatum *Barbette* per aliquot ſubinde horas imponatur.

2. *Hydrops pectoris* rarior eſt, & generalem illam expoſcit medicationem, quæ præcedente tabula indicata eſt. Licet autem paracenteſis hic æque ac in anaſarca locum habeat, eiusdem tamen cum illa eſt conſiderationis & difficultatis. *Conf. cautelæ tabulæ antecedentis.*

3. *Hydrops pericardii* rarisſimus adfectus, & in artificum magis inuentis, quam naturæ operibus quærendus eſt.

4. *Hydrocele* ſeqnente ratione tractetur:

1) *Interne* adhibeantur lenes euacuationes cum epicraſi, e. g. rad. irid. noſtrat. ſem. carthami. cum herbis reſolventibus, amaris; vbi autem vires conſtant & aſcites complicatur, ibi fortiores euacuationes locum habent, nempe illæ, quæ ſub aſcite memoratæ ſunt.

2) *Externe.*

a) *Discuſſio* promoueatur per neruina carminatiua, in

ſacculo, vino calido imbuto, per aliquot dies adpl canda. e.g.

Recip. rad. irid. Florentin.
caryophyllat.
vincetox.
bryon.
ſigill. Salomon. ana vnc. ſemis.
Herb. chærefol.
bardan.
roriſmarin.
geran.
puleg. ana man. I.
flor. chamomill.
melilot. ana pug. II.
ſem. cumin.
petroſelin.
ammios, ana drach. II. M.

b) Ad *repulſionem* efficax eſt ſulphur, in lixiuio calcis vi væ adhibitum.

VIII. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. Vbi viſceris alicuius labes in hydrope particulari concur rit, ibi eadem difficultas, quæ hydropem vniuerſalen premit, in medicatione obſeruatur.
2. Eius modi hydropes particulares, quando febribus ſucce dunt, vti febres tractantur: nempe digeſtiuis & aperien tibus; quo caſu vſus martialium, & ſalium volatilium cautiſſimus eſſe debet.
3. Non friuole, ſub *methodo* hydrocephali, emplaſtri ſaponat adplicatio certis horis, pro vna vice, circumſcripta eſt ſi enim nimis diu impoſitum manet, puſtulæ enaſcun tur.
4. Cauendum etiam eſt, ne ſacculi, calide adplicati, diuturni ore mora refrigeſcant.
5. Hydropes particulares, qui in *pectore* contingunt, magis pro congeſtionibus & ſtagnationibus ſanguinis, ſeroſas ſeceſſiones generantibus, quam pro cauſſis vitioſis lym phalibus, reputandi ſunt; non aliter ac mors anxia *poly-*

pum

pum generat, qui hinc pro cauſſa ipſius morbi & mortis non ita libere, vti fieri ſolet, pronunciandus eſt.

6. *Hydrocele* ſæpe diſcutitur morbo interno manente: vnde diſcuſſioni ſimplici tanta opera non erit impendenda, ſed lymphæ potius correctio neceſſaria eſt; quæ autem ſollicitam tractationem requirit, euitando vbique impetus ſudoriferos & purgatorios.

7. *Camphorata* ſanguineas quidem portiones diſcutiunt, ſed tum ſeroſo-mucidæ partes magis inſpiſſantur: hinc nihil præſidii ad hydrocelem in illis quærendum eſt.

8. Potus calidi ſedulo adhibeantur, frigus autem & frigida euitentur, quia magis inſpiſſant.

TABVLA LXXXX
DE
I C T E R O.

DEFINITIO.

Icterus eſt bilis excrementitiæ per vniuerſum habitum corporis diffuſio, modo ab obſtructione ductus cholodochi, modo, & frequentius quidem, ab hepatis conſtrictione, tranſitum bilis ad folliculum & inteſtina intercipiente, originem ducens. Deriuatur hæc denominatio vel ab ἰκτὶς, viuerra, cuius oculi tali colore tincti cernuntur, vel ab ictero, aue nempe illa, quæ germ. Gold=Hämmerche vocatur. Dicitur etiam *aurigo* ab auri calore; item morbus regius.

DIFFERENTIA.

1. Icterus eſt vel *flauus*, vel *niger;* quam differentiam ſubſequentia ſigna, & cauſſæ docebunt. De *flauo* magis valet definitio.

2. Porro icterus eſt vel *idiopathicus*, qui ſine alius morbi prægreſſu per ſe exoritur; vel *ſymptomaticus*, qui aliis morbis, e.g. febribus bilioſis, ſuccedit.

3. Dif-

3. Differt verus icterus a colore illo icterode, quo infant ſtatim poſt partum tincti obſeruantur: hic enim colo nullius eſt conſiderationis, & poſt meconii debitam e cretionem ſponte ſæpius euaneſcit.

III. *SIGNA.*

1. *Flaui.*

1) Inuadit cum inſigni laſſitudine, quam interdum leu horror præcedere ſolet, præcipue, vbi excandeſce tia animi huic malo anſam dedit.

2) Hanc laſſitudinem excipit ſpecialiſſimum ſignum omnibus ictericis familiare, nempe ſtrictura & con preſſio ſub ſcrobiculo cordis.

3) Vnde anxietas repentina, & anguſtia præcordioru interdum plane ſuffocatiua, ad minimum cum diffic li reſpiratione.

4) Immo omnes icterici, quos cito, licet non tanto imp tu, adfectus obruit, ſentiunt etiam preſſionem tale ſub hypochondriis, ordinarie verſus latus dextrum

5) Melius habent, ſi erecto corpore ſedeant, quam ſub d cubitu vel obambulatione.

6) Iungitur interdum *febricula* quædam, nempe calor ſ lito maior, præcipue quando cum aliquo horrore m lum inuadit, uel poſt verſationem in libero aëre fr gus aliquod in partibus externis perſentitur.

7) *Aluus* modo ſegnior, modo laxior eſt, cum pallidis pl rimum, interdum etiam lientericis, excrementis.

8) Sub his omnibus *flauedo* in peripheria ſatis mature ſe manifeſtat; primo quidem in oculis, deinde aute per totum corporis habitum.

9) *Vrina* flauedinem exhibet ſaturatam, & quando agit tur parietibus vitri hunc flaueſcentem calorem a figit; immo ſi paucæ tantum illius guttæ linteo v chartæ adſpergantur, flauedine illa tinguntur.

10) *Adpetitus* plerumque languet, & vbi omnino ægri a quid cibi adſumunt, ſtatim presſionis illius circa ſcr robiculum perſentiſcunt incrementum.

11) *Somnus* eſt inquietus, interdum multus & profundu

12) Cu

12. Cum his omnibus conſpirat *animi* languor & faſtidium.

2. *Nigri.*
 1) Maior gradus *languoris* corpore & animo.
 2) *Color* eſt nigricans non ſolum in oculis, ſuperficie corporis, vrina, ſed etiam ipſa ſubinde ſaliua; quæ ad minimum ſaturata flauedine reiicitur.
 3) Concurrit *calor* hecticus cum inquietudine, tabe & adpetitus maiore defectu.
 4) Tenſiones & preſſiones, quæ in ictero *flauo* latus dextrum ordinarie occupant, hic in ſiniſtro ſentiuntur.

V. *SVBIECTA.*

1. Generatim omnis ætas, vterque ſexus, & quodlibet temperamentum ab ictero corripitur.
2. Speciatim tamen *cholerici* præ aliis huic adfectui obnoxii ſunt, & ætas præcipue iuuenilis ac ſenilis.
3. *Specialiſſime*, qui cauſſas occaſionales ſubſequentes incurrunt.

VI. *CAVSSÆ*

1. A viciata bilis eccriſi hoc malum prouenire, certiſſimum eſt, vnde autem hoc vitium oriatur, per indiuidua non ſemper liquet.
2. Negari quidem non poteſt, quod interdum obſtructio ductus cholidochi hoc vitium inducat, frequentius tamen in conſtrictione hepatis quærendum eſt, quæ ſtrictura tranſitum bilis ad veſiculam illius & inteſtina intercipit.
3. Cauſſæ *occaſionales* & *procatarcticæ* ſunt:
 1) Puerorum addephagia, vel alia craſſa atque incondita diæta.
 2) Repentina repreſſio hæmorrhagiarum, e.g. menſium, hæmorrhoidum, quo caſu icterus non raro hepatitem præoccupat, vel interdum hanc ipſam conſequitur.
 3) Suppreſſio febrium intermittentium, præcipue quartanarum.
 4) Excandeſcentia animi, in primis ſuppreſſa.
 5) Symptomatice interdum icterus febribus bilioſis ſupervenit. *Conf. Hippocrat. aphor. 62 ſect. IV.*

6) Emetica fortiora, præcipue in ſenſibilibus cholericis.
7) Immodeſtus potus frigidus, corpore calente.
8) Scirrhoſa hepatis conſtitutio.
9) Calculus in cyſtide fellea.

4. Cauſſa *icteri nigri* in chronico & contumaci lienis viti magis conſiſtit.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Icterus in iunioribus facilius tollitur, quam in annoſis; r ro etiam illos cum tanta vehementia inuadit.
2. Quando cum magno impetu occupat ægrum, periculu ſubeſt febris acutæ vel lentæ hecticæ.
3. Icterus, quando febri acutæ, quarto circiter die, vel an eumdem, & quidem cum magno inſultu accedit, inge vitæ periculum portendit. *Vid. caut. num.* 16.
4. Quo magis viſcerum obſtipatio, a febribus intermitten bus ſuppreſſis inducta, præualeſcit, eo maioris pericu eſt, febris autem cohibita quando reuocatur, ſpem fac reſtitutionis.
5. Qui bis vel ter ictero corripiuntur, in conſuetudinem qu ſi huius morbi ita deducuntur, vt deinde ſæpius illi o noxii fiant.
6. Icterus quando difficilem reſpirationem, anxietatem, pre ſionem circa præcordia, phlogoſes, oppletionem pect ris quaſi aſthmaticam diu & pertinacius fouet, tum ſi hectica, ſiue aſcites, cum vel ſine tumore pedum, ſucc dit, & emaciatio atrophica ſequitur.
7. Color *flauus*, ſi in ictericis repente in album iterum tranſi peſſimum eſt præſagium: ſcirrhoſam enim hepatis co ſtitutionem deſignat.
8. Fluxus hæmorrhoidalis, ictero ſuperueniens, ſpem fac felicis huius mali ſolutionis.
9. Sic etiam bonæ notæ ſunt largiores illi ſudores, qui flau dine ſua induſia tingunt.
10. Icterus, qui in adultis a ſpirituoſorum abuſu exoritu ob coniunctam hepatis ariditatem, indolis eſt deteri ris.

11. Fi

11. Fit interdum, vt febris *quartana* ictero ſuperueniat, conatu quidem non culpando, effectu tamen non ſufficiente. Sic etiam icterus interdum ſuccedit quartanæ, per chinam chinæ ſuppreſſæ, qui, quo contumacius inuadit, eo maiorem hepatis obſtipationis & præſentis hecticæ metum infert.

12. Verbo: icterus *leuior* non adeo periculoſus, modo caueatur, ne alius peior adfectus concurrat: præualeſcens plurimum eſt lethalis: ſi non excernatur bilis, degenerat facile in febrem acutam: vbi nimium effunditur, abit in febres bilioſas: quando ab hepatis conſtipatione bilis retinetur, tranſit in hecticam.

13. Icterus *niger* difficulter ſanabilis eſt, præcipue ſi ſenes inuadat, aut diutius iam occupauerit: hectica tabe ægri tales plerumque moriuntur.

II. *METHODVS MEDENDI ET REMDIA.*

A. *Methodus generalis.*

1. Mucoſum & tenax coagulum, quod vel hepar, vel ductum cholidochum obſtruere, & ſic bilis ad inteſtina tranſitum impedire ſolet, eſt *incidendum* & *reſoluendum*; quo ſcopo commendantur:

1) *Radices* catarrhales, e.g. helenii, vincetox. pimpinellæ albæ, ari, item gentian. rubr. cichor. tarax. ariſtoloch. vtiuſque, quinque aperientes.

2) *Herbæ* centaur. min. abſinth. card. benedict. marrub. alb. capill. vener. cuſcut. epithym. immo fumaria vſum hic habet abſtergentem.

3) *Semina* dauci, fœniculi & coriandri, etiam bene ſe gerunt.

4) *Salia digeſtiua*, e.g. tartar. vitriolat. nitr. antimoniat. arcan. duplicat. cum quantitate nitri, arcanum tartari, recte præparatum, tartarus tartariſatus, recte præparatus; item ſalia ammoniacalia regenerata.

5) *Gummi reſinæ*, e.g. ammoniac. galban. ſagapen. ſarcocoll.

6) E *compoſitis* tinctura antimonii tartariſata, tinct. tartari.

7) *Specifice* laudantur: rad. curcumæ, chelidon. mai. herb. abrotan. ſem. aquilegiæ, naſturtii, napi, lumbrici ter-

reſtres, millepedes cum croco vel in ſucco, vel electu-
ario, vel tragea, fel animalium.

2. *Motus conſtrictorii* in hepate & ductu biliario ſunt lenien-
di, emolliendi, & relaxandi; vt bilis legitime e maſſa ſan-
guinea poſſit ſecerni, & ad inteſtina deduci. Ad lenen-
talem relaxationem & deiectionem expediendam rha-
barbarum præcipue commendatur vel in forma pulue-
ris, vel ſi adrideat, in forma infuſi, coniunctis foliis ſena
rad. polypodii, & reſoluentibus modo commendatis.

3. Portio autem illa, ad ſuperficiem corporis iam diffuſa, eſt
iuuanda, vt *excernatur*; vbi commode antimonium dia-
phoreticum cum ſale quodam digeſtiuo, & abſorbent
remixtum, adhibetur.

4. Denique *tonus* partium naturalis eſt reſtituendus; in quem
finem conducunt martialia tenuiter reſoluta, v.g. cro-
cus martis aperitiuus *Stahlii*, & lenia tonica ex vegetab-
libus, e.g. rad. fragar. rub. tinctor. caryophillat. herb. a-
grimon. ſcolopendr. adianth. alb.

B. *Methodus ſpecialis.*

1. Vbi malum adhuc recens eſt, ter vel quater per diem ex-
hibeantur ſalia digeſtiua, cum nitro combinata.

2. In ſuſpicione iracundiæ prægreſſæ his pulueribus abſor-
bens aliquod modica portione remiſceatur.

3. His digeſtiuis interponantur lenia laxantia, e.g. puluis rha-
barbari drach. ſemis vel ſcrup. II. cui pro lenisſimo ſti-
mulo ſcammonium, bene correctum, adiiciatur.

4. Vel ex herbis & radicibus reſoluentibus, ac dictis laxanti-
bus, nempe rhabarb. ſenn. polypod. fiat nodulus, vin-
immittendus, de quo expreſſo mane, item verſus pran-
dium & cœnam hauſtus ſumatur, ein Spitz-Glas voll,
mox deinde ſcrup. I. de puluere digeſtiuo ſalino ſingu-
lis vicibus ſubiungatur. Hac ratione recentior adhu
icterus ſatis promte expeditur, immo in herba quaſi ſu-
focatur.

5. Ad excernendam autem illam portionem, quæ ad ſupe-
ficiem iam diffuſa eſt, pulueri digeſtiuo ſalino verſus ſo-
mnum grana VI. antimonii diaphoretici miſceantur.

6. Quan

6. Quando hæc per aliquot dies continuata ſunt, & icteri decrementum obſeruatur, faceſſente nempe ſenſim colore ex oculis, & reliquis corporis partibus, tum tenuiora martialia ſalinis digeſtiuis ad gr. II-IV. pro doſi immiſceri, & bis per diem, nempe verſus prandium & cœnam, propinari poſſunt, qua ratione naturalis tonus reducitur, constrictio remittitur, & aluus ſimul leniter promouetur; repetendo tamen ſubinde laxans rhabarbarinum; vel ſi forma liquida pro tono roborando magis placeat, loco pulueris eſſentia quædam ſtomachica amaræ, e.g. centaur.min. gentian.rubr. cum tinct.martis *Ludouici* propinetur.

7. Vbi etiam icterus altius iam hæret, ibi eadem blanda valet methodus, quæ autem diutius eſt continuanda; quo caſu inter remedia reſoluentia præcipue locum habet radix curcumæ ad ſcrup. I. propinata: præmiſſa, interpoſita, vel ſubiuncta, ſemper leni laxatione.

8. Regimen æquale & leniter diaphoreticum vbique conſervetur.

9. Quo magis *commotiones febriles* cum ſiti concurrunt, eo magis nitrum & antimon. diaphoreticum cum ſalibus digeſtiuis debent coniungi.

10. In *iunioribus*, ſupra puerilem ætatem, quia icterus facile cedit, vix opus eſt multis medicamentis, ſed ſufficiunt leniter diſcutientia & ad ſuperficiem expellentia; vbi eſſent. alexipharm. bis vel ter per diem exhibita, & verſus noctem puluis ſalinus abſorbens cum antimon. diaphoret. gr. VI-VIII. ſub initium ſatis faciunt.

11. Denique, quia icterus facile *reuertitur*, præoccupando inſeruiunt lenes euacuationes cum epicraſi, aliquoties per annum repetendæ, e. g. fiat vinum medicatum ex herb. rad. reſoluentibus, rhabarb. polypod. ſenn. & ſingulis anni quadrantibus per aliquot dies exhibeatur.

II. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. Icterus non tolerat fortiores commotiones ſed omnium excretionum lenem expoſcit promotionem.

2. Exſulent itaque *vomitoria*: licet enim per eadem ſince tandem bilis eiiciatur, folliculus tamen fellis ſub hiſ commotionibus fortius comprimitur, &, quia obſtru ctio quædam a mucoſo & tenaci coagulo, aut ſtrictu inteſtini duodeni verſus ductum cyſticum, præſto e maiores effuſiones & diffuſiones bilis per maſſam ſa guineam contingunt, vnde non ſolum inſigniores a guſtiæ & cardialgiæ, ſed febres plane acutæ, aut lentæ h cticæ inducuntur.

3. Eodem etiam loco collocanda ſunt *purgantia* fortiora; im mo ipſa *laxantia*, paullulum efficacia, non conducun exceptis illis, quæ ſub methodo commendata ſunt, qu bus iure adhuc adnumeramus ſal Anglicanum, ob virt tem, quam præſtat. leniter reſoluentem & euacuanten

4. Sic etiam coactæ *ſudationes*, per calida diaphoretica & re gimina productæ, vniuerſum malum exacerbant.

5. *Martialia* legitime vſurpata, nempe aperientibus & reſo ventibus ſubiuncta, vti egregie ſe gerunt, ita notabilit malum exaſperant, quando præmature adhibentur.

6. In eligendis medicamentis aperientibus & reſoluentibu temperamenti rationem habere conuenit: nam in ch lericis ſalia digeſtiua, item ſuccus cichorii, taraxaci, mitiora antiſcorbutica magis conueniunt, præcipue v febris complicatur; in aliis autem fortiora reſoluenti e.g. gentian. rubr. centaur. min. locum habent.

7. *Sapo purus* tuto interne ſumitur, & in reſoluendo ac abſte gendo muco non eſt contemnendus. Doſ. drach. ſe mis ad drach. I. impurus autem catharſes, & in prim nauſeam, producit. *Conf. method. tab. de hydrope vn verſali.*

8. *Conchæ vſtæ* in ictero aliquando exhibuerunt effectum, gran. XXX. ad XL. propinatæ.

9. *Balnea*, ad calorem flauum abluendum, præſcribere, labo eſt ſuperuacaneus.

10. Ab anicularum friuolis, nauſeabundis experimentis, pa ſim celebratis, e.g. ſtercore gallinaceo, & aliis abſurdi cauendum eſt.

11. *Lumbrici* terreſtres non plane fruſtra, ad propellendum icterum, a quibusdam ſpecifice laudantur: vbi inſuper vſtulati, non autem ambuſti ad nigricantem colorem, conducere perhibent. Poſſunt vel per ſe, & quidem ſine omni periculo, vel cum momento nitri, propinari; quod tanto commodius eſt, quia liquamen eorum, nitro imbutum, diutius conſeruatur.

12. Laudant de reliquo Practici remedia acriuſcula, & præcipue illa, quæ flauo ſimul colore prædita ſunt, e.g. rad. chelidon. maior. curcum. croc.

13. *Paracelſus* præcipue *radicem curcumæ*, quæ penetrantis eſt acrimoniæ, tamquam ſpecificum commendat: neque etiam contemnenda eſt, licet adeo inſignis efficacia ei non adſcribenda ſit.

14. Radix *chelidonii maioris* pro ſpecifico quidem venditari non poteſt, præmiſſis tamen abſtergentibus, & leniter expedita aluo, quod in omnibus ſpecificis obſeruandum locum habet.

15. *Sympathetica* experimenta in ictero rarius effectu reſpondent; interdum enim nihil, interdum vero contrarium agunt, e.g. ouum in vrina ægri coctum, & aceruo formicarum, ad conſumtionem, impoſitum. Non temere talia exhibenda ſunt, præcipue in ſenſibilioribus, qui grauia ſubinde pericula per illorum vſum incurrunt, maxime ſi apoſpaſmata a corpore humano putrefactioni aut vſtioni exponantur.

16. *Criſis icterica*, quæ in febribus bilioſis interdum adparet, non adeo magnam inuoluit conſiderationem, mature enim plerumque iterum cedit. *Conf. prognoſis num. 3.*

17. Quæ ſubiecta *flauedine* faciei, & præcipue oculorum, facile ſuffunduntur, hepatis debilitate laborant: hinc ad viſceris huius vitium ſemper reſpiciendum eſt, quoties aliis morbis corripiuntur.

18. Maxime ſi ſordes bilioſæ ad renes deuoluantur, & ſabulum ibi generent, vel coagula lymphalia ſcabioſa producant, tum ſane cautius eccriſes tales tractandæ ſunt, ne regurgitatio verſus hepar, iam labefactatum, incitetur.

19. Icte-

19. Icterus, a *ſuppreſſis febribus*, hæmorrhagiis, & dolorib podagricis repulſis exortus, vti ſemper periculoſior e quam qui a diætæ vitio originem duxit, ita etiam lo ge cautius & moderatius eſt tractandus.

20. *Diæta* craſſa viſcida fugiatur, eligendo aromatica i hortenſia, leni diuretica virtute prædita, e.g. petroſel aſparag. cichor. intyb. naſturt. beccabung. quibus re qui cibi quaſi condiantur. Vinum rubellum, ſub adſtr gentis efficaciæ, vbi intemeratum haberi poteſt, etia conducit.

21. *Aluus* minime obſtructa ſit, numquam autem notabili mulo ſoluatur.

22. *Motus* corporis, quantum pro rerum circumſtantiis c tineri poteſt, iniungatur.

TABVLA XCI.

DE

S C A B I E.

I. **D**EFINITIO.

Scabies eſt morbus cutaneus, e ſtaſi & corruptione mater ſeroſo-lymphaticæ originem ducens: modo lenio bus, modo grauioribus corruptelarum effectibus, p diuerſa maſſæ ſanguineæ conſtitutione, ſtipatus.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Scabies eſt vel *benigna* vel *maligna.*
2. *Benigna*, quæ etiam *ſimplex* dici poteſt, eſt
   1) Vel *humida*, vel *ſicca.*
   2) Item vel *chronica*, per multos annos durans, vel *per dica*, modo euaneſcens, modo recurrens.
   3) Porro: vel *ſuperficiaria*, a contagio communicata, v *profunda*, per totam humorum maſſam intimius d fuſa.

3. *M*

3. *Maligna* varias complectitur ſpecies, e.g. ſcabiem *ferinam* ſeu *ſcorbuticam, veneream, lepram.*

4. Scabies maligna *complicata* dici meretur, v.g. ſcabies luis venereæ complicata eſt cum aliis malis effectibus, ſymptoma quoddam, ſeu ſchema latioris illorum efficaciæ ſiſtit; ſic etiam lepra & impetigo, vbi totius cutis textura vna peruertitur. *Conf. cautelæ.*

SIGNA.

1. *Generalia.*

1) Puſtulæ euidentes, quæ per vniuerſum corporis ambitum, excepto fere capite, oriuntur, & in corruptelam vlceroſo-ſanioſam tranſeunt.

2) In artubus, qui aëris acceſſui præ aliis patent, puſtulæ tales primo proueniunt, & deinde magis magisque ad reliquas corporis partes transferuntur.

3) Superficies corporis ſolito turgidior eſt, in primis in illis locis, vbi *copioſius* puſtulæ effloreſcunt.

4) Puſtulæ hæ pruritum aut ſalino-roſiuum ardorem inferunt, maxime per noctem, ita quidem, vt & quietem turbent.

5) Intra paucos dies ruptæ, vel ſcalpendo concerptæ, formant vlcuſculum, quod tamen plus vel minus facile deſiccatur, & iterum coaleſcit, citra omnem cicatricem relictam.

6) Occupat enim ſcabies, in primis *benigna,* ſummam tantum cutis ſuperficiem, ita vt materia inter cutem & cuticulam reſideat: vnde cutis, non altius corroſa, tanto citius cuticulæ conſolidationi locum præbet.

2. *Specialia.*

1) *Benignæ.*

a) *Humidæ.*

α) Puſtulæ multo humore turgidæ, &, ruptæ tandem, copioſam ſaniem effundentes.

β) In ambitu harum puſtularum rubedo inflammatoria conſpicitur, & quo magis adparet, eo maior ſuppuratio contingit.

γ) Dolorem magis & ardorem, quam pruritum, i
runt, profundiores quoque vlcerationes m
untur.

b) *Siccæ.*

α) Puſtulæ exiguæ molis, pauco mucido, & fere l
do ſero refertæ.

β) Pruritum magis quam ardorem inducentes.

γ) Non adeo profunde exulceraſcentes.

2) *Malignæ.*

a) *Ferinæ*, ſeu *ſcorbuticæ.*

α) Hæc ſicca, ſquamoſa eſt, & ſub hisce ſquam
ſtigmata cruenta exhibet.

β) Cutis circumiacens modo liuido, modo roſeo
lore, ob ſanguinem altius, quam decet, ipſi ſ
inſinuantem, eſt conſpicua.

γ) Grauior hic præſto eſt pruritus, qui, quoties
frigeratio vel calor ſolito maior accedit, into
rabilis fere obſeruatur.

δ) Vbi autem eſchara, & ipſa cuticula, quod facile co
tingit, ſcalptione abraditur, cutis ſubcruenta q
dem adparet, vix autem quidquam cruoris, ſ
lympha tantum ſeroſa, ſubflaua emanat, quæ
ro facile in eamdem ſquamoſam eſcharam co
leſcit.

b) *Venereæ.*

α) Hæc etiam ordinarie magis ſicca, quam humida e
& ſegnius ſerpit.

β) Occupat vel vniuerſum corpus, vel particularia
lum loca, e.g. femora, ſcrotum, faciem.

γ) Sub initium ſui prouentus noduli plerumque d
ſeſe manifeſtant.

δ) Deinde autem cruſta ſuccedit, quæ per multos ſ
pe dies pertinaciter adhæret, & non facile ab
cedit.

ε) Dolor eſt rodens, maxime ſi ſcalptione irri
tur.

ζ)

ζ) In reliquis partibus etiam dolores profundi, & quaſi infixi ſentiuntur, qui nocturno tempore magis exacerbantur.

η) Concurrunt ſæpe fluor albus, in feminis, gonorrhœa, in viris, tumores bubonodei, & in infantibus excoriationes, immo excreſcentiæ circa anum verrucoſæ, criſtatæ.

c) *Lepræ.*

α) Hic caput præcipue adfligitur, dolores ſunt acutiſſimi, & capilli cum cute decidunt.

β) Sanies alba prorumpit.

γ) Vniuerſa cutis textura eſt immutata, tenuibus ſquamis cuticula obſeſſa, & elephantorum inſtar, aſpera, vnde etiam *elephantiaſis* vocatur,

δ) Præter ea ſenſus fere expers eſt.

ε) Facies eſt inflata.

ζ) Dentes nigricant.

η) Anhelitus eſt graueolens, immo fœtidus.

θ) Tumores bubonodei hinc inde per corpus proueniunt, qui in vlcera fœtida maligna tranſeunt.

ι) Tandem fruſta de facie cadunt.

SVBIECTA.

1. Scabiei *benignæ.*

1) *Humidæ*, ſunt homines temperamenti ſanguinei, habitus corporis ſpongioſi, item phlegmatico-ſanguinei, quibus facilius non ſolum euenit, ſed etiam pertinacius adhæret.

2) *Siccæ* ſunt homines temperamenti melancholici, cholerici, vel melancholico-cholerici, habitus corporis ſiccioris.

3) Præter ea ſcabiem facile incurrunt, qui diæta craſſa, aqua limoſa, ſalſa, potu auſtero, præcipue vino acido copioſo vtuntur.

4) Item qui inter aërem humido-frigidum & nebuloſum diu verſantur.

5) Porro qui vitio hepatis laborant, vel febre quartana

diu occupati ſunt. *Confer. prognoſis tabulæ de febre quartana.*

6) Quibus ſerum ſalſum per ordinarias vias non excernitur, e.g. in receſſione & ſuppreſſione vrinæ.

7) Huc etiam pertinet fonticulorum, & vlcerum manantium repentina ſuppreſſio.

8) Scabiem etiam experiuntur, qui ſcarificationes adſuetas neglexerunt.

9) Denique otioſi, & vitæ ſedentariæ addicti.

2. *Malignæ:* ſcorbutici, venerei &c.

V. *CAVSSAE.*

1) Scabiei *ſimplicis* & *benignæ*.

1) Cauſſa *proxima* eſt ſtaſis humorum lymphatico-ſeroſorum, in corruptionem abeuntium.

2) Cauſſæ *procatarcticæ* & *occaſionales* partim ex illis, quæ in deſcriptione *ſubiectorum* diximus, partim ex ſequentibus colligendæ ſunt:

a) Aëris ambientis inuſitata temperies, in primis frigido-humida, liberam exhalationem impediens, & humoribus in ſuperficie collectis, ad corruptionem anſam præbens.

b) Ciborum atque potuum mutatio per hebdomades & menſes.

c) Sed plethoricis hic euentus ſæpius contingit.

d) Facillime & frequentiſſime a contagio initia ſui ſumit, per mantilia, veſtimenta, lectos, cochlearia, pocula, vel alia, quæ ſcabioſis vſui fuerunt.

e) Criſis morborum nonnullorum, e.g. quartanæ intermittentis.

f) Vſus largior ſalſorum exaſperat quidem ſcabiem, ad excitandam autem illam exiguum momentum adfert, defectus potius ſalis in cibis oleraceis ad ſcabiei generationem multum contribuit.

2. Scabiei *malignæ* ſeu *complicatæ*.

1) *Ferinæ* cauſſa eſt ſcorbutus;

2) *Ve-*

2) *Venerea* autem a ſpeciali lymphæ corruptione, in malo gallico præſente, originem ducit.

PROGNOSIS.

1, Scabies benigna *humida*, omnium eſt mitiſſima, &, legitima methodo tractata, facile adhuc profligatur; quoniam autem ad inſignes vlcerationes tanto pronior eſt, quo magis humida exſiſtit, non raro talis vlceroſa conſtitutio retardat medicationem.

2. Benigna *ſicca* maiorem quidem moleſtiam faceſſit, quam humida, conuenienter tamen tractata haud ita longius curationem moratur.

3. Scabies, præcipue humida, ſanioſa, ſuppuraſcens, quando per remedia inepta externa, e.g. vnguenta ſulphurata, mercurialia, cingula mercurialia, adſtringentia, refrigerantia, repellitur, quod hodie vſitatiſſimum eſt, infauſta ſymptomata inducuntur, nempe anguſtiæ præcordiorum, cardialgiæ, aſthmata, catarrhi ſuffocatiui, febres intermittentes, immo acutæ inflammatoriæ, vtrinque typi ordinarie anomali, cachexia, œdemata, anaſarca, deliria, conuulſiones, &c.

4. Scabies *ſuperficialis*, recenter per contagium communicata, melioris eſt curationis, quam *profunda*; quæ, vtpote per vniuerſam humorum maſſam diſſipata, maiorem expoſcit circumſpectionem.

5. Sic etiam ſcabies *chronica* difficilius curationem recipit quam *periodica*.

6. Vbi viſceris alicuius vitium concurrit, ibi triſtior eſt prognoſis.

7. Scabies *maligna*, vi ipſius vocis, maiorem inuoluit difficultatem; quod ſane experientia confirmatur, & ratione; indolis enim eſt fermentalis, & ita radices ſuas ægrius exſtirpari patitur.

8. Præcipue valde rebellis eſt ſcabies *ferina* ſeu ſcorbutica; vbi tamen notandum, quod vitæ genus & conditio maiorem difficultatem, quam ipſius morbi indoles, adferat: pauperes enim, qui legitima tractatione carent, a ſcabie mali moris plurimum infeſtantur.

9. *Venerea* omni quidem iure ad ſcabiem malignam refer-
tur, prognoſis autem illius multo benignior eſt: iuſt
enim methodo tractata certius & citius, quam quæcum-
que fere alia ſcabies percuratur, & quando etiam rece-
dit, minoris tamen eſt periculi.

10. Vbi autem intimior vlceratio iam inducta eſt, ibi maio-
res occurrunt difficultates.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

A. *Methodus generalis.*

1. *Corruptio* humorum pro differentia ſpecierum eſt corri-
genda.
   1) In ſcabie *benigna* corruptionem ſeroſo - lymphalem
   corrigunt:
      a) Alexipharmaco-diuretica, e. g. eſſent. alexipharm.
      Stahlii, pimpinell. alb. fumar. enulæ.
      b) Succinata, v. g. eſſent. ſuccini.
      c) Tinct. alcalin. e. g. antimon. tartari.
      d) Decocta lignorum, eſſent. lign. ſaſſafras.
      e) Abſorbentia ſalina, nempe ocul. cancr. conch. præ-
      parat. cum acido citri vel tartari ſaturat.
      f) *Acrimoniam* ſcabioſam ſpecifice inuertunt: ſulphur
      cum nitro, & arcan. duplicat. balſam. ſulph. cum
      oleo amygdalar. dulc. tinctur. ſulphur. antimon.
      crud. gr. V. VI.
      g) *Externe* abſtergunt & ſpecifice corrigunt:
         α) Vnguenta *mercurialia*, e. g.
         Recip. mercur. viu. vnc. ſemis.
            ſaturni drach. II. fiat amalgana, terr. tri-
            poli drach. I. l. a. cum vnguent. roſar. ſu-
            bigantur.
         β) Lixiuia ſulphurata.
         γ) In *ſicca* ſcabie magis locum habent balnea abſter-
         gentia ex rad. bardan. oxylaphath. fontibus mi-
         neralibus:
         Item ex lixiu. ſulphuris cum calce viua parata.
   2) In ſcabie *maligna*, & quidem
      a) *Ferina*. α) *I*

α) *Interne* conducunt ſucci recentes antiſcorbuticorum, quorum vſus per aliquod tempus continuandus eſt; item eſſent. ſcord. fumar. cum ſpiritu cochlear. parat.

β) *Externe* mercurialia & balnea abſtergentia pariter locum habent. Præter ea mundificandi ſcopo commendatur ſuccus vel decoctum tabaci, ad conſolidationem autem oleum ouorum, myrrhæ per deliquium, hyperic. *Ardorem* vero mitigat camphora, emplaſtr. de ſpermate ranarum.

b) *Venerea.*

α) *Interne* conueniunt antiuenerea illa remedia, quæ tabula de lue venerea commendata ſunt, coniuncto regimine diapnoico continuato.

β) *Externe* vnguentum mercuriale, modo deſcriptum.

γ) In malo profundiore *ſaliuatio.*

2. Humores correcti ſunt *euacuandi;* id quod obtinetur

1) Per laxantia phlegmagoga, & præcipue mercurium dulcem.

2) Per blanda diaphoretica & diuretica.

B. *Methodus ſpecialis.*

1. In ſcabie *benigna.*

1) Sub *initium* propinetur purgans aliquod mediocris efficaciæ, ad ſordes craſſiores, præcipue primarum viarum, eliminandas, e. g.

Recip. extract. panchymag. *Crollii.*
mercur. dulc, ana gr. VIII.
reſin. ialapp. gr. IV.
ol. aniſ. gutt. I. M. f. pilul. pro vna doſi adultis exhibendæ.

2) *Sequentibus* diebus ad correctionem humorum exhibeantur:

a) Mane, verſus prandium & cœnam mixtura quædam, ſanguinem mundificans, e. g.

Recip. eſſent. pimpinell. alb.
ſuccin.
ſcord. ana doſ. pro adult. gutt. 30-40.

b) Ver-

b) Verſus ſomnum puluis quidam ſalino - abſorbens
cum antimoniato fixo coniunctus; cui etiam ſen
ſim aliquid florum ſulphuris addatur.

3) Hæc quando per ſex circiter dies continuata ſunt, ſupe
rius purgans repetatur, & deinde corrigentia per ali
quot dies de nouo propinentur &c.

4) Hac medicatione, per quatuordecim circiter dies pati
enter continuata, citra externorum remediorum v
ſum, ſcabies ſæpe profligatur.

5) Quando autem ſola *interna* non ſufficiunt, tum vnguen
tum aliquod mercuriale, vel alia remedia *externa*, ſu
perius deſcripta, locum habent, e.g. veſperi ad piſi ve
fabæ magnitudinem iuncturis, præcipue carpi, tarſi
tale vnguentum tepide illinatur, per 10-12. dies conti
nuetur, & mane ſemper per ſaponem abluatur, ſerua
to vbique regimine temperato; vitando frigus, cibo
ſalſos, & ſcalptionem, vtpote maiorem adfluxum &
ardorem concitantem.

6) Sub vſu huius vnguenti laxatio per mercurium dulcem
aliquoties iteretur.

7) De reliquo eſſentia alexipharmaca, ſiue ſola, ſiue cum
aliis conuenientibus remixta, ſemel; vel, ſi inſignia cir
ca pectus aut abdomen incommoda ſentiantur, bis d
die propinetur, coniunctis abſorbentibus fixis, etiam
aliquoties per diem exhibendis, vitando ſulphurea &
alia calidiora.

8. In *infantibus* autem, quibus vnguenta mercurialia, ol
illorum incontinentiam, tuto adplicari non poſſunt
remedia interna tanto diutius propinanda ſunt: nem
pe bis per diem eſſent. alexipharmaca, ſubiuncto ab
ſorbente aliquo fixo, & interdum laxante conveni
ente.

9) Ad pruritum mitigandum ſetarum modeſtus vſus con
ceditur.

10) In *receſſione* ſcabiei conueniunt:

a) Mercurius dulcis ad gr. IV-VIII. pro adulto, nemp
non laxatiuo, ſed alterante ſcopo exhibendus.

b) Ve

b) Vel ſi non ad manus ſit, flores ſulphuris 4-6. gran. pro doſi, ad 8-10. dies continuando, ſatis faciunt. *Conf. cautel.*

c) Eſſentia alexipharmaca, coniuncto puluere ex arcano duplicato, antimon. diaphoret. conchis præparatis.

d) Vbi calor febrilis ægrum iam occupauit, ibi loco ſulphuris nitrum adiiciatur.

2. In ſcabie *maligna*, & quidem

1) *Ferina:* hic remedia interna, ſub methodo generali commendata, exhibeantur, & per aliquod tempus illorum vſus continuetur; deinde etiam externa, ibidem laudata, in ſubſidium trahantur; cauendo, ne *ſolis* externis remediis malum repellatur. In ſtatu autem inueterato, vbi capilli iam excidunt, inſanabilis plurimum eſt morbus.

2) *Venerea:*

a) Interne mundificantia lignoſa præmittantur.

b) Externe tandem mercurialia ſubiungantur.

3) *Leproſa*, furfuracea: hæc ſimilis indolis eſt in fundamento generali cauſſarum & tractationis.

II. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. Scabies, quo magis ab *externa* contagii cauſſa originem duxit, eo citius & tutius ſpecifica mercurialia & ſulphurata poſſunt adplicari.

2. Quando autem *cacochymia* in cauſſis eſt, tum prius catharſi & mundificationi inſiſtendum.

3. Viſceris alicuius, e.g. hepatis, labes *obſtructoria*, quando in ſubiecto quodam, præcipue adultiore, concurrit, tum medicatio blande & lento gradu inſtituenda eſt. Conveniunt in tali caſu rad. cichorii, tarax. herb. hed. terreſtr. bellid. min. agrimon. pilul. *Beccheri.*

4. Methodo ſuperius præſcriptæ ſcabies ſimplex ordinarie intra duas, tres, aut ad ſummum, quatuor hebdomades cedit; illa autem methodus, quæ in *ſulphuris* interno vſu conſiſtit, ad 5-6. hebdomades extenditur.

5. Scabies per ſulphuris vſum *externum*, vel alia adſtringen-tia repellentia, v.g. aquam exſtinctionis fabrorum, præ-ſentiſſime quidem repelli, ſed non eadem velocitate ite-rum expelli poteſt. Quæ damna vero ex hac repulſi-one fluant, ſub *prognoſi* indicauimus; inprimis ſulphu-rea in ſcabie venerea peſſima ſymptomata inducunt.

6. Quando autem expulſio illa per medicamina impetum facientia, & regimina ſudorifera, tentatur, tum exagita-tio humorum inducitur, & grauia facile pericula ſucce-dunt: hinc ſulphuris vſus internus, etſi maxime etiam huic expulſioni inſeruire videatur, ad modum tamen modeſte adhibendus & cum puluere abſorbente con-iungendus eſt.

7. Scabiei repulſio non facile timenda eſt ab aqua exſtin-ctionis calcis viuæ, niſi valde frigida corpori calenti ad-hibeatur. *Conf. diſſertat. D. D. Stahlii de adſtringentium cauto vſu.*

8. Scabies *ſegnius* repulſa tumores œdematodes, immo, in ſe-niore præſertim ætate, vniuerſales gignit, & quidem ſi-ne omni veſtigio acrimoniæ ſalſo-rodentis; in quibus tumoribus ſulphur cum puluere abſorbente ter per di-em exhibitum, bonum effectum præſtat. Mirabilis ſa-ne eſt effectus, quem ſulphur exſerit: *externe* enim ad-hibitum ſcabiem & alia vlceroſa inquinamenta præſen-tiſſime repellit, licet in aliis malis tam euidentem ad-ſtringendi efficaciam non monſtret; immo ſi per vn-ctionem in exiguo tantum loco ſignum veluti datur, per totum habitum corporis effectus ſe diffundit; *inter-ne*, quando adhibetur, contrarium quidem præſtat, ex-pellendo nempe ad ſuperficiem, proportionem autem non ſeruat, expoſcit enim vſum continuum, notabilem inſuper quantitatem, non vbique tutam & probatam.

9. *Sudationes* in ſcabie minus conueniunt, niſi ad modum modeſte inſtituantur, tranſpiratio tamen ſemper libe-ra conſeruetur, præſertim ſub vſu vnguentorum mer-curialium, alias nodi ſub brachiis facile proueniunt.

10. O-

10. Omnia itaque calida, ſudorem fortius concitantia, improbantur: vnde etiam *lignoſa antiuenerea* nihil eximii præſtant, quibus potius præferuntur temperata alexipharmaco-diuretica, præcipue rad. pimpinellæ albæ.

11. Maxime omnium ſcabies in *ſenioribus* cautiſſime tractanda eſt, quia facile febres inflammatoriæ, vel tertianæ nothæ ſuccedunt; id quod etiam in pueris aut infantibus, febre tertiana notha infectis, quam non raro achores aut ſcabies præceſſerunt, attendendum eſt.

12. Longa autem euacuatio, præparatio & purificatio humorum, a veteribus commendata, non neceſſaria ſunt, quamquam ad diapnoën conſeruandam inſeruiant.

13. *Eſſentia myrrhæ* licet, præmiſſa diaphoreſi leniore, infantibus conueniat, feminis tamen inſignes ſanguinis turgefactiones facile concitare ſolet.

14. Acrimonia in vlcuſculis ſcabioſis quidem conceditur, falſum autem eſt, quod ab illa pruriginoſus ille ſenſus & ardor, vnice & abſolute dependeat, alias hæc incommoda ſemper deberent adeſſe, quæ tamen eo tantum tempore ſentiuntur, quo corpus vel a calefactione & expanſione humorum turgeſcit, vel aura frigida cito illi admittitur.

15. Hæ circumſtantiæ ſatis demonſtrant, ſenſum hunc, re vera fremebundum, & ſubtiliſſime tremulum, a tonico ſpaſtica ſubtili criſpatura, & vibratili motitatione tenerrimarum fibrarum dependere, & acrimoniam eſſe potius effectum illius cauſſæ antecedentis.

16. Quæ obſeruatio hunc vſum exhibet, ne efficaciæ *abſorbentium* nimium tribuamus: horum enim vſu nulla ſcabiei medela abſoluitur, abuſu autem primæ viæ onerantur, mucus incraſſatur, & obſtructiones augentur.

17. In ſcabie *ſicca* loco eſſentiarum in cholericis commendantur ſucci vel decocta herbarum, cum decocto hordei, vel alia humectantia, gelatinoſa, qua ratione debilitati ſimul occurritur.

18. Succulenti, ſcarificationibus adſueti, aut eryſipelaceis commotionibus vexati, ſi in ſcabioſas impuritates incidant, ſubleuantur ſæpe ſcarificatione.

19. Materiæ ad modum ſalinæ & fermenteſcentes ſcabie corpori conciliare deprehenduntur, e.g. ſuccus betul maiore quantitate hauſtus, quam commode iteru poteſt euacuari; item thermæ *Wolkenſteinenſes*, d Wieſen-Baad, corporibus, in primis floridis, ſcabiem i ducere ſolent: vnde fermentalis ſcabiei indoles & co tagii facilitas concluditur.

20. Scabies in *lue venerea* & *ſcorbuto* eſt tantum ſymptor quoddam, accidentaliter concitatum: nam mille ſcc butici, vel lue gallica correpti, occurrunt, vbi nullus ſc biem vniuerſalem experitur, bene vero, ſi materia i ad ſuperficiem quidem propulſa, ſed non expulſa ſit, v de ibi demum vlceroſam talem ſubit corruptelam.

21. Immo ipſa *lepra* non eſt ipſe morbus, ſed effectus vlteri morbi cuiusdam; quod monſtrat dyſcraſia ſanguir leproſorum.

22. Vera *mercurii* indoles parum perſpecta eſt, vnde etiam eius efficacia, quam in ſcabie exſerit, nullus aditus p tet, ad definiendam materialem craſin ſcabioſæ corr ptelæ.

23. Paucis: Scabies *ſimplex* conſtanter tollitur
1) tranſpiratione moderata.
2) Mercurio moderate & minore doſi interne & exter adhibito.
3) Sulphuris vſu interno, vix vmquam externo.

24. In ſcabie autem magis *refractaria* mercurii dulcis duo gr na cum puluere abſorbente exhibeantur, & per quat ordecim dies continuentur, & quidem cum hac diſcr tione, vt iis, qui domi ſe continere poſſunt, mane, ali autem verſus ſomnum, illa doſis propinetur. Sic ſe ſim euaneſcit ſcabies, & hæc methodus etiam in *vener* locum habet.

TAI

TABVLA XCII.
DE
SCORBVTO.

DEFINITIO.

1. Scorbutus eſt corruptio lymphatico-ſanguinea, ſemiputrida, a peculiari humorum dyſcraſia, ſiue vniuerſali, ſive magis particulari, originem ducens; ad quam corrigendam, & impeditum ſanguinis curſum promouendum varii motus diſcuſſorii preſſorii, ſpaſtici a natura inſtituuntur. Deriuatur a *Vandalorum ſcoorboyck*, morbum abdominis ſignificans; qua adplicatione, infra dicetur.

DIFFERENTIA.

Scorbutus differt

1. a *malo hypochondriaco* & *melancholico*; ad quam confuſionem euitandam ſequentia notentur:
 1) Dolores *ſpaſtici* vtrique quidem malo communes ſunt, ſed in *ſorbuto* ſpaſmi aliquo modo phyſicam etiam habent rationem, nempe acriores humores; in malo autem *hypochondriaco* oriuntur illi prorſus a morali intentione, expellendi, propellendi, diſcutiendi, humores.
 2. In *ſcorbuto* ſanguis, ſtricte dictus, eſt grumoſus, & cum parte feroſo-lymphatica non ſatis ſubactus: in *hypochondriaco* autem malo humores ſimplici magis ſpiſſitudine peccant, & gelatinoſam facile ſubſiſtentiam ſubeunt.
 3) *Corruptiones* ex ſtaſi hypochondriaca magis ſimplices ſunt, in ſcorbutica autem corruptione vlcera maligna & fœtida proueniunt.
 4) Ob hanc ſemiputridam corruptionem ſcorbutici defectiones virium, horrores, trepidationes naturæ, ad lipothymiam vſque, experiuntur, quæ omnia in ſtatu

hypochondriaco non æque occurrunt, ſi hyſteri
ſuffocationes excipiamus.

5) Quando ſcorbutus cum malo hypochondriaco om
no conſpirat, tum indolem ſuam contagioſam n
exſerit, vt facit ſibi ſoli relictus.

2. A *lue venerea*; quæ differentia, quando non obſeruat
incredibile damnum parit, vti ſub *cautelis* audiem
Hinc ſigna ſcorbuti cum ſignis luis venereæ omni
tentione ſunt conferenda; quorum euidentiſſima, q
pro cynoſura eſſe poſſunt, explicabimus:

1) *Scorbutus* ſpontaneo prouentu ſæpius generatur, n
tam inſigniter contagioſus eſt, & contagium ipſius
re per os, numquam autem per genitalia, prop
gatur; *lues* autem *venerea* non niſi contagio exorit
quod contagium ſcorbutico longe ferocius eſt & g
nitalibus potiſſimum in alia ſubiecta transfertur.

2) *Scorbutus* gingiuas magis occupat, & dentes reddit ca
oſos; *lues* autem *venerea* tonſillas potius, vuulam, i
fundibulum, nares, oſſa palati, vlceroſo ardore, a
roſione, eroſione, promte & potenter corripit.

3) *Scorbutus* vlcera ſanguinolenta, ichoroſa, leniter m
nantia, *lues* autem *venerea* cruſtoſa, glutinoſa, ſi
cam eſcharam formantia, gignit; *illa* quidem fœtid
hæc vero nauſeoſa, & ſitulentum nidorem ſpirantia

4) *Scorbutus* maculas, *lues venerea* collectiones nodoſ
producit.

5) *Scorbutus* dolores habet acutiores, æſtuoſos, tranſit
rios & remittentes, *lues* autem *venerea* rodente
morſicantes, terebrantes, ſtatarios, & licet per die
miteſcant, noctu tanto magis exacerbantur.

6) *Scorbutici*, in lecto decumbentes, ſat bene ſe habent, *l*
autem *venerea* correpti incrementum dolorum ind
perſentiſcunt.

7) *Scorbutus* conſpirat plurimum cum pathematibus vi
cerum, præcipue abdominalium, *lues* autem *venere*
exteriores corporis partes magis infeſtat; circa inte
riores autem vix effatu dignas moleſtias producit.

8) *Scor*

8) *Scorbutici*, in ſtatu mediocri adhuc conſtituti, motum corporis poſſunt perferre, *lue venerea* correpti, incommoda inde ſentiunt.

9) Vrina *ſcorbuticorum*, ſiue tenuis, ſiue craſſa exſiſtat, eſt colorata, in *lue* autem *venerea* minus colorata, ſubturbida, ſedimento tenace, mucido & grandinoſo quaſi, conſpicua.

3. *Maculæ* ſcorbuticæ differunt a maculis illis latis & diffuſis flauo-fuſcis, quas vulgo Leber-Flecken adpellant: hæ enim in partibus magis ſolidis hærent, & per fluidas non oberrant, & licet propenſionem ad ſcorbutum deſignare videantur, verus tamen ſcorbutus haſce maculas non exhibet.

4. Sic & ſcorbuticæ maculæ a *lentiginibus*, Sommer-Flecken facile diſcerni poſſunt.

5. Ad differentiam etiam referri poteſt *ſcelotyrbe*, tamquam ſpecies ſcorbuti, vbi ægri de dolore medullæ oſſium conqueruntur, & ſenſim conſumuntur.

SIGNA.

1. Cum aliis morbis *communia:*

1) Inſolita, inſignis plane *laſſitudo*, & virium defectio.

2) *Dolores* modo grauatiui & obtuſi, modo acutiores, ſubtiles, æſtuoſi, tranſitorii tamen, vagi, volatici, per paroxyſmos quaſi recurrentes, & in artubus præcipue ſeſe exſerentes.

3) Nonnumquam plane arthriticæ indolis hi dolores reperiuntur, & frictioni per excutiam ad tempus cedunt.

2. *Specialia* & magis *propria:*

1) Magna propenſio ad vertigines ſyncopticas, atque ipſas lipothymias, & hoc quidem, quando erigere ſeſe in lecto, aut locum mutare volunt, parum autem ſentientes, ſi decubitum tranquillum ſeruent.

2) Proximum pathema, & eſſentiale quaſi, conſtituunt *maculæ*, quæ ingraueſcente morbo, in artubus præcipue, erumpunt: in cholericis roſei, in melancholicis autem liuido-fuſci coloris.

3) Hæ

3) Hæ maculæ in *tibiis* non ſolum maiores, verum etia cum duris tumoribus, diu tamen ſine ſpontanea cc ruptione permanentibus, adparent.

4) Coniunctis ordinarie anxietatibus præcordiorum, fl tulentia, adpetitus imminutione.

2. *Specialiſſima.*

1) *Stomacace*, ſeu gingiuarum eximia laxitas, promtiſſin illarum cruentatio, & lenta vlceroſo-ſanioſa col quatio, quæ vicinas etiam, præcipue oris interni pa tes, tamquam proximas, tentat, ſed tantum anteri res; poſteriores autem, nempe fauces, tonſillæ, vu la, infundibulum in lue venerea, non autem in ſco buto infeſtantur.

2) *Stomacace* autem eſt partim *comitans* ſcorbuti ſympt ma, partim *antecedens*, & ſic diſpoſitio proxima eumdem.

3) Qui ſtomacace laborant, ieiuni ſputatores obſerua tur, & intus labiorum vlcuſcula ipſis erumpunt.

4) Dentes denudantur, liueſcunt, carioſi redduntur, c ſtatui vacillatio & caſus dentium accedit; immo ip ſæpe maxilla carie infeſtatur.

5) *Lingua* & *fauces* anginode æſtu obſidentur.

6) Graueolet *anhelitus* & fœtet *ſaliua*.

7) *Vlcera* aliquando format ſcorbutus, præcipue circa externum, fœtida, ſanguinolenta, ichoroſa, liueſce tia, nigricantia, tenuiter manantia.

8) *Vrina* eſt tenuis, ſimulque colorata, vel, ſi craſſa adpar at, fuſca magis nigricans, fortiorem odorem ſpiran

9) *Excrementa alui* ſunt tenuia, tincta, nigricantia, fœtid interdum autem aluus plane adſtricta eſt.

10) Quidquid interdum *euomunt*, ad modum tenax obſe uatur.

11) Exſpuunt aliquando materiam, interueniente tuſſi, vi coſam, nigricantem, ſubcruentam.

12) *Sanguis*, per venæ ſectionem emiſſus, de dyſcraſia hum rum teſtatur: ſerum enim ſuperſtans, loturæ carn

ur

um ſimile eſt, & rubicunda portio in fundo coagulata ac viſcida adparet.

13) Concurrunt interdum hypochondriaca pathemata, qui ſtatus mixtus medicationem notabiliter reddit difficiliorem.

14) Ira & terrore facile ſcorbutici percelluntur, immo tam mirificas *animi* & *corporis* commotiones ſubinde incurrunt, vt faſcinationis ſuſpicio apud imperitos foveatur.

15) *Arthritici dolores*, quando concurrunt, ambulant per partem in partem.

16) *Motus febriles*, ſi accedant, nullum ſeruant typum.

17) *Paralyſes* etiam *particulares*, *ſpuriæ* contracturæ, aridurae, tumores œdematoſi, hydropici, adfectibus ſcorbuticis nonnumquam ſe iungunt.

18) Aliquando narium *hæmorrhagias* experiuntur, quibus per adſtringentia ſedatis vehementes ſpaſtici dolores ſuccedunt.

SVBIECTA.

1. Scorbutus poſterioribus demum ſeculis ad nos peruenit, ab illo nempe tempore, quo aromata in Germaniam transportata, & abundantius vſurpata ſunt.
2. Occupat ſæpius ætatem *iuuenilem* & *ſenilem*, non æque iuniorem, niſi a cauſſis externis manifeſtis.
3. *Deſides*, torpidos, & vitæ ſedentariæ deditos.
4. Præcipue populos ſeptentrionales in *maritimis* locis, immo etiam meridionales iſtos, qui maribus, vel ipſi oceano vicini ſunt.
5. Aliquando etiam *hypochondriacos*, in primis quando ſudationibus intempeſtiuis tractantur, item *quartanarios*.

CAVSSÆ.

1. Cauſſa materialis *proxima* eſt grumoſa coagulatio ſanguinis ſtricte dicti, cum reliquis humoribus non decenter mixti & ſubagitati.
2. Vnde motus ſanguinis progreſſiuus per ſubtiles meatus impeditur; id quod anſam præbet ſtagnationibus, ſtaſibus, corruptionibus ſanguinearum grumoſarum particularum.

3. Cauſſa *efficiens* eſt conamen naturæ, per motus vario ſticos, tenſorios, preſſorios, hanc corruptionem occupare: dolores enim illi, qui aliquo modo e phyſice ab acribus humoribus fouentur, tantæ con rationis non ſunt, vt hinc ad ætiologiam vulga nempe acrimoniam ſalinam, ſcorbuticam, ſtimu tem, vellicantem, rodentem, vrentem, excurren ceſſe habeamus; cum primis quia acrimonia & ſ tudo humorum non æque in vno ſubiecto conueni acria enim ſunt incidentia, & hinc ſcorbutici co remedia obſeruantur.

4. Cauſſæ *occaſionales*, quæ humores ad hanc coagulatio & ſpiſſitudinem diſponunt, ſunt ſequentes:

1) Aër frigido-humidus, rarius calido-humidus, & inquinationibus refertus.

2) Habitatio humido-frigida.

3) Diæta craſſa, ſalſa, e. g. caſeus, piſces, caro fumo i rata; ſic etiam diæta acida, humoribus inſpiſſa & coagulandis apta, præcipue quando accedit ab aromatum, & ſpirituoſorum, per quem nimia c motio in ſpiſſo tali ſanguine excitatur.

4) Defectus motus voluntarii, & inde exſiſtens pleth prima ſcorbuti fundamenta ponunt: vnde ipſi na longe rarius a ſcorbuto infeſtantur, quam reliqu nauibus otioſi.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Scorbutus, quo magis recens eſt, eo facilius tollitur; licet natura ſubinde ſatis trepidet, facile tamen ite ſe colligit, præcipue ſi iuſta methodo incedatur.

2. Præualeſcens autem & inueteratus ſcorbutus, eſt ma ad modum contumax & diuturnum.

3. Scorbutus per contagium communicatus, ſi mature occurratur, facilius cedit, quam ſi ex corrupta ſangu maſſa pullulet.

4. Quo magis vitæ genus laborioſum eſt, eo felicius & ci hoc malum ſuperatur.

5.

ſum attenuant & corrigunt, adhibeantur; progredi do a mitioribus ad acriora, niſi forſan neceſſitas cunć ri interdicat, v. g.

1) In *ſanguineo-cholericis* temperatiora & acidula conc cunt, nempe acetoſa, acetoſella, ſuccus citri, ribiu berberum, &c.

2) In *phlegmaticis* magis proſunt acriora & penetrant ra: cochlear. naſturtiorum genera, raphanacea, phanus niger, hortenſis, armoracia, ſinapi, cepæ, lium, quod fortius eſt.

3) *Melaucholicis*, vt & phlegmaticis, conueniunt magis mara, ſcilicet beccabunga, fumaria, trifolium fib num, chelidon. min. flores acaciæ recentes, ſedu minus, rad. cichor. herb. chærefol.

4) Ex his omnibus ſuccus recens efficaciſſimus eſt, dein infuſa cum recentibus herbis parata, & amara etiam extractis.

3. Continuentur hæc remedia per aliquod tempus, imn ordinarium cibum ingrediantur, e. g. lactucarum, e bammatum, ſuccorum, iuſculorum forma.

4. Aluus per *laxantium* leniorum interpoſitionem aper ſeruetur. Hic conueniunt laxantia cum epicraſi, ner pe cum antiſcorbuticis conuenienter maritata. *Parac ſus* commendat ſaniculam, pyrolam, centaurium m nus. Magis autem vſum habent laxationes in ſcorbu cum malo hypochondriaco complicato.

5. Lenia etiam *diuretica*, quæ humores corrigunt, & ſeru per vrinarias vias eliminant, antiſcorbuticis coniunga tur; quo nomine laudantur ſalia media, tartar. vitri lat. arcan. duplicat. arcan. tartari, tartarus tartariſatı qui ſimul aluum leniter abſtergit, nitrum antimoni tum, immo nitrum ipſum egregie conducit, inſpiſſa do nempe ſerum ichoroſum, & euacuando illud p vrinam.

6. Vbi *æſtus* febriles concurrunt, ibi nitrum cum præcipita tibus marinis, ocul. cancr. conch. præparat. matr. pe lar. exhibeatur.

7. I

7. In *ſtomacace* conducunt:
1) *Interne* ſupra dicta, præcipue ſucci recenter expreſſi, cochlear. cum beccabunga, vel naſturt. cum acetoſ. item lapathum paluſtre, quod pro veterum *herba Britannica* habetur, manſa, immo deglutita. De hac herba Britannica legi meretur curioſus *Muntingii* tractatus.
2) *Externe:* balſamica, mundificantia, ſubadſtringentia & tonica, eſſent. ſuccin. myrrh. item myrrha in ſubſtantia, ſang. dracon. cum tinct. gummi laccæ, ſpirit. ſalis dulcis, mel roſatum, rad. biſtort. tormentill. herb. auricul. muris, plantag. ceruicar. acidum citri; alumen vſtum & crudum cum gargariſmatibus, item aqua prunellæ, ſaluiæ, pyrolæ, e.g.

Recip. eſſent. myrrh. drach. III.
ſuccin. drach. II.
tinct. gummi laccæ.
ſang. dracon ana drach. I.
ſpirit. cochlear. vnc. ſemis M. pro collutione & abſterſione gingiuarum.

8. *Maculæ*, ſi præſto ſint, non reprimantur, ſed diſcutiantur:
1) *Interne* per lenem tranſpirationem, eſſent. alexipharm. catarrhalia lignoſa, maxime per eſſent. ligni ſaſſafras, item per nitroſa.
2) *Externe* per ſpiritum vini camphoratum, ſpiritum formicarum volatilem.
9. *Hæmorrhagiæ* narium, quando accidunt, moderantur
1) per temperantia, nitroſa, & lumbricantia ex decocto auenaceo cum nitro, item per emulſiua.
2) per tonica coralliata, gemmata, lenia anodyna, e.g. corall. præparat. ſpec. de hyacintho, M.P. de cynogloſ.
3) per externa reuellentia, nempe clyſteres, frictiones.
10. Tandem, correctione ſatis peracta, & conſumto maximo morbi impetu, tonus partium roboretur; in quem finem laudantur
1) *Martialia:* tinct. vitriol. martis *Ludouici*, tinct. martis cydoniata *Zwelferi* &c.

2) *Salia volatilia* cum alcalibus fixis coniuncta, e.g. mixtu-
ra tonico-neruina *Stahlii*, quæ ſimul reſolutorium
ſpiſſorum humorum edit effectum, & etiam in al
cacochymicis vlceroſis adfectibus vſum habet. M
ſceantur autem part. II. tinctur. alcalinæ cum part.
ſpiritus C.C.

11. Et quoniam ſcorbutus natales ſuos plurimum debet pl
thoræ, neceſſarium eſt, vt præcauendi ſcopo venæ ſec
ones circa æquinoctia inſtituantur.

12. De reliquo autem *aër* humido-frigidus, fuliginoſus, v
fieri poteſt, in calidum, ſiccum & purum mutetur: vita
do diætam craſſam & ſalſam, & adhibendo condimen
reſoluentia, nempe ſinap. armorac. cepas, zingib. pi
allium, ſed moderate.

VIII. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. Antiquorum *cacochymia*, & hodiernorum *ſcorbutus* æqu
lia habent fata, nam nomen ſuum omnibus illis morb
dare debent, vbi cauſſæ morborum & ſymptomatu
nullo alio vocabulo exprimi poſſunt, & ſic tamquam
ſylum ignorantiæ hæc nomina conſideranda veniunt.

2. Vandalorum quidem *ſcoorboyck* habet adhuc demoninat
onem alicuius morbi, nempe abdominis, ſed nomen la
tinum, inde mutuatum, *ſcorbutus* ſcilicet, nihil aliu
quam ſtatum morboſum ſignificat, & idem eſt, ac ſi d
ceres: der Patient iſt kranck. Hoc veriſſimum eſt, ſcor
butum apud nos quidem ſæpiſſime falſo accuſari.

3. Confuſio *ſcorbuti* & *luis venereæ* quouis modo caueatur
nam error hic ingentia damna inducere valet, e.g.

1) *Antiſcorbutica acriora* magis adhuc exagitant & corrum
punt ſalinas ſeri corruptiones, in malo venereo præ
ſentes.

2) Scorbutus non admittit fortiora abſtergentia & colli
quantia, ſed temperantia, & leniter refrigerantia ex
poſcit; quorum omnium contrarium in malo galli
co obſeruatur: in hoc enim temperantia & refrige
rantia nocent, & ſine acrioribus abſtergentibus &
colliquantibus nil obtinetur.

3. Mer

3) *Mercurialia*, ſi in ſcorbuto ad *ſaliuationem* adhibentur, emergunt inde ſtaſes, inflationes, inflammationes, putridæ corroſiuæ plane anomalæ vlcerationes; quibus noxiis effectibus vix tempeſtiuum auxilium adhiberi poteſt, quin os aut reliquum vultum deformatum relinquant, vel penitus ægrum iugulent.

4) Immo mercurialia, quæ tantum ad laxandi ſcopum in ſcorbuto propinantur, dentium lapſum tanto citius promouent, & quia totum corporis ſyſtema penetrant, nullam autem directam efficaciam in ſanguinem congrumatum exſerunt, in ſcorbuto, tamquam noxia, prorſus reiiciuntur.

4. Vbi autem *lues venerea* complicata eſt cum ſcorbuto, *hic*, niſi ſummo gradu conſtitutus, quaſi prætermitti, & *illa* magis in tractatione reſpici debet; ſubleuant autem *vtrumque* malum remedia ſub methodo litt. A num. 3. commendata.

5. *Correctio* ſanguinis congrumati omnino præmitti debet *euacuationi*, & ſane in ſcorbuto methodus placida, ac continua, quæ magis ad exitum humores *diſponit* quam *ſtimulat*, maxime neceſſaria eſt: vnde fugiantur in paroxyſmo *purgantia*, *vomitoria*, quæ hyperemeſes facile inducunt, *ſudationes*, *venæſectiones*, quæ vagas translationes & plurimas turbas excitant.

6. Speciatim *regimen* ſudoriferum coactum in ſcorbuto creat anxietates, palpitationes, cephalalgias exæſtuoſiſſimas: ſudor enim in quibusdam ſcorbuticis difficulter ſuccedit, & licet in aliis promte & affatim ſuccedere ſoleat, aquoſa tamen hæc excretio nihil vtilitatis adfert: vtiliores ſunt *fomentationes*, balnea ex aqua dulci, ad ſummum autem rei nihil faciunt.

7. *Vomitus* ſponte interdum euenit ſcorbuticis, qua euacuatione fruſta quaſi ſemi- ſicci glutinis, quæ vix pedibus conteri poſſunt, ſubinde reiiciuntur, *arte* autem hunc vomitum promouere non æque integrum eſt, præſtat potius, viſcidam illam materiam per ſalina præparare, & euacuationem naturæ commendare.

8. Spon-

8. Spontaneæ *diarrhœæ* cauto moderamine indigent: qua
do enim per adſtringentia improuide cohibentur, ca
dialgia, anxietas, infarctus lienis, tormina, inflatio abd
minis, colica conuulſiua, ſuccedunt.

9. Sic etiam *hæmorrhagiæ* narium, per talia remedia cohibit
varia incommoda inferunt.

10. Idem ſentiendum eſt de *macularum* repulſione; quæ v
hementes anxietates tam præſentius inducit, quam er
ptio illarum easdem ſoluere obſeruatur.

11. Calida acria ſulphurea non ita efficaciter corrigunt, ſe
ſulphuream ſolum ſanguinis partem adgrediendo, m
culas augent, & hæmorrhagias narium enormes, dol
res capitis arthriticos, febres, anxietates, inflationes li
nis &c. producunt.

12. *Anodyna* vires & adpetitum magis exſtinguunt, vertigine
cient, excretiones ſupprimunt, & poſt exiguum tantu
leuamen dolores grauiores inuitant.

13. *Lipothymiæ* ſcorbuticæ per aquas cephalicas ſpirituoſas, hi
ge Schlag-Waſſer, ſtatim occurrere, & hac ratione ſa
guinem concitare, tanto magis improbatur, quo minu
periculum adfectus tales lypothymici inuoluunt.

14. Vti breuis medicatio ſcorbutum non facile ſuperat, ſic e
iam a continuo remediorum vſu abſtinendum eſt: fac
le enim medicamentis ita adſueſcunt ſcorbutici, vt nu
las amplius ab illis ſubleuationes, ſed grauia potius ſym
ptomata experiantur.

15. Inter antiſcorbutica *ſedum vermiculare* ſpecificum emet
cum prædicatur, de quo notatu digna obſeruatio act
N. C. inſerta eſt, quod ſcilicet in expeditione Danic
multi per illud, in forma decocti exhibitum, a *paral*
ſcorbutica reſtituti ſint, euacuato per vomitum muco a
modum viſcido.

16. *Cochlearia*, in tota ſubſtantia adſumta, præſentaneu
ſcorbuti leuamen adfert; *Spiritus* autem cochlearia
cum regimine ſudorifero vſurpatus, concitat facile ſa
guinem, infert anxietatem, æſtuoſam cephalalgiam, &

macu

maculas nimium expellit: vnde ſane *ſyrupus ſcelotyrbicus Foreſti* ex cochlear. & beccabung. paratus, longe tutior & efficacior eſt, quam talia ſpirituoſa. In ſtomacace autem externe locum habet ſpiritus cochleariæ.

17. *Trifolium fibrinum*, quod *Simon Pauli* in ſcorbuto magnopere commendat, licet in forma decocti multas ſanguinis commotiones, & pathemata hypochondriaca torminoſa concitet, laude tamen ſua non prorſus priuandum eſt, modo prouide, moderate, in ſubſtantia, ſucco, aut infuſo, adhibeatur.

18) *Aromata*, modice vſurpata, plurimum valent ad ſcorbuti energiam præoccupandam & reſoluendam; quo nomine zingiber & piper pro condimento in cibis bene ſe gerunt, licet enim acria ſint, ſanguinem tamen non ita commouere obſeruantur: ab vſu autem reliquorum aromatum acriorum, orgaſmum facile inducentium, cauendum eſt.

9. *Armoraciæ* radix recens, aceto imbuta, coctæ præferenda eſt: hæc enim omnem fere acrimoniam amittit. Idem contingit in *cepis*, aqua feruida imbutis, aut cum butyro frixis: vnde exiguum poſt ea præſtant effectum.

20. *Nitrum*, moderate exhibitum, in ſcorbuto, præcipue recentiore, eximium habet vſum, minuit enim acrimoniam humorum.

21. Si vitioſa ſcorbutica humorum craſis a prægreſſis morbis reſidua fuerit, præſtat materiæ malignæ percurationem abſoluere, e.g. vbi reliquiæ a variolis reſtant, ibi eſſentia pimpinellæ albæ magni facienda eſt, quæ etiam grauia incommoda, ab eius modi decubitibus iam inducta, profligat.

22. In aliis autem febrilibus reliquiis eſſent. alexiph. *Stahlii*, per octo circiter dies continuata, certiſſimum ad plenariam reſtitutionem edere ſolet effectum.

23. In *ſtomacace* reliquis mundificantibus commode, non tamen perpetuo, admiſcetur *aluminis vſti* momentum, ſi nempe vlceratio quædam fungoſa ſubſit; quo caſu *ole-*

um etiam *philoſophorum*, & *ceræ* non inefficax eſt, mo
recte tractetur.

24. *Alumeu* autem *crudum*, adſtringendi ſcopo, gargariſma
bus additur.

25. *Spiritus vitrioli* non prorſus quidem reiicitur, quia de
tibus non adeo infeſtus eſt, quam *ſpiritus nitri* & *ſal*
tutior tamen eſt *ſuccus citri*, moderate vſurpatus.

26. *Tabaci* ſuccus, decoctum, immo, quibus non aduerſatu
commanſio traumaticum exhibet effectum.

27. Robuſtiores in nauigationibus, quamdiu cepis, & in p
mis allio potiuntur, ac laborem perferunt, vel prorſ
liberi manent a ſcorbuto, vel ſub ipſo a talibus inge
ſolatium experiuntur.

28. Et ſane prudens moderamen & continuatio motuum v
luntariorum longe efficacius corrigunt, quam quælib
optima medicamenta, excepto illo caſu, vbi gingiu
rum & aliarum partium vlceratio concurrit. *Conf. d
ſertat. D.D. Stahlii de motus voluntarii vſu medico*

TABVLA XCIII.
DE
FLVORE ALBO.

I. D*EFINITIO.*

Fluor albus eſt excretio materiæ mucidæ, plus vel minus co
ruptæ, in ſexu feminino per vaginam vteri contingen
& non raro certas periodos obſeruans.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Fluor albus diuiditur in *benignum* & *malignum* ſeu *vener
um*; quam differentiam *ſigna* ſubſequentia accurati
indicabunt.

2. Differt fluor albus a malo illo refractario, nempe *vlcer
tione* vteri interna, vbi ichor & ſemi-purulenta mater
excernitur, & quidem perpetuo, ſine periodo, concu
rent

rentibus profundis in inguine ardoribus, totum ſæpius crus eiusdem lateris in conſenſum trahentibus, accedente etiam febre hectica cum corporis extenuatione; quale quid in fluore albo non obſeruatur: & licet in *venereo* etiam aliquid vlceroſi ſine dubio occurrat, hoc tamen non in ipſo vtero, ſed illius vagina circa glandulas proſtatas, ſeu collum veſicæ quærendum eſt.

SIGNA.

1. *Benigni.*

1. Excernitur per vaginam vteri materia ſimpliciter albuginea & quaſi limpida.
2. Quæ materia per ſe nequaquam lædit vel adrodit; quando autem ſub labore corporis genitalia atteruntur, fluxus non ſolum copioſius ſuccedere ſolet, ſed etiam aliquando ſub hoc attritu partes læduntur.
3. Adfligit hæc excretio vel continuo, vel plerumque ſtatis magis temporibus, idque menſium præcipue periodo, ita vt paullo ante vel poſt illos erumpat, vel, ceſſantibus menſibus, eorum tempora occupet.
4. Patiuntur ægrotæ, inſtantibus menſibus, modo circa lumbos & os ſacrum, modo circa ſinum, dolores vrentes, tendentes, & quaſi rumpentes, de reliquo autem laſſitudinem artuum accuſant.
5. Durat ſub his circumſtantiis menſium fluxus plerumque per pauciores dies; cui ſtatim ſuccedit hic fluor albus, prioribus diebus copioſius, poſterioribus autem paullo remiſſius, donec ſenſim iterum ceſſet.

2. *Maligni* ſeu *venerei.*

1. Materia, quæ excernitur, eſt diſcolor, flaueſcens, virideſcens, ſanioſa, acris, adrodens, excorians, inflammans & exulcerans: tum orificium & labia pudendorum, tum contiguas interdum femoris regiones.
2. Quo diutius iam durauit, eo magis diſcolor & ſqualidus faciei adſpectus, cum liuido oculorum circuitu adparet.
3. Concurrit perpetua quaſi laſſitudo, & fatigatio totius cor-

poris, præcipue regionis lumbaris, cum inſignibus, ſimul doloribus.

4. Cardialgiæ frequentes, quaſi ſuffocatiuæ.

5. Difficilis reſpiratio cum palpitatione cordis.

6. Vniuerſi habitus corporis leucophlegmaticus ſtatus, aliquando etiam œdemata pedum.

7. Febres lentæ, & plerumque anomalæ.

8. Fluor non periodicus, ſed magis continuus, aut valde vagus ac inconſtans, iuſtam contagii ſuſpicionem iniicit, & hinc pro maligno magis, quam benigno, reputandus eſt.

IV. *SVBIECTA.*

A. *Benigni.*

1. Euenit hic fluor illis ſæpius feminis, quarum menſes non legitime & ſatis ordinate fluunt maxime autem, vbi prorſus iam ceſſarunt.

2. Accidit præcipue viduis, menſium facile turbas incurrentibus.

3. Rarius euenit *virginibus*, niſi temperamentum eminenter ſit phlegmaticum, vel vbi vehementes pruritus venerei in illis obſeruantur.

4. In puerperis ſub finem fluxus lochialis eadem quidem materia excernitur, quæ autem pro negotio vteri repurgatorio merito habetur.

B. *Maligni.*

Hic euenit illis, quæ vel ipſæ malo venereo infectæ ſunt, vel per commertium cum maritis ſuſpectis inquinantur.

V. *CAVSSAE.*

1. Cauſſa *proxima benigni* eſt ſpecialis congeſtio humorum mucido - ſeroſorum ad partes glanduloſas vteri: vnde tonus in hisce partibus nimium relaxatur.

2. Cauſſæ magis *remotæ* & *occaſionales* ſunt:

1) Temperamentum phlegmaticum.

2) Status cacochymicus vniuerſi ſanguinis.

3) Diæta craſſa, cruda & adpetitus incongruens, ad frigidos cibos magis intentus.

4) Diuturna habitatio in loco & aëre humido-frigido.

5) Vi

5) Vita ſedentaria.
6) Frequens abortus.

3. Cauſſa *maligni* fluoris eſt inquinamentum ſeu infectio venerea & ſic cum gonorrhœa virulenta multum habet conuenientiæ.

PROGNOSIS.

1. Fluor albus *benignus*, reſpectu ad medelam minime *benignus* eſt, ſed curatu difficillimus, & quo diutius inualuit, eo difficilius profligatur; id quod adeo verum eſt, vt, niſi vitæ genus mutetur, medicationi vulgo receptæ vix vmquam conſtanter cedat.

2. Quod ad reliquam autem ſui indolem attinet, ſatis *benigne* ſe gerit: ſunt enim feminæ multæ, quæ per plures annos ad ſenectutem vsque, fluore hoc ſine notabili incommodo laborant; rarius etiam ita inualeſcit, vt inſigne corpori detrimentum inferat, præter adſpectum pallidum & tumidum, quem phlegmaticis inducit, ac artuum grauitatem.

3. Quando autem fluxus, ita adſuetus, vel ſponte ſubſidet, vel arte imperita cohibetur, grauia ordinarie pathemata ſuccedunt, præcipue dolores arthritici vehementes, anomali.

4. Fluor *malignus* aliquando citius adhuc, quam alter *benignus*, per antiuenerea, mundificantia, & denique ſiſtentia ſuperatur; id quod probe notandum eſt.

5. *Malignus* tamen totam facile ſanguinis maſſam inquinamento ſuo occupat, & ſi ex contagio mariti natus ſit, prius non tollitur, quam hic reſtitutus eſt.

6. Quando per inepta remedia cohibetur, grauiora adhuc ſymptomata, quam poſt *benigni* ſuppreſſionem, inducuntur: eueniunt enim varii decubitus helcodes, vlceroſi, ſcabioſi.

7. *Vterque* fluxus, præcipue autem *malignus*, vbi inualuit, feminas plerumque reddit ſteriles.

8. *Vterque* fluor, refractarius, ita, licet debita medicatione tollatur, ſæpe tamen per paroxyſmos quaſi redit, vt ter

vel quater medela repetenda veniat, eoque magis, quo diutius fluxit, & quo ſeniora ſubiecta occupauit.

9. *Benignus* ille, qui cum negotio menſium conſpirat, non adeo magni momenti eſt, periculoſior autem, ſi menſes iam ceſſent, vbi adfluxus & effluxus materiæ viſcoſæ, acris, increbeſcere obſeruatur.

10. *Habitualis* eius modi decubitus impuritatum ſeroſarum anſam etiam ſubinde præbet, vt vterus, ob nimiam relaxationem, prolabatur.

11. De reliquo in gracilioribus hecticam cum tabe corporis, in habitioribus autem cachexiam, œdemata & hydropem, temporis ſucceſſu inducit.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMDIA.*

Vtrique fluori eamdem methodnm & remedia adhibere velle, abſonum eſt: diuerſæ enim cauſſæ diuerſas expoſcunt medicationes.

1. *Methodus benigni.*

1) Vbi notabilis plethora concurrit, ibi corpus ad curam diſponatur venæ ſectione in pede, ne natura anſam arripiat ſanguinem in ſerum conuertendi & per hæc loca euacuandi.

2) Deinde abſterſio materiæ & euacuatio ſenſim inſtituatur per remedia vterina temperata, lenia emmenagoga & vterum repurgantia; qualia ſunt:

a) *Succinum*, cuius eſſentia omnibus aliis præfertur.

b) *Myrrha*, quæ moderatius exhibenda eſt.

c) *Terebinthina*, ſiue cocta ſiue cum maſtiche ſociata.

d) *Salina* digeſtiua, cum ipſo adeo *nitro*, cuius energia hic non reiicienda eſt.

e) *Radices*: pimpinell. alb. vincetox. helen. ari, imperat. leuiſtici.

f) Ex *herbis*: meliſſa & abrotan. vtpote notabiliter repurgans ac roborans.

g) *Gummi-reſinæ*: ammoniac. ſagapen. galban.

3) His abſtergentibus & præparantibus præmittantur & interponantur lenia laxantia, vbi conueniunt:

a) Pi-

a) Pilulæ *Stahlii* vel *Beccheri*, quibus cum eſſentia ſuccini coniunctis omne illud præſtatur, quod vix ab alio medicamento exſpectandum eſt.

b) Radix *bryoniæ* præ aliis ſimplicibus hic vſum habet, quando laxationes cum epicraſi inſtituuntur, vbi cum radicibus rhabarb. hellebor. nigr. & abſtergentibus modo commendatis, pro vino medicato commode præſcribitur.

4) Denique ſubiungantur *tonica*, quæ partes laxas & eneruatas roborent; in hunc finem laudantur:

a) Martialia probatiora, nempe tinct. mart. aperit. *Ludouici*, crocus martis antimoniat. *Stahlii*.

b) Neruina & aromatica, e.g. puleg. ſerpill. rosmarin. thym. origan. rad. cyper. rotund. coſt. ver. zedoar. lign. aloës, cort. citri, aurant. ex quibus infuſa vel decocta ad internum vſum, externe autem balnea præparari poſſunt.

2. *Methodus maligni.*

1) Primæ viæ repurgentur per mercur. dulc. cnm ialapp. vel extract. panchymag. *Crollii* coniunctum.

2) Virus ſpecificum contagioſum inuertatur & expellatur per balſamica, abſtergentia, diuretica mitiora, e. g. fiat mixtura ex eſſent. ſuccin. myrrh. pimpinell. alb. tinct. antimonii tartariſat.

3) Moderatum regimen, ad debitam humorum craſin faciens, imponatur.

4) Tandem, correcta probe materia, *os ſepiæ*, ad remanentem fluxum cohibendum, in vſum vocetur; *conf. methodus tabulæ de gonorrhœa maligna*, cum qua fluor malignus, vti in cauſſa vlcerationis, ſic etiam medica tractatione prorſus conuenit.

I. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. *Bagliuius* libr. II. praxeos medicæ cap. VIII. iudicat, quod fluor albus habendus ſit *venereus*, ſi fluentibus menſibus proueniat, ſimplicem autem fluorem eſſe, qui tempore menſium pereat, & his deſinentibus reuertatur.

2. Morbus hic pertinax, etſi plane ſuperatus videatur, pro

genio

genio tamen ſuo nonnumquam recrudeſcit; hoc a
tem Medicum non deterreat, qui potius omni anin
eamdem medicationis viam iterum ingrediatur,&,pı
fligato malo, etiam ad prophylaxin interdum medic
menta exhibeat.

3. Illud autem certum eſt, quod ſub optima etiam metho
nihil ſtabile obtineatur, niſi vita per matrimonium
impraegnationem, vel etiam neglectis libidinoſis co
tationibus, in integrum mutetur, aut recens ad modu
malum ſit, aut denique venerei quidquam ſub initiu
implicitum fuerit, vtpote a quo fluore facilius, qua
a benigno, liberantnr.

4. *Cantharidum* vſus longe hic nocentior eſt, quam in gono
rhœa: vnde *prouida* etiam illarum adplicatio vix n
ſemper grauia mala inducit.

5. *Vrtica mortua* ſeu *galeopſis*, flore albo, a quibusdam pı
ſpecifico laudatur, ſed ante, quam commendetur, vlt
rioribus experimentis ſubiicienda eſt, quia ab aliis fr
ſtra adhibita fuit. Vxor fide digna enarrauit mil
quod ſe & duas ſorores a fluore albo liberaſſet per vſu
florum galeopſeos, cum pauca portione florum alboru
ononydis. Adſeuerauit intra quatuordecim dies vn
uerſum malum fuiſſe ſublatum, licet in ſe per 5. ann
& in ſororibus non minore tempore durauerit. Fl
res autem hoſce modo cum pane butyro illito largit
comediſſe, modo ſpiritu frumenti extraxiſſe, edixit.

6. Nec *abrotanum*, licet notabiliter ad repurgationem & r
borationem faciat, pro ſpecifico, cui fidere liceat, h
bendum eſt.

7. Ab *adſtringentibus*, niſi praemiſſis praemittendis, & tande
maxime opportune, immo moderate adhibendis, pla
abſtinendum, & exoneratio potius adiuuanda eſt.

8. *Suffitus* ad partem adfectam adhibiti, effectum aliquem d
cuſſorium praeſtare ſubinde obſeruantur. Inſeruiu
huic ſcopo gummata, e. g. maſtich. oliban. tacamalia
item aromata; ſpeciatim autem a quibusdam fumus a
tim

1. Est et Gonorrhea species quaedam est, quum Occa=
=sione minima Semen emittitur, ut in eo qui sola
Clysteris perfusione Semen ejaculari consuevit.
Fernelius. Lib. 6. Cap. 13.

timonii, interueniente tubulo ad genitalia admiſſus, laudatur.

9. Quod ad diætam attinet, euitare debent cibos nimium aromatiſatos, acidos, craſſos, aërem humido-frigidum, & animi mœrores.

10. Præ omnibus *motum* corporis placidum & contiuuum commendatum ſibi habeant: licet enim fluxus ſub initium motionis augeſcere ſoleat, in progreſſione tamen notabiliter minuitur.

11. *Venæ ſectio* adſuefacta numquam prætermittenda eſt; quo autem in loco inſtituenda ſit, pro ætatis differentia decernitur: quæ enim intra fluxus menſtrui periodum adhuc conſtitutæ ſunt, illæ venæ ſectionem in pede admittunt; quibus vero menſes iam ceſſarunt, illis vena in brachio commodius ſecatur.

12. Quæ de *regimine diaphoretico* tabula ſequente caut. 32. diximus, illa etiam hoc loco poſt materiæ correctionem poſſunt adplicari. Certe ſi in vlla methodo ſpes, in hac erit quærenda, quia adfluxum, conſuetudine confirmatum optime auertit.

TABVLA XCIV.

DE GONORRHOEA.

DEFINITIO.

Gonorrhœa eſt inuoluntarius & perpetuus fere ſpermatis per genitalia effluxus, modo ab atonia partium, ſemen continentium, modo a pruriginoſa fermenti venerei ſtimulatione, & ſubſequente eroſione glandularum, originem ducens. Deriuatur a γόνη, genitura, & ῥέω, fluo.

DIFFERENTIA.

1. Gonorrhœa eſt vel *benigna* vel *maligna* ſeu *virulenta.*

2. *Benigna* caret exulceratione, *virulenta* autem hanc ſem
inuoluit.
3. *Benigna* non confundenda eſt cum illa excretionis ra
re ſpecie, vbi ſperma quidem prorumpit, ſed numqu
niſi ſub membri erectione aut valida fæcum alui reni
tium preſſione.
4. Sic etiam *benigna* diſcrepat a *pollutione nocturna*, de qua p
cis ſequente tabula dicemus.
5. Dantur caſus, vbi per multos menſes, immo, totum
num, hæc excretio leniter procedit, ſine ardore vr
aut alio incommodo ſenſu, vbi etiam materia colore
ſigniter non mutata, neque aduerſo odore prædita
Hæc quam diu talis indolis exſiſtit, medium quaſi
cum inter benignam & malignam occupat.
6. Vbi autem mox vehementes ardores & roſiones ſenti
tur, & materia copioſo profluxu excernitur, ibi *viru
ta* accuſanda eſt, quamquam materia nondum a
corrupta adpareat.
7. *Virulenta* differt quoad gradus, vti ſubſequentia *ſigna*
cent, & reliquam ſimul differentiam oſtendunt.

III. *SIGNA*.

1. *Benignæ*.
   1) Hæc excretio, quæ tamen ad modum rara eſt, con
   rat ſæpe cum excretione vrinæ, vbi interdum ſub
   tium emiſſionis, interdum ſub vltima compreſſio
   vel fæcum aluinarum reiectione, materia ſpiſſa, r
   cido-alba, ſpermatica, expers tamen alieni colori
   ardoris, excernitur.
   2) Sæpius etiam extra mingendi tempus perpetuus ve
   ti, & exiguus mador, ſeu ſubſtantia ſubmucida, in
   & iuxta præputium reperiunda, concurrit, quæ pr
   ſione aliqua ex vrethra tanto magis erumpere ſol
2. *Malignæ* ſeu *virulentæ*.
   1) Hæc, quando *leuioris* adhuc gradus eſt, profert mat
   am mucidam, ab albo colore iam notabiliter reced
   tem.
   2) Concurrit ardor, vel prorſus inflammatio præputi

3) C

Gonorrhaea benigna Signa.
Est autem in hac Semen crudum, aquosum, liquidum, ac tenue, nec prorsus album. Swediaur —

2. Frequens esse solet Gonorrhaea quae vocatur habitualis, iis, qui impuberes needum matura aetate Veneri petulantius sese addixerunt. Nam imbecillae partes evadunt, in quas longa consuetudine humores abundantius confluunt. Idem.

V. Effluvii causa est Spermaticarum partium infirmitas, qua vel non con~~[illegible]~~coqui, vel non retineri semen potest, tantisper dum coquatur atque crassescat. Idem.

3) Qui ardor præcipue etiam circa radicem penis ſub emiſſione vrinæ ſeſe exſerit.

4) Semper autem contagium venereum præceſſit.

5) In *grauiore* malo materia magis magisque corrupta adparet, tetri, flauo-virideſcentis coloris, & putridi fœtoris.

6) Quo magis in præputio & ſcroto craſſus tumor, ardor, fiſſuræ, acre ſerum plorantes, ſuperueniunt, eo peioris indolis eſt gonorrhœa.

7) Interdum acris illa materia ipſam glandem corrodit, inflammat, & poſt fiſſuras in membro vlcera apoſtematodea inducit.

8) Non raro ſuperueniunt bubones glandularum inguinalium, maxime ſi arte incondita malum tractetur.

9) Conqueruntur de laſſitudine artuum & virium decremento infecti.

10) Adſpectus faciei pallidus, & ambitus oculorum liuido colore conſpicuus eſt.

SVBIECTA.

1. Gonorrhœæ *virulentæ* ſubiecta vix alia ſunt, quam quæ cum venereis inquinamentis turpe commercium habuerunt.

2. *Benigna* plurimum etiam illos homines occupat, qui venere abutuntur, inter ea tamen innocentius etiam aliquando euenit, vbi atonia & relaxatio partium aliunde inducta eſt.

CAVSSAE.

1. *Benignæ.*

1) Cauſſa *proxima* eſt atonia partium, ſemen continentium.

2) Cauſſæ *antecedentes*, quæ talem atoniam inducere ſolent, ſunt vel veneris abuſus, vel adfectus chronici, partium tonum relaxantes.

2. *malignæ* ſeu *virulentæ.*

1) Cauſſa *antecedens* eſt fermentum venereum.

2) Cauſſa *propior* eſt ſtaſis inflammatoria humoris lymphatici in glandulis, præcipue proſtatis.

3) Cauſſa *proxima* eſt eroſio & exulceratio harum glandu rum, vnde materia perpetuo quaſi effluit, quæ i initium tenuiorem, progrediente autem temp craſſiorem & purulentam faciem exhibet.

4) Cauſſa *occaſionalis* tantum non vnica eſt coitus imp rus: nam infectio per veſtimenta, lectos &c. alias p vs inquinationes ſcabioſas, vlceroſas, verrucoſas p riginoſas, ad modum vrentes, & cruſtaceam exco ationem formantes, in membro virili, præcipue p putio, item in perinæo & circa femora concitat.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Gonorrhœa *benigna* magnæ non eſt conſiderationis & cile medicamentis auſcultat: hinc minime conue cum fluore albo *benigno*, vti ex contrario *maligna* g norrhœa cum fluore *maligno* easdem cauſſas & medi tiones inuoluit.

2. *Virulenta* ſub initium leuioris periculi exſiſtit, & quan mature illi occurritur, æger etiam ab impuris rebus nereis abſtinet, facile adhuc perſanatur.

3. Quando autem diutius hoc malum durauit & ætatem p cipue ſenilem occupauit, contumaciſſimum eſt.

4. Gonorrhœa *virulenta*, licet primus & leniſſimus grac luis venereæ dici mereatur, in hanc tamen *per ſe* ra tranſit.

5. Quando autem per *adſtringentia* hic fluxus præmatu cohibetur, tum non ſolum dolor premens in pecti æſtus & lancinatio profundior circa perinæum, vlc glandis, ſcroti, verrucæ ani, bubones & alia grauia n la ſubſequuntur, ſed etiam corruptela illa per tota ſanguinis maſſam facile diffunditur, & formalem lu veneream, in primis ſi regimen ſudoriferum acced introducit.

6. *Bubones* quando ſuperueniunt, adfectus maiore difficul te & periculo ſtipatus eſt.

7. Exſtirpatur quidem vniuerſum hoc malum, ſub iuſta conueniente methodo & medicamentis, ob glandu

ru

In ye Gonorrhœa Simplex

VII. Aretæus recommends Astringents, and such
things as Heal & dry the Body - Cataplasms made of
Barley Meal. Erysimum Seeds, & such as Warm &
Stimulate ye parts; Castor internally, Antidotum Phi-
-nis, & another made of Vipers. But ye Cure he says, dep[ends]
upon Regimen, Exercise, Abstinence from Venery, & Cold Ba[th]

3. In tumoribus Scroti Aquosis, Profluvio Albo, mult[a]
facit, in Diabete Curanda Optimum Remedium est
Aq. bened. Bat. epota ad ℥xij. indies. Bates.
cur non in Gonorrhæa? —

4) Celsus commends, Ointment Frictions, Cold Bath,
a Cooling Diet, ye Avoiding all Crude things, &
such as are thought to breed Seed, as Eggs, Gol[...]
Pepper, Onions, &c; fomenting ye parts wth
a Decoction of Verbena comprimens, & Catap[lasms]
of ye same wth Vinegar. applied to ye Groin &
parts adjacent, Lastly he gives a Caution to
avoid Rue, & Sleeping upon ones Back — Aretæ[us]
recommends Rue —.

rum tamen proſtatarum vlcerationem exiguo tempore non abſoluitur ſanatio.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. *Methodus benignæ.*

1) Ad lympham repurgandam præmittantur anticatarrhalia, e.g. eſſent. ſuccin. alexipharm. pimpinell. alb. &c.

2) Interponantur lenes laxationes per pilulas *Beccheri*, *Stahlii.*

3) Subiungantur lenia tonica, & præcipue temperantia nitroſa.

4) Commendetur parcior diæta, & placidus corporis motus.

2. *Virulentæ.*

1) Præmittatur, & ſub reliqua medicatione aliquoties adhuc repetatur, euacuatio cathartica per mercurium dulcem, ialappam, extract. panchymagog. *Crollii*,

2) deinde ad materiæ virulentæ correctionem & mundificationem reſpiciatur. Commendantur in hunc finem balſamica temperatiora, pro temperamentorum diuerſitate ſeligenda, nempe eſſent. ſuccin. myrrhæ, alexipharm. pimpinell. alb. lignorum decocta & eſſentiæ, terebinth. coct. ſpiritus terebinth. balſam. ſulphur. terebinthinat. balſam. peruuian. de copaiua, gummi iuniperi, maſtich. item tinct. antimonii acris, ſalis tartari. e.g.

Recip. eſſent. ſuccin.
pimpinell. alb. ana. vnc. ſemis.
tinct. antimon. taratariſat. drach. II.
balſam. de copaiu. drach. ſemis. M. doſ. 40. gutt. ſingulis diebus bis vel ter ſumenda, & per quatuordecim circiter dies, ſed ſine regimine ſudorifero continuanda. Conf. cautelæ, num. 7. vbi ſpecialiſſima methodus commendatur.

Vel pro magis *phlegmaticis.*

Recip. eſſent. myrrh.
ſuccin.
tinctur. ſalis tartari, ana vnc. ſen
ſpirit. terebinth. drach. ſemis. M.

3) His ad ardoris inflammatorii mitigationem interp nantur nitroſa cum ſale digeſtiuo & ſolutione co char. maritata.

4) Quando ſub hac medicatione fluxus inſigniter minu tur, materia etiam effluens longe purior & ſemin proxima obſeruatur, tum denique ſpecifica rep mentia locum habent, inter quæ caput effert *os ſep* e. g.

Recip. oſſis ſepiæ ſcrup. II.
balſam. de copaiu. ſcrup. I. miſe cum a quot granis corticis aurantiorum, & diu datur in duas partes.

5) Sub vſu huius ſpecifici, immo poſt totius mali ſubla onem, per aliquod tempus adhuc continuentur eſſe tiæ balſamicæ, ſuperius deſcriptæ.

VIII. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. Eſt quidem gonorrhœa virulenta, vti ſub *prognoſi* pauc iam diximus, primus tantum gradus ad luem venerean interim tamen tantæ ſæpius pertinaciæ, vt medicati nem, luis venereæ grauioribus ſymptomatibus paren in primis ſaliuationem, contemnat, & hoc quidem o loci, quem occupat, nempe glandularum, conditionen

2. Sane qui ſimplicis vlceris indolem & tractationem pe ſpectam habet, ille facile conſentiet, quod abſonum ſi repentinas medicationes polliceri, multo magis in ill incumbere.

3. Licet autem perfecta reſtitutio aliquot hebdomadur tempus expoſcat, poteſt tamen æger conſueta ſua nego tia commode expedire; modo tranquille & placide o mnia inſtituantur, alias ſegnius curatio procedit.

4. Irritum eſt cœptum illorum, qui *balſamica externe* adhibe re commendant: ſi enim ſegnia ſint, parum efficiun quando autem penetrantiora, e.g. balſam. ſulphuris, ol

tere

terebinth. ſuccin. iunip. in meatum vrinæ inſtillantur, aut per ſyringam aliquot tantum guttulæ immittuntur, æger in ardorem, & anxiam dolorum exacerbationem conicitur, vehementes etiam inflammationes & tumores penis, brachii infantilis inſtar, contingunt.

5. Immo balſamica *interne* non promiſcue, ſed cum reſpectu ad temperamentum & tempus adhibenda ſunt: quando enim terebinth. balſam. Peruuian. de Copaiua, eſſent. myrrh. in malo adhuc recentiore, acriore & ardentiore propinantur, incrementum potius, quam leuamen, ardoris reportatur; immo, ſub optima etiam methodo adhibita, *peculiaris* efficacia hiſce per experientiam adſignari non poteſt.

6. Hinc balſamum *Indicum album*, ſeu de *Copaiua*, licet tamquam ſpecificum ad ſiſtendam gonorrhœam laudetur, & etiam methodice exhibeatur, effectui tamen non reſpondet: *mundificandi* intentione aliquid præſtat.

7. *Tinctura antimonii* acris, vel etiam *ſalis tartari*, eximiæ hic ſunt efficaciæ, bis vel ter ad 30. 40. guttas exhibendæ. Miſceatur, vel quod melius, interponatur eſſentiæ pimpinellæ albæ, & intra aliquot dies eſſentia ſuccini cum eſſentia pimpinellæ coniungatur, vbi etiam vſus eſſentiæ ſuccini ſenſim augeri, immo illa ſola exhiberi poteſt, ita vt mane & hora tertia poſt meridiem tinctura quædam alcalina, verſus meridiem vero & veſperam eſſentia ſuccini, primis diebus cum eſſentia pimpinellæ remixta, deinde vero ſola, exhibeatur.

8. Si vrens & ardens dolor ægrum vehementer adficit, melius eſt initium facere ab vſu eſſent. pimpinellæ, ſequente die tincturam alcalinam, & tertio eſſentiam ſuccini coniungere.

9. In vrgente tali ardore *nitrum* præſentiſſimæ efficaciæ deprehenditur.

10. *Bartholinus* & *Ammanus* vſum eſſentiæ cantharidum magnis encomiis ornant, & in pertinaci ac inueterata gonorrhœa vno impetu virus expellere dicunt; ſed monent, vt abunde diluatur, e.g. cum eſſent. cantharidum drach.

drach. I. miſceri debent vini Rhenani vnc. III. pr
nando quotidie mane cochlear I.

11. Sed præſtat ab his, minus tutis, prorſus abſtinere, q
ſemel infeliciter adplicare, maxime vbi præſidia,ne
lac & nitroſa, aduerſus malos effectus per illa indu
ignorantur: niſi enim ad modum circumſpecte,& p
dente plane ſubordinatione adhibeantur, canthar
vehementer,præcipue in feminis,ſtimulant, & inſig
dolores,immo inflammationes renum,vel mictum
entum inducunt.

12. Methodus *Sydenhamii* per diuturnas *purgantium* conti
tiones gonorrhœam expugnare docet; ſed, licet flu
interceptio per talia frequentia & valida purgantia o
neri poſſit, ſpeciatim tamen hic non conuenit: v
generali huic medicationi ſpecialis præferatur.

13. Eodem intuitu *venæſectio* ad hoc malum, *in ſe* conſid
tum,non neceſſaria, immo ne vtilis quidem eſt, ſed
plethoræ, vbi concurrit, & inſuper gonorrhoæ m
benigna & ſimpliciori, quam *virulentæ*, conuenit; im
venæ ſectio *largior* miaſma venereum in humores tr
fundere poteſt, maxime ſi ſubſtiterit, vel cohibitu
fluxus.

14. *Antiuenerea calida*, quando cum regimine ſudorifero
hibentur, noxium illud virus per vniuerſam ſangu
maſſam diffunditur, præcipue vbi in fluxu nude ſ
preſſo propinantur: ſufficit lenior diaphoreſis pe
luta decocta lignorum.

15. Damna, quæ per intempeſtiuam huius fluxus ſuppreſ
nem inducuntur, ſub *prognoſi* num. 5. indicauimus: h
maxime cauendum eſt, ne ante ſufficientem ſpecif
corruptelæ correctionem & mundificationem met
dus talis cohibitoria eligatur.

16. Ad hunc errorem euitandum notetur, quod, quamdiu
xus cum vllo, quantumuis leuiſſimo, ſenſu & conſi
rabili quantitate perennat, correctio & repurgatio ſ
nondum facta ſit, ſed tum demum, vbi materia benig
oris coloris, leui quantitate, & leni ſolum madore

par

paret: quo caſu *os ſepiæ* ad grana X-XX. per aliquot dies, coniunctis & ſubiunctis leniter abſterſiuis, ſecure propinatur.

17. Quando autem per os ſepiæ fluxus, vti interdum contingit, non poteſt profligari, tum pilulæ *Blancardi* vſui eſſe poſſunt.

Recip. gummi elemi
maſtich. ana drach. II.
terræ catechu ſcrup. I. f. l. a. cum balſamo Indico pilulæ doſ. ſcrup. ſemis.

18. Raro autem cohibitio talis directa neceſſaria eſt, & quando per adſtringentia mineralia & vegetabilia ſegniora illa tentatur, debitæ ſecretiones & excretiones impediuntur, & damna, ſuperius adlegata, infliguntur.

19. Fluxus *recenter* ſuppreſſus, & grauioribus ſymptomatibus ſtipatus, commode reuocatur per eſſentiam alexipharm. *Stahlii* ſaturatam, cum eſſentia pimpinellæ albæ ſeorſim iunctam & per 8-14. dies continuatam: præmiſſa vel interpoſita alteratione, aut, ſi mauis, laxatione, per mercurium dulcem.

20. Vbi autem, contingente tali ſuppreſſione, fermentum venereum per totam humorum maſſam iam diffuſum fuit, ibi catarrhalia & lignoſa cum regimine æque ac in ipſa lue venerea requiruntur.

21. De *oſſe ſæpiæ*, tamquam ſpecifico cohibente, adhuc notamus, quod a quibusdam, *abſorbendi* ſcopo, aduerſus ardorem ventriculi adhibeatur: hoc, ſi præſente gonorrhœa aut fluore albo contingat, grauia ſymptomata inducit.

22. Admiranda eſt indoles vlcerationis in gonorrhœa præſentis: per duos enim vel tres annos durare, & tamen curari poteſt; cum ex contrario ſimiles vlcerationes, venereæ nempe indolis, alias partes glanduloſas, e. g. oris interni, vuulæ, ſatis promte erodant & depaſcant; cuius rei nulla alia ratio ſuppetit, quam liber in illis locis effluxus, qui impedit, quo minus in *profundum* glandulæ erodantur.

23. Experientia teſtatur, quod inquinamenta hæc venerea
riis ſchematibus per tacita & nihil ſuſpecta commer
& contagia ſæpius, latiusque diſſeminentur, quam in
ſpicionem veniant.

24. Proſtant exempla, vbi poſt annorum etiam decurſum n
ſolum ægri notabilia iterum incomoda ſentiunt, veru
etiam, contracto matrimonio, cum vxoribus ſim
quiddam, nempe fluorem album, communicant. Hi
quæuis intemperantia, in primis autem venus, ad qua
inſignes ſtimulos, durante gonorrhœa virulenta, ſen
vnt, vitentur alias facile malum recrudeſcit.

25. *Botalli* conſilium, vrinam intra præputium aliquamd
retinere, & hac ratione partem læſam abſtergere, in
centibus adhuc inquinationibus & leuioribus glandis
roſionibus locum habet.

26. Glandis *adroſio* vſum etiam capit ex adplicatione olei ou
rum, tanto magis ſi gutt. I. cum olei philoſophoru
gutt. I. miſceatur, quod leniſſimum ſepticum eſt, & fu
goſas excreſcentias, conſolidationem impedientes,
gregie aufert.

27. *Inflammatio* & inflatio præputii, quando leuior adhuc e
præſentiſſime diſcutitur per ſpiritum vini campho
tum, ope penicilli pictoritii parce adhibitum: cauend
ne in partem eroſam guttula forte incidat.

28. Si vero tumor magis inualuerit, refrigeratio aliqua locu
habet; in quem finem vnguentum album largiter ca
phoratum, item oleum ouorum cum myrrha, in ouo
duritiem cocto colliquata, commendantur.

29. *Caruncula* in vrethra tolluntur remediis venereis abſ
mentibus, quibus, ſi plurima portio ſublata ſit, ad fu
dum exſtirpandum, aliquid mercurii præcipitati add
tur; ſed aptum requiritur inſtrumentum, per quod a
plicari poſſit. Recip. dracon. mitigati. i. e. mercur
dulc. drachm. I. antim. crud. drach. ij. tut. præpar
drach. ſemis. M. f. pulu. ſubtiliſſ. temperetur cum ol
amygdal. dulc. illinatur candelæ cereæ & adplicet
carunculæ.

30. B

30. *Bubones* vlceraſcentes, niſi & internis antiuenereis, & externo prouido mercurialium vſu, tractentur, inſignes corruptiones & fiſtuloſas eroſiones formant. *Conf. tabula de lue venerea.*

31. Hi, aliquamdiu tolerati, ſi poſt ea diſcutiantur, vel introrſum repellantur, intimæ humoris infectionis periculum certiſſimum adeſt, niſi gonorrhœa largiter inter ea ſuccedat.

32. Nota ſunt exempla, in quibus non tantum materia affatim correcta fuit, ſed & quæcumque ſiſtentia irrita fuerunt. *Regimen* autem *diaphoreticum* breui malum ſuſtulit. Hoc enim, vti ante materiæ correctionem noxium eſt, ita poſt eamdem adfluxum mera motuum conſuetudine ſubnixum auertit.

TABVLA XCV.
DE POLLVTIONE NOCTVRNA.

DEFINITIO.

Pollutio nocturna eſt inuoluntaria ſeminis excretio, ſomni tempore contingens.

DIFFERENTIA.

1. Pollutio nocturna a *gonorrhœa* temporis, qualitatis & ſymptomatum ratione facile poteſt dignoſci.

2. Ipſa autem pollutio nocturna ſuos habet *gradus*: in aliis enim ſingulis fere noctibus hæc excretio contingit; in aliis autem poſt vnius vel alterius hebdomadis interuallum tantum occurrere obſeruatur.

SIGNA.

Iuuenes ſanguinei, plethorici, otioſi & lauta diæta vtentes præ aliis huic ſunt expoſiti.

PROGNOSIS.

1. Hæc pollutio quando *raro* contingit, œconomiæ animali

ſine damno eſt,atque ad naturales excretiones poteſt r
ferri. Morali autem reſpectu multum negotii faceſſ
iis,qui altius conſiderant,quod & illa peccata,quæ *præt*
voluntatem noſtram fiunt, non niſi *per mortem ſummi ſa*
cerdotis veniam impetrare poſſint. Ioſ. cap.XX, 6.

2. Quando autem ſingulis fere noctibus hæ pollutiones cor
tingunt, tum ipſum etiam corpus per illas debilitatu
homines euadunt diſcolores, nonnullis oculi ruben
aut aliis catharrhalibus malis infeſtantur, ad minimu
liuore cincti ſunt, & tandem in gonorrhœam degen
rant hæ excretiones.

V. *METHODVS MEDENDI ET REMDIA.*

1. Immoderatus progreſſus huius excretionis non medic
mentis ſed labore, eoque placido & ſufficiente coniur
cto victu parciore, retardatur.

2. Qundo autem indiuidui quædam circumſtantiæ remed
omnino efflagitant, largior *nitri* vſus, ad ſcrup.I. verſi
ſomnum ſine multo vehiculo exhibendus, optime ſ
commendat.

3. Venæ ſectiones in plethoricis circa æquinoctia numquar
ſunt prætermittendæ.

VI. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. Quamquam motus corporis in iis,qui illi non ſunt adſue
ti, pollutionem nocturnam primum magis auger
quam eamdem imminuere ſoleat, certum tamen eſ
quod illius placida continuatio aliam rerum faciem ſ
monſtratura.

2. *Saturnina* externe adplicanda mirum quidem in modum
nonnullis extolluntur, ſed quis non videt, hæc fonte
mali non attingere, nedum exhaurire.

3. Sic & reliqua, quæ vulgo commendantur, remedia, ſu
ſpecta ſunt: vel enim non iuuant, e. g. rad. nymphæa
ſemen agni caſti; vel, nimium vſurpata œconomiar
animalem offendunt.

4. *Stimulantia* tam phyſica quam moralia quouis modo ſun
euitanda.

TAB

TABVLA XCVI.

DE
LVE VENEREA,
SEV
MALO NEAPOLITANO.

DEFINITIO.

Lues venerea eſt humorum lymphatico-ſalivalium viſcoſa corruptio, quæ primo ſtaſes, & tandem eroſiones partium, maxime exſanguium & glanduloſarum inducit, & per contagium communicatur.

DIFFERENTIA.

1. Lues venerea differt a *lepra.*
   1) Lepra non ita prompte eſt contagioſa.
   2) Defluuium *capillorum* & gonorrhœa vtrique quidem morbo ſunt communia, illud autem in lue gallica longe copioſius contingit, & hæc magis virulenta eſt.
   3) *Vlcera* in leproſis ſunt tantum ſuperficialia, & non æque circa genitalia eueniunt; in lue autem venerea nodoſæ & profundæ vlcerationes, immo oſſium adroſiones obſeruantur.
   4) Leproſi, licet acu pungantur, inſenſibiles tamen exſiſtunt.
2. Differentiam luis venereæ a *ſcorbuto* tabula XCII. fuſius indicauimus.
3. Lues venerea *in ſe* differt *gradu.*
   1) In aliis fermentale inquinamentum adhuc in humoribus ſolis oberrat, & ſymptomatibus aliquo modo tolerabilibus ſtipatum eſt. In hoc gradu ſanus eſſe adſpectus, & alios fallere poteſt.
   2) In aliis autem partes *ſolidas* iam occupauit, cum atrocioribus pathematibus; quæ differentia ex *ſignis* illuceſcet. *Conf. tabul. chirurgica de vlceribus venereis.*

III. *SIGNA.*

1. Gonorrhœa adeſt virulenta aut vlcuſcula circa genitalia plerumque poſt impurum congreſſum, rarius per veſtimenta, lectos, &c. in ſexu feminino loco gonorrhœa virulentæ fluor albus malignus occurrit.

2. Hæc labes per longum tempus has partes priuatim quaſi obſidere ſolet, ſine vlteriore per reliquum corpus progresſione.

3. Quam primum autem gonorrhœa vel fluor albus incondite tractantur, & hac ratione humores impetuoſius commouentur, inquinamentum illud ſatis prompte per reliquum corpus disſipatur.

4. Quando autem gonorrhœa, citra talem humorum exagitationem, ſimplicius tantum ſupprimitur, tum ſtatim accedunt bubones venerei, nempe oppletiones & tumores duri, *inguinalium* glandularum, fungi & excreſcentiæ verrucoſæ, neque raro fiſtulæ veſicæ.

5. Vbi vero fermentale inquinamentum in humorum maſſam altius diffunditur, ibi varia pesſima ſymptomata & effectus oriuntur.

6. Adficit nempe noxia talis materia partes exſangues, glandulоſas membranaceas, immo ipſa oſſa.

7. Vnde corruptelas gignit non purulentas, nec proinde inſigniter inflammatorias, ſed vlceroſas, non tam corrodente, quam ardente moleſtia, in primis nocturna, ſtipatas.

8. Quo intuitu hæc vlcera oſſibus etiam adroſionem ſeu cariem inducunt.

9. Concurrunt dolores ſpaſtici, tenſiui, vibratiles, rodentes, terebrantes, ſalſi, qui nocturno tempore exacerbantur, & in cranio, occipite, femore, lumbis, perinæo, inguinibus, præcipue ſeſe manifeſtant.

10. Quamdiu inquinamentum ſolidas partes nondum corripuit, ſed per humorum maſſam adhuc oberrat, conqueruntur ſolum de generalioribus incommodis, lasſitudine grauatiua, torpore, dolore obtuſo, valde tamen moleſto & in meditullio quaſi partium reſidente.

11. Oſten-

11. Oſtendunt colorem liuido-pallidum, in primis per oculorum orbitam, & ita conſpectum referunt quaſi ſqualidum ac pallidum.
12. Manus habent calentes & ſomnum inquietum.
13. Eueniunt magis magisque pathemata, acrius inſiſtentia, aut ad certum aliquem locum tendentia, cum doloribus conſtantioribus & acrioribus, donec tandem languidiſſimo ſucceſſu, niſi ars intercedat, tranſitus fiat in vlcerationem, eamque lentam, viſcoſam, valde ardentem & rodentem.
14. Hinc eroſio, præcipue in collo, vuula, naribus, faucibus, cuius rei prodromus eſt raucedo, contingit.
15. Collectiones etiam vlceroſæ, lentiſſimæ hic illic adparent, quæ variis nominibus veniunt, nempe ſteatomata, atheromata, melicerites, gummata gallica, Speck-Beulen, adpellantur, prout materiam vel ſebi, vel pulticulæ, vel mellis inſtar &c. continent.
16. De quibus anomalis collectionibus vlceroſis, in primis ſteatomate & atheromate, notabile eſt, quod ab exigua magnitudine ad nucis auellanæ molem excreſcant, & peculiari tunica incluſæ deprehendantur. *Conf. tabul. chirurg. de tumoribus tunicatis.*
17. Accedit vlceroſis hiſce corruptelis *fœtor* valde nauſeoſus, qui in malo, profundius radicato, etiam per halitum diffunditur.
18. *Vrina* minus colorata, ſubturbida, ſedimento mucido, tenace, & grandinoſo quaſi, conſpicua eſt.
19. Tandem tabidam, phthiſicam ſeu hecticam extenuationem hoc malum format, & infectum poſt longos cruciatus exſtinguit.
20. Mares hæmorrhoides verrucoſas, fiſſiles, manantes, vlceraſcentes, ſæpe incurrunt, rarius feminæ, quibus autem interdum cancroſa vteri adroſio miſeram denique mortem arceſſit.
21. Sanguis, quando grauius infectis emittitur, refrigeſcens, manifeſtos lentores, immo grandinoſas, albidas, glutinoſas concretiones oſtendit.

IV. *SVB-*

IV. *SVBIECTA.*

1. Probabiliſſimum eſt, quod lues venerea, *Americanor* morbus endemius, per nauigationem ad *Europæos* tra portata ſit; abunde enim conſtat, hoc malum bello I ſpanico cum Gallis *Neapolim* primum perueniſſe.
2. Omnis quidem ætas & ſexus hoc malum, accedentib cauſſis occaſionalibus, incurrere poteſt, plurimum men iuuenes libidinoſi, vtriusque ſexus, iuſtiſſima hanc ſalacitatis ſuæ pœnam luere coguntur.
3. Dantur autem & alii, qui innocente modo ab hac lue co ripiuntur, nempe contagio per lectos, pocula, halitus i ſpirationem, ſellas, ephippia, &c.
4. Cum infantibus nonnumquam hæreditate, vel a nutri bus infectis communicatur; quod tamen rarius conti git.

V. *CAVSSÆ.*

1. Cauſſa *proxima interna* eſt ſubtile fermentum venereu cum corpore communicatum, quod tenacem hum rum inſpiſſationem & corruptionem inducere ſolet, c ſtante ſanguine, per venæ ſectionem emiſſo.
2. Cauſſæ *externæ* & *occaſionales.*
   1) Nulli homini euenit, niſi abſolute per contagium.
   2) Sæpiſſime per impurum congreſſum, a quo primu gonorrhœa, aut vlcuſcula in genitalibus oriuntur, deinde, poſt peruerſam præcipue tractationem, hc inquinamentum in totam ſanguinis maſſam diffu ditur.
   3) Infectio quidem per veſtimenta, lectos, cucurbitula nouaculas, &c. etiam contingit, ſed benignior & fer ſuperficialis obſeruatur.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Lues venerea eſt morbus lentæ & diuturnæ indolis, hin ad plenam eius eradicationem tempus requiritur.
2. Quando malum humores tantum occupauit, citius adhu profligatur; vbi autem oſſium & glandularum profu dæ adroſiones iam præſto ſunt, ibi tardius & difficiliu ſuccedit medicatio.

3. Qu

3. Qui mercurialem ſaliuationem ſine ſucceſſu adhibuerunt, vel ex alia cauſſa in idem malum relapſi ſunt, illi in repetendo curationis tentamine maiori periculo exponuntur.
4. Corpora ſucculenta, perſpirabilia, minore periculo & moleſtia ptyalismum tolerant, quam ſicca, tenera, denſiora.
5. Quando alii morbi cum lue venerea complicantur, e.g. ſcorbutus, tum difficilior redditur reſtitutio.
6. Viſcerum autem læſio vbi concurrit, ibi ſtatus eſt conclamatus.
7. Quo profundius oſſa iam eroſa ſunt, eo magis poſt medicationem recidiua metuenda eſt, vel malum plane inſuperabile obſeruatur.
8. Infectio per veſtimenta, lectos &c. vti benignior eſt illa, quæ per impurum congreſſum inducitur, ita etiam multo facilius exſtirpatur.

I. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

A. *Methodus generalis.*

1. Fermentum noxium venereum eſt *expellendum.*
2. Effectus ab hoc fermento inducti, nempe lympha tenax, viſcoſa, mucida ſunt *corrigendi.*
3. Reliqua ſymptomata, nempe vlcera, bubones, excreſcentiæ, ſcabies &c. ſunt *auferenda.*
4. Ad hos ſcopos obtinendos duo proſtant ſubſidia, therapia ſcilicet *ſudatoria* & *ſaliuatio*, illa in malo adhuc leuiore, hæc in prouectiore adhibetur.

B. *Methodus ſpecialis.*

1. Corpus ante omnia in vtraque cura *præparandum*, & ſordes primarum viarum expurgandæ ſunt; in quem finem mercurius dulcis, cum extracto quodam purgante in pilulas redactus, optime conuenit.
2. In *recentiore* malo, & primo leuiore gradu ad inquinamentum expellendum ſufficiunt lenia catarrhalia alexipharmaca, e.g. propinetur mane ad 30 - 40. gutt. eſſentiæ pimpinellæ albæ, bene ſaturatæ, & regimen ſudoriferum coniungatur.

3. Quando contagioſum fermentum *diutius* cum ſang
iam remixtum fuit, partes autem ſolidæ nondum a
ſæ ſunt, tum reſoluentia fortiora, diuretico - diaph
tica adhibeantur. Conducunt hic tinctura antim
acris, decocta ex lignis guaiac. ſaſſafras, iuniperi,
fraxin. rad. ſarſaparill. chin. pimpinell. min. bar
vincetox. petaſitid. herb. ſaponar. e.g.

℞ecip. raſur. lign. ſaſſafras vnc. II.
quaiaci.
rad. chin.
ſarſaparill. ana vnc. I.
cinnamom.
ſem. fœnicul. ana drachm. I.
inciſ. contuſ. f. ſpecies ad decoctum ſaturat

Vel pro pauperibus.

Recip. lign. pini
iuniperi ana vnc. II.
rad. pimpinell. alb.
bardan. ana vnc. I.
herp. ſaponar. man. I.
ſem. aniſi drach. II.

Hæc decocta, coniuncta per duas vel tres quotidie
ras ſudatione in ſtuphis, mane exhibeantur, & pr
nata ad 2-4. hebdomades continuentur.

4. In *ſummo* huius luis gradu, nempe in ſtatu inueterato ſ
ptomatibus fixis, oſteocopis, tumoribus duris & v
rationibus ad oſſium adroſionem progredientibus,
ra ſudatoria non ſufficit: hinc ad *ſaliuationem*
mercurialia confugiendum eſt, vt lympha ſpecif
quaſi fermento coagulata, & partibus ſolidis infixa,
ſoluatur & eliminetur. Inſtituitur autem ſaliuatio
per interna mercurialia, nempe mercurium dulcem,
per vnguentum aliquod mercuriale, externe adhi
tum.

5. Præmittatur autem ſaliuationi laxatio ſuperius comme
data, & deinde, vt corpus reddatur perſpirabile, de
ctum lignorum per 4-8. dies exhibeatur.

6. P

6. Poſt ea ſucceſſiue mercurius adplicetur, e.g. vnguentum quoddam mercuriale, primo die carpis, ſecundo tarſis, tertio his & ſimul ſuris, pro diuerſis mali gradibus & robore ægri (quod tamen non ex laſſitudine, ſed ipſius indiuidui tota conſtitutione metiendum eſt) tam diu illinatur, donec oris interni & glandularum ſaliualium intumeſcentia, dentium vacillatio, tamquam prodromi ſaliuationis, ſubſequantur.

7. Succedente ſaliuatione non ſtatim ab inunctione abſtineatur, ſed leniter & circumſpecte illa paullulum continuetur.

8. Si *internis* mercurialibus ſaliuationem ſuſcitare libet, poſt corporis per laxans & decoctum lignoſum factam præparationem, exhibeatur mercurius dulcis, incipiendo a gran. 4-6. & ſenſim vſque ad ſcrup. ſemis adſcendendo. Veſperi hæc commode propinantur, ſubiunctis mane diaphoreticis lignoſis.

9. *Durante* ſaliuatione ori & faucibus ſollicite ſuccurratur per frequentem vſum gargariſmatis, ex rad. pimpinell. alb. bardan. helen. vincetox. irid. Florentin. ari, herb. ſaluiæ, hyſſop. flor. chamomill. ſem. fœnugræci; quibus, ſi opus ſit, addatur pro emollitione *ficus*, pro ardore temperando *nitr.* & *album græcum.*

10. Adroſæ *fauces* ſubleuantur etiam eſſentia ſuccini, pauca eſſent. myrrhæ, & vna vel altera gutta eſſent. ligni quaiac. cum aqua deſtill. roſarum: in malo prouectiore adduntur olea deſtillata caryophyll. cinnam. cum oleo ovorum vel ol. amygdal. dulc. temperanda.

11. *Vlcerum* venereorum tractatio ad chirurgiam ſpectat, mundificantur autem vel per eſſentiam balſamicam, modo dictam, vel per decoctum lignorum, cum exigua portione tincturæ antimonii remixtum.

12. *Nodi* gallici reſoluuntur: *externe* emplaſtr. *Vigonis*, aucta mercurii doſi in duplo vel triplo, vnguento mercuriali, item lamina ſaturni mercurio illita: *interne* mercurio dulci &c.

 13. *Ex-*

13. *Excreſcentias* fungoſas abſumit *externe* mercurius præ-
pitatus, *interne* illas reſoluit mercurius dulcis. Pulu
ſtypticus, quem *Carolus Muſitanus* commendat, conſ
ex alumine vſto & puluere ſabin. ana, qui puluis excr
ſcentiæ bis per diem adſpergitur.

14. *Scabies* venerea, vbi coniuncta eſt, paret etiam vnguen
mercuriali, & mundificationibus internis. *Conf. tabu*
de ſcabie.

15. In *bubonibus* venereis, ſi gonorrhœa ſuppreſſa ſit, hæc r
vocanda & corrigenda per catarrhalia diuretica, e.g. e
ſent. alexipharm. pimpinell. alb. ſuccini, pyrolæ, dec
cta antiuenerea, mercur. dulc. *Externe* diſcutit en
plaſtr. diachylon cum gumm. vnguent. mercurial
Maturatio autem promouetur per emplaſtr. de melil
to. *Dolores* ſopit. emplaſtr. *Vigonis*, amalgama iouis;
denique *apoſtema* mundificatur per eſſentiam balſam
cam lignorum. *Conf. tabul. de gonorrhœa.*

16. Finita denique medicatione *aluus* laxante quodam repu
getur.

VIII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Breui tempore in hoc morbo nihil obtinetur, ſed diutu
nior medicationis continuatio neceſſario requiritu
quod adeo verum eſt, vt etiam malum adhuc leuius, n
glecta iuſta medicamentorum continuatione, faciler
crudeſcat.

2. Hæc *continua* medicatio commode fieri poteſt cum omn
bus remediis, quæ huic malo opponuntur, excepto ſo
lo mercurio, nullam enim inſignem mutationem, n
dum detrimentum, corpori adferunt, ſi proportio exh
bitionis gradui & decremento morbi reſpondeat; vb
autem proportio illa non obſeruatur, ibi calidiora, e.g
lign. guaiaci, ſaſſafras, nimis diu continuata, incommo
da, immo damna, inferre poſſunt.

3. Temperamentorum diſtinctio hic omnino vſum habe
ſubiectis enim frigidis decocta, ex peregrinis *calidiori-*
bus parata, iuncta etiam *eſſentia* lignorum, egregie con

ven:

veniunt; ſiccioribus autem & cholericis hæc diſſuadentur, & temperata magis, e.g. rad. ſarſaparillæ, chinæ, cum noſtratibus etiam temperatis, quæ virtutes ſuas tacite quidem, ſed ſatis efficaciter, præſtant, commendantur.

4. Diuerſa tractatio diuerſo luis gradui debetur: quamuis enim fortior methodus, quæ grauius malum ſuperat, cenſeri videatur, ac ſi leuiorem morbum tanto facilius profligatura ſit: hic tamen regula illa: *quod poteſt maius, poteſt etiam minus*, non abſolute vera obſeruatur: neque etiam conſultum eſt, leuiori malo operoſius, immo non omni periculo carens, remedium opponere.

5. Quem ad modum enim validiora remedia mercurialia cauſſam morbi, teneriorem adhuc & ſubtiliorem, non ſatis adſequi & ſubigere poſſunt, ſed potius vltimis ipſius corrupti corruptelis & morbi productis magis quadrant: ita leniora e lignoſis præſidia, quæ ſubtilioribus huius indolis corruptelis efficaciter opponuntur, grauiori atque craſſiori materiæ minus ſufficere, non ſolum experientia, ſed & ſanæ rationis dictamen, confirmat.

6. *Lignoſa*, in malo iam magis effero, abſolute neceſſaria ſunt, cum moderata, ſed adſidua, commotione ſudatoria; quæ tamen in mitiore morbo ſub medicamentis huius claſſis penetrantioribus, quibus rad. pimpinell. alb. optimo iure accenſetur, non æque requiritur.

7. *Sudatio* ſub multis tegumentis non eſt conſulta, cui illa præferenda, quæ fit in lecto libero, mit Spriegeln, ſpiritu vini accenſio.

8. *Diureſis* ſub diaphoreſi non negligenda eſt: materia enim craſſa, mucido-ſalina per ſudorem non eliminatur. Vnde tincturæ alcalinæ, e.g. tinct. antimonii. bene acris, huic ſcopo egregie ſatis faciunt.

9. *Amara*, in primis *fumaria*, inquinamentum humoribus penitius inſinuant, & corruptelas reddunt feruidiores.

10. *Acria antiſcorbutica* maiorem acrimoniam corruptelæ venereæ ſuperaddunt. Hinc in complicatione luis venereæ cum ſcorbuto caute & placide omni gerantur: in ſtatu dubio proſunt decocta temperata lignoſa cum tin-

ćturis alcalinis, item catarrhalibus, eſſent. ſuccini &c donec alterutrius maior vis & corruptela innoteſcat.

11. Quando ſub ſaliuatione corporis & animi debita continentia prætermittitur, tota laborioſa operatio non ſolum irrita, ſed & periculoſa, immo ſæpe funeſta, obſervatur.

12. *Venæſectio*, ad præcautionem inſtituta, moleſtias in ptyaliſmo ſubeundas, quodammodo ſubleuat, præcipue in plethoricis.

13. *Vires* præ omnibus conſiderandæ, num ad ſaliuationem quæ grauia ſymptomata. v.g. tumores faucium, vacillationem, immo adroſionem & caſum dentium, ardores pruriginoſos, dolores capitis, agrypniam &c. inferi ſufficiant.

14. Differentia autem habeatur inter illum virium defectum qui ab indiuidui ſtatu, & inter eum, qui a morbi crudiore coagulo, profundius & longius iam inhabitante, dependet. Hic ſi cuneus mitior adhibeatur, & curatio ob virium defectum iuſto maturius abrumpatur, irritum eſt negotium vniuerſum: præſtat potius ibi analepſ gelatinoſa vires reficere, & medicationem legitime continuare.

15. *Diarrhœa ſanguinolenta*, ſub ptyaliſmo cooriens, non eſt melioris notæ, & æger ad medicationem talem moleſtam perferendam vix ſufficiet. Expoſcit autem diarrhoea clyſteres lenientes, e decocto hordei & lacte cum oleo amygdal. dulc. & vitellis ouorum paratos.

16. Omnia illa ſubiecta ad ſaliuationem perferendam inepta ſunt, quæ vitio aliquo viſcerum, in primis pectoris laborant.

17. Quando autem dolores ſub ſaliuatione miteſcunt, immo euaneſcunt, vlcera exſiccantur, & bubones pereunt, tum de felici curæ ſucceſſu non dubitandum eſt.

18. Saliuatio per externa mercurialia præferenda eſt illi, quæ per interna excitatur, niſi forte hæc illis ſuccurrere debeant.

19. *Vn-*

19. *Vnguenta* mercurialia præſtant emplaſtris ſegnioribus, ex mercurio & gummi-reſinis præparatis.

20. *Suffimigium* per mercurium, vel cinnabarim, prunis iniectam, penetrans quidem eſt, ſed incertæ efficaciæ; caput etiam, & pectus a fumo tali, niſi in ſtupha adhibeatur, facile offenduntur: vnde præſtat inunctio partium exſanguium, tendinoſarum; vbi ſpinæ dorſi parcendum, ne ſtupores & paralyſes introducantur.

21. *Aqua mercuriali* extrinſecus vti, periculoſum eſt.

22. Vſus *mercurii corroſiui*, quem *Blancardus* loco mercurii dulcis commendat, turpethi mineralis, arcani corallini, non ſuadetur, cum tutiora & meliora nobis ſuppetant.

23. In *gargariſmatibus*, ſi adſtringentia adhibeantur, ſaliuatio impeditur. Sic etiam acida & refrigerantia eamdem præpediunt.

24. *Saliuatio* ad minimum ſufficiens ſit, ne repetitio cum maiore periculo neceſſaria euadat; ſatis autem eſt, quando poſt materiam fluidiorem, muco ſimilem, ſpiſſa fœtida ſaburra magis magisque eiicitur: deſiſtendum, ſi tormina, vomitus, diarrhœa, ſpaſmi, ſtupores ſuperuenerint, & diapnoicis inſiſtendum: in primis autem ab vſu mercurii interno tum deſiſtere conuenit, quia hæc accidentia hunc magis, quam externum vſum comitantur.

25. Saliuatio *ſpuria*, ſeu *ſputatio* per medicamenta ærea, ab *Heluetio* commendata, ſatis quidem efficax, ſed periculo ſtipata eſt: graues enim ventriculi & inteſtinorum perturbationes, nauſeam diuturnam & flatulentias generat, immo multi inde in hydropem coniiciuntur. Proprie enim non eſt ſaliuatio, ſed tantum ſputatio ex ventriculo & faucibus ſcaturiens, a conſtrictis partibus externis, & repulſione humorum verſus ſtomachum proueniens. Vnde nauſea continua. *Glandulæ* autem *ſaliuales* nullo modo adficiuntur.

26. *Vlcerum* externorum venereorum tractatio ſine præmiſſa interna & iuſta medicatione intuta eſt, & nullius etiam effectus; ſpeciatim adſtringentia materiam gumma-

tum

tum Gallicorum repellunt, vt deinde oſſa adrodere ſ
leat.

27. Si vna ſaliuatione malum non penitus exſtirpetur, tum r
peti illa poteſt, maxime ſi prior libere ſucceſſerit, & a
ger ſit robuſtus.

28. Quando autem malum quibuscumque methodis non c
dit, tum iuſta ſuſpicio ſubeſt, quod in illo loco, vbi pr
fundiores ardores ſentiuntur, oſſis adroſi corruptio ha
reat, & chirurgicam manum exſpectet, v. g. cranium a
roſum dolores capitis continuos per aliquot ſæpe ann
excitat, & omnem medicationem internam adſpe
natur.

29. Vbi vires præſto ſunt, ibi ſaliuationi laxatio ex mercuri
dulci, vel clyſtere, interponatur, prætermiſſa illo d
inunctione.

30. In *ſaliuatione nimia* ſulphur adhibere, aut regimen ſud
riferum, minus conuenit, aluus potius leniter laxetu
& inunctio, vti modo dictum, illo die omittatur, a
quod reliquum eſt, naturæ commendetur.

31. *Eſſentia pimpinellæ* albæ optime ſe gerit in turbis & mol
ſtiis, a mercurio ſubnatis; eiicit quoque, ſi quid for
mercurii in corpore adhuc latitet, deglutiendo gutt. 12
15. ſine vehiculo, quæ ardorem quidem fremebundun
mox autem ſine noxa euaneſcentem, excitat.

32. *Radicem chinæ Thonerus* tamquam ſpecificum commenda
id quod vſus docebit.

33. Lenis *diaphoreſis* ſub ipſa ſaliuatione non ſolum conueni
ſed etiam quodam modo neceſſaria eſt, neque facile t
mendum, vti auctores quidam, alii ex aliis, mutuo tran
ſcribunt, ne ipſa ſaliuatio per eamdem ſufflaminetu
vtpote quod non, niſi *confertim* inſtituta & continuat
efficere ſolet.

34. Itaque regimen directe ſudatorium, (non autem lenio
diaphoreſis) vti ſaliuantem mercurii effectum impedi
ita, quamdiu mercurius in humoribus oberrat, nudæ e
vacuationes diaphoreticæ metum faciunt, ne *partibu*
altius ſeſe impacturus ſit: vnde grauiſſima pathemat
nem

nempe paralyſes, tremores, dolores ſpaſtici, ariduræ, inducuntur.

35. Maiore adhuc circumſpectione indiget enchireſis illa, hodie circumgeſtata, quæ mercurium *non ſaliuantem* præparare & exhibere docet: falſiſſimum enim eſt, illum non mouere ſaliuationem, ſed in eo tantum enchireſis conſiſtit, vt cum regimine ſudorifero exhibeatur; quo intuitu *quilibet* mercurius, niſi enormibus plane doſibus ingeſtus, ſaliuatorium effectum amittit.

36. In malo grauiore, maxime ſub ſaliuatione, *diæta* ſit tenuis, euchyma, non autem aromatica, liquidorum præcipue ciborum, quos dentium, ad mandendum ineptorum, conditio etiam expoſcit, cum potu hordeato, diluto lignorum decocto, aut cereuiſia optime defæcata: ſalſa ſane & acida adſumta mercurium deteriorem reddunt, cruda vero & craſſiora vias & ipſas excretiones temerant.

37. In primis æger iuſtam *caloris* conſeruationem cordi habeat: abſtinendo a motu inquieto, in grauiore malo certiſſime noxio, item a liberi aëris, maxime frigidi, admiſſione, quæ ſaliuationem reprimit, & damna fere irreparabilia adfert.

38. Chirurgorum *ſeptica metallica* nocent, & ad malos in oſſibus euentus ſæpe contribuunt.

39. *Bubones* venerei non ſponte tendunt ad ſuppurationem, & hinc ad gonorrhoeæ reuocationem ſufficiens tempus concedunt. Empl. de galban. matricale cum ſuccino, per terebinthinam ſoluto, mixtum mirifice *bubones* reſoluit, & materiam hanc per gonorrhoeam, vel fluorem album eliminat. Dicitur alias *vnguentum Paracelſi*, quod in vulneribus venenatis commendat.

40. *Mercurii dulcis* doſes ad grana 20. immo 30. augere, vti vulgo commendatur, neque neceſſarium, neque conſultum ducitur.

TABVLA XCVII.

DE
VITIIS SVDORIS.

I. D*EFINITIO.*

Vitia ſudoris *triplici* reſpectu conſideranda veniunt:

1. Vel enim ſudores ſunt *nimii*, qui matutino præcipue tem-pore poſt horam tertiam, in aliis periodice, in aliis fe quotidie, erumpere ſolent.
2. Vel adſueti ſudores ſunt *ſuppreſſi*, vnde varia pathema succedunt.
3. Vel dantur ſubiecta, in quibus ſingularis plane ad ſuda dum *difficultas* obſeruatur.

II. *SVBIECTA.*

1. *Nimii ſudoris.*
   1) Homines plethorici, temperamenti ſanguineo-ph gmatici, ſpongioſi, qui, quando leuiter ſolum co pus mouent, ſudorem copioſum ſtatim experiunt
   2) Talia ſubiecta ad ſudores etiam nocturnos, præcip circa æquinoctia inclinant.
   3) Hectici, quando ad mortem properant, copioſos ta ſudores incurrunt.
2. *Suppreſſi ſudoris.*
   1) *Infantes*, quando, ſudore madentes, per imprudentia matrum vel aliarum aëri exponuntur.
   1) *Adultiores*, qui conſueta huius excretionis tempora n gligunt, vel corpus in ſudore conſtitutum immod ſtius refrigerant.
3. *Difficilis ſudoris.*
   1) Difficultas ſudandi in illis præcipue corporibus depr henditur, quæ dyſcraſia humorum lenta, mucid ſpiſſa, laborant.
   2) Non minus etiam in ſubiectis teneris, ſenſibilibus, m çilentis, ebullitioni ſanguinis obnoxiis.

III. *CA*

I. *CAVSSAE.*

1. *Nimii ſudoris.*

Hecticos ſudores, in quibus *paſſiuus magis* fluxus occurrit, ſi excipiamus, reliquæ ſudoris copioſi excretiones pro cauſſa *efficiente* agnoſcunt principium *actiuum* vitale, quod plethoram, tamquam cauſſam *materialem*, facta ſanguinis in ſerum reſolutione, imminuere intendit.

2. Cauſſæ ſudoris *ſuppreſſi* & *difficilis* ex iis elucefcunt, quæ præcedente membro de ſubiectis dicta ſunt.

I. *PROGNOSIS.*

1. Sudor *nimius*, ſibi relictus, licet vires aliquo modo exhauriat, tanti tamen non eſt periculi, quam ſi vere cohibeatur.

2. Quando autem talis ſudor copioſus, cum hectica coniunctus eſt, ſtatum conclamatum deſignat.

3. Sudores *ſuppreſſi* pro ætatis & ſubiectorum diuerſitate modo adfectus cutaneos, ſcabiem, cruſtam lacteam; modo catarrhales, coryzam, grauedinem; modo congeſtiones, febres, inflammationes, immo conuulſiones, inducucunt.

METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.

1. Quam diu ſudores tolerabiliter adhuc procedunt, licet *nimii* videantur, leniter potius promouendi quam ſupprimendi ſunt: hinc tranquilla corporis continentia, moderatus calor, & ſufficiens dilutus potus, ne ſanguis multa ſudatione ſpiſſeſcat, commendantur.

2. Quando autem ſub hisce ſudoribus vires nimium concidunt, temperantia nitroſa per diem, & gemmata cum leni anodyno verſus ſomnum locum habent, e. g. exhibeatur ter vel quater puluis antiſpaſmodicus, cum abſorbente quodam citrato remixtus, & verſus noctem huic pulueri grana IV. ſpecierum de hyacintho cum gran. I. M. P. de cynogloſſa adiiciantur.

3. Sudores *hectici* tractentur ſecundum methodum, quæ tabula de febre hectica indicata eſt.

4. In ſudoribus *ſuppreſſis*, & pathematibus anxietatis, immo ſe-

febrilium commotiouum, ſuccedentibus, ſequens m
dicatio inſtituatur:

1) Ante omnia nitrum cum abſorbente quodam & an
monio diaphoretico ſingulis ternis horis exhibeatur,
primis ſi Medicus mature vocatus ſit, ad ſummum po
duodecim horas: hac enim ratione deterior ſucceſſ
ſæpius præoccupatur.

2) Quieta corporis continentia iniungatur; quæ qua
tum ad ſudoris reuocationem contribuat, experient
confirmabitur.

3) Potus calidus thée, coffée, vel infuſum herb. ſcord
præcipue illis, qui huic rei adſueti ſunt, propinetu
interpoſita ſubinde refracta, ſed repetita doſi eſſent
alexipharmacæ *Stahlii.*

4) Aluus, ſi nulla adſit febris maligna, exanthematica, v
leni clyſtere, vel alio laxante balſamico remedio ap
riatur.

5) Vbi autem per eius modi ſuppreſſionem ſudoris ver
iam morbus inductus eſt, ibi ad hunc potiſſimum
medicatione reſpiciatur.

5. Qui *difficulter* vel *plane non* ſudant, iis *radix ari* cum vin
vel etiam cochlear. I. aceti exhibeatur, & calidus ha
ſtus ei ſuperingeratur; ſub quo remedio, ſi modo in l
cto vel alias quietam continentiam ſeruent, eximio ſ
pius ſudore adficiuntur. Reliqua cum ſudorum ſu
preſſorum tractatione conueniunt.

VI. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. Sudores *copioſi*, licet per aliquot menſes continuent, nu
quam tamen Medicum eo perducant, vt per adſtringe
tia hanc excretionem cohibeat: grauia enim ſympt
mata, quæ preſſo pede ſequuntur, longe maioris ſu
conſiderationis, quam virium aliqua debilitatio, per i
los ſudores inducta.

2. Ad ſudores ſuppreſſos *reuocandos* remedia calida, ſangu
nem exagitantia, & regimen calidum, minime conu
niunt, e.g. alexipharmaca acria, olea deſtillata ſiue v
latilia, ſiue empyreumatica.

3. Ta

3. Tanto magis autem excalefactoria diaphoretica eius modi ſubiectis nocent, quæ ad ſudandum difficilia ſunt: ſudor enim non procedit, hinc orgasmus ſanguinis augetur.

4. Ad hoc incommodum euitandum eximie inſeruit, remedia talia refracta & repetita doſi exhibere, e.g. eſſent. alexipharm. ad gutt. XX. poſt 4-6. horas repetendo: interpoſito puluere ex antimon. diaphoret. cum abſorbente, &, ſi lentor humorum præſto ſit, ſale digeſtiuo; præſente autem ſanguinis orgasmo nitrum coniungendum eſt.

5. *Venæ ſectio* tempeſtiua & opportuna multum prodeſt ad promouendos ſudores, de qua re videatur diſſertatio D. D. *Stahlii de venæ ſectione in acutis*.

6. In chronicis malis *balnea* egregie conducunt ad ſudorem eliciendum: humidus enim illorum vapor, corpori adlabens, aperit poros; quando autem caput a calore in balneis adfligitur, & hinc maiores verſus caput congeſtiones & ſanguinis ebullitiones oriuntur, *ſtupha ſicca* ſeu *balneum Laconicum* locum habet, ſed neque ibi nimio ſicco calore corpus calefaciendum eſt, effectus enim non ſemper obtinetur, & ſic, commotis humoribus, pathemata exacerbantur.

7. Præſtat autem puram aquam dulcem ad balnea adhibere, quam vinum, quod tonico potius ſcopo inſeruit; ab aceti vero adſtringentibus caloribus & vaporibus cauendum eſt.

8. *Frictiones*, tum in balneis, tum in ſtupha ſicca, ſiue manibus ſiue pannis mollioribus peractæ, poros relaxant, & hinc ſudorem egregie promouent; quæ frictiones in ipſis etiam lectis, adparente aliquo madore, locum habent, quando exanthemata non bene procedunt; cauendum tamen, ne ſub hoc actu frigore corpus percellatur.

9. Sic etiam in promouenda ſudatione ab omnibus *adſtringentibus* abſtinendum eſt, e.g. a rad. biſtortæ, tormentillæ, immo in ſenſibilioribus ab ipſis coralliis, multo

magis a terris ſigillatis in febribus, quo nomine etia[m] puluis *pannonicus ruber* ſuſpectus eſt.

10. In talibus caſibus, in primis febribus, *theriaca* a gran. X[X] XXX. verſus noctem dari poteſt, niſi paroxyſmus in i[l]lud tempus incidat; quo caſu aliquot horas ante v[el] poſt præcipuum eius impetum exhibenda erit; *extr[a]ctum* autem *theriacale* moderatiſſime ſumendum eſt, pl[u]rimum enim de *opio* participat.

11. Ad promouendam ſudationem multum etiam conferu[nt] *veſicæ*, aqua calida repletæ, & pedibus, axillis, ſcrobicu[lo] cordis, inguinibus, adligatæ. Sic etiam propior p[e]dum calefactio admota lagena vſum ſuum præſtat.

12. Si ſudores in *infantibus* repellantur, mox male ſe haben[t] & æſtu febrili, immo conuulſionibus ſubinde funeſti[s] corripiuntur; quo caſu in moderato calore ſeruentu[r] abſorbentia fixa ipſis propinentur, nutrici vero eſſe[n]tia alexipharm. ad gutt. 30 - 35. exhibeatur. Conduc[it] quoque fruſtulum camphoræ collo adpendere.

TABVLA XCVIII.

DE STRANGVRIA, DYSVRIA, ET ISCHVRIA.

I. DEFINITIO.

1. *Stranguria* eſt difficilis vrinæ excretio, guttatim tantu[m] contingens, & dolore ſpaſmodico circa ſphincterem [&] collum veſicæ ſtipata. Deriuatur a στράγξ, gutta, & οὖρο[ν], vrina.

2. *Dyſuria* eſt difficultas mingendi, cum ingente niſu & pre[ſ]ſione coniuncta, aliquando a renum, aliquando a ve[ſ]ſicæ vitiis originem ducens. Deriuatur a δύς, ægre, [&] οὖρον, vrina.

3. *Iſch*

3. *Iſchuria* eſt vrinæ per aliquot ſubinde dies ſuppreſſio, ita vt ne quidem ſtimulus ad eam excernendam ab ægro ſentiatur. Deriuatur ab ἰσχύς, validus, & οὖρον, vrina.

I. *DIFFERENTIA.*

1. Hæc vrinæ vitia non niſi *gradu* differunt:

1) In *ſtranguria* mingendi difficultas tolerabilior eſt, & ſenſum magis frigoris, quam ardoris inuoluit, & licet guttatim tantum procedat, ratione tamen temporis & quantitatis celerius ac copioſius excernitur, quam in *dyſuria*.

2) *Stranguria* eſt quaſi medium quid, & morbus ex *iſchuria* & *dyſuria* compoſitus. De reliquo eſt vel tranſitoria, vel durabilis; Item vel idiopathica, vel ſymptomatica nephriticorum.

3) *Iſchuriæ* diuiſio in *propriam*, in qua vrina ob veſicam nimium repletam & accedentem ſpaſmodicam tenſionem ſuppreſſa dicitur, & *impropriam*, vbi nulla talis vrinæ abundantia, ſed alia impedimenta ſubeſſe putantur, in praxi habet vtilitatem.

2. Cum hiſce malis non debet confundi *ſimplex* vrinæ imminutio, quæ vel poſt largos ſudores, vel diarrhœas, vel exiguum potum contingit, & ſine doloribus ordinarie manifeſta eſt.

I. *SIGNA.*

1. *Stranguriæ.*

1) Frequens irritatio ad mingendum.

2) Excretio vrinæ modo guttatim, modo paullulum notabilius procedit.

3) *Inter* mingendum ſenſus magis frigeſcens, *poſt* mictum vero ardor ſentitur.

4) Succedunt reliqui corporis frequentes horripilationes.

2. *Dyſuriæ.*

1) Difficultas mingendi, ita vt æger cum ingente niſu & preſſione vrinam exprimere cogatur.

2) Dolores ſumme æſtuantes, non ſolum *ſub* vrinæ excretione

tione adfligentes, ſed etiam poſt eamdem aliquan
diu perſeuerantes.

3. *Iſchuriæ.*

1) Vrinæ excretio per aliquot dies plane ceſſans, vix a
cedente aliqua ad eamdem inclinatione.

2) Vbi a vitio veſicæ malum dependet, ibi æger de ſen
preſſionis & tenſionis in regione pubis conqueritu

3) Quando autem renes vel vreteres in culpa ſunt, tu
dolores lumbares, iſchiadici, interdum cardialgic
immo ipſe vomitus, iunguntur.

4) Si tumori inflamatorio originem debet, dolores ſu
lancinantes, æſtuoſi, & calor corporis præternatural

IV. *SVBIECTA.*

1. *Stranguriæ.*

1) Hanc plerumque incurrunt homines, qui uno eoden
que tempore potum variant, vel talem fæculentu
& fermenteſcentem bibunt; quo etiam muſtum r
ferendum eſt.

2) *De potu verſus ſomnum vid. cautel.*

3) Qui abdominis refrigerationem immodeſtam admi
tunt.

2. *Dyſuriæ.*

1) Hæc corripit ordinarie nephriticos vel calculoſos, no
numquam etiam illos, qui ſub ſtranguria nomina
ſunt, vel cantharides adhibuerunt, vnde eroſio col
veſicæ exorta fuit.

2) Conſpirat etiam ſubinde cum motibus ſpaſticis, in ſtat
hyſterico occurrentibus.

3. *Iſchuriæ.*

1) Huic obnoxii ſunt homines potiſſimum plethoric
ſanguinei, ætatis maxime iuuenilis & virilis.

2) Qui calidis, ſpirituoſis & diureticis abutuntur.

3) Qui ſubſequentibus cauſſis aduentitiis obnoxii fiunt.

V. *CAVSSAE.*

1. *Stranguriæ.*

1) Cauſſa *proxima* eſt ſpasmodica colli & ſphincteris veſi
ca

cæ conſtrictio, ad excutiendum aliquid circa hæc loca moleſtum.

2) Hinc fermenteſcens vrinæ acrimonia, quæ vulgo hic adlegatur, hoc negotium non exhaurit.

3) Cauſſæ *occaſionales* & *procatarcticæ* in deſcriptione ſubiectorum iam indicatæ ſunt; quibus in ſymptomatica ſtranguria adhuc accedunt nephritica pathemata.

2. *Dyſuria.*

1) Dyſuria interdum a renum, interdum a veſicæ vitiis dependet, & pariter pro cauſſa *proxima* ſpasmodicam colli & ſphincteris veſicæ conſtrictionem agnoſcit.

2) Cauſſæ vero occaſionales & procatarcticæ in *ſubiectis* denominatæ ſunt, quibus adnumeranda eſt diæta ſalſa, acris, cruda, aromatica.

3. *Iſchuria.*

1) *Hippocrates* iam obſeruauit, iſchuriam ſeu vrinæ ſuppreſſionem ſæpius a plethora prouenire; cuius rei *Riuerius* duo habet exempla.

2) Facta ſcilicet vndecumque ebullitione ſanguinis, congeſtio fit ad renes, hinc oppletio meatuum exoritur, cui facile accedit ſpaſtica ſphincteris veſicæ contractio.

3) Cauſſæ *procatarcticæ* & aduentitiæ ſunt:

a) Calculus, ſabulum, vermis, grumus ſanguinis, vel purulenta quædam materia, collum veſicæ obſtruens.

b) Caruncula venerea, tumor inflammatorius.

c) Grauiditas, tempori partus adpropinquans.

d) Teneſmus ob connexionem inteſtini recti.

e) Copioſus potus, neglecta dehinc mictione.

f) Violentiæ externæ.

II. *PROGNOSIS.*

1. *Stranguria* ſimplex & idiopathica plus incommodi, quam periculi, inuoluit.

2. Quo ſæpius autem recurrit, eo certius nephritidem calculoſam prænunciat.

3. Senibus periculoſior eſt, quam iunioribus. Conferatur *Hippocrat. aphor. 44. ſect. VI.*

4. *Dyſuria* eiusdem fere cum ſtranguria eſt prognoſeos.
5. Quo diutius dolores infeſtant, eo magis febris vel conu
ſio pertimeſcenda eſt.
6. *Iſchuria* autem longe periculoſior exſiſtit, maxime ſi
per aliquot dies durauerit; ante ſeptimum enim di
niſi tollatur, febris inflammatoria ſuccedit, quam p
ceps ſæpe ſphacelus & mors cum ſingultu & conuul
nibus excipiunt.
7. Diſponit etiam iſchuria ad hydropem, ſicut viciſſim
dropici hoc ſymptomate anguntur.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. *Stranguria* & *dyſuria* vna eademque methodo tractan
nempe
 1) *Acrimonia* materiæ fermentatitiæ in ſanguine ol
 rans, & nouos ardores, facta circa renes congeſ
 ne, inducere valens, eſt obtundenda.
 2) Motus *ſpaſtici* ſunt demulcendi.
 3) Vtræque hæ indicationes nullo remedio præſentiu
 tutius expediri poſſunt, quam nitro, ſiue ſolo,
 cum ſale abſterſiuo, vel abſorbente acido ſemiſatu
 to, & portiuncula cinnabaris, remixto, ac ſæpius
 diem ad ſcrup. I. exhibito.
 4) Conducunt etiam emulſiones ex ſemin. card. Ma
 bardan. papau. alb. ol. amygdal. dulc. cum ſacch
 cand. Item pilulæ ex terebinth. coct. gummi Ara
 co, decoct. hordei cum rad. glycyrrhizæ, ſcrup.
 thææ, potus calidus dilutus: ſubiunctis tandem ro
 rantibus ex cortice aurant. nuc. moſchat, gemm
 5) *Externe* conducunt.
 a) Seuum hircinum, vmbilico calide illitum.
 b) Cepæ toſtæ, cum butyro frixæ, & regioni pubis
 plicatæ.
2. *Iſchuria*, pro diuerſitate cauſſarum, diuerſas requirit r
dicationes.
 1) Ante omnia aluus aperiatur per clyſterem emolli
 tem, ex veronica paratum: hac enim ſoluta, ſpes
 ior eſt ad vrinæ prouocationem.

2) I

2) Deinde, ad ſtaſin inflammatoriam in abdomine præoccupandam, & materiam peccantem temperandam, exhibeantur nitroſa, abſorbentia, & cinnabarina.

3) His præmiſſis reſpiciantur cauſſæ ſpecialiores.

4) Vbi plethora, orgaſmus ſanguinis, & illius ad renes congeſtio peccat, ibi, niſi prædicta ſufficiant, venæ ſectio in pede inſtituatur, externe autem vnguentum *Comitiſſæ* camphoratum adplicetur.

5) Quando ſpaſtica renum & vreterum conſtrictio hoc malum fouet, relaxantia in vſum veniant, e.g.

a) *Interne* puluis antiſpaſticus ſæpe repetitus, laxantia ſennata, paſſulata, cum ſemin. carminat.

b) *Externe* balnea, linimenta oleoſa paregorica ex vnguento *Comitiſſæ*, refrigerante *Galeni*, cataplaſmat. emollient. fotu carminatiuo lumborum.

6) Si *calculus*, mucus tenax, grumus ſanguinis, vermis, vrinæ prouentum impediat, præter clyſterem & pulverem antiſpaſmodicum, cateter adhibeatur; vel, calculo vrethræ impacto, iniectione oleorum in eamdem aliquid tentetur.

7) *Nephritis* quando in cauſſis eſt, hæc primario reſpiciatur, & ſecundum methodum, tabula de nephritide commendatam, tractetur.

8) *Caruncula* venerea, ſi obſiſtat, methodo chirurgica ſepticis abſumatur, & in grauiore malo cura venerea coniungatur.

9) Tumor inflammatorius, ſi collum veſicæ obſideat, diſcutientibus & reſoluentibus internis ac externis ſoluatur.

10) Eroſione aut vlceratione præſente, balſamica vſui ſunt, præcipue pilulæ, ex terebinthina cocta paratæ.

11) In *infantibus* iſchuriam expediunt: lapis percar. præparat. ſolutio conchar. & catarrhalia, nutricibus propinanda.

12) Deinde quando vrina aliquo modo iterum ſuccedit, lenia diuretica ſubiungantur, e.g. ſem. dauci, barda-

næ, violarum, bacc. alkermes, ſucc. raphani; inte
poſitis ſubinde laxantibus.

VIII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. In omnibus vrinæ vitiis *cauſſæ antecedentes* probe expl
rentur, quia peritæ prognoſi & tutæ tractationi inſeru
unt.

2. Si vſquam alibi, certe in hoc lumborum & renum mal
ab *opio* abſtinendum eſt. Calculo autem in veſica hære
te & grauius vrgente, M.P. de cynogloſſa locum habe
coniuncto vſu clyſterum & pulueris antiſpaſmodici.

3. *Diuretica*, vere ſtimulantia, præcipue ante materialis cau
ſæ & ſpaſmorum remotionem vſurpata, augent adfl
xum humorum, dolores & anxietates.

4. *Emulſiones* ex aquis diapnoicis, diſcutientibus, amygdal.
ſem. card. Mariæ, lappæ maior. vſum habent, quanc
per ipſa initia malum pertinacius ſe gerit, & aliis med
camentis non ſtatim obſequitur.

5. *Clyſteres* emollientes, ex herbis & radicibus leniter lubr
cantibus & carminatiuis, cum multo ſale & oleo aneth
chamomill. parati, ad vrinam leniter expediendam nc
contemnendi ſunt. Pro vno clyſtere ſalis commun
vncia ſemis ſumatur; ſi vero ſal gemmæ magis placea
drachmæ II. ſufficiunt.

6. *Nitrum* tantum hic præſtat, quantum ab vllo alio medic
mento exſpectari poteſt, modo in ſubſtantia exhibeatu
acidum enim illius ſpiritum intra corpus ſumere, nc
adeo conſultum eſt, ſiquidem in maiore copia corro
vus, in minore vero inefficax deprehenditur. Sic etia
dulcis nitri ſpiritus eſt ſatis potens diureticum, & ad vr
nam excernendam multum ſtimulat.

7. In viarum vrinariarum, vti & pectoris chronicis path
matibus, *vrina* tempore exacerbationis eſt tenuis, cla
& ſanis ſæpe ſimillima, extra paroxyſmum autem tu
bida adparet.

8. *Virga aurea Gesneri*, & *hedera terreſtris*, tamquam ſpecifi
paſſim quidem commendantur, ſed conſpicuam effic
ciam non exhibent; quod ſi tamen ex herbarum ta

vı

um traumaticarum cenſu aliquid tentare placeat, viæ prius & excretiones expediantur, alias, ſi ſperatum ſpecialem effectum non exhibeant, generalem adſtrictorium tanto certius exſerunt, & hac ratione incommoda augent.

9. Semen *violarum Crato* & *Hoffmannus* ſingulari encomio efferunt.

10. Syrupus *althææ*, cum cochlear. vini ſumtus, præſentem opem ferre laudatur: id quod remedium *Argentorati* vſitatiſſimum eſt.

11. *Tali leporum*, forma pulueris adhibiti, in ſpaſmodica renum conſtrictione ſpecifice laudantur.

12. *Teſtæ ouorum* calcinatæ in vino Rhenano exhibitæ, eximiæ virtutis prædicantur, *vid. praxis Barbette*, aluus autem ſemper prius ſoluatur.

13. *Stranguria* auſcultat ſæpiſſime ſolis diluentibus calidis, e. g. thée, coffée, tanta copia adhibitis, donec lenis diaphoreſis ſuccedat, coniunctis, ſi neceſſarium videatur, temperantibus, nitroſis.

14. In *dyſuria*, a cantharidum vſu inducta, lac calidum copioſum bibatur. Illuſtris *Boyle* ſaponem Venetum in hoc caſu maxime extollit.

15. *Venæ ſectiones* tempeſtiuæ frequentes commotiones præoccupant.

16. Notus eſt vir quidam 30. circiter annorum, qui per integrum annum frequente *ſtranguria* vexabatur. Adhibebantur multa remedia, ſed ſine effectu. Tandem interdicebatur ei potus, qui verſus ſomnum illi familiaris erat, a quo tempore omnis ſtranguria euanuit, licet per diem eadem cereuiſia ſemper vſus fuerit.

TABVLA XCIX.

DE INCONTINENTIA VRINAE.

DEFINITIO.

Incontinentia vrinæ eſt inuoluntaria huius liquoris excretio vel continenter vel per interualla contingens.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Incontinentia vrinæ duplici modo conſideranda eſt:
   1) Alia enim in dormientibus tantum ex peruerſa conſuetudine contingit.
   2) Alia vero a paralytica ſphincteris veſicæ læſione dependet: hæc continuo quidem, ſed guttatim ſolum procedit, & hinc *ſtillicidium* vocatur.
2. Diuiditur etiam in
   1) *Idiopathicam*, a modo dictis cauſſis dependentem, &
   2) *Symptomaticam*, moribundis aut prægnantibus, ſub tuſſi, ſternutatione aut cachinno, euenientem.

III. *SIGNA.*

1. Hæc per ſe ſatis ſunt manifeſta, & ex iis, quæ ſub *differentia* dicta ſunt, magis elucefcunt, nempe
2. In aliis vrina nocturno tempore præter voluntatem notabili quantitate excernitur.
3. In aliis autem, qui paralyſi ſphincteris veſicæ laborant, vrina dies noctesque per ſtillicidium procedit.

IV. *SVBIECTA.*

1. *Infantes* quando dormiendo vrinam emittunt, pro morbo non reputatur.
2. Vbi autem hæc actio ex immorigera conſuetudine in ætatem puerilem & vlterius tranſit, grauiore momento æſtimanda eſt.
3. *Stillicidio* vrinæ laborare obſeruantur:
   1) Puerperæ, ruditer in partu tractatæ, in primis primiparæ *ſeniores* poſt dyſtociam.
   2) Paralytici annoſiores.
   3) Calculoſi, præcipue poſt imperitam lithotomiam.
   4) Hæmorrhoidarii, vel a ſuppreſſione fluxus huius conſueti, vel ex fiſtulis hæmorrhoidalibus, ad veſicæ collum vsque ſerpentibus.
   5) In apoſtemata veſicæ, lapſus, contuſiones externas circa hæc loca deuoluti.

V. *CAVSSÆ.*

V. *CAVSSÆ.*

1. Cauſſa mictionis ſub ſomno in mala conſuetudine ſæpius quærenda eſt, accedente dormientibus iſtis phantaſtico mingendi deſiderio. Interdum autem vitium aliquod veſicæ, e. g. concretio, reperitur,
2. Cauſſa vero *ſtillicidii* vrinæ eſt vel paralyſis ſphincteris veſicæ, vel violenta partium continentium læſio, diſſectio, laceratio, ruptura.
3. Cauſſæ *occaſionales* & *violentæ externæ*, in deſcriptione ſubiectorum denominatæ ſunt.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Mictio nocturna, quæ dormientibus ex peruerſa tantum conſuetudine euenit, nec adeo inueterata eſt, ſæpius admittit curationem.
2. In febre *acuta* inuoluntaria talis mictio ſignum eſt agonizantium; facta autem in ſtatu deliro exceptionem admittit.
3. Stillicidium vrinæ, a paralytica ſphincteris veſicæ desertione, ſiue ſpontanea, ſiue violenta, dependens, quo diutius durauit, eo inſanabilius iudicatur.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Mictio *inuoluntaria nocturna* iuniorum optime tractatur.
   1) Minis & virgis, ad negligentiam coërcendam. Vbi autem vitium veſicæ ſuſpectum merito eſt, his remediis nihil efficitur.
   2) Prouida diæta, denegando eis poſt meridiem potum copioſum, iniungendo verſus ingreſſum lecti vrinæ miſſionem, & detinendo illos a diureticis.
   3) Vbi autem *atonia* tandem in culpa eſſe deprehenditur, roborantia & ſpecifica, inferius denominata, adhibeantur.
2. Stillicidium vrinæ, a paralytica ſphincteris veſicæ deſertione dependens, expoſcit.
   1) *Roborantia neruina.*
      a) *Interna*, qualia ſunt ſic dicta antepileptica, cinnabarina, coralliata, gemmata, item gummi iuniperi maſtich. ſuccin. eſſent. cortic. aurant. nucis moſchat.

b) *Ex-*

b) *Externa*, e.g. herb. ſerpill. rorismarin. ſalu. puleg maioran. betonic. origan. item caſtor. lumbric. ter reſtr. in ſacculo cum vino cocta & calide adplicata *Balſam.* ex oleo nucis moſchat. expreſſ. cum olei deſtillatis ſerpilli & ſuccini mixt. & perinæo adpli cat. item *thermæ, fomenta* e ſuccino, thure, maſti che, accenſis.

2) *Specifica* prædicantur:

a) Guttur galli, caponis, toſtum & in vino rubro pro pinatum: tunicæ interiores ventriculi gallinarum combuſtæ.

b) Teſticuli leporis combuſti.

c) Cinis murium.

d) Veſica apri cum lotio combuſta: vulua ſuis quo cumque modo vſurpata.

e) Piſcis a lucio piſce deglutitus.

f) Erinacei vſti drach. ij. in 4. part. de quibus verſus ſo mnum vna doſis ſumitur.

g) Hæc omnia, vel per ſe, vel cum nuce moſchata re mixta exhibeantur.

3. Quando malum ab *apoſtemate* vel vlcere colli veſicæ depen det, balſamica locum habent, e. g. maſtix, terebinth coct. gummi iuniperi.

4. Vbi vero incontinentia vrinæ oborta eſt a violenta parti um continentium *læſione*, ruptura, diſſectione, &c. ib congrua chirurgorum inſtrumenta plus valent, quam pharmaceutica curatio; commendatur tamen amuleti ce *bufo* exſiccatur, ſub axillis geſtatus, *conf. Henrici a Heer obſeruat. medicas.*

VIII. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. *Adſtringentia* vbique cautiſſime in vſum vocari debent præcipue in ſenibus calculoſis & puerperis, quibus lo chiorum fluxus facile inde ſupprimitur.

2. *Diuretica* pharmaceutica & diætetica prudentem ſubordi nationem poſtulant.

3. *Laxantia* maiorem vſum præſtant.

4. In puerperio, ſi vterus prolabatur, relaxato ſimul ſphin cter

ctere veſicæ globulus cereus, croco martis vel terra vitrioli dulci leuiter conſperſus, immittatur.

5. Ad prophylaxin puerpera a præmaturo parturiendi labore, item rudi partus per obſtetricem promotione, & refrigeratione muniatur, calor autem, ligatura abdominis, & neruina externe impoſita, adhibeantur.

6. Infantibus calculoſis & ſtillicidio vrinæ laborantibus, abſorbentia, lapis percarum, & externe cataplaſmata ſolatium præbent.

TABVLA C.

DE DIABETE.

I. *DEFINITIO.*

Diabetes eſt copioſa, cruda, & velox vrinæ excretio, potulentorum adſumtorum proportionem longe ſuperans. Deriuatur a διαβαίνω, peruado.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Differt *gradu:* in aliis enim per annum fere hæc copioſa excretio contingit, & tamen notabilis hectica accedere non obſeruatur: in aliis autem cum intenſa ſiti, febre hectica & corporis extenuatione manifeſta eſt.

2. Non confundendus eſt hic morbus cum larga illa excretione vrinæ, quæ in morbis quibusdam cum leuamine critice quaſi contingit.

III. *SIGNA.*

1. Vrina tenuis & cruda, nullo ſedimento, ſed ſubdulci ſapore prædita.

2. Quantitate extraordinaria proueniens.

3. Hanc ſi retinere velint ægri, lumbi intumeſcunt, & hypochondria intus grauantur.

4. Ægri de ſiti immodica, & interno calore æſtuante, conqueruntur; febris autem acuta typica non concurrit.

IV. *SVBIECTA.*

1. Diabetes eſt rariſſimus morbus, quem bis tantum ſe vidiſſe *Galenus* ſcriptis ſuis teſtatur.
2. Reperitur autem præcipue in eius modi ſubiectis, quibus reliqua viſcera colatoria læſione aliqua occupata ſunt.
3. Hinc ſpeciatim talibus euenit hominibus, qui in morbis, præſertim acutis, præpoſtere tractati ſunt, & ſic plerumque ſymptomaticus eſt adfectus.

V. *CAVSSÆ.*

1. Cauſſæ *antecedentes* ex modo dictis dilucefcunt.
2. Cauſſa *proxima* eſt ingens excretorii motus vrinæ perturbatio, quæ non ſolum ſerum, verum etiam lympham, ex colliquata pinguedine reductam, ad vias vrinarias cum impetu protrudit.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Diabetes viſcerum læſionibus ſæpiſſime innititur, & ſic eiusdem cum illis eſt prognoſeos.
2. Quo magis inualuit, eo minor ſpes eſt reſtitutionis.
3. Ægroti tamen per aliquod tempus hoc morbo ſubſiſtere poſſunt.
4. Tandem tabe moriuntur.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Ad *infarctus viſcerum* expediendos propinentur aperientia, non adeo diuretica, e.g.
   1) *Radic.* cichorii, tarax. polypod. cariophyllat. rub. tinctorum, liquirit.
   2) *Herbæ* capillares, epithym. &c.
   3) Pilulæ, e gummatibus reſoluentibus & extractis amaris paratæ, e.g. *Beccheri.*
   4) Salia digeſtiua media, tartar. vitriolat. arcan. duplicat.
2. Ad *ardores* temperandos hisce iungantur ex acidis vegetabilibus: acetoſa, plantag. portulac. it. tinctur. roſar. tinct. flor. bellid. puluis antiſpaſmodicus, cum præcipitante quodam terreo mixtus, vtrique ſcopo inſeruit; vbi ſpecialius commendari ſolent cancri fluuiatiles, in clibano exſiccati, toſti, pulueriſati & ad drach. I. pro doſi exhibiti.

3. Ad

3. Ad impetum diureticum quodam modo reuellendum laxantia ſubinde interponantur; quo nomine ſennata, rhabarbarina, cum paſſulis minoribus laudantur. Fortiora fugiantur.
4. Denique ſi malum quodam modo remitteret, ad viſcerum roborationem tonica ſubiungi poſſent, e.g. tinct. vitrioli martis *Ludouici*, cum eſſent. adianth. alb. item herbæ hepaticæ & ſpleneticæ ſubadſtringentes, v.g. hepatica nobilis, agrimon. ſcolopend.

VIII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. *Adſtringentia*, ſi in diabete ad fluxum cohibendum adhibentur, viſcera vehementius conſtringunt, tumores lumborum, immo aſcitem & mortem accelerant.
2. *Opiatorum* abuſus eadem damna certiſſime iniungit.
3. Diabetici a calida diæta, motu corporis vehemente & animi pathematibus ſibi temperent; diæta autem gelatinoſa, emulſiua conſumtionem corporis, & virium defectum, paullulum reſarciant.

TABVLA CI.
DE
ADPETITVS EXCESSV.

I. DIFFERENTIA.

Intemperantia in cibis adſumendis differt ſecundum ſpecies.

1. *Addephagia* dicitur, quando cibi
   1) vel nimia quantitate & menſura,
   2) vel nimis præcipiti ingluuie ingeruntur, quo etiam pertinet
   3) *Orexis canina*, der heiß-oder Hunds-Hunger, vbi anxie cibos adpetunt ægri, his autem non ſtatim præſentibus, lipothymicis pathematibus corripiuntur; quibus ſuperatis de adpetitu tali nihil magis perſentiſcunt.

2. *Pica* ſeu *citta* vocatur, quando abſurda peculiari deſideri adpetunt, e.g. cretam, calcem, carbones &c.
3. *Malacia* adpellatur, vbi peculiaria, ſed gratiora, eſculent ſingulariter deſiderant.

II. *SIGNA.*

Immoderatam ingluuiem cibi ordinarie comitantur:
1. Anguſtiæ cardialgicæ & anxietates.
2. Nauſea, ructus, & non raro vomitus, vel diarrhoea.
3. Temulenta & vertiginoſa capitis adflictio, immo non numquam dolores ſatis vehementes.
4. Grauitas artuum, & languor corporis vniuerſi.
5. In abdomine tormina, borborygmi, preſſiones oriuntur vt ægri conquerantur, es liege ihnen wie ein Stein in Magen.
6. Interdum accedunt febres, interdum ſuffocationes, interdum plane conuulſiones.

III. *SVBIECTA.*

1. Addephagiæ præ aliis indulgent puſiones, ſaporem iam diſtinguere compotes.
2. Feminæ ad *ſenſum* quidem ſatis acutæ, ad *iudicandum* vero hebetiores.
3. Sanguinei & ſanguineo-phlegmatici *quantitate* edend præ aliis peccant; cholerici autem in *modo* cibi adſumendi ſibi nocent, nimio & præcipiti impetu ingurgitando; melancholici præ aliis mediocritatem ſeruant niſi inuidia feſtinationem perſuadeat, vel dapes *aliorum* ſumtibus offerantur.
4. Qui ab inedia ad plenam & lautam diætam transferuntur
5. Qui a vermibus, hypochondriacis adfectibus, febribus quartanis, immo ipſa epilepſia, diu obſidentur.
6. *Malacia* euenit grauidis.
7. Pica autem non ſolum grauidas, verum etiam virgines, inordinato fluxu menſium laborantes, vel epilepſiæ aut vermibus obnoxias occupat; item febre quartana decumbentes.

IV. *CAVSSAE.*

1. Primaria cauſſa inordinati adpetitus & edacitatis dependet

det a male fundata æſtimatione & opinione ſaporis grati ac deinde a conſuetudinis incitamento.

2. Hinc ens rationis, perperam ratiocinantis, iuſtius accuſatur, quam figura particularum, aut partium textura: quidquid de brutis, ad ſubruendam hanc ſententiam, obiiciatur: hæc enim in tali caſu melius ſæpe vtuntur ratione, quam hominum plerique.

3. Et ſicut nuda mentis fictio legitimum adpetitum ſubuertere, & nauſeam inducere poteſt, ita etiam vorandi cupiditas a nulla alia cauſſa dependet, quam a voluntate, non ſufficienter penſitata, ſed primos ſenſuum motus ſequente.

4. In infantibus, quibus cibi ab aliis obtruduntur, ſubeſt cauſſa magis paſſiua; quæ tamen ſucceſſu temporis fit actiua.

5. Cauſſæ illius addephagiæ, quæ in *modo* edendi excedit, ſunt magis occaſionales, nempe fames diu tolerata, feſtinatio, ſaporis delectamentum &c.

V. *PROGNOSIS.*

1. *Addephagia* toti generi humano ineffabile damnum adfert, & ſi in defectu ciborum adſumendorum ſemel, in exceſſu ſane decem millies, peccatur.

2. Iuſtiſſimo itaque titulo potitur *abſtinentia*, quando multorum & magnorum morborum remedium a D. D. *Stahlio* diſſertatione quadam peculiari prædicatur.

3. Quando poſt grauiores morbos protinus & immodice cibus capitur, periculum nuper ſuperatum, de nouo, & quidem grauius ægri incurrunt.

4. In ipſis ſonticis morbis qualiscumque intemperantia in peſſimum ſtatum deuoluit ægrotos.

5. Hiſtoriæ abunde confirmant, quod, qui poſt diuturnam famem ad ſatietatem cibum ſumſerint, repentina morte frequenter fuerint ſublati.

6. E pluribus incommodis, quæ addephagia de reliquo ſanis hominibus adferre ſolet, aliqua, *ſub ſignis* memorata, videantur. Tandem obſtructiones viſcerum, cachexia & atrophia, in infantibus præcipue, inducuntur.

7. De *pica Hildanus* bene obſeruauit, quod quidam a febr quartana prius reſtituti non fuerint, quam poſt peruei ſi illius adpetitus expletionem.
8. Quæ puellæ ante pubertatem *pica* laborant, illæ ſucceder te menſium fluxu ſæpius ab illa liberantur; quæ ver menſes iam expertæ ſint, vel cum inordinato fluxu ta lem adfectum incurrunt, in iis difficulter ſuperatur.
9. Idem ſentiendum eſt, ſi hoc malum hæreditate tranſmiſ ſum ſit.

VI. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Poſt cibum auide & intemperanter ingeſtum mox ſuffic ens & tenuis potus ad nauſeam vsque exhibeatur, vt vo mitus ſuſcitetur.
2. Vomitus autem ſi ſponte ſuccedere recuſet, & tamen no xa magnopere vrgeat, per conuenientia emetica prou cetur, e.g.

   Recip. tartar. emetic. gr. II-III.
   arcan. duplicat. gr. X. M. pro doſi.

3. Aluus quando clauſa eſt, leniſſime ſoluatur, nulla auter ratione ſtimuletur, ne dolores colico-ſpaſtici inducai tur.
4. Ad præcautionem temperantia in cibis, & placidus corpo ris motus plus poſſunt, quam omnia ſtomachica & d geſtiua.
5. *Pica* interdum ſuperatur, quando locus illi, vbi calcen cretam &c. abradunt, rebus amaris & aduerſis illinitu
6. Quicumque ſani in certum aliquem cibum impetuoſo a petitu rapiuntur, vti in *orexi canina* ſeu *bulimo*, Ochſei Hunger, contingit, illis nauſea, & quaſi vomituritio ex citetur; cui ſcopo inſeruit extractum tabaci, cibo ta parcius remixtum, & ſaccharo edulcoratum.

VII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Cum grano ſalis accipiendum eſt prouerbium illud: Spei Kinder, gedeyh Kinder: licet enim infantes largiter eder tes, & interdum per vomitum cruditates ventriculi rei cientes, augmentum corporis ſumere obſeruentur, cei

tiſſ

tiſſimum tamen eſt, quod talis vomitus, niſi nimio ciborum infarctu onerarentur, minime ita ſucceſſurus eſſet.

2. Hinc nullo modo imitandum eſt ſtolidum illud conſilium, qnod infantes ad nauſeam & vomitum cibo ſubindé explere commendat; tanto minus, quia vomitus ille, antequam prouenit, multas anguſtias, cardialgias, clamores & languores excitat.

3. Principium vitale quando, prægreſſa voracitate, vel per vomitum vel per diarrhœam ab onore ſuo liberare ſeſe intendit, quam maxime cauendum eſt, ne excretiones tales, quantumcumque notabiles, inepta arte ſupprimantur.

TABVLA CII.

DE ADPETITVS DEFECTV, SEV ANOREXIA ET NAVSEA.

DEFINITIO.

1. *Anorexia* eſt nimia a cibis abſtinentia, modo a ventriculi deprauatione, modo ab altioribus cauſſis orta. Derivatur ab α priuat. & ὀρέγω, cupio.
2. *Nauſea* eſt plenaria a cibis abſtinentia, anorexiam gradu quidem ſuperans, eiusdem autem cum hac originis.

DIFFERENTIA.

Annorexia & nauſea contingunt:

1. vel *idiopathice*, vel ipſe ventriculus eſt deprauatus;
2. vel *ſymptomatice*, quo caſu vel *diuturniores* ſunt hi adfectus, & morbos chronicos, e.g. tabem, hecticam, aſcitem, pectoris vel hypochondriorum conſtantia pathemata, pro fundamento habent; vel *tranſitorii* magis ſunt,

ſunt, e.g. in febribus, præcipue acutis, quibus felicite
ſuperatis, mox adpetitus redit.

3. De nauſea *grauidarum* ſuo loco dicetur.

III. *SIGNA.*

Signa horum malorum per ſe ſatis quidem clara ſunt, nota ri tamen meretur, quod in *anorexia* ſæpe adhuc aliquid ſed ſine adpetitu, ægri edant, & mox ab ingeſtis graui tatem in ventriculo experiantur, in *nauſea* vero conatu vomendi facilius accedere ſoleat.

IV. *SVBIECTA.*

1. Adpetitus defectum *idiopathicum* incurrunt homines mi nus temperantes, & inſuper otioſi.
2. *Symptomaticam* autem adpetitus deiectionem omnes ill experiuntur, qui morbis, ſuperius nominatis, ſuccum bunt.

V. *CAVSSAE.*

1. Anorexiæ & nauſeæ *idiopathicæ.*
   1) Cruditates ventriculi mucidæ, acidæ, nidoroſæ.
   2) Regurgitatio bilis verſus ventriculum poſt animi ex candeſcentiam tacitam, paſtu præcipue mox ſuper veniente.
2. Anorexiæ & nauſeæ *ſymptomaticæ.*

Huius cauſſa eſt occupatio principii vitalis circa laboren quemdam extraordinarinm, ad hunc vel illum mor bum profligandum: vnde laborem ordinarium conc ctionis, & chyli diſtributionis, ad tempus prætermitte re cogitur.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Defectio adpetitus *idiopathica*, conueniente method tractata, tanto facilius ſuperatur, quanto propius a locum adfectum medicamentis hic conceſſus eſt aditu
2. *Symptomatica* autem adpetitus deiectio prius non tollitu quam ſi morbus primarius fuerit ſublatus: hinc qu magis ille pertinax, eo pertinacius etiam eſt vitium ac petitus.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. *Idiopathicæ* adpetitus defectionis

1) I

1) In cauſſa cruditatum mucoſarum primo loco exhibeantur digeſtiua ſalina, e.g. tartarus vitriolatus, nitrum antimoniat. nitrum vitriolicum *Ludouici*, &c.

2) Deinde, ſi nihil contra indicet, vomitorium præſcribatur, præſertim in ſubiecto euemeto, & huic excretioni adſueto; coniuncto laxandi ſtimulo, vt ſurſum & deorſum reiiciantur cruditates; vbi autem vomitus locum non habet, per purgantia negotium expediendum eſt.

3) Poſt digeſtiua, &, ſi e re fuerit, euacuationem emetico-catharticam, in vſum veniant tonica, amarulenta, ſtomachica. Hic præ aliis laudantur:

a) *Radices* ari, gentian. rubr. pimpinell. alb. helen. imperator. caryophyll.

b) *Herbæ* centaur. min. card. benedict. abſinth.

c) Ex *aromaticis* zedoar. galang. piper.

d) E *martialibus* tinct. vitrioli martis *Ludouici*, crocus martis antimoniatus *Stahlii*.

4) In cauſſa biliosa ad materiæ præparationem exhibeantur nitroſa & præcipitantia, quibus, in caſu adhuc recente, emeticum aliquod ſubiungere conuenit.

5) Quoad diætam in ſuſpecta tenaci mucida cruditate prudens vſus piperis pro condiendis cibis non leuem locum occupat, in ſubiectis autem ſeroſis vſus ſinap. & zingib. magis conducit.

2. *Symptomaticæ* adpetitus amiſſionis.

1) Seorſim huic adfectui ſubuenire velle fruſtraneum eſt: hinc primarius potius morbus reſpiciatur, quo ſublato, ſponte plurimum redit adpetitus.

2) Quod ſi tamen, ſuperato licet morbo, adpetitus langueret, optimo cum ſucceſſu tinctura vitrioli martis *Ludouici* verſus paſtum exhibetur.

VIII. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. Dolenda ſunt ventriculi fata in *ſymptomatico* appetitus defectu: in hoc enim caſu non ſolum ab imperitis plebeiis cibi contra intentionem principii vitalis ægro ob-

truduntur, ſed etiam a vulgo Medicorum varia peruerſa, & primario morbo repugnantia calida medicamina ad adpetitum concitandum, exhibentur.

2. *Centaurium minus* in *idiopathica* adpetitus deiectione præ aliis, ad tonum reſtituendum, laudatur, e.g. eſſentia illius verſus paſtum exhibenda. Extractum parua etiam doſi laxat: hinc ſi grana illius 4-8. cum granis 8-12. extracti panchymagog. *Croll.* remiſceantur, pro conſtitutione languentis ſatis bene purgant.

3. Eſſentia illa *centaurii minoris*, facta per ſpiritum vitrioli, vel ſulphuris per campanam, acidula, commode quoque per vnam vel alteram hebdomadem adhibetur, ſi adpetitus per febres intermittentes, immo etiam acutas, langueat.

4. *Bagliuius* in omnibus ventriculi malis *hieram picram* admodum commendat.

5. Inter gratiora primarium locum habet *vinum* generoſum, & remedia ex eo parata, e.g. infuſum cum herbis amaris, non quibusuis, ſed ſuperius commendatis: non omnia enim amara adpetitum prouocant.

6. *Sanguineis* puris acida magis conueniunt, e.g. mala citri, acetoſella, fructus berberum: ſanguineo-phlegmaticis ſeu melancholicis conducit elixir proprietatis, circa tempus prandii exhibitum; phlegmaticis martialia, ſed moderatis doſibus, proſunt.

7. Puluis ſtomachicus *Birckmanni* ſeu *Quercetani*, & alia vſitata nullo modo contemnenda ſunt, caueatur modo, ne adfectus ſymptomaticus cum idiopathico confundatur.

8. De remediis *externis*, ventriculo adplicandis, paucis dicere reſtat, quod raro neceſſaria ſint; vbi tamen omnino deſiderantur, emplaſtrum de cruſta panis, de tacamahaca cum oleo maſtichis emollitum, locum habent. Conf. quæ *tabula de vomitu*, item *de cardialgia adlegata ſunt.*

TABVLA CIII.
DE
FOETORE ORIS.

CAVSSÆ.

Fœtor oris a diuerſis exoritur cauſſis, quarum præcipuæ ſunt:
1. Scorbutus, in ſpecie ſtomacace.
2. Lues venerea.
3. Vlcus, ſiue ſimplex, ſiue fiſtuloſum, in pulmonibus; quod in phthiſi contingit.
4. Item vlcus oris interni.
5. Caries dentium, vel quæcumque illorum impuritas.
6. Cruditates ventriculi nidoroſæ, a vitio concoctionis dependentes.
7. In ſpecie *atonia* circa orificium ventriculi ſiniſtrum, vnde vapores eiusmodi fœtidi libere emergere poſſunt.

METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.

Pro diuerſitate cauſſarum, medicatio quoque diuerſo modo inſtituenda eſt: hinc
1. In ſcorbuto reſpiciatur *primarius* adfectus, quo ſuperato ſymptoma fœtoris ex ore euaneſcit.
2. Sic etiam res ſe habet cum fœtore a lue venerea dependente: ſingula ſuo loco quærantur.
3. In cauſſa vlceris pulmonum, fœtor oris eamdem cum phthiſi & methodum & prognoſin deſignat.
4. Vlceroſo-fiſtuloſus in ore ſtatus expoſcit:
   1) *Interne* antiuenerea & balſamica temperatiora.
   2) *Externe* ſubſidia chirurgica. *Conf. tabul. chirurgic.*
5. Dentes, carie infecti, expoſcunt euulſionem; conſpurcati per puluerem dentifricium & alia ſubſidia ſunt repurgandi, e. g.

Rec. Myrrh. elect.
ciner. rorismar. ana vnc. ſemis.
pulu. rad. irid. Florent. drachm. III.

alum. vſt.
nuc. moſchat. ana drach. vnam & ſemis.
ol. lign. rhod. gutt. X. M. F. puluis.

6. Quando *ventriculus* deprauatus fœtorem oris exſpirat eadem methodus locum habet, quæ tabula de adpetitu defectu commendata eſt.

7. Vbi in ſpecie ſub finem medicationis tonica tanto magis adhibenda ſunt, quo magis atonia orificii ſiniſtri ſuſpecta eſt: laudantur in hunc finem grana maſtichis, 4-6 ſubinde deglutienda.

III. *OBSERVATIO PRACTICA.*

Interdum fœtor e naribus prouenit, quo caſu ozæna ſeu vlcus narium ſubeſt, quod eamdem cum vlcere oris exposcit medicationem. *Conf. tabul. chirurg. de ozæna.*

TABVLA CIV.
DE
SODA.

I. *DEFINITIO.*

Soda eſt ardor ventriculi moleſtus, circa œſophagum præcipue ſenſibilis: modo a cauſſis internis, modo ab externis inductus.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Soda, vti hodie accipitur, diſtinguenda venit a ſoda antiquorum, qui per hanc vocem ſpecialem dolentem ardorem capitis denotare ſolent.
2. Soda differt ſecundum cauſſas, quæ differentia in praxi confert vtilitatem.

III. *SIGNA.*

1. Conqueruntur ægri de moleſto ſenſu in ventriculo, præcipue circa œſophagum.
2. Quem ſenſum, num verius per ardoris, an vero per frigoris

ris denominationem exprimere debeant, neſciunt: alii enim dicunt: es brenne, alii: es kälte; ſed nota eſt antiqua loquendi ratio, *quod frigus adurat*, & re vera frigus ardorem quemdam inducit.

3. Cum hoc ſenſu concurrit dolor quidam ventriculi moleſtus, preſſorius, tenſiuus.
4. Vti & leuis conſtrictio per œſophagum vſque ad fauces adſcendens.
5. Cum intercurrente momentanea nauſea, ſaliuæ in os effuſione, & tentamine vomibundo.

IV. *SVBIECTA.*

1. Euenit hic morbus ſanguineis, ſanguineo-melancholicis, ſanguineo-cholericis.
2. Quæ cauſſis occaſionalibus, inferius nominatis, exponuntur.
3. Quæ commotionibus ſanguinis ſæpius expoſita ſunt.

V. *CAVSSAE.*

Producitur hoc malum a cauſſis:

1. Modo *internis;* quales ſunt
   1) congeſtiones ſanguinis verſus ventriculum & inteſtina.
   2) Климат Bilioſa ſaburra in primis viis.
   3) Motus fibrillarum ſubtiliſſime tremulus, qui multum etiam ad ſenſum talem contribuit.
2. Modo *externis;* hæ ſunt:
   1. Pinguia adſumta, præcipue ſi potus frigidus mox ingeratur.
   2) Calida aromata, quæ ſanguinem exagitant, irritationis ſenſum inducunt, & cum fæculentis nimiam fermentationem ſubeunt; quæ fermentatio tanto acrior emergit, quo magis bilioſa ſaburra conſpirat.
   3) Refrigeratio ventriculi.
   4) Elixiria calida, ſub prætextu ſtomachi debilitati propinata.
   5) Potus fæculenti, acida edulia.
3. *Recentiores* ab acrimonia acida volatili hunc morbum deducunt.

 VI. *PRO-*

VI. *PROGNOSIS.*

1. Magnæ quidem conſiderationis non eſt hic morbus, in conſuetudinem tamen abiens, multas moleſtias parit.
2. Quando autem incongruentibus remediis tractatur, pê iora incommoda ſuccedunt. *Conf. cautelæ.*

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

Si aliquid exhibendum eſſe videatur, in vſum veniant

1. *Alcalica fixa*, cum ſale quodam volatili, e.g. mixtura toni co-neruina *Stahlii* e tinctura antimonii vel tartari & ſpi ritu volatili C. C. ana remixta, quæ tinctura ardorem ventriculi egregie corrigit.
2. Vel alcalica fixa ſola, e.g. oleum tartari per deliquium, ad guttas X-XV-XX, item tincturæ modo dictæ alcalica de quibus, quo minus vel magis cauſticæ ſunt, eo plures vel pauciores guttæ propinentur.
3. Qui malum hoc acceptum ferunt ſanguinis commotioni iis lenia acida & nitroſa conueniunt, immo etiam ſpiri tus vitrioli, ſalis &c.
4. *Bilioſa ſaburra* potiſſimum peccante nitroſa cum abſor bentibus marinis locum habent.
5. Omnibus egregie conducit potus calidus, e.g. thée, coffée
6. Qui pertinaciter & frequenter hoc incommodo laboran & manifeſto ſunt plethorici, his venæ ſectiones & vo mitoria, verno & autumnali tempore dextre exhibenda proderunt.

VIII. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. Recentiores, quoniam in ſola acrimonia acida cauſſan huius mali collocant, ad abſorbentia terrea vnice con fugiunt.
2. Præcipue autem *creta* in ſcenam vocatur, quæ, quand cum acido fermenteſcente in ventriculo remiſcetur inſigniter adſtringit, & comprimit craſſiores ventricu fibrillas: vnde ægri cardialgias grauiores, obſtipatione viſcerum, anorexiam, & feminæ vitium menſium in currunt.
3. Sunt, qui loco cretæ *farinam laterum* vſurpant, quæ tamen

qu

quia per ſe iam adſtringens eſt, multo magis hac efficacia prædita erit, ſi cum acido concurrat.

4. Idem detrimentum adferunt alia *adſtringentia*, e.g. folia quercus, puluis gallarum &c.

5. Qui neglecta debita diæta, ſolis medicamentis hunc morbum adgrediuntur, nihil obtinent, ſed potius ex abuſu medicamentorum hypochondriaco - ſpleneticos ſpasmos incurrunt.

6. Sunt quibus prodeſt hauſtus ſpiritus vini, nempe iis, qui a pinguibus adſumtis hoc malum inuitarunt.

7. Amygdalas excortic. num. 6-8. contuſas & comeſtas præſentaneum ſæpius attuliſſe ſolamen, certum eſt.

TABVLA CV.

DE

CARDIALGIA.

DEFINITIO.

Cardialgia eſt dolor ventriculi ſpaſmodicus, circa ſuperius eiusdem orificium præcipue ſenſibilis: qua conſtrictione principium agens mucida in illo contenta eliminare, flatulenta diſſipare, vel ſanguinem circa eumdem congeſtum diſcutere aut exprimere intendit. Deriuatur a καρδία, cor, & ἀλγέω, doleo, quia circa ſcrobiculum cordis dolor in primis ſentitur.

DIFFERENTIA.

1. Differt cardialgia ab *anorexia* ſeu *inadpetentia*, quæ magis chronicum malum, quod ſenſu dolorifico non ita manifeſtum eſt.

2. Cardialgia eſt vel

   1) *Idiopathica*, quæ etiam *nauſeoſa* dicitur, & a primarum viarum cruditatibus, ad quas etiam vermes referendi ſunt, dependet; vel

2) *Sym-*

2) *Symptomatica*, quæ a translatione ſanguinis menſtrui vel hæmorrhoidalis originem ducit.

3. Cardialgia differt etiam *gradu*, quo ſymptomatica idiopathicam facile ſuperat, in illa enim viſcera cum vena portæ adnexa ſimul adficiuntur: ſummus gradus eſt cardialgia *ſyncoptica*, quæ a totius meſenterii ſpaſmodica conſtrictione dependet.

4. Hæc diſtinguenda venit a *ſuffocatione* illa, in cardialgia *idiopathica* magis obueniente, da die Patienten ohne reſpiration hinliegen: hæc enim a conſenſuali diaphragmatis & pericardii adfectione producitur.

III. *SIGNA.*

1. Preſſiones & tenſiones circa ſcrobiculum cordis.
2. Anguſtiæ, immo anxietates præcordiorum.
3. Plurimum accedit nauſea, & non raro vomitus.
4. Quo magis ſtatus verminoſus concurrit, eo copioſius ſaliua in os effunditur, in profundis faucibus mucus ita ſentitur, ac ſi fruſtum aliquod frigidum ibi hæreat.
5. *Calor* & *frigus* ſæpius alternant, cum ſudoribus anxiis, frigidis.
6. *Ieiuno* ventriculo hæc pathemata augentur, poſt paſtum autem notabiliter miteſcunt.
7. *Ructus*, quando erumpunt, leuamen ægro adferre obſeruantur.
8. Commotiones ſanguinis circa venam portæ, vbi in cauſſis ſunt, ibi febricula aliqua accedere ſolet.

IV. *SVBIECTA.*

1. Cardialgia occurrit in valetudinariis ſubiectis, quæ ſaburra primarum viarum laborant.
2. Specialiter in *hypochondriacis*, qui plerumque ſunt flatulenti.
3. Maxime omnium in *feminis hyſtericis*, vitio menſium obnoxiis.
4. Infantes etiam, præſentibus vermibus, ab hoc malo infeſtantur.

V. *CAVSSÆ*

V. *CAVSSAE.*

1. Cauſſa *materialis* cardialgiæ *idiopathica* eſt:
   1) Vel flatulentia, hypochondriacis & hyſtericis præ aliis familiaris.
   2) Vel viſcoſus mucus aut alia ſaburra in primis viis, quo etiam vermes referendi ſunt.
2. Cauſſa *materialis* cardialgiæ *ſymptomatica* eſt motus ſanguinis, ſiue menſtrui ſiue hæmorrhoidalis retenti, cuius cauſſa *antecedens* nonnumquam eſt neglectio euacuationum ſanguinis artificialium adſuetarum.
3. Cauſſa *formalis* eſt reciproca laxatio & ſtrictura toni in ventriculo, inteſtinis, & reliquis partibus, quæ in conſenſum trahuntur: tonus enim quando relaxatur, flatus expanduntur, & ſic partes relaxatæ ab iis diſtenduntur; ſtrictura autem toni, ſi deinde his partibus diſtenſis inducatur, tam ſenſibilem, ob conſenſum præcipue ſyſtematis neruornm, excitat dolorem, vt ægroti ſæpe ſuffocatiuis vel ſyncopticis adfectibus corripiantur, es drehet ſich alles bey ihnen um, wird grün und ſchwartz vor ihren Augen, bis ſie gar dahin ſincken.
4. Cauſſæ *procatarctica* & *occaſionales* ſunt:
   1) Obſtructiones alui, & flatuum retentiones.
   2) Ventriculi refrigerationes, præcipue in ſenſibilibus ſubiectis.
   3) Cibi craſſi, dyſpepti, non bene commanſi, vel nimia quantitate adſumti, aut mutatio in molliorem, delicatam diætam.
   4) Animi tacita excandeſcentia inter paſtum.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Cardialgia in principio non adeo ſonticus eſt morbus, ſucceſſu autem temporis lipothymiam, præcipue in feminis, ſolet adferre, vnde metuendum, ne congeſtio ſanguinis, ibi facta, in ſtaſin inflammatoriam tranſeat.
2. Cardialgia *ſymptomatica*, ſeu a motibus ſanguinis excitata, difficilioris eſt reſtitutionis, quam idiopathica: facile enim in habitum degenerat; vel adfectus plane conuul-

 ſiuos

ſiuos inducit, præſertim quando calida remedia, ſub prætextu ventriculi roborandi, offeruntur.

3. Immo proſtant exempla, quod vomitoria, hypochondriacis cardialgicis propinata, deliria & maniam illico produxerint.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Cardialgiæ *idiopathicæ*:

1) Ad materiam *corrigendam* & præparandam exhibeantur digeſtiua, reſoluentia, abſtergentia & incidentia, e. g.

a) *Salina:* tartarus tartariſatus, vitriolatus, arcanum duplicatum &c. verſus paſtum præcipue exhibenda.

b) *Aromatica* acriuſcula, inter quæ primas tenet piper, vtpote cruditates viſcoſas egregie reſoluens.

c) *Radices* acriuſculæ: ari, pimpinellæ albæ, &c.

d) *Vinum* calefactum aromatiſatum, quod & roborat ventriculum & flatus diſcutit, & promtam fermentationem creat.

e) *Sinapi*, commendante *Paracelſo*, fermentationem cito promouet, & omne viſcidum in ventriculo reſoluit.

f) Ad præparantia interdum etiam pertinent *abſorbentia*, vt materiam nimis tenacem reddant pulpoſam & volubilem.

2) His præmiſſis, ſi æger melius non habet, & nihil contraindicet, ad materiæ præparatæ euacuationem *tartarus emeticus* ad grana II. III. cum tartaro tartariſato exhibeatur.

3) Vbi autem *vermes* in cauſſis ſunt, ibi, præmiſſis digeſtiuis amaris, vermes enecantibus, mercurius dulcis cum ſtimulo colocynthiaco ad euacuationem propinetur.

4) Poſt vomitorium ſubiungatur lene quoddam *anodynum*, quod viſcus adfectum quietum iterum reddat; pro quo ſcopo *Sydenham* aliquid theriacæ verſus noctem propinare commendat.

5) Denique ad *tonum* ventriculi roborandum ſubſequentibus diebus exhibeantur *martialia*, e.g. crocus mar-

tis

tis aperitiuus ſub initium gran. II, deinde gran. III, item tinct. martis aperitiua *Ludouici*, quæ meliorem adhuc habet effectum, & ob gratum ſaporem præ aliis laudari meretur.

6) His martialibus interponantur, aut coniungantur, *ſtomachica* amara, e.g. eſſent. abſinth. centaur. min. gentianæ rubræ, quæ ad tonum reſtituendum efficaciſſima, item eſſent. pimpinell. alb. helen. zedoar. galang. caſſ. caryophyll. conſeruando vbique alui legitimum ſucceſſum.

2. Cardialgiæ *ſymptomaticæ*, & *ſyncopticæ*.

1) In hac, loco calidorum, exhibeantur temperantia *nitroſa*, cinnabarina, cum ſale quodam digeſtiuo & guttula olei cinnamomi vel caryophyllorum: tales enim pulueres in anguſtiis præcordiorum vtrique ſexui efficaciſſime ſubueniunt.

2) His ſubinde interponantur lenia laxantia, e.g. pilulæ *Stahlianæ*, flatus egregie diſcutientes & effectum ſimul roborantem exſerentes, item *Becherianæ*, *Syluianæ*, tartareæ *Quercetani*, infuſa e reſoluentibus, abſtergentibus & laxantibus parata.

3) Ad *tonum* roborandum propinentur vel ſuperius laudata, vel mixtura tonico-neruina e tinctura alcalica & ſpiritu quodam volatili parata, ſpecifice eſſentia millefolii cum eſſent. alexipharm. remixta.

4) Ad præcautionem venæ ſectiones æquinoctiales commendentur, & euacuationes ſanguinis naturales reſpiciantur.

VIII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. *Digeſtiua ſalina* pure magis ſuccurrunt *materiæ*, in ventriculo hærenti, minus autem ipſi ventriculo.

2. *Aromatica* vero non ſolum materiam reddunt fluidiorem, ſed & tonum ventriculi roborant: hinc abſente æſtu febrili optime conueniunt; quando autem in commotionibus febrilibus offeruntur, quæ in cardialgia ſymptomatica non raro accedunt, malum exaſperant.

3. Vulgare illud remedium, dextre adhibitum, in cardialgia

idiopathica non reiiciendum eſt, quando nempe plebeii grana 15-20. piperis, vel ſola, vel cum ſpiritu vini, deglutiunt & quietam continentiam ſeruant: ventriculus enim per illud ſimplex non ſolum corrigitur, ſed & leuis ſudor excitatur.

4. *Eſſentiæ* aromatum longe vtiliores hic ſunt, quam *olea* illorum: hæc enim ventriculum ſaltem ſtimulant, fermentationem autem minime promouent.

5. *Sal vitrioli* illud habet incommodum, vt diu in ventriculo hæreat, & hinc omnis ſpaſmus ex aliis partibus eo conuocetur; in hoc autem malo talia emetica eligere præſtat, quæ ſatis cito vomitum excitant, qualia ſunt ſeptica, ventriculum corrodentia, quæ ſubſtantia latius in ſale vitrioli extenſa eſt, & hinc non ſtatim effectum exſerit.

6. E vegetabilibus *aſarum*, vel illius extractum, adhiberi poteſt. Conf. *Coberus*, qui in obſeruationibus ſuis, lectu dignis, illud commendat.

7. Ad *vomitoria* minime feſtinandum eſt, conuenit potius, ſalia digeſtiua verſus paſtum exhibere, & exſpectare, an illa ſola non ſufficiant ad totum negotium expediendum, & vomitum ſpontaneum excitandum.

8. Maxime omnium euitandus eſt error ille grauiſſimus, vbi in cardialgia ſymptomatica, nempe paſſionibus hypochondriacis & hyſtericis vomitoria præſcribuntur: hac enim ratione delirium, immo maniam induci obſeruatum eſt.

9. Sic etiam *carminatiua*, olea deſtillata & alia calida ſtomachica in ſanguinis hiſce commotionibus euitanda ſunt.

10. Caueant ſibi ægroti cardialgici in poſterum a cauſſis occaſionalibus, ſuperius deſcriptis.

TABVLA CVI. DE FLATVLENTIA.

I. DEFINITIO.

Flatu-

Flatulentia eſt promta, inſolentior & copioſa generatio flatuum, tamquam ſubſtantiæ halituoſo-elaſticæ, ad aëream indolem accedentis, e reſolutis humoribus in abdomine originem ducentis, & variis diris ſymptomatibus ſtipatæ.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Non agimus hic de flatibus *veſicæ* & *vteri*, qui, licet rarius, vere tamen interdum contingunt, ſed de iis, qui in inteſtinis generantur.
2. Neque de illis flatibus, qui ex hiſce, in rarioribus exemplis, ipſam *abdominis cauitatem occupant*, & in ingentem molem illud diſtendunt, dicemus, nam de illa *ſtataria* flatulentia *tabula de hydrope* actum eſt, ſed de ſimplice illa flatulentia, quæ, vti in inteſtinis gignitur, ita & in illis retinetur.
3. Hæc flatulentia eſt:
   1) vel *torpida* & *ſtupida*, quæ exiguum, immo ſubinde plane nullum ſenſum moleſtum infert, & phlegmaticis eſt familiaris.
   2) Vel *impetuoſa*, quæ, ob leues etiam occaſiones, vehementes contentiones, & ſenſibiles dolores excitat; cui ſanguinei, de cholerico vel melancholico temperamento participantes, obnoxii ſunt.
4. Porro flatulentia differt ratione *cauſſarum:*
   1) Alia enim dependet a ſimplice inteſtinorum *atonia*, ſeu languido torpore, vbi flatus, citra inſignem torminoſum ſenſum, progrediuntur, ſiue *ſurſum*, & tum *ructus* vocantur, ſiue *deorſum*, quo caſu *flatuum* nomen retinent.
   2) Alia originem ducit a *lentore tenaci*, motus periſtaltici finem fruſtrante: hic modo ſpaſticæ ſtricturæ, modo reciprocæ flaccidæ toni remiſſiones occurrunt.
   3) Alia a turbulenta *ſanguinis* circa venam portæ *commotione* oritur, ob connexionem, quam huius venæ rami cum inteſtinis habent.

III. *SIGNA.*

1. Strepitus volutatorii & borborygmi per inteſtina ſentiuntur.
2. Interdum autem, loco huius volutationis, pertinaces quaſi ſtaſes adfligunt.
3. Vtrimque tenſiones & contentiones ſeſe manifeſtant.
4. Ex harum contumacia oriuntur dolores, modo volutatorii & tortiles, modo tenſiui ac rupturam veluti minantes.
5. Quo manifeſtius commotiones ſanguinis conſpirant, eo magis de preſſione in ſiniſtro latere, ventriculo, & præcipue cardialgia, immo vniuerſis mali hypochondriaci ſymptomatibus conqueruntur.
6. Obſtructio alui vbique hoc malum ſæpius comitatur & fouet.
7. Anguſtiæ circa pectus & anxietates concurrunt.
8. Quo magis cruditates primarum viarum ad flatus occaſionem dederunt, eo magis vertiginoſa & ſtupido-grauativa capitis pathemata ſentiuntur; in cauſſa vero commotionis ſanguinis circa venam portæ dolores veri & acuti obſeruantur.
9. Tandem expanſi illi vapores vel iterum ſubſident, & condenſantur, ſeu in corpus arctius, fluidum tamen, coaleſcunt; quod in malo mitiore, in primis a refrigeratione exorto, item vbi flatus in ſuperioribus inteſtinis adhuc oberrant, crebrius contingit: vel, potiſſimum in grauiore malo, ſurſum aut deorſum erumpunt.

IV. *SVBIECTA.*

1. Flatulentiæ non omnes promiſcue homines ita obnoxii ſunt, vt auxilium medicum requiratur, ſed potiſſimum *phlegmatici*, quorum corporis habitus mollior ad toni relaxationem maxime diſpoſitus eſt; qui vero craſſioris & robuſtæ ſunt texturæ, ab incommodo flatulentiæ, licet non ab omnibus flatibus, ſatis ſunt liberi.
2. Phlegmaticos ſequuntur *ſanguinei*.
3. Cholerici quidem & melancholici coniici etiam poſſunt

in

in flatulentiam, ſed non directe, verum per accidentales cauſſas, e.g. quando a morbo quodam debilitati ſunt.

4. Qui ad mutationem frigoris & caloris ad modum ſenſibiles ſunt.

5. Hinc feminæ præ viris huic malo ſubiacent, non promiscue tamen, ſed præcipue quæ menſium vel lochiorum ataxias experiuntur, item viduæ, minus caſtæ, & puerperæ, male tractatæ.

6. In virili ſexu eminent *hypochondriaci:* omnes enim tales ſunt flatulenti: deinde ſequentibus annis hæmorrhoidarii, nephritici, iſchiadici, podagrici, hernioſi.

V. *CAVSSAE.*

1. *Primaria* cauſſa generationis flatuum eſt *relaxatio* motus periſtaltici, non tam per vniuerſum inteſtinorum tractum, quam paſſim, modo in hac, modo in alia regione.

2. Hæc relaxata, flaccida inteſtini portio ſpatium concedit ſubſtantiæ halituoſæ, vt pro indole ſua elaſtica ſeſe expandere & flaccidam illam portionem diſtendere queat; quod ſine tali relaxatione fieri non poſſet.

3. Has flatulentas diſtenſiones, a relaxatione dependentes, natura *actiue* iterum propulſare adgreditur, quod facit tum expulſione, tum contentionibus tonico-ſpaſticis.

4. Et ſic in vna parte *relaxatio* ceu defectus motus tonici, & diſtenſionis auctor, occurrit; ab hac autem diſtenſione maiore in altera parte intenſio tonico-ſpaſtica, tamquam motus periſtaltici antipraxia aduerſus defectum excitatur, ad partem diſtentam in ordinem naturalem reducendam.

5. In commotione ſanguinis circa venam portæ eadem remiſſio & conſtrictio contingit.

6. Pro *materiali* cauſſa flatulentiæ accuſantur:

1) Res, quæ mucida & tenaci textura, inteſtinis adhæreſcendo, moleſtiam faceſſant, e.g.

a) Oleracea ſucci craſſioris.

b) Leguminoſa: piſa, fabæ.

c) Piſces marini ſiccati.

d) Pinguia, præcipue caro ouilla, item pultacea, accedente vtrimque mox frigido potu.

2) Materiæ ad fermentationem promtæ, quæ ipſo fermentationis actu elaſticos tales vapores efformant. Tales ſunt:

a) Potus fæculentus, e.g. cereuiſia ſiue nimis recens, ſiue dolio fere euacuato hauriatur.

b) Farinacea triticea, his fæcibus fermentata, in ſenſibilibus præcipue ſubiectis.

c) Dulcia e fructibus ſucculentis & ipſo in primis melle; quæ quidem non immediate flatus generant, ſed fermentatione ſua prius producunt acrimoniam, inteſtina ſtimulantem, a quo ſtimulo vno loco conſtrictio excitatur, altero autem flaccida toni remiſſio inducitur.

3) Ad hunc cauſſæ *materialis* cenſum etiam referuntur corporis refrigerationes, alui ſiccitas, cui niſus tonicus accedit.

4) Conferantur etiam, quæ de *cauſſis* ſub differentia dicta ſunt.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Flatulentia ſonticum ſane eſt malum, & in otioſis, præcipue feminis, bonam partem vitæ facit moleſtam.

2. Quo magis in habitum deducta eſt flatulentia, eo certius accedunt dolores colici, cardialgici, anxietates, ſuffocationes.

3. Et hoc malum *conſuetudinale,* quia nullum, neque materiæ, neque effectus, neque cauſſarum, habet proportionem, ſed a ſolis erroneis motibus fouetur, per nudam directam medicationem ſpem ſui tollendi non admittit.

4. Flatuum *voluntaria cohibitio* maiora adhuc mala, præcipue in ſanguineis, iisque plethoricis, inducit, nempe tormina non ſolum ſpaſtica, ſed etiam ſyncopes vel vibrationes conuulſiuas; & hoc in non rarioribus exemplis contingit: quæ phænomena ſæpe deludunt cauſſarum ſpeculatores, qui ab acutiſſimis ſalibus ſcorbuticis, & inſigni

ni ſanguinis dyſcraſia originem eorum deducere conantur.

5. Libera autem flatuum emiſſio conſuetudinem, facile inſoleſcentem, inducit.

6. *Ructus* ſeu *anoterici flatus*, quando ſupprimuntur, non ſolum cardialgias, verum etiam incommoda vertiginoſa, apoplexiæ metum incutientia, producunt.

7. Tandem *ſuppreſſio* flatuum habitualium tumores, indurationes abdominis, tympanitem, hecticam inducit.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Ante omnia conſideretur, num flatulentia ſimpliciter & magis directe in ipſis inteſtinis ſedem ſuam habeat, an vero conſenſualiter ſaltem oboriatur; vti hoc in motibus hypochondriacis, hyſtericis, hæmorrhoidalibus, nephriticis, item in reliquis abortuum & puerperiorum vitiis, ſæpe contingit.

2. Poſterioribus caſibus primarii morbi reſpiciantur, & ſecundum methodum, ſuo loco comendatam, tractentur.

3. *Directa* autem & magis ſimplex flatulentia ſequente methodo tractetur:

 1) Alui legitimus ſucceſſus vbique conſeruetur, hac enim clauſa, flatulentia facile inualeſcit. Ad hunc finem obtinendum commendantur

  a) *Clyſteres* lenitiui, tonici, ſtimulantes, ſubinde repetendi; quibus, præter ſal commune, etiam centaur. min. pro ſtimulo addi poteſt.

  b) *Laxantia* leniora, non tam laxandi, quam primario tonum ventriculi roborandi ſcopo exhibenda: quo nomine pilulæ *Stahlii* egregie ſe gerunt, virtute enim balſamica ventriculum roborant, & tam ad vniuerſum flatulentiæ negotium, quam ad exacerbationes, optimo effectu adhibentur.

 2) His interponantur & ſubiungantur ſalia digeſtiua media cum nitro & pauca cinnabari; qui pulueres ad cruditates mucidas & ipſius ventriculi incommodas ſenſationes plus ſane præſtant, quam ingens farrago calidorum carminatiuorum & neruinorum.

3) Tandem *tonica* exhibeantur, e.g.

a) Eſſent. gentianæ rubræ & pimpinellæ albæ, vel illius extractum.

b) Compoſita ex aromatibus, e.g. eſſent. carminatiua *Wedelii*.

c) Eſſent. corticum aurantiorum, millefolii, abſinthii compoſita.

d) Spiritus nitri dulcis, item ſpiritus ſalis tartari, & ſalia volatilia vrinoſa aromatiſata.

e) *Externe* emplaſtra ſtomachica circa ſcrobiculum cordis, e.g. emplaſtr. matricale ceratum, item balſama ſtomachica ex oleis nucis moſchatæ, anethi, carui, fœniculi, chamomillæ, *deſtillatis*, cum oleis *expreſſis* lauri, irini, nam ſola deſtillata nimis volatilia ſunt, & acredine ſua cutim facile lædunt.

VIII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. *Carminatiua*, in hoc malo ſatis decantata, prudentiſſime adhibenda ſunt: quando enim commotiones ſanguinis circa venam portæ flatulentiam fouent, calida illa inſigne damnum adferunt.
2. Ante omnia fugiatur infauſtum illud conamen, in hypochondriaco-hyſterico-cardialgicis flatulentis pathematibus *vomitorium* propinare: anoterica enim flatulentia inde prouocatur, quæ tormina exquiſita, tenſiones colicoiliacas, reſpirationis anguſtiam, vertiginem ad ſcotomiam vſque, tinnitum & ſuſurrum aurium, inſeparabiles habet comites, donec tandem ructuum nomine erumpentes leuamen aliquod adferant.
3. Ad flatuum *anotericorum* felicem exſtirpationem non ſufficit prouocatio & deriuatio ad inferiora, ſed neceſſe eſt, vt tonus inteſtinorum reſtituatur.
4. Hinc *laxantia*, quatenus tonum magis relaxant, plus ad flatus fouendos, quam illos tollendos conferunt, quidquid etiam de rhabarbari efficacia aduerſus flatulentiam dicatur.
5. Aliter ſe res habet cum pilulis balſamicis *Stahlii*, quæ inteſtina

ſtina magis roborant, quam relaxant, & hinc in flatulentia optime conueniunt.

6. De *aloë* notandum eſt, quod illius grana 2-3. ſpeciali prompto & facili ſucceſſu alui excretiones prouocent: hinc ſi extractum imperator. vel helen. vel, vbi præſto eſt, pimpinell. alb. cum paucioribus illis granis iungatur, flatulentiæ plurimum ſuccurrunt. In phlegmaticis pilulæ tales vna vel altera gutta olei carui, aut quibus non eſt nauſea, aniſi imbui poſſunt.

7. Præter ea etiam hoc habet *aloë*, vt circa inferiora magis exſerat laxationem ſtimulatoriam: vnde hæmorrhoides diuturno illius vſu ſæpius prouocantur.

8. In qualibet ventriculi & inteſtinorum flatulentia vſus *corticum aurantiorum* bene ſe commendat, e.g. eſſentia ex illis parata, quæ blandam tonicam efficaciam præſtat, & amaritie ſua ventriculi cruditatibus, tamquam laudabile digeſtiuum & carminatiuum, ſuccurrit, & præter ea in doloribus poſt partum, Nachwehen, cum ſyrupo cort. aurant. & de citro mixta, & cum aqua carminatiua meliſſæ exhibita, momentaneum auxilium adfert.

9. Flatulentia ſurſum & deorſum ſimul non facile datur, ad minimum non ita continua: motus enim periſtalticus inuerſus eodem tempore non poteſt eſſe naturalis & ordinatus.

10. Tandem in *contumace* flatulentia motus corporis ſufficiens omnia carminatiua & tonica longo interuallo poſt ſe relinquit.

TABVLA CVII.

DE COLICA.

I. D*EFINITIO.*

Colica eſt dolor acutus exquiſitiſſimus in abdomine, a ſpas-

modica inteſtinorum laxatorum, præcipue inteſtini *coli*, contractione exſiſtens.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Colica differt ſecundum *ſpecies*:

1) *Flatulenta* ſeu *pituitoſa* dignoſcitur e maiori diſtenſione & inflatione abdominis, ructibus, flatulentia, borborygmis, cauſſis antecedentibus.

2) *141301* ex torſione acri ſæuiſſima & ſcindente quaſi fit manifeſta, concurrente, poſt iracundiam, capitis dolore, & non raro diarrhœa.

3) *Hæmorrhoidalis*, & *nephritica*, diiudicatur ex ſpaſtica contentione & compreſſione abdominis, aluo ſæpius adſtricta, ad minimum in principio, cephalalgia, laſſitudine, intercurrentibus horrore, æſtu &c. *Conf. tabula de malo hypochondriaco-hyſterico & tab. de ileo hæmatite.*

4) *Hyſterica* dicitur, vbi dolores tenſiui, aluus pertinaciter ſtricta, retractio vmbilici, volutationes in abdomine &c. occurrunt, & circa inteſtina magis tenuiora ac ventriculum ſentiuntur, ſicut ordinaria colica inteſtina craſſa potiſſimum infeſtat.

5) *Conuulſiua* nihil aliud eſt, quam inſignis gradus hyſtericæ paſſionis, vbi pathemata, a torſione inteſtini coli excitata, vsque ad ſcrobiculum cordis extenduntur. Quando in infantibus occurrit, vocatur die innerliche Noth oder Jammer.

6) De colica *iliaca* ſequente tabula agemus.

2. Non omnia tamen tormina pro colica, ſtrictiore ſenſu ſumta, haberi debent; quamuis illa quoque interdum ſatis ægros adfligant: ſunt enim aliqui ita ſenſibiles, vt etiam e leuibus diætæ vitiis ſenſibilia tormina incurrant, e.g. ex ingeſtione flatulentorum, cereuiſia nondum bene defæcata, inſueta, ex vſu carnis pinguioris, ſi mox frigidum hauſtum ſumant.

III. *SIGNA.*

1. Tormina ſatis vehementia & durabilia: non raro enim vltra vnum diem perſiſtunt & paroxyzant.

2. Oc-

2. Occupant locum circa & ſupra vmbilicum.
3. Senſum referunt modo torſionis, modo grauiſſimæ tenſionis, rupturam veluti minantis, modo fremitus cuiusdam & tremoris.
4. Accedunt ſymptomata maximæ anxietatis, anguſtiæ internæ, borborygmorum.
5. Intercurrit exterioris corporis vaga refrigeratio cum ſudoribus frigeſcentibus, interdum ſimul conatibus vomendi.
6. Coniuncta eſt plerumque flatulentia & obſtructio alui, rarisſime diarrhoea, niſi in colica bilioſa & hæmorrhoidali cum fæcibus in hac ſanguinolentis & teneſmo.
7. Specialia ſigna ſub *differentia* iam indicata ſunt.

IV. *SVBIECTA.*

1. Colica vtrique quidem ſexui, feminino tamen & frequentius & vehementius, euenire ſolet: in feminis enim longo ſucceſſu durat, ſub initium quidem oſtendit leuiorem indolem, deinde vero ad conuulſiuas plane ſuccuſſationes excedit, in viris autem ſæpius intra ſpaſticos tenſiuos motus ſubſiſtere obſeruatur.
2. Feminæ, quæ hac paſſione corripiuntur, ſunt vel phlegmaticæ, vel ſanguineæ, aut ſanguineo-cholericæ, impedito menſium ſucceſſu laborantes. Item puerperæ, quibus abdomen poſt partum non decenter ligatur; hæ non ſolum in puerperio, ſed etiam futuro tempore colica cum magna flatulentia adficiuntur.
3. In ſexu virili ætas conſiſtentior potisſimum a colica infeſtatur, præcipue talia ſubiecta, quæ motibus hæmorrhoidalibus & nephritide infeſtata ſunt; ſæpius etiam illa, quæ adſuetas ſanguinis euacuationes artificiales ſubito intermiſerunt.
4. Colica *bilioſa* facile corripiuntur perſonæ cholerici temperamenti, quando poſt animi excandeſcentiam mox cibum adſumunt, vel bibunt.

V. *CAVSSÆ.*

1. Cauſſa *materialis* in colica eſt
   1) vel induratio & impactio ſcybalorum.

 2) vel

2) Vel bilioſa *ſaburra*, aut alia acrimonia in primis viis hærens.

3) Vel ſanguis menſtruus aut hæmorrhoidalis retentus.

2. Cauſſa *formalis* eſt ſpaſmodica contractio inteſtinorum relaxatorum & a flatibus expanſorum, quibus motibus ſpaſticis principium vitale tamquam *cauſſa efficiens* horum ſpaſmorum materiam, circa illa loca moleſtam exprimere & diſſipare intendit; de qua re teſtantur borborygmi, qui nihil aliud ſunt quam flatuum ex vno clauſtro in aliud ſpatium propulſio.

3. *Erroneus* autem motus eſt: nam neque ad flatuum diſſipationem, neque ad materiæ acris bilioſæ eliminationem tantus impetus requiritur. Multo magis in colica hæmorrhoidali motus talis erroneus cenſendus eſt, dum ſumma illa conſtrictio in inteſtinis inferioribus incipit, & ſanguinem verſus ſuperiora potius *reſtringit*, quam quod hac ratione eum exprimere valeat.

4. Cauſſæ *occaſionales* & *procatarctica*, præter illas, quas in *ſubiectis* iam denominauimus, ſunt:

1) Senſibilitas ſubiectorum, quæ colicam facile *habitualem* introducere ſolet.

2) Obſtructiones alui.

3) Refrigerationes abdominis vel pedum immodeſtæ.

4) Cibi lenti, viſcidi, craſſiores, e. g. cucumeres, melones, cucurbitæ, vel pingues, potu frigido mox ſuperueniente.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Quo *ſæpius* colica recurrit, eo citius a leui cauſſa reuocatur, & in habitum transmigrat.

2. Quæ colica cum *horrore* inuadit, illa non ſolum grauius adfligit, verum etiam inflammationem vel iam præſentem indicat, vel ſucceſſuram minatur.

3. Sic etiam vehementior eſt colica, quæ alui obſtructione ſtipata eſt, quam vbi aliqua huius ſolutio obſeruatur.

4. Conatus *vomendi* in colica ſemper ſuſpecti, & *iliacæ* paſſionis metum incutiunt, niſi a cibis, paullo ante largiter

ingeſtis, vel potu largiore frigido, ceu colicæ auctoribus, ſimul oriantur.

5. Præcipue autem in ſexu feminino fortes eius modi conatus, vndecumque ſuborti, vomitus cruenti metum adferunt.

6. Quo exquiſitius colici dolores adfligunt, eo facilius conuulſiuos motus inuitant.

7. Quo diuturnius ſanguis menſtruus, ad exitum non recte promotus, circa viſcera ſtagnat, eo certius febris quartana, cachexia, hydrops &c. inducuntur.

8. Colica *hæmorrhoidalis*, podagræ vel mali iſchiadici repulſione, vel nephritidis præpoſtera ſopitione inducta, præſentioris eſt periculi.

9. Soluitur autem

1) vel ſalutariter, ſuperueniente in paroxyſmo fluxu hæmorrhoidum ſincero, aut ſaltem mucoſo.

2) vel infauſta regurgitatione ad viſcera, præcipue ad hepar, cum inſequentibus obſtructionibus, cachexia, aſcite, hectica, quartana, tympanite.

3) vel macularum ſcorbuticarum prouentu, qui in ſubiectis humidis, non ſecus ac in malo hypochondriaco, ſubinde contingit, & a corruptione ſanguinis, ſub diuturna illius ſpaſtica detentione, dependet.

10. Colica *bilioſa*, niſi materia tempeſtiue obtundatur & euacuetur, febres bilioſas, inflammatorias, præcipue cauſum producere poteſt: bilis enim acrimoniam ex fermenteſcentibus adſumtis auctam, pro cauſſa habet, ad quam materiam acrem, ſed paucam, propellendam, inſolentior motus inteſtinorum accedit. Soluitur interim ſpontanea ſubinde alui fluxione, niſi peculiarem plane inteſtinorum adroſionem perpetrauerit, quæ tamen vix alibi, quam in prægreſſa mala medicatione, contingit.

11. Quando autem *impedita* bilis excretio colicæ anſam dedit, icterus inducitur.

12. *Singultus*, vbi colicæ præter conſuetudinem ſuperuenit, diri ominis cenſendus eſt.

13. Co-

13. Colica, *anodynis opiatis* incongruenter tractata, paralyſi ſæpius excipitur.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

A. *Methodus generalis*, in omni colica locum habens.

1. Spaſmus inteſtinorum dolorificus demulcendus, & ſi qua in illis materia peccans reperiatur educenda eſt. Præſtant hoc
   1) Commodiſſime *clyſteres*, pro cauſſa diuerſa diuerſis ingredientibus parandi.
   2) Laxantia ex mercurio dulci, ſenna, rhabarbar. ſale mirabili.
2. *Materialis* cauſſa eſt diſcutienda.
   1) *Interne*,
      a) vel per carminatiua & temperata ſalia digeſtiua,
      b) vel per temperantia nitroſa.
   2) *Externe*, vbi conducunt
      a) *Sacculi carminatiui* ex ſpeciebus odoratis, e.g. rad. irid. Florentin. cyper. angelic. herb. menth. puleg. flor. chamomill. ſem. aniſi, anethi, petroſelin.
      b) *Linimenta* ex oleis *coctis*, e.g. irino, caſtorin. chamomill. laurin. *deſtillatis*, v.g. fœnicul. menth. caru. aneth. abſinth. chamomill.
      c) *Balſama* ex his oleis & oleo nucis moſchatæ parata.
      d) *Emplaſtra ſtomachalia.*
      e) *Calor* & *fotus* abdominis, e.g. lapides calefacti & veſicæ, aqua calida ſemi-repletæ.
3. *Tonus* partium labefactatus eſt reſtaurandus; in quem finem conducunt.
   1) *Interne*
      a) *Salia volatilia* cum tinct. alcal. mixta, e.g. mixtura tonico-neruina *Stahlii.*
      b) *Martialia*: eſſent. vitrioli martis *Ludouici.*
      c) *Carminatiua* & *aromatica*: eſſent. cort. aurant. citri, gentianæ rubræ, ſpiritus ſalis ammoniaci, cum ſpeciebus carminatiuis abſtractus.
   2) *Externe* neruina & roborantia, priore membro memorata, conueniunt.

B. *Me-*

B. *Methodus ſpecialis.*

1. Colicæ *flatulentæ* & *mucoſæ.*

1) Præmittantur *clyſteres carminatiui* & *emollientes* e flor. chamomill. tanacet. matricar. eupator. roſar. ſtœchad. Arab. herb. maluæ, althææ, veronicæ, parati; quibus, præter ſal commune, pro ſtimulo centaur. minus addatur, quod ſenſum morſicantem in inteſtino recto exſerit, & hac ratione flatus e ſuperioribus inteſtinis deriuat. Stimuli loco inſeruit etiam elixir proprietatis, quod mucum reſoluit & ſimul euacuat.

2) Subiungantur pro diuerſitate temperamentorum carminatiua, interpoſitis ſubinde laxantibus ſennatis, e. g.

a) *Radices* imperator. angelic. pimpinell. alb. zedoar. gentian. rubr.

b) *cortex* Winteranus.

c) *Semina* aniſi, fœniculi, carui, petroſelini, &, ad digeſtionem promouendam, ſpecialiſſime ſem. ſinapios, erucæ.

d) *Aromata:* pip. cardamom. galang. caryophyll. quæ omnia in ructibus pariter ſummi vſus ſunt.

e) *Salia digeſtiua:* tartar. vitriolat. arcan. duplicat. cum nitro & cinnabari.

f) *Compoſita:* ſpiritus tartari, nitri dulcis, mixtura ſimplex, eſſent. alexipharm. *Stahlii*, cort. aurant. gentian. rubr. centaur. min. &c.

2. Colicæ *bilioſæ* ſeu *cholericæ.*

1) Hic in vſum veniant temperantia, abſorbentia, e.g. nitrum, cryſtallus montana, mater perlar. corall. &c. item oleum amygdalar. dulcium recens, iuſcula pullorum cum ſemine nigell. manna.

2) Quod ſi vero hæc reuomantur, clyſter domeſticus adplicetur cum calore & fotu abdominis.

3. Colicæ *hæmorrhoidalis* & *nephriticæ.*

1) *Præmittantur* & repetantur clyſteres paregorici ex oleo lini, oliuarum, verbaſci, & nitro parati.

Ooo oo   2) De-

2) Deinde porrigantur pulueres nitroſo - temperantes cum cinnabari, e.g. puluis antiſpaſmodicus, item iuſcula calida cum oleo amygdalarum dulcium.
3) His præmiſſis in vehementiore impetu verſus noctem exhibeatur theriaca, vel pulueribus dictis M. P. de cynogloſſ. a gr. 1-2. addatur.
4) *Remittente* paroxyſmo alexipharmaca & temperantia continuentur, ac inſuper mixtura tonico - neruina *Stahlii*, cum eſſent, millefolii ſociata, propinetur.
5) *Externe* in vſum vocentur
a) *Fotus* inteſtini recti.
b) *cataplaſma* e meliloto & verbaſco, cui inſideant patientes.
c) *Calor* abdomini conciliandus:
α) Per aquam, vel lac, ſi veſicæ immittantur & calide adplicentur.
β) Per lateres calefactos.
d) *Sacculi* neruini, ex illis ſpeciebus, quarum ſub methodo generali mentio facta eſt, parati.
e) *Linimenta* ex oleis ante dictis, ſpeciatim laurino & nucis moſchatæ.
f) Spiritus vini *camphoratus*, regioni dolenti adplicandus.
g) Regimen quietum & leniter diapnoicum.

4. Colicæ *hyſtericæ*.
1) Præmittantur & repetantur clyſteres carminatiui, ad quos ſpecifice commendatur herba veronicæ, cum iuſculo carnis cocta, addito oleo anethi & ſale communi.
2) Vbi ægrotæ clyſteres auerſantur, vel malum non adeo vrget, ſubſtituantur pediluuia, vel inſeſſus, & laxans e ſenna, ſemine fœniculi, item eſſent. ialappæ cum vitello oui & aquis vterinis.
3) Deinde ſubiungantur
a) *Interne*.
α) Eſſent. alexipharm. vel tragea e rad. pimpinell. alb. carlin. cum ſemine aniſi, fœniculi.

β) Tem-

β) Temperantia nitroſa, & in effero motu anodyna correcta.

γ) Tandem tonica, e.g. mixtura tonico-neruina *Stahlii*, eſſent. millefol. caſtor.

b) *Externe.*

α) *Regimen* leniter diapnoicum.

β) *Spiritus neruinus* ex eſſent. caſtorei, ſpiritu ſerpilli, camphora & eſſent. anodyna.

γ) *Linimentum e* pinguedine cati ſilueſtris cum oleis carminatiuis.

5. Ad prophylaxin in colica hæmorrhoidali & hyſterica commendantur:

1) Venæ ſectio æquinoctialis in pede.

2) Euacuationum ſanguinis debitarum promotio, e.g. menſium per infuſa laxantia aperitiua, item, ſi ex vſu ſit, hæmorrhoidum per hirudines.

3) Cauſſarum procatarcticarum euitatio.

4) Speciatim alui legitimus, vbique ſucceſſus.

VIII. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. Colica *humoroſa* a reliqua pure ſpasmodica omni circumſpectione in cura diſtinguenda eſt: cauſſæ enim vti prorſus diuerſæ ſunt, ita horum malorum confuſio maiora damna importat; vbi autem complicantur, & vnum malum alterum generat, e.g. quando a colica ſpasmodica inducitur biliosa, ibi methodus leniſſima quam maxime commendata eſſe debet.

2. *Carminatiua* numquam concedantur ante, quam viæ per clyſteres vel laxantia ſint reſeratæ. Tunc autem locum habent in colica *flatulenta*, minime vero in *ſpaſmodica*, vbi orgaſmum & dolores eo notabilius augent, quo magis calida exſiſtunt.

3. Si vmquam alibi, certe in colica *clyſteres* maximum vſum habent, hisce enim ſolis vniuerſum ſæpe malum ſoluitur: hinc non leue ſubeſt incommodum, ſi ægri eosdem admittere recuſent; quo tædioſo caſu tanto frequentius temperantia nitroſa cum ciñabarinis exhibenda ſunt.

4. Quoniam colica, etiam *hæmorrhoidalis*, in inteſtinis inferioribus, *colo* nempe & *recto*, potiſſimum reſidet, medicamenta, per os exhibita, effectum ſuum ad modum tarde exſerunt, inter ea vires proſternuntur; *clyſteres* autem ad locum adfectum proxime accedunt, inteſtina emolliunt, lentos humores fluxiles reddunt, & acrimoniam illorum abſtergunt.

5. Clyſteres autem aliquoties repetendi, & tres vel quatuor intra 4-6-8. horas iniiciendi ſunt, ſi nempe colica continuet, & præcipue, ſi prioribus fæces ſaltem crasſiores eductæ fuerint.

6. *Priores* magis ſint adſterſiui, acriuſculi, ſalini, *poſteriores* vero magis emollientes.

7. *Vitelli ouorum* commode clyſteribus adduntur, habent enim indolem ſaponariam reſoluendo & abſtergendo pinguia, ſubmucida.

8. De *ſemine* autem *lini* exigua ſaltem portio addatur, nam valde mucidam reddit conſiſtentiam humorum.

9. Si *clyſter* ſubſtiterit, ſimplex aqua calida, cum manipulo ſalis iniecta, priorem educit.

10. In colica pure hæmorrhoidali *aluus* ita ſubinde adſtricta eſt, vt inteſtinum inſtrumento clyſterico tenaciter reſiſtat.

11. Ex aduerſo teſtantur hiſtoriæ, quod iniecti clyſteres, ob motum periſtalticum inuerſum, ſæpe per os egresſi ſint, aut intolerabilibus cardialgiis ac moleſtis ructibus ægrum exerceant; quo caſu ſimplex aquoſus clyſter cum multo ſale, vti iam ſuperius dictum, vſum præſtat.

12. *Aluo* per clyſteres ſoluta, viribus conſtantibus, & præſente in primis viis ſaburra, ex habitu corporis vel prægresſa mala diæta iudicanda, *purgans* aliquod mediocre bono cum ſucceſſu poteſt propinari.

13. In colica *hæmorrhoidali*, irritis omnibus, auxilio tandem fuit *venæ ſectio* in pede, vel ſi & hæc ſpem fruſtrata ſit, *hirudinum* adplicatio ad loca hæmorrhoidalia in paroxyſmo operæ pretium fecit; quæ tamen alias meliori effectu ad prophylaxin vſurpantur.

14. Immo vti feminis torminoſi tales morbi vehementiores & fre-

& frequentiores, quam viris, contingunt, ob manifeſtum excretionis menſtruæ cnm motu hæmorrhoidum conſenſum, ita & in illis *venæ ſectiones*, in pedibus inſtitutæ, maximum profecto & præſentisſimum, immo mirificum habent vſum, quæ proinde magnopere commendantur, tanto magis ſi inſignis plethora, ructus, vel metus vomitus cruenti adſint: coniunctis nitroſis & ſpecificis e millefolio &c.

15. Ad ipſarum autem hæmorrhoidum prouocationem in colica tali hæmorrhoidali nullus adeo in præſens habeatur reſpectus, motus enim ſunt erronei, ad finem non pertingentes; in futurum autem, ne colica illa recrudeſcat, illis conſulatur. Conferantur quæ *num.* 13. de *hirudinum adplicatione* diximus.

16. *Pulueres nitroſi*, ſi vomitus ſuperuenerint, efficaciam exſerunt præſentiſſimam; ſuccurrit etiam *nitrum* alui expeditioni, ſi ad drachmas totas detur, per ſe tamen non producit diarrhœas, ſed tum demum, ſi natura onerata ſit, & talia profluuia vtiliter intendat: hinc diarrhœæ tales, ſi materia moleſta excreta fuerit, per ſe deſinunt, licet nitri doſes repetantur,

17. Hodierni in colica vulgo feſtinant ad *opiata*, ſed re vera intuta ſunt: ſi enim, aluo nondum liberata, neque cauſſa continente educta, adhibeantur, vires magis debilitantur, materia ſpisſior redditur, dolores, quos breuisſime ſuſpendunt, maiore atrocia recurrunt, colica in primis ſpaſmodica in habitum transmigrat, vel *pareſis* aut ſpaſmus fixus, immo præceps mors ſuccedit. Pareſis talis tractatur ad methodum malorum paralyticorum, & ſpaſmus fixus, vti arthritici morbi.

18. Vix etiam *opiatorum* vſus, dextre adhibitus, eſt neceſſarius, aluo enim ſoluta & cauſſa continente educta, dolores plurimum ſponte ceſſant. Si vero, euacuatione, ante omnia bilis, prius inſtituta, vſus illorum e re videatur, doſes parcisſimæ exhibeantur.

19. Præcipue autem ab *opio* abſtinendum, ſi veſtigia febrilia

præſto ſint cum doloribus, & ita impendentis ſtaſeos inflammatoriæ iuſta ſuſpicio fouenda videatur, alias partes narcoſi tali ſtupefactæ ad motus naturæ vtiles ineptæ redduntur.

20. *Caſtoreum* vſu interno anguſtias præcordiorum & nauſeam producit, externe autem pro odore vtilius adhibetur, vti & *aſſa fœtida*, item *corium incenſum*, quibus feminæ excitantur, ſi ſuffocationes hyſtericæ ſuperueniant.

21. *Regimen* diaphoreticum ſine alui ſolutione, & materiæ craſſæ ſubductione in colica ſpaſmodica inducit pareſin, in biliosa bilem in artus diffundit, in ceteris ſpeciebus auget anxietates; lenis autem diaphoreſis vſum ſuum præſtat.

22. *Specifica* multa quidem laudantur, ſed optandum, vt effectum præſtent tutum & ſalutarem.

23. In feminis operæ pretium ſubinde fecit euporiſton illud, nempe *folia betulæ* quatuor vel quinque puluerisata, & cum calido vehiculo propinata: ſubadſtringente & ſimul nonnihil aromatica, & tonum roborandi efficacia proſunt.

24. *Chamomilla*, ſpecifice laudata, non quidem reiicienda, pro abſoluto tamen ſpecifico non extollenda eſt. *Vid. Simon Pauli.*

25. Tamquam *ſpecifica* porro laudantur:
   1) Cortices aurantiorum in ſubſtantia, vel melius in eſſentia.
   2) Mentha.
   3) Tanacetum, cuius odor ſolus nonnullos reſtituit.
   4) Caro lupi in colica hyſterica.
   5) Millefolium certiſſimum motuum hypochondriacorum ſedatiuum.
   6) Tubuli tabacophilorum, oleo tincti, quid valeant, experiendum.
   7) Radix cynogloſſæ intra horam vndecimam & duodecimam meridianam effoſſa, & in ſubſtantia per ſpiritum ardentem exhibita, ſpecifica virtute etiam pollere dicitur.

26. Ra-

26. Radix *gentianæ veræ* hic non contemnenda eſt, diarrhoeas etiam contumaces, in primis inſignibus torminibus non adeo ſtipatas, efficaciter tollit.

27) Dolores feminarum torminoſi, ex inordinato adſumtorum vſu interdum ſatis acriter excitati, per aliquot cochlearia vini Hiſpanici ſeu Canarienſis generoſi egregie tolluntur.

28. *Potus*, quantum tolerari poteſt, *calidus* inſignis ſubinde in paroxyſmo eſt efficaciæ; *frigidus* autem malum exaſperat, & facile ſpaſmos verſus ſuperiora inuitare ſolet, cum vehemente vomitus conatu.

29. Colica *nephritica*, vti ad hæmorrhoidalem etiam referri debet, ita easdem cum hac expoſcit cautelas & obſeruationes.

30. Ad ſpaſticam *ſtricturam* in inteſtinis relaxandam, *pediluuia* & *manuluuia* efficaciter inſeruiunt.

TABVLA CVIII.

DE PASSIONE ILIACA, SEV MISERERE MEI.

I. *DEFINITIO.*

Paſſio iliaca eſt acutiſſima ſpecies colicæ, variis diris ſymptomatibus ſtipata. Deriuatur ab inteſtino *ileo*, quia hoc potiſſimum occupat.

II. *DIFFERENTIA.*

1. In hoc malo *tres* obſeruantur ſpecies, ſecundum cauſſas differentes.

1) Paſſio iliaca *conuolutionis*, in qua ſitus inteſtini intra ſe ipſum mutatus eſt, cum duplicatura ſui, quam *Sylvius* & *Peyerus*, tractatu de glandulis inteſtinalibus, deſcri-

ſcribunt. Hæc ſpecies dicitur *voluulus*, conuoluulus, die Verſchlenckung der Gedärme.

2) Paſſio iliaca *hernioſa*, in qua inteſtina, fæcibus vel flatulentia repleta, ita detinentur, vt ægre in naturalem ſui ordinem reponi poſſint.

3) Paſſio iliaca *obſtructionis*, vbi ſaltem pertinax alui conſtrictio hoc malum fouet. De ſingulis ſub causſis plura.

2. Pasſio iliaca differt a *colica*

1) vt ſpecies a genere.

2) *Gradu* dolorum, quo colicam longe ſuperat.

3) *Loco* adfecto: hic enim inteſtinum *ileon*, ſed non ſolum, verum etiam reliqua tenuia, in colica autem inteſtina *craſſa* potisſimum infeſtantur.

4) *Prognoſi*: longe enim periculoſius eſt hoc malum, quam ſimplex colica.

III. *SIGNA.*

1. Dolores atrocisſimi, lancinantes, & per transuerſum vmbilici ſcindentes.

2. Inſignes anxietates & cardialgiæ cum ructuum frequente emisſione.

3. Internæ phlogoſes & febriles anxiæ commotiones.

4. Occluſio alui diuturna, nec clyſteribus facile reſeranda.

5. Quo magis hoc malum præualeſcit, eo magis conatus vomendi, immo ipſe vomitus accedit, per quem poſtea ipſæ fæces aluinæ proiiciuntur, cum variis motibus anxiis, lipothymicis, conuulſiuis.

6. Tandem niſi ocyus auxilium concurrat, inflammationem inteſtini ilei excipit *ſphacelus*, qui quidem dolores repente ſoluit, ſudores autem frigidos & mortem præſentem adfert.

IV. *SVBIECTA.*

Pasſio iliaca eſt rarus ad modum morbus, & ſine diſcrimine ſexus atque ætatis in illa ſubiecta cadit, quæ causſis ſubſequentibus obnoxia euadunt.

V. *CAVSSAE.*

1. Cauſſa pasſionis iliacæ *interna* eſt

1) vel

1) vel inteſtinorum conuolutio, cum ſuccedente ſtaſi inflammatoria

2) Vel hernia incarcerata, vbi inteſtinum, fæcibus vel flatibus refertum, lapſum, nec facile reponi poteſt, ob tumorem, qui accedere ſolet, inflammatorium: vnde contumax alui obſtructio exoritur.

3. Vel pertinaciſſima alui conſtrictio, ex abuſu præcipue adſtringentium inducta.

2. Cauſſæ *externæ* & *occaſionales* obſeruantur:

1) Vehementes corporis concusſiones, currendo, ſaltando, equitando, tusſiendo, ſternutando.

2) Geſtationes onerum grauiorum cum reniſu fortiore.

3) Cibi crudi, fumo indurati, flatulenti, & potus fermenteſcentes.

4) *Vermes*, præcipue necati & non ſtatim expulſi.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Pasſio iliaca eſt malum ad modum periculoſum & calamitoſum, quod vel per ipſius denominationem, *miſerere mei*, auctores exprimere voluerunt.

2. In caſu, vbi ex inteſtinorum conuolutione & diſtorſione malum exortum eſt, minima ſpes vitæ adfulget.

3. Sic etiam pasſio iliaca ex hernia incarcerata ſæpe fit lethalis, præcipue ſi qualiscumque plethora concurrat.

4. *Melioris* ſpei illa eſt pasſio, quæ ab induratis ſcybalis & pertinaci alui obſtructione fouetur; modo tempeſtiue artis auxilium accedat.

VII *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. In *conuolutione* & *diſtorſione* indicantur:

1) *Explicatio inteſtinorum* & reductio in ſitum ſuum naturalem; quod autem negotium facilius mente concipitur, quam actu obtinetur. Commendantur in hunc finem varia artificia, e.g.

a) Deglutitio *globulorum* aliquot plumbeorum, antimoniatorum, &c. vt pondere penetrent, inteſtina explicent, & aluum ita aperiant.

b) Hauſtus *mercurii viui* ad integram libram, præmisſis ali-

aliquot vnciis olei amygdalarum dulcium, & ſubiuncta celeriore corporis motu, ſiue curſitando, ſiue equitando, ſiue curru vehementius vehendo.

c) Adplicatio *follis* ad orificium ani; ſed quia inteſtinum rectum ita conſtrictum obſeruatur, vt fiſtulam clyſteris ægre admittat, multo difficilius craſſius hoc inſtrumentum poterit adplicari.

d) Nouum illud inuentum, nempe clyſma e fumo tabaci, quid hic præſtet, experientiæ relinquitur.

2) *Diſcuſſio inflammationis:* in hunc finem commendantur

a) *Interne* nitroſa, cinnabarina.

b) *Externe.*

α) Spiritus vini camphoratus, crocatus, linteis duplicatis abdomini adplicandus.

β) Sacculi e diſcutientibus & carminatiuis cum camphora parati.

γ) Venæ ſectio, ſi inſignis plethora adſit, tempeſtiua.

2. In *hernia incarcerata* indicantur:

1) *Repoſitio inteſtini* prolapſi: in quem finem laudantur:

a) Supinus corporis ſitus.

b) Fotus e carminatiuis & emollientibus, e. g. herbis maluæ, violar. althææ, ſummitat. origani, ſerpilli, floribus chamomillæ, ſambuci, ſeminibus aniſi, fæniculi, fœnugræci, pſyllii, cum lacte coquendis.

c) Abſente tumore inflammatorio decocta talia in forma cataplaſmatis adplicari, vel per ſpongiam, decocto calido imbutam, hernia foueri poteſt.

2) *Præcluſio inflammationis:* qui ſcopus per nitroſa, item potiones temperantes & diapnoicas obtinetur.

3) *Alui ſolutio*, quæ, facta inteſtini repoſitione, per clyſteres emollientes tentanda eſt.

3. In *ſcybalorum induratione* indicantur:

1) *Interne:* nitroſa, cinnabarina, potiones temperantes & diapnoicæ, ad inflammationem præcauendam, vel iam præſentem diſcutiendam.

2) *Ex-*

2) *Externe* ad eumdem finem & præcipue aluum expediendam commendantur:

a) *Clyſteres* lubricantes cum nitro, & gr. II-III. camphoræ. Species emollientes ſuperius iam deſcripſimus; conf. etiam tabula *præcedens de colica*, vbi plura de clyſteribus legenda ſunt. His pro ſtimulo denique addatur ſapo Venetus, vbique ſufficiens oleum, &, præſente inflammatione, album græcum.

b) *Suppoſitoria* acria.

c) Spiritus vini camphoratus vel emplaſtrum ſaponatum *Barbette*, abdomini adplicanda.

d) *Illinitio* abdominis cum pinguedine anſerina, aut omenti animalis caſtrati, ſed abſente inflammatione.

e) *Sacculi* calidi e carminatiuis & diſcutientibus cum camphora.

f) *Venæ ſectio* in ſtatu plethorico.

VIII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. *Clyſteres* vtramque hic faciunt paginam, proſtant enim exempla, in quibus nuda aqua calida, cum drachmis VI-VIII. ſalis iniecta, motum periſtalticum deorſum reuocauit.
2. Cauendum autem, ne mel ipſis adiiciatur; præſente enim inflammatione promouet ſuppurationem.
3. Præter ea faciunt clyſteres in hoc pertinaci malo, quod poſſunt, rarius autem, quod deſideratur.
4. In caſu *herniæ* incarceratæ caueatur ab audace illo conamine chirurgorum imperitorum, qui, præſente licet tumore inflammatorio, ad operationem inciſoriam audacter feſtinant.
5. Caueant ſibi eiusmodi ægri in poſterum a cauſſis occaſionalibus, ſuperius memoratis, potus ſemper ſit ſufficiens, motus corporis placidus.
6. Ad præcauendam talem pertinacem obſtructionem ſequens pilularum formula, ad grana 3-5, ſubinde ſumenda, a D. D. *Stahlio* commendatur;

Recip. aloës roſat. part. II.
extract. panchymagog. *Crollii* part.I.
limatur. martis præparat. part. ſemis M. f. M. P.

7. *Sydenhami* methodus, quid in illo malo quod ab obſtructione alui poſt abuſum præcipue adſtringentium in febribus &c. fouetur, valeat, experiendum eſt. Trademus illam ſequentibus:

1) Præſcribebat mane & veſperi ſcrupulum I. ſalis abſinthii.

2) Per diem autem ſingulis horis, immo ſæpius, aliquot cochlearia de aqua menthæ criſpæ exhibebat.

3) Externe canem iuniorem abdomini imponebat.

4) Sedatis doloribus & motibus vomendi, pilul. Coch. cum vehiculo dictæ aquæ propinabat.

5) Sub ipſo pilularum purgante effectu, immo per plures adhuc dies, eamdem aquam vſurpandam commendabat.

6) Tenuem admodum, durante morbo, diætam, vix iusculum ad ſatietatem patienti concedens, vbique calorem, applicato panno duplicato conſeruandum, iniungebat.

TABVLA CIX.
DE
VERMIBVS

I. DEFINITIO.

Vermes ſunt animalcula in corpore humano producta, & in primis viis maxime reperiunda.

II. *DIFFERENTIA*.

1. Vermes differunt ſecundum ſpecies, quarum auctores alii quinque, alii quatuor, alii plures, alii pauciores recenſent; ſatis commode tamen in *tres* claſſes diuiduntur:

1) Sunt

1) Sunt alii *teretes longi*, qui ob ſimilitudinem, quam cum lumbricis terreſtribus habent, *lumbrici* vocantur.

2) Alii ſunt *lati*, & vel ſolitarii ſeſe volutant, ad quorum claſſem *cucurbitini*, ſemini cucurbitæ ſimiles, referuntur, vel catenatim ſubinde cohærent, & e latitudine ſua in longitudinem decem, immo plurium, vlnarum diducuntur.

3) Alii ſunt *teretes breues*, qui *aſcarides* vocantur, & vermiculis caſei ſimiles ſunt, qui ſaltum facere ſolent, ſed talis motus in hiſce aſcaridibus non ita deprehenditur, licet denominationem inde, nempe ab ἀσκέω moveo, accepiſſe videantur. Hi in inteſtino recto plurimum ſtabulantur, vbi ſenſibilem moleſtiam, titillationem, pruritum & teneſmum inferunt.

2. Occurrunt interdum vermes inſolitæ, aculeatæ, immo plane monſtroſæ figuræ, præcipue in infantibus, qui ab illis plane conſumuntur. Hic incantatio ſæpe accuſatur, germ. das Kind iſt beruffen: vnde etiam ſimilia faſcinatoria medicamenta accerſere ſolent. Sed & hic, vti in aliis incantationis ſuſpicionibus, ſæpius errare contingit.

III. *SIGNA.*

1. Frequens *ſputatio*, vel ad minimum ſaliuæ in os effuſio, & nauſeabunda adfectio, tempore præſertim matutino.
2. Narium pruritus, frictio, immo ſcalptio.
3. Liveſcens color albuminis, & concauitas vniuerſi, oculorum.
4. Abdominis inflatio & induratio cum doloribus torminoſis.
5. Aluus modo obſtructa, modo laxans eſt.
6. Adpetitus vagus, modo nimius, modo imminutus.
7. Sitis, præcipue ieiuna, immo ſubinde nocturna.
8. Capitis temulenta adflictio.
9. Genæ modo rubent, modo pallent.
10. Alii pauores ſub ſomno cum dentium ſtridore incurrunt.
11. Alii deliriis euigilant.

12. Alii conuulſionibus epilepticis; vel plane ſingularibus ſymptomatibus corripiuntur, vt pro incantatis ab imperitis habeantur.

IV. *SVBIECTA.*

1. Infantes & pueri ob addephagiam vermibus potiſſimum ſunt obnoxii, adeo, vt in illis nonnumquam globi conglomerati, tunica incluſi, excernantur, germ. Wurm-Stöcke.

2. Adultiores temperamenti corporis cachectici, mucoſi, flatulenti, item feminæ menſium obſtructione laborantes.

V. *CAVSSAE.*

1. De cauſſis vermium inter auctores nondum conuenit, probabilisſimum tamen eſt, quod a *putredine* quadam, in corpore humano, præcipue primis viis, contingente, originem ducant; experientia enim docet, animalcula talia e rebus putrefactis prouenire, e.g. caſeo, carne &c.

2. Huic ſententiæ lucem adfundit vitium digeſtionis, quod in ſubiectis, vermibus obſesſis, ordinarie obſeruatur: vnde cibi, non legitime cocti, in putredinem abeunt, & natiuitati vermium anſam præbent.

3. Cauſſæ *externæ* ſunt:

1) Cibi crudi, mucidi, dyſpepti, quantitate deglutiti: hinc in pueris edacibus vermes adeo familiares ſunt.

2) Dulcia ſaccharata, nimium vſurpata.

4. Recentiorum opinionem, quaſi e ſeminio inſectorum in corpore vermes producantur, multæ premunt difficultates; præcipue vero quod vermes figura ſua prorſus non conueniant cum inſectis illis, quorum ſeminio productio illorum adſcribitur.

5. Vermium in infantibus prouentum ab ipſo lactis vitio aliqui arceſſunt, vero autem magis ſimile videtur, ſemina ex vno corpore in alterum transmitti; e.g. quando nutrices vel vetulæ, dentium impuritate vel alia oris labe adfectæ, cibos infantum præmandunt, aut per anhelitum fœdum turpia ſeminia illis ingerunt.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Non leue malum eſt verminoſa colluuies, & grauia ſæpius ſymptomata, tam in iunioribus quam adultis, inducit.
2. Et licet vermes per ſe alia damna inferre nequeant, quam hirudinum more, inteſtina ſugendo lædere, &, in globum complicati, ipſa ſui mole obſtructiones inteſtinorum efficere, ad ingentes tamen motuum ſpaſticorum, immo conuulſiuorum exacerbationes naturam ſtimulant.
3. Extra complicationem cum aliis morbis introducunt vitia adpetitus, concoctionis, diarrhoeas, vomitus, cardialgias, dolores colicos: non parum etiam ad flatus & menſium obſtructionem contribuunt.
4. Cum *chronicis* morbis coniuncti, e.g. malo hypochondriaco-hyſterico, motibus hæmorrhoidalibus &c. his non leue pondus addunt, & motus pertinaciſſimos ad exprimendum & excutiendum concitant.
5. *Acutis* morbis vermes ſociati maximorum damnorum auctores ſunt, e.g. ſi in acutis anorexia occurrat, & vermes, nutrimento deſtituti, moriantur, atque in inteſtinis putreſcant, lethales ſæpe motus & irritationes ſuccedunt, nempe conuulſiui adfectus, deliria, diarrhoeæ, quæ omnia in acutis periculum augent.
6. Idem damnum inducitur, ſi vermes per remedia amara, e. g. myrrham, enecati in inteſtinis putreſcant: febres ſæpius malignæ inde producuntur.
7. In acutis pro malo omine & ſigno malignitatis habetur, ſi in ſtatu, vel etiam incremento morbi vermes excernantur; quo caſu antiqui putabant, tantam adfuiſſe putredinem, vt etiam ſtatim vermes ex illa producti ſint.
8. Vermes *rubri*, ſanguine per ſuctionem repleti, febres facile acutas inducunt.
9. *Aſcarides*, præter pruritum in inteſtino recto & teneſmum, nullas quidem adeo moleſtias inferunt, multo difficilius tamen lumbricis expelluntur.
10. Sic etiam *lati* illi cucurbitini, quia vniuerſum inteſtino-

rum

rum ſyſtema ſæpe occupant, expulſioni pertinaciſſime reſiſtunt.

11. *Lumbrici* quando in ventriculum transferuntur, plus negotii faceſſunt, quam ſi in inteſtinis hæreant: peſſimorum enim tunc ſymptomatum auctores obſeruantur.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Ad vermes *enecandos* exhibeantur ſpecifica amara, interpoſitis ſalibus abſtergentibus & digeſtiuis: in hunc finem laudantur:

   1) *Radices* graminis, zedoariæ, gentianæ vtriusque & ariſtolochiæ rotundæ, quæ amaritie nullis facile ſimplicibus cedit.

   2) *Herba* abſinth. centaur. min. card. bened. hyperici, tanaceti. abrotan. marrub. alb. ſuccus ſcordii, millefolii.

   3) *Flores* perſicorum.

   4) *Semen* ſantonici, &, quæ illius ſpecies eſt, tanaceti, e.g. decoctum ſeminis ſantonici cum lacte paratum.

   5) Myrrha, corallina, elixir proprietatis, vitriolum martis, amygdalæ amaræ, tartarus vitriolatus, arcanum duplicatum.

2. His per aliquot dies exhibitis, vermes enecati, aut ad minimum commoti & proturbati, e corpore mature *excernantur*. Præſtat hoc, præter reliqua purgantia aloëtica, colocynthiaca, ſpeciatim mercurius dulcis, qui etiam vermes, adhuc viuos, enecat; de quo legatur exiguus tractatus *Boyle* de ſpecificis.

3. *Externe* abdomini adplicare ſolent amara, aut bilem tauri vmbilico illinunt, item vnguent. de arthanita ſeu cyclamine, quod externa vnctione non tantum pueros, ſed etiam adultiores laxat.

4. Ad dolores colicos mitigandos clyſteres dulces conducunt, qui parantur ex lacte, oleo quodam, melle vel ſaccharo.

5. In cibis fugiantur lacticinia, dulcia ſaccharata, & dyſpepta.

VIII. *CAV-*

VIII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Quæ inſolita plane ſymptomata a vermibus inducantur, in *Moronii directorio medico* ſub titulo vermium & febrium euolui poſſunt,
2. *Eraſmus* epiſtol. in laud. medicinæ exemplum refert cuiusdam pueri, qui in delirio a vermibus lingua germanica, ab illo numquam intellecta, locutus fuerit.
3. Et ſane non ſolum in infantum, ſed etiam adultiorum chronicis morbis præcipue abdominis pathematibus, vermes ſemper ſuſpecti eſſe debent, e.g. in adpetitu vago, nauſea, cardialgia, ſaliua, ieiuno ventriculo, in os effluente, teneſmo, conuulſionibus.
4. Notatu digna eſt obſeruatio D. D. *Stahlii* diſſertatione de adfectibus oculorum pag. 20. quod in *canibus*, præ aliis animalibus, ſæpius in ipſo fundo ventriculi, vnus aut alter nodus, (addo: ſiue introrſum ſiue extrorſum in tunica exporrectus) fabæ quantitatem circiter referens, reperiatur, cum foramine in cauitatem ventriculi exeunte, & capace intus cauitate, quam interdum vnus maior, ſæpius vero numero plures mediocres lumbrici inhabitent.
5. Quæ cardialgiæ & conatus vomendi perennes inde manare debeant, & quam difficillimum ſit lumbricos, tali domicilio peculiari circumuallatos, expugnare, ipſa ſana ratio dictitat; & licet in corpore humano hæc vermivm munimenta nondum adeo detecta ſint, plures tamen circumſtantiæ eadem reddunt ſuſpecta.
6. In exercitationibus *Franciſci Rubei* de febre tertiana continua memoratur, quod quidam diu & grauiter illa adflictus fuerit, & multa remedia fruſtra ſint adhibita, donec vermes quosdam maiores per vices excerneret.
7. Non quæuis amara vermes enecare, nec alimentum eorum amaritie inficere, ex bile ſatis manifeſtum eſt: hæc enim amarore non caret, & tamen vermibus aduerſari non obſeruatur: hic ſpecifica amara ad id negotium requiruntur.
8. *Myrrhæ rubræ* efficacia in vermibus enecandis ſatis quidem

probata, in eo tamen ridicula eſt, quod vermes, in toto corpore luxuriantes, interimere fingatur.

9. *Species diaturbith* cum rhabarbaro vermes quidem expellunt, ſed ad modum vehementer & incommode, vomitum enim plerumque cient.

10. *Amygdalæ amaræ* non reiiciendæ ſunt: de illis enim notum eſt, quod animalia quadrupedia (nonnulli addunt: quæ cæca naſcuntur) interficiant, & volatilia conuulſionibus inde moriantur: hinc probabile, illas etiam vermibus eſſe aduerſas.

11. Sic etiam *nux vomica* pari effectu, animalia necandi, nota eſt, licet hoc remedium infantibus minus, bene vero adultis, experientia teſte, conueniat.

12. *Cornu cerui* vſtum a multis laudatur, id quod experientiæ relinquendum eſt: de ſpiritu autem illius notum eſt, quod, niſi notabilibus doſibus a ſcrup. I. ad drach. ſemis exhibeatur, nihil magnopere præſtet.

13. De *muſco corallino* vna vel altera obſeruatio apud *Schenckium* legi meretur.

14. Herba *ſaluiæ* ſpecialiter a quibusdam laudatur: quid efficiat, experiendum eſt.

15. Sic etiam laudatur *ſalſugo* illa, in qua haleces conſeruantur, doſ. 1-2. cochlearia.

TABVLA CX.

DE OBSTRVCTIONE ALVI.

I. D*EFINITIO.*

Obſtructio alui eſt fæcum aluinarum vltra tempus conſuetum retentio, a cauſſa modo actiua, modo paſſiua originem ducens.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Obſtructio alui eſt

1) vel *idiopathica*, vbi nulli alii morbi concurrunt;
2) vel *ſymptomatica*, quando alui obſtructio aliis morbis accedit, e.g. febribus, congeſtionibus.

2. Obſtructio alui, quæ a cauſſa *actiua* dependet, bene diſtinguenda venit ab illa, quæ magis *paſſiue* contingit; illa enim adſtrictio potius, quam obſtructio dicenda eſt. *Vid. cauſſæ.*

III. *SIGNA.*

1. Retentio fæcum aluinarum vltra 24. horas.
2. Temulenta & vertiginoſa capitis adflictio.
3. Congeſtiones circa caput dolentes.
4. Flatuum incommoda.
5. Preſſiones circa ventriculum.
6. Anguſtiæ & anxietates circa præcordia.

IV. *SVBIECTA.*

Ad obſtructionem alui præ aliis procliues ſunt homines

1. Otioſi, ſedentarii, ſpeculabundi.
2. Qui ebullitionibus ſanguinis obnoxii ſunt.
3. Sicciores, temperamenti cholerici & melancholici.
4. Specialiter hypochondriaci, nephritici, podagrici, & alii arthritici.
5. Plurimi eorum, qui febribus acutis corripiuntur.
6. Κακοςόμαχοι.

V. *CAVSSÆ.*

1. Cauſſa obſtructionis alui generatim duplex eſt, nempe vel *actiua* vel *paſſiua*.
2. *Actiuam* cauſſam vocamus ſtricturam illam, quæ in quam plurimis morbis inteſtino recto a natura inducitur, e.g. in malo hypochondriaco, nephritide, calculo, & in omnibus fere congeſtionibus ſanguinis verſus partes corporis ſuperiores.
3. *Paſſiuam* autem cauſſam dicimus, quando obſtructio alui a ſegnitie quadam naturæ, & defectu motus periſtaltici dependet: vnde ſcybala facile indurantur.
4. Cauſſæ *occaſionales*, quæ ad hanc ſcybalorum indurationem contribuunt, ſunt ſequentes:

1) Neglectus illius temporis & leuioris ſtimuli, quo natura aluum deponere conſueuit.
2) Exæſtuatio corporis & largi ſudores.
3) Potus nimium parcus, fæculentus & vita otioſa.
4) Cibi crudi, dyſpepti, ſicciores.

VI *PROGNOSIS.*

1. Obſtructio alui multa parit incommoda, immo ſubinde pericula: præter enim ſymptomata, quæ ſub *ſignis* adlegata ſunt, ſequentia adhuc pathemata conſpirant.
2. In cholericis, bilioſis, ob bilioſæ ſaburræ retentionem facile accedunt colica, ardores, phlogoſes.
3. Scybala indurata, quando venulas inteſtinorum comprimunt, & hac ratione liberum ſanguinis in illis profluxum ſufflaminant, inflammationem circa hæc loca exſuſcitant periculoſam.
4. Obſtructio alui cum aliis morbis complicata, hos vix non omnes exacerbat.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. In obſtructione alui *idiopathica.*
1) Hæc, præcipue in habitum deducta, quam difficulter in ordinem naturalem redigi ſoleat, certiſſime tamen *motu* & *potu* ſuperatur;
2) *Motu* quidem non violento, qui potius obſtructionem auget, ſed placido & continuo: hoc enim remedio tonus inteſtinorum naturalis reſtituitur.
3) *Potu* autem ſufficiente, diluto, bene defæcato; qua ratione ſcybalorum induratio impeditur.
4) Non exiguum etiam ad aluum expediendam confert momemtum, certo & determinato quotidie tempore huic excretioni indulgere & paullulum ei inſiſtere: hoc enim incommodo per aliquot hebdomadas ſuperato, natura obſequentior fiet & temporis iactura largiter reſarcietur, teſtantibus pluribus exemplis, quorum habitualis obſtructio hoc modo feliciter ſublata eſt.
5) Sic etiam vſum aliquem præſtat, panem exiguum, butyro

tyro

tyro *largiter* illitum, prandio & cœnæ paullulum præmittere.

6) Tempore vernali & autumnali in vſum veniant congruæ purgationes.

7) *Vrgente* autem *adfectu* clyſteres magis conducunt, quam interna laxantia, niſi ſint benigniſſima & tamen ſatis efficacia; ad quorum cenſum pertinent pilulæ *Stahlianæ*, *Beccherianæ*, item martiales, e.g.

Recip. aloës roſat. drachm. II.
extract. panchymagog. *Crollii* drachm. I.
limatur. martis drachm. ſemis M. f. l. a. pilul.
doſ. gr. 4 - 6.

2. In adſtrictione alui *ſymptomatica*.

1) In hac primarius quidem morbus reſpiciendus eſt, quoniam tamen aluus adſtricta illum ſæpe exacerbat, expedita autem eumdem notabiliter conſolatur, excretio illa dextre promouenda eſt.

2) Hinc in morbis *chronicis*, e. g. malo hypochondriaco, congeſtionibus circa caput &c. eadem valeant conſilia, quæ ad idiopathicam obſtructionem dedimus, habito tamen vbique reſpectu ad primarium malum.

3) In *acutis* autem ſufficiens ſaltem potus, clyſteres, &, ſine hæſitatione, pilulæ *Stahlianæ* locum habeant. *Vid. cautelæ.*

VIII. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. Segnities alui *habitualis* quando occurrit, ſemper inquirendum eſt, num incommoda, ſub *ſignis* & *prognoſi* deſcripta, ſint conſtipata: his enim abſentibus, non opus eſt medicatione.

2. Occurrunt enim eius modi exempla, licet ſatis rara, vbi aluus per 3 - 6. dies ordinarie clauſa eſt, nec tamen incommoda inde ſentiunt: immo notum eſt, quod indiuidua quædam, licet ordinarium & ſufficientem cibum adſumſerint, aluum tamen intra duas, tres vel quatuor hebdomadas ſemel tantum habuerint apertam, bona de reliquo ſanitate gaudentia.

 3. Duo

3. Duo illa remedia, nempe *motus* & *potus*, non debent ſeparari: ſolus enim *potus* periſtalticum motum in primis viis adhuc magis relaxat, & ſic in cauſſa ſaltem actiua, nec in hac vbique, ſufficit; ſolus autem *motus* humidum in inteſtinis magis diſſipat, vnde ſcybala indurantur.

4. A *motu* nemo deterreatur, qui, minus illi adſuetus, ſub initium maiorem potius adſtrictionem, quam alui ſolutionem ab illo experitur: placida enim illius continuatio meliora oſtendet.

5. *Aqua calida*, ſiue coffée, ſiue thée, ſiue alio conueniente herba aut radicula imbuta, eximium hic habet vſum; cauendo ſolum, ne nimis ſit ſaturata, alias coffée, præſertim deficiente motu, tremorem artuum inducit, thée autem nimis adſtringente efficacia operatur.

6. Siccitatem alui, præcipue vero veram illius adſtrictionem acrioribus *purgantibus* oppugnare, plurima mala producit.

7. Immo *laxantia* leniora improbantur: & hæc enim & acriora purgantia maiorem ſæpe adſtrictionem inducunt; ad minimum, dum cauſſa per illa non tollitur, malum inde non miteſcit.

8. Tanto magis autem laxantia, *nimis frequenter* exhibita, damnum inferunt: ſuccedit enim tanta naturæ ſegnities, vt ſua ſponte tandem aluum plane non ſoluat, vnde adfectus facile colici, immo iliaci, vel, quo magis aloëtica adhibita ſunt, ſplenetico-hypochondriaci, melancholici, arthritico-ſpaſtici inducuntur.

9. In *ſymptomatica* obſtipatione ſollicite inquirendum eſt, num morbus primarius alui ſolutionem artificialem toleret: ſunt enim febres quædam acutæ, in quibus huius excretionis promotio non ſine vitæ periculo ſuſcipitur, e. g. variolæ, morbilli, purpura, rubra & alba.

TAB. CXI.

6 e 10